SUOMALAIS-UGRILAISEN SEURAN

AIKAKAUSKIRJA

JOURNAL

DE LA

SOCIÉTÉ FINNO-OUGRIENNE

XXXII

HELSINKI 1916—20
SUOMALAIS-UGRILAINEN SEURA

Sisällys. Table des matières.

P.

1. JEAN POIROT, Sur la quantité en hongrois . . . . 1—44.
2. G. J. RAMSTEDT, Ein anlautender stimmloser labial in der mongolisch-türkischen ursprache . . . . 1—10.
3. T. I. ITKONEN, Lappalais-suomalaisia sanavertailuja . . . . . 1—145.

SUR LA QUANTITÉ EN HONGROIS

PAR

JEAN POIROT

TRAVAIL DU LABORATOIRE DE PHONÉTIQUE À L'UNIVERSITÉ
DE HELSINGFORS

HELSINGFORS 1916.
SOCIÉTÉ FINNO-OUGRIENNE

HELSINGFORS 1916,
IMPRIMERIE DE LA SOCIÉTÉ DE LITTÉRATURE FINNOISE.

I. Introduction.

L'occasion s'est présentée en 1913 de faire quelques expériences sur la phonétique hongroise. M. ZOLNAI, professeur de philologie finno-ougrienne à l'Université de Kolozsvár (Klausenbourg), qui passait ses vacances en Finlande, se mit avec obligeance à ma disposition. Les expériences ne purent malheureusement avoir lieu que la veille de son départ (15 septembre 1913). On n'eut par suite le temps de prendre que le programme rédigé par M. E. N. SETÄLÄ pour l'étude de la quantité, qu'on n'arriva même pas à épuiser; et on ne pouvait songer à étendre les expériences à d'autres problèmes. J'espère cependant que les résultats acquis ne seront pas dénués de valeur. Le procès-verbal des expériences fut tenu par M. OJANSUU. Qu'il me soit permis de remercier ici ces trois personnes pour l'aide qu'elles m'ont prêtée.

Sujet d'expériences: ZOLNAI, originaire de la Haute Tisza (comitat de Szatmár). — Dispositif: le courant d'air phonateur est conduit par une embouchure à une oreille inscriptrice de Rousselot recouverte de baudruche mince. Appareil enregistreur de Blix—Sandström, vitesse (en mm) 48.50 ± 0.02. Les courbes ont été mesurées par application directe d'une échelle de verre graduée au dixième de mm. — La prononciation, comme le montrent les faibles variations, a été très régulière. Les courbes sont nettes, les limites faciles à trouver.

Après la liste des mots je donnerai d'abord les résultats complets des mesures. Les tableaux comprennent pour chaque son, groupe de sons ou mot (Dt = durée totale du mot): la

durée moyenne Dm, l'erreur moyenne E de cette moyenne calculée d'après la méthode des moindres carrés (pour indiquer dans quelles limites la moyenne peut être regardée comme valable et les écarts extrêmes (éc. mx), c. à d. les différences entre la moyenne et les valeurs la plus grande (+) et la plus petite (—) obtenues. Unité de temps: le centième de seconde. — On a disposé en général de 5 à 7 exemplaires de chaque mot; le nombre en est indiqué dans les tableaux.

Liste des mots.

Les mots enregistrés sont donnés en transcription phonétique, et entre parenthèses dans l'orthographe hongroise.

1 *tūr* **(tűr)**, il supporte.
2 *ār* **(ár)**, le prix.
3 *ārắt* **(árat)**, Ac. Sg.
4 *årrå* **(arra)**, là-dessus.
5 *hål* **(hal)**, le poisson.
6 *hāl* **(hál)**, il passe la nuit.
7 *hālå* **(hála)**, remerciement.
8 *ålā* **(alá)**, sous.
9 *hēv* **(hév)**, la chaleur.
10 *häväš* **(heves)**, chaud.
11 *åvvål* **(avval)**, avec cela.
12 *sāį* **(száj)**, bouche.
13 *sāįįål* **(szájjal)**, Comit. Sg., avec la bouche.
14 *kåp* **(kap)**, il reçoit.
15 *kåpįå* **(kapja)**, il reçoit cela.
16 *åpå* **(apa)**, N. Sg. le père.
17 *åpām* **(apám)**, mon père.
18 *tšäp̄* **(csepp)**, N. Sg., la goutte.
19 *tšäppät* **(cseppet)**, Ac. Sg.
20 *ēppän* **(éppen)**, juste (adverbe).
21 *koppånt* **(koppant)**, il frappe.
22 *öt* **(öt)**, cinq.

23 *ȫt* **(őt)**, Ac. Sg. lui.
24 *it̀* **(itt)**, ici.
25 *hāt* **(hát)**, ainsi.
26 *hātùl* **(hátul)**, derrière.
27 *ātīr* **(átír)**, il transcrit.
28 *råk* **(rak)**, il place.
29 *råkot̀* **(rakott)**, il plaçait.
30 *ēk* **(ék)**, le coin (outil)
31 *ēkät* **(éket)**, Ac. Sg.
32 *rāk* **(rák)**, l'écrevisse.
33 *rākot* **(rákot)**, Ac. Sg.
34 *rōkå* **(róka)**, le renard.
35 *åťå* **(atya)**, le père.
36 *åťťå* **(attya)**, son père.
37 *håťtåm* **(hagytam)**, je laissai.
38 *håb* **(hab)**, la vague.
39 *dob* **(dob)**, il lance.
40 *dobi̯å* **(dobja)**, il lance cela.
41 *i̯ob̀* **(jobb)**, meilleur.
42 *i̯obbån* **(jobban)**, mieux.
43 *äbät* **(ebet)**, Ac. Sg., le chien.
44 *åd* **(ad)**, il donne.
45 *åddig* **(addig)**, jusque là-bas.
46 *vād* **(vád)**, la plainte.
47 *vāddål* **(váddal)**, Comit. Sg., avec la plainte.
48 *vādòl* **(vádol)**, il accuse.
49 *håddål* **(haddal)**, Comit. Sg., avec l'armée (ou la guerre).
50 *åggik* **(aggik)**, il s'inquiète.
51 *äď̀* **(egy)**, un.
52 *äďďät* **(egyet)**, Ac. Sg., un, l'un.
53 *äďädūl* **(egyedül)**, seul.
54 *våď* **(vagy)**, tu es.
55 *måďår* **(magyar)**, le Hongrois.
56 *håďďå* **(haggya)**, qu'il laisse.
57 *ūď* **(úgy)**, ainsi.
58 *lāďīt* **(lágyít)**, il amollit.

59 *lāďit* **(lágyit),** forme dialectale du sujet d'expériences.
60 *dőf* **(dőf),** il pousse.
61 *tšūf* **(csúf),** laid.
62 *rőföm* **(rőföm),** mon coude.
63 *röffän* **(röffen),** il grogne.
64 *fås* **(fasz),** le pénis.
65 *foš* **(fos),** l'excrément.
66 *roṡ* **(rossz),** mauvais.
67 *rossùl* **(rosszul),** mal.
68 *visi* **(viszi),** il le conduit.
69 *māš* **(más),** un autre.
70 *māšik* **(másik),** le second.
71 *låššån* **(lassan),** lentement.
72 *dühöš* **(dühös),** furieux.
73 *hòz* **(hoz),** il apporte.
74 *hozzā* **(hozzá),** vers lui.
75 *vīz* **(víz),** l'eau.
76 *vizät* **(vizet),** Ac. Sg.
77 *hāz* **(ház),** la maison.
78 *håzå* **(haza),** la patrie.
79 *fåzēk* **(fazék),** le pot.
80 *fåzēkåt* **(fazékat),** Ac. Sg.
81 *rož* **(rozs),** le seigle.
82 *dūž* **(dúzs),** riche (mot vieilli).
83 *gūžok* **(gúzsok),** les saules.
84 *kērni* **(kérni),** demander.
85 *ārpå* **(árpa),** l'orge.
86 *pårt* **(part),** la rive.
87 *pårton* **(parton),** Adess. Sg., sur la rive.
88 *fårkåš* **(farkas),** le loup.
89 *ārkol* **(árkol),** il trace un fossé.
90 *ålkot* **(alkot),** conformé.
91 *tārš* **(társ),** le compagnon.
92 *tāršåm* **(társam),** mon compagnon.
93 *våršå* **(varsa),** un engin de pêche.
94 *börzä* **(börze),** la bourse.

95 *gombå* **(gomba)**, le champignon.
96 *kontār* **(kontár)**, gâcheur (d'ouvrage).
97 *känďäl* **(kengyel)**, l'étrier.
98 *lāŋg* **(láng)**, la flamme.
99 *lāŋgot* **(lángot)**, Ac. Sg.
100 *påtkå* **(patka** ou **padka)**, le petit banc.
101 *låbdå* **(labda)**, la balle.
102 *vågdål* **(vagdal)**, il hache.
103 *äštä* **(este)**, le soir.
104 *āštåm* **(ástam)**, je creusai.
105 *gåzdå* **(gazda)**, l'hôte.
106 *mårådēk* **(maradék)**, le reste.
107 *mårådēkot* **(maradékot)**, Ac. Sg.
108 *ēpītäni* **(épí$_t$eni)**, bâtir.
109 *ēpitäni* **(épiteni)**, forme dialectale.
110 *håtodik* **(hatodik)**, le sixième.
111 *håtodikåt* **(hatodikat)**, Ac. Sg.
112 *kiåbāltåm* **(kiabáltam)**, je criai.
113 *kiāltåni* **(kiáltani)**, crier.
114 *āgābån* **(ágában)**, Iness. Sg., dans la branche (dans l'expression: **eszem ágában sincs**, je n'y pense pas le moins du monde).
115 *ārtåni* **(ártani)**, nuire.
116 *gȫmbȫļü* **(gömbölyű)**, rond [1]).
117 *ātkozōdik* **(átkozódik)**, il maudit, il jure.

[1]) Dans la prononciation du sujet *ŭ* est incontestablement bref.

II. Résultats des mesures.

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
1 *tūr* (5 Ex)				
t	16.5	0.3	0.6	1.0
ū	35.2	0.6	1.9	1.4
r	15.1	0.5	1.6	1.3
Dt	66.8	1.8	1.9	2.5
2 *ār* (5 Ex)				
ā	35.7	1.2	2.7	3.1
r	12.0	0.4	1.2	0.7
Dt	47.8	1.3	2.7	3.1
3 *āråt* (5 Ex)				
ā	36.4	0.9	2.2	3.4
r	7.1	0.5	1.8	1.3
å	7.4	0.5	1.3	1.2
t	16.3	0.9	2.5	2.3
Dt	67.2	0.7	4.6	4.9
4 *årrå* (6 Ex)				
å	17.0	0.5	1.4	1.7
rr	23.0	0.5	1.8	2.0
å	22.5	0.8	1.7	3.7
Dt	62.3	0.9	2.5	2.7
5 *hål* (6 Ex)				
h	14.3	0.5	1.4	1.7
å	20.6	0.8	2.3	3.1
l	21.1	0.4	1.0	1.5
Dt	55.3	0.8	2.8	2.5

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
6 *hāl* (5 Ex)				
h	15.5	0.7	2.0	1.9
ā	31.3	1.1	3.4	3.0
l	16.0	0.3	1.3	0.7
Dt	62.8	1.2	4.0	2.8
7 *hālå* (5 Ex)				
h	13.1	0.6	0.9	1.4
ā	36.7	1.4	3.3	3.5
l	10.7	1.0	2.1	2.3
å	16.3	1.1	1.9	2.5
Dt	77.2	0.9	2.4	1.7
8 *ålā* (5 Ex)				
å	15.5	0.4	1.2	0.9
l	13.7	0.7	2.6	1.3
ā	35.5	1.4	3.5	5.0
Dt	64.8	1.1	3.3	3.4
9 *hēv* (5 Ex)				
h	13.2	0.9	2.9	2.1
ē	40.7	0.7	1.2	2.6
v	18.3	0.9	3.1	2.2
Dt	72.2	0.9	2.9	1.7
10 *hävǟš* (5 Ex)				
h	13.0	0.3	0.6	0.6
ä	12.4	0.4	0.6	1.3
v	6.8	0.2	0.6	0.4
ä	17.0	0.3	0.7	0.5
š	25.2	0.8	1.6	1.9
Dt	74.5	1.4	2.6	3.5

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
11 *åvvål* (6 Ex)				
å	14.7	0.5	2.0	2.1
vv	21.6	0.9	2.3	3.6
å	16.4	0.7	1.8	3.2
l	20.2	0.3	0.8	1.4
Dt	73.0	1.0	4.1	2.5
12 *sāį* (4 Ex)				
s	16.4	0.4	0.9	0.9
ā	33.2	1.0	2.7	1.6
į	14.5	0.8	2.0	1.8
Dt	64.0	1.4	4.1	2.6
13 *sāįįål* (4 Ex)				
s	16.4	0.6	1.6	1.1
ā	34.0	0.3	0.7	0.8
įį	13.5	1.0	3.0	1.8
å	17.1	1.2	1.7	3.3
l	19.5	0.6	1.9	0.9
Dt	100.6	1.4	2.4	4.1
14 *kåp* (11 Ex)				
k	17.5	0.9	3.1	4.5
å	16.9	0.3	1.7	1.8
p	16.2	0.5	2.2	2.4
Dt	50.5	1.1	6.8	6.0
15 *kåpįå* (12 Ex)				
k	16.3	0.5	3.1	2.9
å	12.0	0.4	1.4	2.5
p	12.7	0.2	1.3	1.0
į	9.0	0.4	2.1	1.6
å	18.2	0.5	3.1	2.8
Dt	68.3	0.6	4.5	3.1

16 *åpå* (8 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
å	11.7	0.3	0.9	1.6
p	11.4	0.3	0.8	1.5
å	21.9	0.4	2.3	1.1
Dt	45.0	0.5	2.2	2.5

17 *åpām* (11 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
å	11.2	0.2	1.4	1.1
p	11.5	0.3	1.3	1.8
ā	31.0	0.6	2.4	4.4
m	16.6	0.7	4.2	3.4
Dt	70.2	0.8	5.1	3.6

18 *tšäṕ* (8 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
tš	21.2	0.3	1.1	1.6
ä	13.8	0.4	1.9	1.7
ṕ	27.0	0.6	2.5	2.4
Dt	62.0	1.0	4.4	4.3

19 *tšäppät* (7 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
tš	17.9	0.5	1.9	2.0
ä	10.9	0.2	1.0	0.8
pp	23.2	0.6	2.0	2.4
ä	11.4	0.3	1.0	1.3
t	14.3	1.1	3.2	3.8
Dt	77.7	1.2	6.0	3.2

20 *ēppän* (7 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
ē	14.1	0.2	1.2	0.7
pp	30.8	0.6	2.0	1.9
ä	18.0	0.6	2.4	1.7
n	16.1	0.4	1.6	1.9
Dt	79.0	0.7	2.6	3.1

21 *koppånt* (12 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
k	17.3	0.6	3.5	2.9
o	9.7	0.3	1.8	1.5
pp	25.5	0.4	1.5	3.0
å	19.8	0.2	1.7	1.2
n	11.5	0.5	2.9	3.2
t	14.4	0.3	2.1	1.4
Dt	98.9	0.9	4.4	4.5

22 *öt* (6 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
ö	12.4	0.3	1.0	1.1
t	18.2	1.0	2.8	3.1
Dt	30.6	1.2	3.4	3.6

23 *ȫt* (7 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
ȫ	38.6	1.3	7.0	2.7
t	15.5	0.6	2.9	1.3
Dt	54.2	1.7	9.7	4.1

24 *iť* (9 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
i	9.4	0.3	1.1	1.0
ť	25.9	1.1	5.0	5.1
Dt	35.3	1.1	5.1	4.4

25 *hāt* (7 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
h	15.6	0.8	2.1	2.4
ā	28.6	0.7	3.8	1.4
t	11.4	0.3	1.8	0.7
Dt	55.6	0.6	3.0	4.4

26 *hātùl* (7 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
h	15.3	0.5	1.6	1.9
ā	21.0	0.4	1.3	2.0
t	11.5	1.0	4.2	1.2
ù	14.2	0.7	2.1	2.7
l	15.6	0.6	2.6	1.6
Dt	77.5	0.8	2.3	4.5

27 *ātīr* (7 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
ā	22.4	0.4	0.9	2.0
t	11.7	0.4	1.7	1.4
ī	25.6	0.5	1.8	2.1
r	11.2	0.3	1.1	1.5
Dt	70.8	0.4	2.0	1.3

28 *råk* (9 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
r	9.2	0.4	1.9	1.4
å	10.9	0.4	2.3	1.7
k	16.1	0.5	3.3	1.3
Dt	36.2	1.0	6.3	3.8

29 *råkoť* (9 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
r	8.3	0.3	0.9	1.7
å	8.4	0.3	1.3	1.4
k	10.4	0.3	1.3	0.9
o	10.1	0.5	2.7	2.5
ť	20.3	0.6	3.0	2.3
Dt	57.6	1.5	7.8	5.2

30 *ēk* (7 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
ē	31.7	0.6	2.3	2.6
k	16.2	0.4	1.1	1.6
Dt	47.9	0.5	1.6	1.7

31 *ēkät* (6 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
ē	21.2	0.4	1.1	1.4
k	11.3	0.2	0.4	0.8
ä	13.5	0.5	1.8	1.1
t	14.0	0.5	1.5	1.8
Dt	60.0	1.1	3.1	4.3

32 *rāk* (5 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
r	9.3	0.4	1.2	0.9
ā	28.5	0.5	0.8	1.7
k	13.9	0.6	1.8	1.3
Dt	51.7	0.7	2.1	1.6

33 *rākot* (8 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
r	10.4	0.4	2.0	1.5
ā	20.9	0.3	1.4	1.5
k	10.1	0.2	0.8	1.2
o	8.1	0.3	2.2	1.1
t	12.2	0.4	1.6	1.9
Dt	61.7	1.0	2.4	5.8

34 *rŏkå* (6 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
r	10.5	0.7	2.3	2.9
ŏ	26.7	0.9	2.8	3.6
k	12.8	0.4	1.2	1.3
å	19.3	0.5	1.9	1.6
Dt	69.3	0.9	4.1	2.1

35 *åťå* (6 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
å	10.9	0.4	1.1	1.8
ť	11.5	0.3	0.9	0.8
å	23.8	0.8	2.6	2.4
Dt	46.2	0.9	1.8	3.7

36 *åťťå* (7 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
å	11.5	0.3	0.9	1.0
ťť	30.0	0.6	1.6	2.6
å	19.4	0.7	2.3	3.5
Dt	60.8	0.9	3.5	3.5

37 *håťťåm* (5 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
h	12.9	0.8	2.8	2.4
å	15.2	0.3	0.9	0.6
ťť	30.4	0.8	1.1	2.8
å	18.8	0.3	1.2	0.6
m	20.7	0.8	2.4	1.9
Dt	97.9	0.8	2.3	1.8

38 *håb* (7 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
h	13.8	0.7	3.1	2.5
å	15.3	0.7	2.0	3.1
b	11.1	0.4	1.7	1.2
Dt	40.2	1.4	3.1	6.8

39 *dob* (7 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
d	17.0	0.3	1.8	1.9
o	17.0	0.7	2.6	2.6
b	10.1	0.4	1.9	1.4
Dt	44.1	0.8	2.7	3.3

40 *dobi̯å* (7 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
d	16.0	0.6	2.4	2.0
o	13.1	0.6	2.2	2.8
b	8.9	0.6	2.0	2.3
i̯	9.4	0.3	1.1	1.0
å	18.8	1.1	2.4	5.6
Dt	66.2	1.1	3.3	4.8

41 *i̯oḃ* (9 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
i̯	6.6	0.3	1.8	1.0
o	10.9	0.4	1.5	2.0
ḃ	16.4	0.6	2.4	3.2
Dt	33.8	0.9	5.8	3.5

42 *i̯obbån* (7 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
i̯	6.2	0.2	1.0	0.4
o	8.6	0.3	0.9	1.6
bb	19.6	0.5	1.8	1.4
å	16.0	0.3	1.7	0.7
n	12.2	0.3	1.0	1.3
Dt	62.6	0.6	2.8	2.4

43 *äbät* (7 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
ä	9.5	0.2	1.0	0.4
b	8.2	0.3	0.9	1.0
ä	12.2	0.2	0.6	1.3
t	12.4	0.3	1.0	1.3
Dt	42.3	0.5	2.6	1.5

44 *åd* (9 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
å	14.5	0.4	1.4	1.9
d	10.5	0.4	1.0	2.7
Dt	25.1	0.6	3.5	1.6

45 *åddig* (7 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
å	12.3	0.3	1.1	1.0
dd	21.2	0.6	2.5	2.8
i	12.4	0.7	2.7	2.3
g	11.3	0.4	1.3	1.4
Dt	57.2	1.5	4.9	6.5

46 *vād* (7 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
v	9.4	0.5	2.8	1.4
ā	29.2	0.4	1.3	1.4
d	8.1	0.5	1.0	1.9
Dt	46.7	1.0	4.4	3.4

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
47 *vāddål* (6 Ex)				
v	11.2	0.6	2.2	1.7
ā	22.2	0.3	1.1	1.2
dd	20.4	0.9	3.8	2.7
å	18.9	0.6	1.3	3.0
l	16.4	0.6	2.0	2.4
Dt	89.0	1.2	4.8	3.2
48 *vādòl* (7 Ex)				
v	9.2	0.7	2.3	2.2
ā	25.8	0.9	3.1	2.7
d	7.3	0.2	0.7	0.7
ò	16.0	0.7	1.3	3.8
l	15.8	0.8	4.4	2.0
Dt	74.1	1.1	4.2	3.6
49 *håddål* (6 Ex)				
h	14.1	0.4	1.2	1.5
å	13.1	0.5	1.7	1.6
dd	23.3	0.3	0.6	1.6
å	20.3	0.8	3.2	2.1
l	20.5	0.9	3.7	1.7
Dt	91.3	0.5	1.9	1.2
50 *åggik* (11 Ex)				
å	10.4	0.3	1.8	2.2
gg	19.8	0.9	5.6	3.7
i	10.4	0.6	3.8	3.0
k	12.8	0.3	1.8	1.7
Dt	53.3	0.5	3.6	1.8
51 *äd̀* (6 Ex)				
ä	14.2	0.6	1.9	2.0
d̀	26.2	0.8	2.7	2.5
Dt	40.4	1.2	4.5	2.9
52 *äďďät* (12 Ex)				
ä	13.3	0.3	1.1	2.2
ďď	20.8	0.7	6.6	2.0
ä	12.9	0.2	1.1	1.2
t	12.9	0.6	3.2	3.4
Dt	59.8	0.7	3.3	4.1
53 *äďädül* (6 Ex)				
ä	8.0	0.5	1.5	1.4
ď	6.8	0.6	1.6	2.5
ä	10.9	0.2	0.6	0.8
d	8.2	0.3	0.9	1.2
ü	15.6	0.6	1.8	2.6
l	20.0	0.5	1.7	1.8
Dt	69.6	1.1	3.6	4.0
54 *våď* (6 Ex)				
v	11.6	0.9	4.1	1.9
å	15.0	0.4	1.3	1.2
ď	15.2	1.0	4.5	1.9
Dt	41.6	0.7	1.6	2.9
55 *måďår* (9 Ex)				
m	12.5	0.6	3.2	2.2
å	12.3	0.3	1.3	2.0
ď	7.4	0.1	0.6	0.8
å	31.1	0.4	1.9	2.4
r	11.1	0.5	2.7	2.0
Dt	74.5	1.1	3.0	7.5
56 *håďďå* (10 Ex)				
h	15.7	0.4	2.5	1.7
å	17.8	0.4	2.6	2.1
ďď	24.9	0.4	1.5	2.6
å	27.8	0.9	3.1	4.7
Dt	86.0	1.6	7.2	7.4
57 *ūď* (5 Ex)				
ū	43.8	0.8	2.4	1.9
ď	13.1	0.5	1.7	1.1
Dt	56.9	0.6	1.7	1.9
58 *lāďīt* (6 Ex)				
l	10.3	0.6	2.1	1.6
ā	29.2	0.8	3.2	2.2
ď	12.9	0.9	2.6	3.6
ī	28.4	0.6	2.5	1.2
t	16.0	0.5	1.7	1.8
Dt	96.7	1.1	2.6	4.2
59 *lāďit* (6 Ex)				
l	10.7	0.2	0.8	0.8
ā	23.9	0.7	2.5	2.2
ď	7.6	0.5	1.3	1.8
i	8.3	0.4	1.2	1.1
t	13.8	1.0	3.3	3.7
Dt	64.3	1.3	4.0	5.1
60 *döf* (6 Ex)				
d	19.3	0.6	1.5	2.0
ö	16.5	0.3	1.2	1.2
f	23.3	1.0	2.9	4.1
Dt	58.8	1.3	3.6	5.8
61 *tšūf* (6 Ex)				
tš	22.8	0.6	1.1	2.8
ū	29.8	0.8	3.6	2.0
f	16.5	0.7	2.9	2.1
Dt	69.1	0.5	1.9	1.0

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
62 *rȫföm* (5 Ex)				
r	12.8	1.2	1.8	4.4
ȫ	22.9	0.8	2.9	1.9
f	11.9	0.5	1.3	1.6
ö	14.9	0.7	1.8	1.9
m	20.8	0.7	1.9	1.8
Dt	83.4	1.2	7.8	4.8
63 *röffän* (6 Ex)				
r	9.5	0.4	0.8	1.3
ö	11.2	0.5	1.4	1.9
ff	27.0	0.4	1.7	1.0
ạ̈	17.1	0.6	1.5	1.8
n	13.2	0.7	2.5	1.5
Dt	78.1	1.2	3.1	5.5
64 *fås* (7 Ex)				
f	14.1	0.7	2.6	2.4
å	19.0	0.6	1.8	2.7
s	25.1	0.9	2.1	3.7
Dt	58.1	1.5	6.2	4.5
65 *foš* (6 Ex)				
f	13.3	0.3	1.3	0.7
o	18.9	0.5	1.3	2.0
š	23.9	0.5	1.1	2.5
Dt	56.1	0.4	1.8	1.1
66 *roṡ* (6 Ex)				
r	8.4	0.2	0.7	0.8
o	14.1	0.8	3.6	2.1
ṡ	34.4	0.8	2.7	2.6
Dt	56.9	0.5	1.2	1.9
67 *rossul* (6 Ex)				
r	8.7	0.2	0.6	0.5
o	11.8	0.3	1.2	0.9
ss	27.0	0.5	1.3	1.4
u	21.2	0.7	1.7	2.6
l	19.9	0.6	1.8	2.4
Dt	88.5	1.0	4.0	3.1
68 *visi* (5 Ex)				
v	14.1	0.5	0.7	1.7
i	13.1	1.0	3.6	2.8
s	13.7	0.4	1.4	1.3
i	23.0	0.4	0.9	1.3
Dt	63.8	1.7	6.5	3.0
69 *māš* (6 Ex)				
m	14.8	0.4	1.5	1.6
ā	29.7	0.2	0.8	0.6
š	20.8	0.5	1.7	2.0
Dt	65.3	0.3	0.9	1.0
70 *māšik* (6 Ex)				
m	12.7	0.4	1.9	1.4
ā	22.3	0.2	0.6	0.9
š	12.1	0.3	0.9	0.8
i	8.0	0.3	1.3	1.0
k	12.7	0.3	0.9	1.0
Dt	67.8	0.4	1.5	1.4
71 *låššån* (5 Ex)				
l	12.5	0.7	1.9	1.6
å	10.7	0.4	1.0	1.4
šš	27.6	0.6	2.1	1.6
å	16.2	0.3	0.7	1.1
n	14.5	0.1	1.4	0.9
Dt	81.8	0.7	1.9	2.0
72 *dühöš* (7 Ex)				
d	19.8	0.9	2.3	4.5
ü	10.2	0.4	1.5	1.5
h	8.5	0.6	1.4	2.5
ö	16.3	0.4	1.0	1.7
š	23.9	0.8	3.9	2.2
Dt	78.8	1.8	3.2	9.9
73 *hòz* (6 Ex)				
h	14.6	0.6	2.1	2.2
ò	24.5	0.9	2.2	3.3
z	20.3	0.4	1.6	1.1
Dt	59.3	0.5	1.5	2.2
74 *hozzā* (4 Ex)				
h	15.9	0.6	1.4	1.5
o	17.8	0.6	0.8	1.9
zz	26.0	1.1	2.7	2.1
ā	41.0	0.6	1.5	1.4
Dt	100.6	0.5	1.2	1.3
75 *vīz* (6 Ex)				
v	14.5	0.7	2.2	1.9
ī	36.0	0.7	1.9	2.8
z	16.9	0.9	2.7	3.7
Dt	67.5	1.0	2.8	3.2
76 *vizät* (4 Ex)				
v	13.8	0.8	1.7	2.3
i	11.3	0.8	1.5	1.6
z	11.5	0.3	0.9	0.4
ä	15.2	0.1	0.3	0.2
t	14.7	1.0	2.6	1.9
Dt	66.6	0.5	1.5	1.0

77 *hāz* (6 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
h	14.8	0.7	1.7	3.3
ā	41.7	1.1	2.6	4.0
z	16.4	0.5	1.3	2.2
Dt	72.8	1.3	4.3	3.1

78 *håzå* (6 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
h	10.1	0.7	2.1	1.9
å	14.3	0.3	1.4	0.9
z	10.1	0.3	1.6	0.6
å	23.0	0.4	1.6	1.1
Dt	57.5	0.7	2.1	2.5

79 *fåzēk* (6 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
f	12.2	0.6	2.2	2.1
å	15.7	0.5	2.3	1.5
z	10.0	0.6	2.0	1.8
ē	29.0	0.6	2.3	1.2
k	13.7	0.4	1.4	1.7
Dt	80.6	1.2	3.1	3.3

80 *fåzēkåt* (6 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
f	12.2	0.4	1.6	1.1
å	11.3	0.4	1.1	1.6
z	9.5	0.4	1.4	1.1
ē	17.4	0.6	1.8	2.3
k	8.7	0.2	1.0	0.5
å	9.1	0.5	2.0	1.3
t	14.2	0.7	2.5	2.2
Dt	82.5	0.5	1.3	1.6

81 *rož* (5 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
r	10.8	0.5	1.4	1.3
o	21.8	0.8	2.1	1.8
ž	21.8	0.4	1.1	1.2
Dt	54.3	0.8	1.4	3.2

82 *dūž* (6 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
d	18.5	0.4	1.1	1.6
ū	49.6	1.4	5.4	3.0
ž	15.7	0.6	1.8	2.1
Dt	83.7	1.4	6.6	2.9

83 *gūšok* (4 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
g	17.3	0.3	0.7	0.8
ū	27.6	1.5	2.5	3.9
š	12.4	1.3	3.7	2.3
o	14.0	0.4	1.1	1.0
k	16.5	0.5	1.2	1.0
Dt	87.7	0.5	1.6	0.7

84 *kērni* (5 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
k	16.0	0.7	1.3	2.6
ē	29.8	0.5	0.9	1.5
r	9.7	0.5	1.4	1.3
n	9.6	0.6	1.7	1.6
i	18.1	1.4	4.6	2.8
Dt	83.2	1.5	3.2	4.9

85 *ārpå* (9 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
ā	19.3	0.5	2.2	1.6
r	5.8	0.2	0.6	0.9
p	13.4	0.2	1.2	0.8
å	17.5	0.5	3.1	1.0
Dt	56.0	0.8	5.2	2.0

86 *pårt* (8 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
p	20.1	0.8	3.2	4.4
å	20.4	0.7	3.3	2.4
r	8.1	0.4	2.4	0.9
t	16.4	0.7	4.8	2.2
Dt	65.1	1.3	5.2	5.9

87 *pårton* (8 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
p	19.5	0.3	1.9	1.3
å	15.6	0.4	1.5	1.8
r	8.0	0.2	1.5	0.6
t	14.2	0.3	1.5	1.2
o	14.3	0.3	1.8	1.1
n	18.8	0.4	1.8	1.7
Dt	90.4	0.5	2.1	2.2

88 *fårkåš* (6 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
f	11.2	0.4	1.4	1.5
å	16.0	0.3	1.1	0.7
r	5.6	0.5	2.0	1.3
k	13.4	0.5	2.1	1.2
å	13.7	0.4	1.1	1.5
š	19.6	0.6	2.1	1.1
Dt	79.5	1.4	4.4	4.8

89 *ārkol* (6 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
ā	18.3	0.3	0.7	1.0
r	5.8	0.2	0.8	0.6
k	14.6	0.5	2.1	1.2
o	16.6	0.7	3.0	1.8
l	16.4	0.7	2.6	1.8
Dt	71.7	0.4	1.7	1.6

90 *ålkot* (7 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
å	13.7	0.4	1.6	1.5
l	8.3	0.3	0.8	1.5
k	12.8	0.3	1.0	0.8
o	11.2	0.2	0.8	0.9
t	12.9	0.2	0.5	0.7
Dt	58.9	0.6	2.1	2.4

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
91 *tārš* (6 Ex)				
t	16.8	0.4	1.2	1.1
ā	19.7	0.5	1.3	2.2
r	9.1	0.6	2.6	1.3
š	24.2	0.9	2.8	3.4
Dt	69.8	1.2	4.0	4.4
92 *tāršåm* (6 ex)				
t	16.8	0.6	1.8	2.4
ā	23.0	0.5	1.2	2.2
r	8.4	0.2	0.7	1.0
š	16.6	0.6	1.6	2.0
å	17.4	0.6	2.0	2.1
m	15.9	0.8	2.3	2.5
Dt	97.9	0.8	1.9	3.1
93 *våršå* (6 Ex)				
v	10.7	0.6	1.9	1.4
å	17.1	0.6	2.1	1.4
r	9.5	0.4	1.8	1.5
š	20.0	0.5	1.9	1.0
å	18.4	0.6	1.6	2.1
Dt	75.5	1.0	5.5	1.9
94 *börzä* (5 Ex)				
b	15.3	0.6	1.8	1.7
ö	20.0	0.5	2.1	1.0
r	9.6	0.2	0.7	0.7
z	11.6	0.3	0.6	0.9
ä	24.4	0.7	2.0	1.3
Dt	80.8	0.9	2.1	3.3

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
95 *gombå* (6 Ex)				
g	15.6	0.3	1.1	1.0
o	14.8	0.4	2.1	0.8
m	10.5	0.6	2.1	2.5
b	9.1	0.3	0.6	1.1
å	18.6	0.4	1.2	1.9
Dt	68.7	0.6	2.9	1.2
96 *kontār* (6 Ex)				
k	15.2	0.9	2.1	3.9
o	11.1	0.3	0.6	1.0
n	13.7	0.5	1.1	1.3
t	11.3	0.3	1.3	1.0
ā	30.2	0.3	0.7	1.1
r	9.0	0.5	1.5	2.2
Dt	90.3	1.5	3.5	6.2
97 *känďäl* (5 Ex)				
k	16.9	0.3	0.8	0.8
ä	17.1	0.3	1.1	0.6
n	12.0	0.5	1.8	0.9
ď	10.9	0.3	0.6	0.8
ä	20.9	0.6	1.6	2.3
l	24.2	0.7	1.4	2.5
Dt	102.0	0.7	2.6	1.8
98 *lāŋg* (10 Ex)				
l	8.8	0.3	1.3	1.6
ā	27.9	0.8	3.9	4.8
ŋ	10.4	0.5	1.6	4.0
g	13.8	0.5	2.1	2.9
Dt	60.9	1.4	7.4	6.7

Elém	Dm	E	Ex mx +	Ex mx −
99 *lāŋgot* (18 Ex)				
l	8.0	0.2	1.0	1.6
ā	18.1	0.5	2.1	3.3
ŋ	8.5	0.3	1.8	2.3
g	7.4	0.2	0.8	0.8
o	9.4	0.2	0.7	1.2
t	12.0	0.4	2.2	1.9
Dt	63.4	0.6	3.0	4.0
100 *påtkå* (7 Ex)				
p	16.2	0.2	1.1	0.5
å	11.0	0.1	0.5	0.5
t	8.9	0.5	2.4	1.1
k	11.8	0.4	1.0	1.9
å	18.1	0.5	2.3	2.0
Dt	66.2	0.5	1.3	2.3
101 *låbdå* (9 Ex)				
l	9.5	0.3	1.5	1.7
å	11.3	0.4	1.1	1.4
b	11.6	0.4	1.2	2.1
d	8.3	0.3	1.6	1.3
å	19.5	0.4	2.2	2.6
Dt	60.4	0.7	3.3	3.1
102 *vågdål* (7 Ex)				
v	8.1	0.4	2.2	1.3
å	10.0	0.2	0.5	0.7
g	10.5	0.2	1.0	0.6
d	9.7	0.2	0.6	0.6
å	14.8	0.5	2.3	1.8
l	15.1	0.4	1.4	1.7
Dt	68.2	0.3	0.9	1.2

103 *äšṭä* (6 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
ä	14.4	0.3	0.9	1.2
š	20.9	0.4	1.8	0.7
t	10.7	0.3	1.0	1.0
ä	19.2	0.3	0.8	1.0
Dt	65.1	0.5	1.7	1.2

104 *āštåm* (4 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
ā	25.5	0.8	1.7	1.6
š	17.7	0.5	1.1	0.8
t	9.4	0.4	0.9	1.0
å	17.1	0.4	1.1	0.6
m	17.1	1.3	3.3	2.5
Dt	86.8	0.7	1.0	2.1

105 *gåzdå* (5 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
g	15.1	0.4	1.0	0.3
å	15.4	0.3	0.7	1.0
z	10.7	0.3	0.8	0.6
d	10.0	0.3	1.3	0.5
å	22.5	0.3	0.8	1.1
Dt	73.7	0.8	2.4	2.3

106 *mårådēk* (7 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
m	9.4	0.1	0.3	0.5
å	8.4	0.4	1.1	1.6
r	6.7	0.4	1.7	1.8
å	7.2	0.3	1.0	1.0
d	7.7	0.4	1.4	2.3
ē	24.3	0.2	1.1	1.0
k	12.4	0.3	1.6	0.9
Dt	76.1	0.8	2.9	2.9

107 *mårådēkot* (7 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
m	9.9	0.3	0.8	1.2
å	7.9	0.5	2.2	1.5
r	6.1	0.1	0.5	0.5
å	6.7	0.2	0.9	0.9
d	6.3	0.5	1.1	2.8
ē	19.2	0.9	1.0	1.0
k	8.9	0.2	1.0	0.9
o	8.2	0.1	0.5	0.6
t	12.0	0.6	2.2	2.1
Dt	85.2	1.2	6.2	2.4

108 *ēpītäni* (6 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
ē	21.8	0.5	1.9	1.8
p	11.5	0.2	0.5	1.0
ī	14.9	0.7	2.0	1.9
t	8.9	0.3	0.8	1.1
ä	8.4	0.2	0.5	0.6
n	6.4	0.2	0.6	0.6
i	12.8	0.5	1.6	1.9
Dt	84.8	1.1	3.2	3.4

109 *ēpitäni* (6 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
ē	19.1	0.5	2.1	1.4
p	8.9	0.3	1.4	0.7
i	5.3	0.4	0.9	1.6
t	8.7	0.3	0.8	1.3
ä	10.7	0.2	0.8	0.4
n	6.1	0.3	1.1	1.2
i	13.8	0.6	1.9	2.3
Dt	72.6	0.8	2.7	2.5

110 *håtodik* (7 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
h	9.5	0.5	1.8	1.7
å	9.3	0.4	1.0	1.1
t	9.9	0.4	2.1	1.2
o	8.9	0.3	0.6	1.1
d	7.1	0.1	0.3	0.3
i	7.7	0.2	0.7	0.9
k	12.1	0.2	0.7	1.2
Dt	64.5	0.6	2.7	2.4

111 *håtodikåt* (7 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
h	10.0	0.6	1.7	2.8
å	9.3	0.1	0.4	0.6
t	8.7	0.3	1.2	1.3
o	8.3	0.3	0.6	1.3
d	6.8	0.2	0.8	0.8
i	6.0	0.3	1.4	1.3
k	9.6	0.3	1.1	1.4
å	11.6	0.2	0.8	0.7
t	12.1	0.6	1.7	3.0
Dt	82.6	1.3	3.4	5.3

112 *kiåbāltåm* (6 Ex)

Elém	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
k	15.5	0.6	2.5	1.5
i	10.0	0.7	3.4	1.8
å	11.3	0.4	1.1	1.2
b	6.8	0.3	1.2	1.2
ā	19.9	0.3	0.9	1.1
l	9.9	0.6	1.8	1.9
t	11.7	0.5	2.1	1.4
å	14.6	0.7	1.9	2.2
m	17.3	0.4	1.3	1.8
Dt	117.2	1.6	7.9	3.4

113 *kiāltåni* (12 Ex)

Elém.	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
k	13.6	0.4	1.7	2.1
i	9.4	0.5	4.0	2.2
ā	17.3	0.4	3.9	1.2
l	10.6	0.3	2.0	1.4
t	10.4	0.2	0.7	0.7
å	8.5	0.1	0.3	0.7
n	6.4	0.2	1.8	0.9
i	13.1	0.6	3.2	2.8
Dt	89.4	0.7	3.8	3.6

114 *āgābån* (6 Ex)

Elém.	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
ā	17.4	0.2	0.8	0.7
g	7.0	0.2	0.8	0.6
ā	19.8	0.6	1.6	2.7
b	7.0	0.5	1.9	1.8
å	12.9	0.4	1.5	1.8
n	13.4	0.5	1.4	1.7
Dt	77.5	1.0	4.1	2.4

115 *ārtåni* (7 Ex)

Elém.	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
ā	16.7	0.4	1.5	1.2
r	7.4	0.2	0.8	0.4
t	14.8	0.2	0.7	0.6
å	9.5	0.2	0.6	1.1
n	7.0	0.2	0.6	0.8
i	13.9	0.6	2.4	1.9
Dt	69.5	0.7	2.3	3.1

116 *gömböịü* (6 Ex)

Elém.	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
g	16.7	0.7	1.7	1.4
ö	11.1	0.3	0.6	0.6
m	8.3	0.3	0.8	0.5
b	9.3	0.4	1.0	0.6
ö	14.2	0.5	1.3	1.2
ị	10.1	1.1	2.9	2.3
ü	16.7	0.8	1.5	2.3
Dt	86.4	1.0	3.1	1.4

117 *ātkozōdik* (6 Ex)

Elém.	Dm	E	Ec mx +	Ec mx −
ā	15.7	0.4	1.0	1.9
t	7.4	0.2	1.0	0.6
k	10.1	0.3	1.0	0.8
o	6.4	0.2	0.8	0.4
z	7.5	0.2	0.5	0.9
ō	20.0	0.3	1.2	0.6
d	6.8	0.2	0.6	0.8
i	5.6	0.3	1.0	0.9
k	11.4	0.3	1.2	0.5
Dt	90.7	0.4	1.0	0.6

III. Discussion des résultats.

MM. E. A. Meyer et Z. Gombocz ont déjà publié en 1908 une étude expérimentale sur la quantité en hongrois[1]). J'exposerai cependant d'abord mes résultats à part, pour les comparer ensuite à ceux obtenus par ces deux auteurs.

I. Monosyllabes.

A. *Les consonnes.* 1. Consonnes initiales.

a) Liquides: α)	*r*	devant voyelle brève	(Nos 28, 66, 81)	9.5
		„ „ longue	(No 32)	9.3
β)	*l*		(No 98)	8.8
b) semi-voyelle	*i̯*		(No 41)	6.6
c) nasale	*m*		(No 69)	14.8
d) aspiration	*h*	devant voyelle brève	(Nos 5, 38)	14.0
		„ „ longue	(Nos 6, 9, 25, 73, 77)	14.7
e) ténues: α)	*p*	„ „ brève	(No 86)	20.1
β)	*t*	„ „ longue	(Nos 1, 91)	16.6
γ)	*k*	„ „ brève	(No 14)	17.5
f) moyenne	*d*	„ „ longue	(No 82)	18.5
		„ „ brève	(Nos 3, 9, 60)	18.2
g) spirantes sourdes α)	*f*	devant voyelle brève	(Nos 65, 66)	13.7
β)	*s*	„ „ longue	(No 12)	16.4
h) spirante sonore:	*v*	„ „ brève	(No 54)	11.6
		„ „ longue	(Nos 46, 75)	12.0
i) l'affriquée	*tš*	„ „ brève	(No 18)	21.2
		„ „ longue	(No 61)	22.8

La durée des initiales est indépendante de celle de la voyelle. Les moyennes pour les différentes catégories sont:

Tableau 1.

semi-voyelle *i̯*	(1 ex)	6.6	moyennes	(3 ex)	18.3
liquides	(5 „)	9.3	spirantes sourdes	(3 „)	14.6
nasales	(1 „)	14.8	„ sonores	(3 „)	11.8
aspiration	(7 „)	14.4	affriquée sourde	(2 „)	22.0
ténues	(4 „)	17.7			

[1]) E. A. Meyer und Z. Gombocz. Zur phonetik der ungarischen sprache. Le Monde Oriental, Uppsala, II (1908), pp. 122—187.

Il faut noter que les occlusives à l'initiale absolue ne peuvent être délimitées qu'avec une certaine incertitude. En outre le commencement du courant d'air nasal ne peut être aisément noté avec le dispositif adopté, et la nasale peut être par suite un peu trop longue.

2. Consonnes finales.

a) liquides	α) *r*	après voyelle	longue	(Nos 1, 2)	13.6
	β) *l*	„ „	brève	(No 5)	21.1
		„ „	longue	(No 6)	16.0
b) ténues: 1 les ténues „brèves" (simples dans l'orthographe)					
	α) *p*	après voyelle	brève	(No 14)	16.2
	β) *t*)	„ „	„	(No 22)	18.2
		„ „	longue	(Nos 23, 25)	13.4
	γ) *k*	„ „	brève	(No 28)	16.1
		„ „	longue	)Nos 30, 32)	15.0
2 les ténues „longues" (doubles dans l'orthographe; ces consonnes ne se présentent dans ma liste qu'après voyelle brève)					
	α) *p̀*			(No 18)	27.0
	β) *t̀*			(No 24)	25.9
c) moyennes: 1 les moyennes brèves					
	α) *b*	après voyelle	brève	(Nos 38, 39)	10.1
	β) *d*	„ „	„	(No 44)	10.5
		„ „	longue	(No 46)	8.1
	γ) *d*	„ „	brève.	(No 54)	15.0
		„ „	longue	(No 57)	13.1
2 les moyennes longues					
	α) *b*			(No 41)	16.4
	β) *d*			(No 51)	26.2
d) spirantes sourdes, brèves					
	α) *f*	après voyelle	brève	(No 60)	23.3
		„ „	longue	(No 61)	16.5
	β) *s*	„ „	brève	(No 64)	25.1
	γ) *š*	„ „	brève	(No 65)	23.9
		„ „	longue	(No 69)	20.8
id., longues					
	s̀			(No 66)	34.4
b) spirantes sonores					
	α) *v*	après voyelle	longue	(No 9)	18.3
	β) *z*	„ „	sem. lg.	(No 73)	20.3
		„ „	longue	(Nos 75, 77)	16.6
	γ) *ž*	„ „	brève	(No 81)	21.8
		„ „	longue	(No 82)	15.7

La durée de la voyelle et celle de la consonne sont visiblement connexes, la consonne après voyelle longue étant partout plus courte qu'après voyelle brève (ou semi-longue), et la différence atteint environ 15 à 25 % de la quantité la plus grande. On a effet en moyenne pour les différentes catégories.

Tableau 2.

liquide après voyelle brève	(1)	21.1
„ „ longue	(3)	14.6
ténue brève, après voyelle brève	(3)	16.8
„ „ longue	(4)	14.2
moyenne brève non mouillée, ap. v. brève	(3)	10.2
„ „ longue	(1)	8.1
moyenne mouillée, „ „ brève	(1)	15.0
„ „ longue	(1)	13.1
spirante sourde brève, „ „ brève	(2)	24.1
„ „ longue	(2)	18.6
spirante sonore, „ „ brève	(2)	21.0
„ „ longue	(4)	16.8

Il reste à mentionner la différence entre consonnes finales brèves et longues orthographiquement.

Tableau 3.

ténue	longue	(2)	26.5	brève (ap. v. brève)	(3)	16.8
moyenne non mouillée	„	(1)	16.4	„ „	(3)	10.2
„ mouillée	„	(1)	26.2	„ „	(1)	15.0
spirante sourde	„	(2)	34.4	„ „	(2)	24.1

La „brève“ est donc en moyenne d'un tiers plus courte que la „longue“.

3. Groupes de consonnes (seulement à la finale).

liquide + ténue	(apr. v. brève)	$r + t$ (No. 86)	r	8.1	t	16.4
„ + spir. sourde	(„ „ longue)	$r + š$ (No 91)	r	9.1	$š$	24.2
nasale + moyenne	(„ „ „)	$\eta + g$ (No 98)	η	10.4	g	13.8

De ces matériaux peu nombreux il n'y a provisoirement rien à tirer.

B. *Les voyelles.* — Comme les mots ont été prononcés isolément, il est préférable de séparer les cas d'initiale vocalique de ceux où la voyelle suit une consonne. On a alors

1. Voyelles brèves.

a)	devant liquide, init. consonantique	(No 5)	20.6
b)	„ ténue brève: α) „ vocalique	(No 22)	12.4
	β) „ cons.	(Nos 14, 28)	13.9
c)	„ „ longue α) „ voc.	(No 24)	9.2
	β) „ cons.	(No 18)	13.8
d)	„ moyenne non mouillée α) init. voc.	(No 44)	14.5
	β) „ cons.	(Nos 38, 39)	16.2
e)	„ moy. non mouillée longue „ voc.	(No 41)	10.9
f)	„ „ mouillée brève „ cons.	(No 54)	18.6
g)	„ „ „ longue „ voc.	(No 51)	14.2
h)	„ spir. sourde, bràve „ cons.	(Nos 60, 64, 65)	18.1
i)	„ „ „ longue „ „	(Nos 66, 39)	14.1
j)	„ sonore, init. cons. α) voyelle brève	(No 81)	21.8
	β) „ semi-longue	(No 73)	24.5
k)	„ groupe de consonnes, init. cons.	(No 86)	20.4

On ne constate pas de relation régulière, sans doute à cause du petit nombre des exemples. On ne peut non plus établir de variations de quantité d'après le timbre de la voyelle, parce que les mots clefs ont presque tous les voyelles *å*, *o*, *ä*, *ö*, qui à ce point de vue sont sensiblement au même plan. — La différence entre brève et semi-longue (devant spirante sonore) n'est pas importante.

2. Voyelles longues.

a)	devant liquide: α) init. vocal.	(No 2)	35.7
	β) „ conson.	(Nos 1, 6)	33.2
b)	„ ḭ „ „	(No 12)	33.2
c)	„ ténue α) „ vocal.	(Nos 23, 30)	35.2
	β) „ conson.	(Nos 25, 32)	28.6
d)	„ moyenne „ „	(No 46)	29.2
e)	„ „ mouillée, init. vocal.	(No 57)	43.8
f)	„ spir. sourde „ cons.	(Nos 61, 69)	29.8
g)	„ „ sonore „ „	(Nos 75, 57, 82)	42.1
h)	„ groupes de consonnes „ „	(Nos 91, 98)	23.8

Ici la voyelle après initiale consonantique semble être plus courte, comme il y avait lieu de s'y attendre. Quant à la relation entre quantité et timbre, on observe, il est vrai, que, dans les 4 exemples de voyelles devant spirante sonore, *ī* a la durée la plus courte; mais *ū* présente la plus longue; *ū* et *ǖ* ont d'une façon générale une quantité absolue élevée. Mais, dans un aussi petit nombre d'exemples, le hasard peut jouer un rôle.

En formant des moyennes générales, on obtient le

Tableau 4.

	voyelle brève		voyelle longue		rapport
devant liquide	(1)	20.6	(3)	34.1	1: 1.66
„ ténue brève	(3)	13.4	(4)	31.8	1: 2.38
„ „ longue	(2)	11.5			
„ moyenne brève	(3)	15.6			
„ „ longue	(1)	10.9	(1)	29.2	1: 2.50
„ moy. mouillée brève	(1)	18.6			
„ „ „ longue	(1)	14.2	(1)	43.8	1: 3.09
„ spir. sourde brève	(2)	17.7	(2)	29.8	1: 1.68
„ „ „ longue	(2)	16.6			
„ „ sonore	(2)	23.2	(3)	42.1	1: 1.82
„ groupe de consonnes	(1)	20.4	(2)	23.8	1: 1.17

Il ressort de ce tableau que la voyelle brève a la durée la plus courte devant une ténue, et qu'elle est alors nettement brève. Devant une liquide (ou un groupe dont le premier élément est une liquide) ou une spirante sonore elle atteint les valeurs maxima, et présente même une durée qui en elle-même serait plutôt longue, mais qui, en tenant compte du fait que la durée absolue des éléments d'un monosyllabe (surtout quand il est isolé) est plus grande que dans un polysyllabe, ne doit sans doute compter que pour semi-longue. Devant une moyenne non mouillée la durée est un peu plus grande que devant une ténue, devant une moyenne mouillée ou une spirante sourde encore un peu plus grande; mais elle doit sans doute encore être regardée comme brève. On peut donc dire en résumé:

1° la voyelle brève est plus courte devant occlusive que devant une consonne non-occlusive (c. à d. continue).

2° elle est brève devant occlusive et spirante sourde, et plutôt semi-longue devant une continue sonore.

3° dans chaque catégorie elle est un peu plus longue (de 10 à 40 °/₀ environ) devant consonne brève que devant consonne longue; devant consonne mouillée elle est un peu plus longue que devant consonne non mouillée.

Les voyelles longues offrent aussi les valeurs les plus courtes devant occlusives et spirantes sourdes, et les plus longues devant continues sonores; dans ce dernier cas elles sont à la limite de la quantité ultra-longue. La valeur très forte devant moyenne mouillée peut tenir au hasard.

La rapport de la longue à la brève varie, devant consonne simple, de 1 : 3 à 1 : 1.7, et une valeur moyenne de 1 : 2.2; devant un groupe de consonnes (rares exemples), il n'est plus que de 1 : 1.2.

II. Les dissyllabes (et autres polysyllabes).

A. *Les consonnes*. 1. Consonnes initiales simples.

a) liquides	*r*	devant voyelle	brève	(Nos 29, 63, 67)	8.8
		„ „	longue	(Nos 33, 34, 62)	11.2
	l	„ „	brève	(Nos 71, 101)	11.0
		„ „	longue	(Nos 58, 59, 99)	9.7
b) semi-voyelle	*i̯*	„ „	brève	(No 42)	6.2
c) nasale	*m*	„ „	brève	(No 55)	12.5
		„ „	longue	(No 70)	12.7
d) aspiration	*h*	„ „	brève	(Nos 10, 37, 49, 56, 74, 78)	13.6
		„ „	longue	(Nos 7, 26)	14.2
e) ténues	*p*	„ „	brève	(Nos 87, 100)	17.8
	t	„ „	longue	(No 92)	16.8
	k	„ „	brève	(Nos 15, 21, 96, 97)	16.4
		„ „	longue	(No 84)	16.0
f) moyennes	*b*	„ „	brève	(No 94)	15.3
	d	„ „	„	(No 40, 72)	17.9
	g	„ „	„	(Nos 95, 105)	15.4
		„ „	longue	(No 83)	17.3
g) spir. sourdes	*f*	„ „	brève	(Nos 79, 88)	15.9
	s	„ „	longue	(No 13)	16.4
h) „ sonore	*v*	„ „	brève	(Nos 68, 93, 102)	11.0
		„ „	longue	(Nos 47, 48, 76)	11.4

On n'aperçoit pas non plus de rapport déterminé entre la quantité de la consonne initiale et celle de la voyelle suivante. On a donc en moyenne

Tableau 5.

Semi-voyelle *i̯*	(1)	6.2	Ténues	(8)	16.8
Liquides	(11)	10.1	Moyenne	(6)	16.5
Nasales	(2)	12.6	Spirantes sourdes	(3)	16.1
Aspiration	(8)	13.8	„ sonores	(6)	11.2.

Les quelques autres polysyllabes donnent de leur côté:

Tableau 6.

Nasales	(Nos 106, 107)	9.5
Aspiration	(Nos 110, 111)	9.8
Ténues	(Nos 112, 113)	14.6
Moyenne	(No 116)	16.7
Spirante sourde	(No 80)	12.2

La comparaison des tableaux 1, 5 et 6 montre que les consonnes initiales, au point de vue de leur durée, peuvent être rangées dans l'ordre suivant: a) la semi-voyelle *i̯*, toujours très courte, et qu'on doit même regarder comme ultracourte (6—7 centièmes de seconde); b) les liquides (env. 10); c) les spirantes sonores (env. 11—12); d) l'aspiration et les nasales (13—14 dans les mono- et dissyllabes); e) les spirantes sourdes (15—16); f) les explosives (17—18); g) les affriquées (22 centièmes; il n'y a d'ailleurs que 2 exemples).

2. Consonnes finales.

a) liquides	*r* (après voyelle longue)	(Nos 27, 55, 96) [1]	10.4
	l (voy. brève ou semi-longue) [2]	(Nos 11, 13, 26, 47—9, 67, 89, 97, 102)	18.4
b) nasales	*m* après voyelle brève	(Nos 37, 62, 92, 104)	18.6
	„ „ longue	(No 17)	13.2
	n „ „ brève	(Nos 20, 42, 63, 71, 87)	15.0

[1]) 55 *mâdâr* est transcrit avec *â* bref; mais les mesures donnent, au moins pour le sujet d'expériences, une quantité incontestablement longue.

[2]) Sur la quantité de la voyelle v. p. 34. Après celles qui peuvent sûrement passer pour semi-longues, *l* est plus long; mais on trouve aussi de semblables valeurs absolues après des voyelles qui ne sont que brèves.

c) ténue brève	*t*	après voyelle brève			(Nos 3, 19, 31, 33, 43, 52, 58, 76, 90, 99)	13.5
		„	„	longue	(No 59)	16.0
	k	„	„	brève	(Nos 50, 70, 79)	14.0
d) ténue longue	*t*	„	„	„	(No 29)	20.3
e) moyenne	*g*	„	„	„	(No 45)	10.3
f) spirante sourde	*š*	„	„	„	(Nos 72, 88)	21.8

On constate encore que la consonne finale est plus courte après voyelle longue qu'après voyelle brève[1]). On obtient en moyenne générale:

Tableau 7.

	voyelle	brève	voyelle	longue
Liquide	(10)	18.4	(3)	10.4 [2])
Nasale	(9)	16.6	(1)	13.2
Ténue brève	(13)	13.6	(1)	16.0
„ longue	(1)	20.3		
Moyenne	(1)	10.3		
Spirante sourde	(2)	21.8		

Quant aux consonnes finales des mots de 3 ou 4 syllabes (tous après voyelle brève), on a

Tableau 8.

Liquide	(N° 53)	20.0
Nasale	(Nos 112, 114)	15.4
Ténue (trisyll.)	(Nos 80, 106, 110)	12.9
„ (4 syll.)	(Nos 107, 111, 117)	11.8

Il ressort des tableaux 2, 7, 8:

1° que la consonne finale après voyelle longue est *ceteris paribus* d'env. 20 % plus courte qu'après voyelle brève;

2° que les consonnes finales longues (dans l'orthographe) sont d'un tiers plus longues que les consonnes brèves (dans

---

[1]) L'exception du No 58 *lädït* est d'autant moins probante que cette forme n'est pas la forme dialectale du sujet.

[2]) Cette catégorie n'est pas très probante parce que les valeurs après brève se rapportent exclusivement à *l*, celles après longue exclusivement à *r*.

l'orthographe) après voyelle brève (moyenne du rapport brève: longue = 1 : 1.54; valeurs extrêmes 1 : 1.27 et 1 : 1.75).

3° que les consonnes „brèves" se rangent, d'après leur quantité absolue, à peu près dans l'ordre suivant: a) moyenne non mouillée (env. 10—11 centièmes de seconde); b) moyenne mouillée; c) ténue (16—17 dans les monosyllabes, 12—13 dans les polysyllabes; d) nasales (15—16 dans les polysyllabes); e) spirantes sonores et liquides (env. 20); f) spirantes sourdes (21—23). Ces deux dernières catégories, et en tout cas la dernière, peuvent déjà passer pour semi-longues.

3. Consonnes intervocaliques.

a) liquides:	α) *r* simple	après voyelle	longue	(No 3)	7.1
	r géminé	„ „	brève	(No 4)	23.0
	β) *l* „	„ „	„	(No 7)	13.7
		„ „	longue	(No 8)	10.7
b) semivoyelle	*i̯* géminée	„ „	„	(No 13)	13.5
c) *h*		„ „	brève	(No 72)	8.5
d) ténues:	α) *p* simple	„ „	„	(Nos 16, 17)	10.6
	géminé	„ „	„	(Nos 19—21)	26.5
	β) *t* simple	„ „	longue	(Nos 26, 27)	11.6
	γ) *k* „	„ „	brève	(No 29)	10.4
	„	„ „	longue	(Nos 31, 33, 34)	12.1
	δ) *t́* „	„ „	brève	(No 35)	11.5
	géminé	„ „	„	(No 36)	30.0
	ε) le groupe *t́t*	„ „	„	(No 37)	30.4
e) moyennes:	α) *b* simple	„ „	„	(No 43)	8.2
	géminé	„ „	„	(No 42)	19.6
	β) *d* simple	„ „	longue	(No 48)	7.3
	géminé	„ „	brève	(Nos 45, 49)	22.2
		„ „	longue	(No 47)	20.4
	γ) *g* „	„ „	brève	(No 50)	19.5
	δ) *d́* simple	„ „	„	(No 55)	7.4
		entre longue et brève		(No 59)	7.6
		entre longues		(No 58)	12.9
	géminé	après voyelle	brève	(Nos 52, 56)	22.8
f) spirantes sourdes:	α) *f* simple	entre brève et longue		(No 62)	11.9
	géminé	après voyelle	brève	(No 63)	27.0
	β) *s* simple	„ „	„	(No 68)	13.7
	géminé	„ „	„	(No 67)	27.0

	γ) š simple	après	voyelle	longue	(No 70)	12.1
	géminé	„	„	brève	(No 71)	27.6
g) spirantes sonores:	α) v simple	„	„	„	(No 10)	6.8
	géminé	„	„	„	(No 11)	21.6
	β) z simple	„	„	„	(Nos 78, 79)	10.0
		„	„	longue	(No 76)	11.5
	géminé	„	„	brève	(No 74)	26.0
	γ) ž simple	„	„	longue	(No 82)	12.4

Les matériaux ci-dessus sont trop peu nombreux pour qu'on puisse établir si la quantité de la consonne intervocalique est connexe de celle des voyelles environnantes, spécialement de la voyelle tonique qui précède; de même on ne peut rien dire de précis sur les différences naturelles de quantité entre sons d'une même classe [1]). Pour les différentes classes on a en moyenne:

Tableau 9.

		simple		géminée	rapport
Semi-voyelle į		—	(1)	13.5	—
h	(1)	8.5		—	—
Liquides	(3)	10.5	(1)	23.0	1 : 2.2
Ténues	(8)	11.4	(3)	26.5	1 : 2.3
„ mouillées	(1)	11.5	(1)	30.0	1 : 2.6
Moyennes	(2)	7.8	(5)	20.8	1 : 2.7
„ mouillées	(1)	9.6	(2)	22.8	1 : 2.4
Spirantes sourdes	(3)	12.6	(3)	27.2	1 : 2.2
„ sonores	(3)	10.2	(2)	23.8	1 : 2.3

Les consonnes intervocaliques se rangeraient donc par quantité naturelle croissante dans l'ordre suivant: a) *j*, *h* et moyennes; b) liquides, spirantes sonores; c) ténues, spirantes sourdes.

Le rapport de la consonne simple à la géminée varie autour de 1 : 2.5.

[1]) Il semble que *l* soit plus long que *r*, et *v* plus court que les autres spirantes sonores, ce qui tient sans doute à son origine.

4. Consonnes intervocaliques des mots de plus de 2 syllabes.

Mots des 3 syllabes

a) semi-voyelle	*i̯*	entre 2 et 3 syllabe	(No 116)	10,1
b) liquide	*r*	„ 1 „ 2 „	(No 106)	6.7
c) nasale	*n*	„ 2 „ 3 „	(No 115)	7.0
d) ténues	*t*	„ 1 „ 2 „	(No 110)	9.9
	k	„ 2 „ 3 „	(No 80)	8.7
e) moyennes	*b*	„ 2 „ 3 „	(No 114)	7.0
	d	„ 2 „ 3 „	(Nos 53, 106, 110)	7.6
	g	„ 1 „ 2 „	(No 114)	7.0
	d	„ 1 „ 2 „	(No 53)	6.8
f) spirante sonore	*z*	„ 1 „ 2 „	(No 80)	9.5

Mots de 4 syllabes

a) liquide	*r*	entre 1 et 2 syll.	(No 107)	6.1
b) nasale	*n*	„ 3 „ 4 „	(Nos 108, 109, 113)	6.3
c) ténues	*p*	„ 1 „ 2 „	entre longue et brève (No 109)	8.9
			„ longues (No 108)	11.5
	t	„ 1 „ 2 „	(No 111)	8.7
		„ 2 „ 3 „	(Nos 108, 109)	8.8
	k	„ 3 „ 4 „	(Nos 107, 111)	9.2
d) moyenne	*d*	„ 2 „ 3 „	(Nos 107, 111)	6.6
		„ 3 „ 4 „	(No 117)	7.5
e) spirante sonore	*z*	„ 2 „ 3 „	(No 117)	7.5

De ces matériaux se dégage comme tendance générale que les liquides et nasales ont la durée la plus courte, les ténues la durée la plus longue, les moyennes une durée intermédiaire; sur les spirantes on ne peut rien dire de précis.

La comparaison des cas

58	*lād'īt*	*d*	12.9	59	*lād'it*	*d*	7.6
108	*ēpītäni*	*p*	11.5	109	*ēpitäni*	*p*	8.9

indiquerait que, entre voyelles longues, la consonne est plus lon-

gue que quand une voyelle brève se trouve dans l'entourage, du moins en position posttonique. Mais les cas

26 *hātul* *t* 11.5 27 *ātīr* *t* 11.7

ne concordent pas avec les précédents, et on doit se rappeler que les formes de la langue écrite 58 et 108 ne sont pas celles du dialecte du sujet. Il faudrait donc des matériaux plus considérables pour permettre d'établir une règle déterminée.

5. Groupes de consonnes dans les dissyllabes.

Ils manquent à l'initiale. A la finale on a seulement un cas :

nasale + ténue après voy. brève (N° 21) nasale 11.5 ténue 14.4

A l'intérieur du mot.

					1ère cons.	2e cons.
a) liquide + nasale	apr. voy. longue	*rn*	(N° 84)	9.7	9.6
„ + ténue	„ „ brève	*rt*	(N° 87)	8.0	14.2
		rk	(N° 88)	5.6	13.4
		lk	(N° 90)	8.3	12.8
	„ „ longue	*rp*	(N° 85)	5.8	13.4
		rk	(N° 89)	5.8	14.6
„ + spir. sourde	„ „ brève	*rš*	(N° 93)	9.6	20.0
	„ „ longue	*rš*	(N° 92)	8.4	16.6
„ + „ sonore	„ „ brève	*rz*	(N° 94)	9.6	11.6
b) nasale + ténue	„ „ „	*nt*	(N° 96)	13.7	11.3
„ + moyenne	„ „ „	*mb*	(N° 95)	10.5.	9.1
	„ „ longue	*ŋg*	(N° 99)	8.5	7.4
„ + moy. mouillée	„ „ brève	*nd́*	(N° 97)	12.0	10.9
c) ténue + semi-voyelle	„ „ „	*pi̯*	(N° 15)	12.7	9.0
d) moyenne + „	„ „ „	*bi̯*	(N° 40)	8.9	9.4
e) ténue + ténue	„ „ „	*tk*	(N° 100)	8.9	11.8
f) moyenne + moyenne	„ „ „	*bd*	(N° 101)	11.6	8.3
	„ „ „	*gd*	(N° 102)	10.5	9.7
g) spirante + occl. sourde	„ „ „	*št*	(N° 103)	20.9	18.7
	„ „ longue	*št*	(N° 104)	17.7	9.4
„ „ sonore	„ „ brève	*zd*	(N° 105)	10.7	10.0

6, Groupes de consonnes des autres polysyllabes (seulement à l'intérieur du mot).

				1ère cons.	2e cons.
Mots de 3 syllabes.					
a) liquide + ténue	après 1ère syll., voy. longue	*rt*	(No 115)	7.4	14.8
b) nasale + moyenne	„ „ „ „ brève	*mb*	(No 116)	8.3	9.3
Mots de 4 syllabes.					
a) liquide + ténue	après 2 „ „ longue	*lt*	(No 113)	10.6	10.4
	„ 3 „ „ „	*lt*	(No 112)	9.9	11.7
b) ténue + ténue	„ 1 „ „ brève	*tk*	(No 117)	7.4	10.1

Les relations entre la quantité de la voyelle et la durée des consonnes suivantes apparaissent ici aussi: là où on peut faire la comparaison, la première consonne est presque sans exception plus courte après voyelle longue qu'après voyelle brève. Sur la quantité de la 2e consonne il est plus difficile de rien dire du précis, vu la pauvreté des matériaux. Les seuls cas comparables sont les suivants:

1) voy. brève 88 *fårkåš* *r* 5.6 ± 0.5 *k* 13.4 ± 0.5
„ longue 89 *ārkol* *r* 5.8 ± 0.2 *k* 14.6 ± 0.5:

la différence de quantité entre les liquides (0.2) est comprise dans les limites de l'erreur moyenne (c'est la seule exception à la règle ci-dessus) et la différence entre les ténues (1.2) est voisine de la somme des erreurs moyennes.

2) voy. brève 92 *våršå* *r* 9.6 ± 0.4 *š* 20.0 ± 0.5
„ longue 93 *tāršåm* *r* 8.4 ± 0.2 *š* 16.6 ± 0.6
3) „ brève 103 *äštä* *š* 20.9 ± 0.4 *t* 10.7 ± 0.3
„ longue 104 *āštåm* *š* 17.7 ± 0.5 *t* 9.4 ± 0.4:

ici la différence de quantité des secondes consonnes, même dans le 3e exemple, est supérieure à la somme des erreurs moyennes, ce qui donne au moins l'indication d'une relation possible.

Si on compare entre elles la quantité des consonnes, sans tenir compte de celle des voyelles précédentes, on peut constater, en se bornant aux cas où les matériaux sont suffisamment nombreux, les relations suivantes:

1) dans le groupe *r* + ténue la ténue est la plus longue des deux, et a une durée environ double de celle de la liquide (le rapport varie entre 1 : 1.9 et 1 : 2.4); de même dans le groupe liquide + spirante sourde (rapport 1 : 2.0). Les groupes *l* + ténue diffèrent en ce que la liquide est plus longue, et l'excédent de la ténue par suite moindre ou nul (dissyllabes 1 : 1.5, dans les mots de 3—4 syllabes 1 : 1 et 1 : 2).

2) dans les groupes nasale + occlusive la nasale semble être toujours un peu plus longue, et le rapport est environ 1 : 0.9 (exception 116 *gŏmbŏįü*), que l'occlusive soit sonore ou sourde.

3) dans les groupes de consonnes-bruits (occlusives et spirantes) la qualité sonore ou sourde joue au contraire un rôle qu'on ne peut méconnaître. De deux ténues la première est plus courte (1 : 1.3), de deux moyennes au contraire la seconde (1 : 0.8). — La spirante dans le groupe spirante + occlusive est toujours plus longue; mais la différence, considérable dans les groupes de sourdes (1 : 0.5), devient minime dans les groupes de sonores (1 : 0.9; il n'y a du reste qu'un exemple, et la différence est égale à la somme des erreurs moyenne et par suite peut-être apparente).

B. *Les voyelles.*

Les voyelles des mots enregistrés appartiennent le plus souvent à la série basse (*å*, *ā*, *ä*); quelques unes sont de hauteur moyenne (*e*, *o*); les voyelles hautes manquent presque entièrement. Etant donné le petit nombre des exemples, cette circonstance offre du moins l'avantage que la quantité relative est mieux comparable.

I. Voyelles de la première syllabe. Dissyllabes.

1. devant consonne simple

				Voyelles brèves				Voyelles longues	
a) dev. liquide	init.	voc.	(No 8)	15.5	init.	voc.	(No 3)	36.4
					„	cons.	(No 7)	36.7
b) „ ténue	„	„	(Nos 16, 17)	11.5	„	voc.	(Nos 27, 31)	21.8
	„	cons.	(No 29)	8.4	„	cons.	(Nos 26, 33, 34)	22.9
c) „ „ mouillée	init.	voc.	(No 35)	10.9				
d) „ moyenne	„	„	(No 43)	9.5	„	„	(Nos 48, 58, 59)	26.3
e) „ „ mouillée	„	„	(No 55)	12.3				
f) „ spir. sourde	„	cons.	(No 68)	13.1	„	„	(Nos 62, 70)	22.6

g) „ „ sonore (et *h*) init. cons.					
	(Nos 10, 72, 76, 78, 79)	12.8 [1])	init. cons.	(No 83)	27.6
2. devant consonne géminée.					
a) dev. semi-voyelle *ii*			„ „	(No 13)	34.0
c) „ liquide *rr* init. voc.	(No 4)	17.0			
b) „ ténue „ cons.	(No 19, 21)	10.3	„ voc.	(No 20)	14.1
d) „ „ mouillée „ voc.	(No 36)	11.5			
e) „ „ groupe *tt* „ cons.	(No 37)	15.2			
f) „ „ moyenne „ voc.	(Nos 45, 50)	11.3	„ cons.	(No 47)	25.2
„ cons.	(Nos 42, 49)	10.8			
g) „ „ mouillée „ voc.	(No 52)	13.3			
„ cons.	(No 56)	17.8			
h) „ spir. sourde „ „	(Nos 63, 67, 71)	11.2			
i) „ „ sonore „ voc.	(No 11)	14.7			
„ cons.	(No 74)	17.8			
3. devant groupe de consonnes.					
a) dev. liq. + nas.			„ „	(No 84)	29.8
b) „ „ + ténue init. voc.	(No 90)	13.7	„ voc.	(Nos 85, 89)	18.8
„ cons.	(Nos 87, 88)	15.8	„ cons.	(No 92)	23.0
c) „ „ + spir. sourde init. cons.	(No 93)	17.1			
d) „ „ + „ sonore „ „	(No 94)	20.0			
e) „ nas. + ténue „ „	(No 96)	11.1			
) „ „ + moy. „ „	(No 95)	14.8	„ „	(No 99)	18.1
g) „ „ + „ mouillée „ „	(No 97)	17.1			
h) „ tenue + ténue init. cons.	(No 100)	11.0			
i) „ moy. + moy. „ „	(No 101, 102)	10.6			
j) „ spir. sourde + tén. init. voc.	(No 103)	14.4	„ voc.	(No 104)	25.5
k) „ „ sonore + moy. „ cons.	(No 105)	15.4			

Dans les cas entièrement comparables (voyelle devant ténue simple ou géminée), la voyelle brève à l'initiale est plus longue que si le mot commence par une consonne; mais on ne constate pas de différence sembable entre les voyelles longues.

Le rapport de quantité entre les voyelles brèves et les voyelles longues varie selon les catégories, mais semble en général osciller autour de la valeur 1 : 2. Cependant les cas de voyelle

[1]) Les deux exemples 76 *vizät*, 72 *dühöš* avec voyelle haute donnent une moyenne de 10.8, les 3 autres 10 *häväš*, 78 *hâzâ*, 79 *fâzēk* avec voyelle basse une moyenne de 14.1.

devant occlusive ou spirante sonore montrent parfois une tendance vers un rapport 1 : 3 [1]).

Dans les variations de quantité suivant la nature de la consonne suivante on remarque aussi des tendances assez nettes. La voyelle est plus courte devant occlusives ét spirantes sourdes, plus longue devant spirantes sonores [2]) et liquides. Devant occlusive mouillée (simple ou géminée) la voyelle semble aussi être plus longue que devant occlusive non mouillée.

Devant un groupe de consonnes la différence de quantité entre voyelles brève et longue paraît fortement réduite, et tend vers une valeur 1 : 1.5.

Devant les groupes commençant par une occlusive la voyelle atteint les valeurs les plus faibles; dans les groupes sonore + occlusive elle est plus courte que dans les groupes sonore + spirante.

Mots de 3 syllabes.

		voyelle brève			voyelle longue		
a)	devant liquide	init. cons.	(No 106)	8.4			
b)	„ ténue	„ „	(No 108)	9.1			
c)	„ moyenne				init. voc.	(No 114)	17.4
d)	„ moy. mouillée géminée	init. voc.	(No 53)	8.0			
e)	„ spir. sonore	„ cons.	(No 80)	11.3			
f)	„ liq. + ténue				„ „	(No 115)	16.7
g)	„ nas. + moyenne	„ „	(No 116)	11.1			

Mots de 4 syllabes.

a)	devant voyelle	init. cons.	(Nos 112, 113)	9.7			
b)	„ liquide	„ „	(No 107)	7.9			
c)	„ ténue	„ „	(No 110)	11.0	„ „	(Nos 108, 109)	20.4

Les exemples sont trop peu nombreux pour permettre des conclusions étendues. La comparaison de

---

[1]) Dans la comparaison de la quantité devant spirante sonore il faut partir de la valeur 10.8 pour la voyelle brève, le seul exemple de voyelle longue étant un *ū*.

[2]) Ici il faut au contraire partir pour la brève de la valeur supérieure 14.1.

111 *hâtodikât â* 9.3 et 108, 109 *ĕpĭtäni ē* 20.4 montre que la voyelle longue est plus du double de la brève. — La quantité absolue est inférieure aux valeurs trouvées chez les dissyllabes, comme il est naturel.

II. Voyelles atones. Dissyllabes.

1. à la finale.

		brève		longue
a) après liquide simple	*l*	(No 7)	16.3	(No 8) 35.5
„ géminée	*rr*	(No 4)	22.5	
b) „ ténue simple	*p*	(No 16)	21.9	
	k	(No 34)	19.3	
„ „ mouillée	*t*	(No 35)	23.8	
„ „ géminée	*tt*	(No 70)	19.4	
c) „ moyenne mouillée	*dd*	(No 56)	27.8	
d) „ spir. sourde	*s*	(No 82)	23.0	
e) „ „ sonore	*z*	(No 78)	23.0	
„ „ „ gém.	*zz*			(No 74) 41.0
f) „ liq. + nasale	*rn*	(No 84)	18.1	
g) „ „ + ténue	*rp*	(No 85)	17.5	
h) „ „ + spir. sourde	*rš*	(No 93)	18.4	
i) „ „ + „ sonore	*rz*	(No 94)	24.4	
k) „ nas. + moyenne	*mb*	(No 95)	18.6	
l) „ moy. + moy.	*bd*	(No 101)	19.5	
m) „ tén. + ten.	*tk*	(No 100)	18.1	
n) „ tén. + semivoy.	*pj*	(No 15)	18.2	
o) „ moy. + semivoy.	*bj*	(No 40)	18.8	
p) „ spir. sourde + tén.	*st*	(No 103)	19.2	
q) „ „ son. + moy.	*zd*	(No 105)	22.5	

La quantité absolue de la voyelle brève à la finale absolue est naturellement plus grande que la valeur normale: les valeurs correspondraient à des quantités semi-longues. Comme la plupart des catégories ci-dessus ne sont représentées que par un exemple, on ne peut dire avec certitude si la nature de la consonne précédente exerce une influence définie sur des voyelles; mais la durée semble pourtant plus courte après un groupe des consonnes qu'après consonne simple. L'allongement à la finale efface les différences de quantité d'après le timbre; on a en effet:

å	(16 ex)	20.5
ä	(2 „)	21.8
i	(2 „)	20.6.

Même si on veut distinguer entre voyelles après consonnes simples et après groupe de consonnes, le résultat reste le même :

après cons. simple	*å*	(8)	21.8	après groupe de cons.	*å*	(6)	18.9
	i	(1)	23.0		*ä*	(2)	21.8
					i	(1)	18.1

En tenant compte de l'allongement à la finale, on peut regarder les voyelles brèves comme effectivement brèves. Les voyelles longues paraissent avoir une quantité double des brèves.

2. devant consonne finale

				brève		longue	
a) devant liquide		*r*				(Nos 27, 55, 96)	29.6
		l voir plus loin dans le texte					
b) „	nasale	*m* [1])	(Nos 37, 62, 92, 104)	17.0		(No 17)	33.0
		n [2])	(Nos 20, 42, 63, 71, 87)	16.3			
c) „	ténue	*t* [3])	(Nos 3, 19, 31, 33, 43, 52, 59, 76, 90, 99)	11.0		(No 58)	28.4
		ŧ	(No 29)	10.1			
		k [4])	(Nos 50, 70, 83)	10.9		(No 79)	29.0
„	moyenne	*g*	(No 45)	12.4			
e) „	spir. sourde	*ś*	(Nos 10, 72, 88)	15.4			
f) „	nasale + ténue	*nt*	(No 21)	19.8			

La quantité de la voyelle devant *l* est difficile à déterminer. D'après la transcription, il y aurait à la fois des brèves et des semi-longues; et en fait on rencontre pour la même voyelle des valeurs brèves et semi-longues. Mais la quantité enregistrée ne s'accorde pas toujours avec la transcription, comme le montrera la liste complète des exemples:

[1]) Pour 3 exemples de *å* moyenne 17.8, pour 1 *o* 14.9. — [2]) Pour 2 *ä* moyenne 17.6; 2 *å* moy. 16.1; 1 *o* 14.3. — [3]) Moyenne des voyelles représentées: *i* (1) 8.4; *o* (3) 9.6; *ä* (5) 13.1; *å* (1) 7.4. — [4]) Deux exemples avec *i* moy. 9.2, 1 avec *o* 14.0.

Voyelle *å*	13 *sāįįål*	*å*	17.1	11 *åvvål*	*å*	14.7
	47 *vāddål*		18.9	102 *vågdäl*		14,8
	49 *hāddål*		20.3			

Les deux exemples 11 et 102 sont encore brefs; les 3 autres doivent être déjà regardés comme semi-longs; de même 97 *känďäl*: *ä* 20.9.

Voyelle *o*	48 *vādòl*	*ò*	16.0
	89 *ārkol*	*o*	16.6:

les deux voyelles doivent être regardées comme brèves ou semi-longues; en tenant compte du fait que dans les autres exemples *o* paraît être naturellement plus court que *å* ou *ä* on devra sans doute opter pour la semi-longue.

Voyelle *u* 67 *rossùl* 21.2 26 *hātùl* 14.2:

la différence entre les 2 voyelles est grande; pourtant, vu la quantité naturelle de *u*, on peut peut-être les regarder toutes deux comme semi-longues.

Quant aux voyelles devant *r*, j'ai déjà indiqué p. 23 note que *å* dans 55 *måďår* est incontestablement long dans la prononciation du sujet.

La voyelle brève atteint sa durée minima devant occlusive (10—12 centièmes); elle est plus longue devant spirante et nasale (15—17). La voyelle longue semble atteindre 30 centièmes; le rapport brève-longue varie donc entre 1 : 2 et 1 : 2.6.

Mots de 3 syllabes.

	brève		longue	
Voyelles de la 2e syllabe.				
devant semi-voyelle	**(No 116)**	14.2		
„ nasale	**(No 115)**	9.5		
„ moyenne	**(Nos 53, 106, 110)**	9.0	**(No 114)**	**19.0**
„ ténue			**(No 80)**	**17.4**
Voyelles de la 3e syllabe.				
à la finale	**(Nos 115, 116)**	15.3		
devant liquide *l*	**(No 53)**	15.6		
„ nasale	**(No 114)**	12.9		
„ ténue	**(Nos 80, 110)**	8.4	**(No 106)**	24.3

Mots de 4 syllabes.

		brève		longue	
Voyelles de la 2e syllabe.					
devant moyenne	(Nos 107, 111, 112)	8.4			
„ **ténue**	(No 109)	5.3		(No 108)	14.9
„ **spir. sonore**	(No 117)	6.4			
„ **liq. + ténue**				(No 113)	17.3
Voyelles de la 3e syllabe.					
devant nasale	(Nos 108, 109, 113)	9.2			
„ **ténue**	(No 111)	6.0		(No 107)	19.2
„ **moyenne**				(No 117)	20.0
„ **liq. + ténue**				(No 112)	19.9
Voyelles de la 4e syllabe.					
à la finale	(Nos 108, 109, 113)	13.2			
devant nasale	(No 112)	14.6			
„ **ténue**	(Nos 107, 111, 117)	8.5			

Les matériaux sont trop inégaux pour permettre de formuler de règles formelles. Ils confirment seulement la tendance que l'on a déjà vue, selon laquelle la voyelle devant ténue est en général plus courte que devant les consonnes-sons.

La voyelle de la 3e syllabe dans 33 *ădădül*, avec une durée de 15.6, doit peut-être, vu le timbre de la voyelle, être regardée déjà comme semi-longue.

La comparation de

	111	*håtodikåt*	*i*	6.0	*å*	11.6
avec	107	*mårådēkot*	*ē*	19.2	*o*	8.2
et	117	*ātkozōdik*	*ō*	20.0	*i*	5.6

indiquerait que, après une pénultième longue, la dernière voyelle est peut-être plus courte qu'après une pénultième brève.

La comparaison de

	79	*fåzēk*	*a*	15.7	*ē*	29.0		
et	80	*fåzēkat*		11.3		17.4		
	106	*mårådēk*	*å*	8.4	*å*	7.2	*ē*	24.3
et	107	*mårådēkot*		7.9		6.7		19.2,
	11	*håtodik*	*å*	9.3	*o*	8.9	*i*	7.7
et	111	*håtodikot*		9.3		8.3		6.0

montre la réduction de la durée quand croît le nombre des syllabes.

Sur l'articulation des sons.

Le dispositif d'expériences ne fournit de renseignements que sur certains caractères de l'articulation.

L'attaque rude des voyelles (fester Einsatz) est nettement marquée par une minime explosion de la pointe inscriptrice; elle est sourde (à l'initiale absolue).

La liquide devant ténue est entièrement sonore (*ārtâni*, *kiāltâni*, *kiåbāltâm*); devant spirante sourde la fin de la liquide (*r*) semble perdre ses vibrations. Les moyennes sont sonores même sous la forme géminée. Le groupe occlusive + occlusive montre une explosion intermédiaire suivie d'une implosion immédiate sans son vocalique intermédiaire.

IV. Comparaison avec les résultats obtenus par MM. E. A. Meyer et Z. Gombocz.

Ces deux auteurs ont, pour la délimination des sons, adopté sur quelques points un principe différent du mien: ils attribuent l'implosion et l'explosion des occlusives aux sons environnants; les valeurs correspondant aux occlusives sont donc chez moi un peu plus grandes qu'elles ne le seraient pour ces deux auteurs.

La durée absolue est en général plus grande pour mon sujet d'expériences (prononciation plus lente) que chez Gombocz, comme le montrera la comparaison de quelques exemples[1]). Dans les tableaux ci-dessous je désigne par G et Z les résultats obtenus dans les deux séries d'expériences.

Tableau 10.

il	G	Z	*kåp*	G	Z	*hāt*	G	Z	*tűr*	G	Z
i	7.8	9.4	*k*	.11.8	17.5	*h*	9.9	15.6	*t*	9.3	16.5
l	29.2	25.9	*å*	11.8	16.9	*ā*	24.0	28.6	*ű*	34.2	35.2
			p	12.1	16.2	*t*	9.0	11.4	*r*	8.1	15.1
tāršs	G	Z	*pårt*	G	Z	*råk*	G	Z	*håddål*	G	Z
t	5.8	16.8	*p*	9.9	20.1	*å*	12.0	10.9	*å*	10.6	13.1
ā	26.4	19.7	*å*	18.5	20.4	*k*	10.2	16,1	*dd*	21.1	23.3
			t	13.9	16.4				*å*	18.5	20.3

[1]) Les auteurs n'ont malheureusement pas fourni de tableaux complets, mais ont donné à différents endroits la quantité des différents sons, et

On voit que la prononciation de M. Zolnai est en général plus lente que celle de M. Gombocz.

Le dispositif adopté a permis au Dr MEYER d'étudier certains problèmes que je ne pouvais aborder. En outre ses matériaux sont à certains égards plus complets que les miens, où manquent p. ex. les nasales intervocaliques. — En ne retenant des conclusions de MM. Meyer et Gombocz que celles qui portent sur des points comparables, on arrive aux résultats suivants.

1°. Dans les deux séries la durée des consonnes initiales est indépendante de la quantité de la voyelle qui suit. La quantité absolue va en diminuant avec le nombre des syllabes du mot (ce dernier résultat est tout naturel).

2°. D'après leur quantité naturelle les consonnes initiales se rangent de la façon suivante (je ne prends que celles des monosyllabes, seule catégorie pour laquelle M. Meyer offre des tableaux détaillés):

Tableau 11.

	G	Z
į	7.0	6.6
liquides	6.4	9.3
nasales	8.6	14.8
h	9.0	14.4
moyennes	8.2	18.3
ténues	9.3	17.7
spirantes sonores	8.7	11.8
„ sourdes	10.4	14.6

La principale différence est que chez M. Zolnai les occlusives sont nettement les plus longues consonnes, au lieu que chez M. Gombocz, abstraction faite de *į* et des liquides, (qui chez les deux sujets forment un groupe distinct et à valeurs faibles), les autres ont des valeurs assez sensiblement analogues.

3°. La quantité des consonnes finales est, dans les deux séries, nettement réglée par celle de la voyelle précédente, et

même seulement un choix, car il est souvent impossible de reconstruire les mots en entier.

varie en sens inverse de cette voyelle. On a, toujours pour les monosyllabes:

Tableau 12.

	G			Z		
	voy. lg	voy. br.	rapp.	voy. lg	voy. br.	rapp.
liquide	8.4	10.0	1 : 1.19	14.6	21.1	1 : 1.45
nasale	9.5	10.6	1 : 1.12	—	—	
ténue brève	10.7	11.3	1 : 1.06	14.2	16.8	1 : 1.19
moyenne „	8.3	9.2	1 : 1.11	8.1	10.2	1 : 1.26
spir. sonore	9,1	10.4	1 : 1.15	16.8	21.0	1 : 1.25
„ sourde	11.2	12.4	1 : 1.11	18.6	24.1	1 : 1.30

On voit donc:

a) que la différence pour Z est partout sensiblement plus grande que pour G;

b) qu'elle atteint son maximum dans les deux séries pour les liquides, et son minimum pour les ténues, et que pour les autres catégories elle offre des valeurs intermédiaires et à peu près égales.

4°. Le rapport de la consonne brève à la longue (à la finale) est, chez M. Zolnai, en moyenne de 1 : 1.5; chez M. Gombocz il est, disent les auteurs, en moyenne de 1 : 2.5 (loc. cit. p. 150). Dans sa transcription, et pour le sujet étudié, M. Ojansuu a donc eu raison de marquer la consonne orthographiquement longue comme semi-longue; pour M. Gombocz il faudrait incontestablement la marquer du signe de la longue. Dans le premier cas la différence est en effet d'une more, dans le second largement de deux mores[1]).

[1]) En philologie classique le terme de *more* désigne la différence de la brève à la longue ordinaire, celle qui embrasse deux *χρόνοι πρῶτοι*. Mais, si on veut employer en phonétique générale, et spécialement dans l'étude des langues vivantes, seules accessibles à l'observation et à l'expérience, cette notion commode et utile, il faut, à mon avis, la définir comme la différence d'un degré de quantité au suivant. Or il est certain que nous sommes obligés de distinguer d'une façon générale cinq degrés de quantité: ultra-brève (ou mieux infra-brève), brève, semi-longue, longue, ultralongue; en par-

5°. Les consonnes finales se rangent, par quantité croissante, dans l'ordre suivant:

Tableau 13.

G	Z
moyenne non mouillée	moyenne non mouillée
liquide	„ mouillée
nasale, spirante sonore	nasale
spirante sourde	spirante sonore, liquide
	„ sourde.

Il n'y a donc de différence que dans les groupes du milieu, spécialement liquides et ténues qui changent de place d'une série à l'autre.

6°. Pour les consonnes intervocaliques (des dissyllabes), on observe l'ordre suivant.

Tableau 14.

G	Z
liquide	*j*
j	liquide
moyenne	spir. sonore
nasale. spir. sonore	*h*
h	spir. sourde
ténue	
spirante sonore	occlusives.

Ce qui frappe surtout, c'est la grande différence des deux séries en ce qui concerne les occlusives.

7°. Le rapport de la simple à la géminée, dans les consonnes simples intervocaliques, est pour les dissyllabes, chez G de

---

ticulier le degré semi-long paraît jouer un rôle important, que les études expérimentales ne feront, je crois, que mettre toujours mieux en évidence. — La différence *absolue* de quantité d'un degré à l'autre varie nécessairement, et on peut tout au plus parler d'une différence *relative* à peu près constante; encore faudra-t-il une série d'études expérimentales systématiques pour fixer nos idées sur ce sujet.

1 : 3 en moyenne (variant de 1 : 2.2 à 1 : 4 0), chez Z de 1 : 2.5 (variant de 1 : 2.2 à 1 : 2.7).

8°. Pour les groupes de consonnes, on ne remarque pas chez G la même influence de la qualité sonore ou sourde que j'ai cru voir se marquer chez Z (cf p. 30), ou du moins pas au même degré; mais les matériaux, dans les deux séries, sont trop peu nombreux pour qu'on puisse rien affirmer.

8°. En ce qui concerne le vocalisme des monosyllabes, on obtient le tableau comparatif suivant.

Tableau 15.

	G			Z		
	voy. br.	voy. lg	rapp.	voy. br.	voy. lg.	rapp.
devant liquide	17.8	30.7	1 : 1.73	20.6	34.1	1 : 1.66
„ ténue brève	12.1	26.7	1 : 2.21	13.4	31.8	1 : 2.38
„ moyenne „	13.9	28.1	1 : 2.02	—	—	
„ spir. sourde „	15.3	29.7	1 : 1.94	17.7	29.8	1 : 1.68
„ „ sonore „	16.1	30.4	1 : 1.89	23.2	42.1	1 : 1.82

Le rapport de la brève à la longue oscille chez G autour de 1 : 1.96, et il est assez peu variable; chez Z il a une valeur moyenne de 1 : 2.2, mais est bien plus variable (v. le tableau 4 p. 21). Quant à la quantité de la voyelle d'après la nature de la consonne suivante, elle croît dans l'ordre suivant.

Tableau 16.

Voyelles brèves

G		Z	
devant ténue (brève)		devant ténue (brève)	
„ moyenne	(à la	„ moyenne	(vers la
„ spir. sourde	limite)	„ spir. sourde	limite)
„ „ sonore	(semi-lg)	„ spir. son. et liq.	(semi-lg)
„ „ liquide			

Voyelles longues

devant ténue (longue)	devant moy. et spir. sourde (longue)
„ moyenne (d°)	„ ténue (d°)
„ spir sourde (longue)	
„ sonore } (à la limite	„ liquide } (à la limite de
„ liquide } de l'ultra-lg)	„ spir. sonore } l'ultra-lg)

Les tendances générales sont donc les mêmes dans les deux séries; comme certaines catégories sont faiblement représentées, on doit se contenter de cette indication générale.

10°. Dans les dissyllabes, on ne trouve pas, dans les exemples communiqués de la série Gombocz, de relations nettes entre la quantité de la voyelle et la nature de la consonne suivante, comme on en avait vu l'indication chez Z (p. 32). Le rapport brève: longue y tend plutôt vers la valeur 1 : 3, tandis qu'il reste chez Z à la valeur moyenne 1 : 2.

11°. Au point de vue de l'articulation des sons, je trouve chez Z, comme M. Meyer chez G, que *r* intervocalique simple présente en moyenne 3, *r* géminé 6 oscillations linguales, et devant une consonne 2 à 3; à l'initiale il en présente généralement 2, mais la première est précédée de vibrations laryngiennes, de sorte que le début de la consonne *r* est articulé la langue immobile.

Par contre je ne trouve pas d'assourdissement net de *r* devant consonne sourde (sauf peut-être dans les monosyllabes). La disparition des vibrations à la finale absolue n'est pas plus notable dans *r* que dans les autres consonnes sonores, dont la fin, à la finale absolue, est chuchotée ou même assourdie.

Les ténues, dans la prononciation de M. Zolnai, sont des ténues pures; on ne remarque pas sur les courbes de trace nette d'un souffle comme M. Meyer en a trouvé chez son sujet d'expériences.

Conclusions générales.

En somme, les divergences qu'on a pu noter ci-dessus entre les deux séries Gombocz et Zolnai sont assez faibles, et sans doute moins importantes que les concordances. Elles ne dépassent probablement pas les différences qu'on peut trouver entre les prononciations régionales d'une langue à dialectes assez peu différenciés.

On peut donc, semble-t-il, tenir pour établis et valables sans doute pour le domaine hongrois (M. Gombocz représente un dialecte occidental, M. Zolnai un dialecte du nord-est) les résultats qui ressortent avec le plus de netteté des deux séries:

a) la quantité des consonnes initiales est indifférente de celle de la voyelle suivante;

b) celle des consonnes finales au contraire est en raison inverse de la quantité de la voyelle précédente;

c) la quantité de la voyelle, au moins dans les monosyllabes, dépend de la nature de la consonne suivante, et peut varier dans ces conditions d'une more;

d) les différences de quantité entre brèves et longues semblent varier dans une mesure assez sensible d'une région à l'autre (ou d'un individu à l'autre).

Ce sont, en un sens, des résultats assez maigres; mais de matériaux aussi peu nombreux on ne peut attendre que l'indication de tendances générales et la position de problèmes pour des recherches futures.

Je suis porté à croire qu'une étude systématique de la quantité en hongrois pourra se faire en partant de n'importe quelle prononciation régionale, pourvu que le sujet soit d'ailleurs convenable (ou plutôt les sujets, car il sera bon, pour éliminer les influences individuelles, d'en prendre au moins deux). Il faudra s'attacher surtout aux questions qui n'ont pu être qu'insuffisamment éclairées par les deux études précédentes, c'est à dire la quantité des polysyllabes, les groupes de consonnes, les poly-

syllabes à voyelles toutes longues, etc.! On devra en outre porter une attention spéciale sur les relations de la quantité avec l'accent syllabique, spécialement avec la coupe brusque ou lente (Silbenschnitt de Sievers): cette qualité encore trop peu étudiée joue évidemment dans la quantité un rôle très important.

Note additionnelle.

M. SETÄLÄ, qui a bien voulu revoir une épreuve de mon travail, m'a signalé quelques défectuosités de transcription dont il a été en général facile de corriger la répercussion dans le texte. La discussion des pages 34—35 sur la quantité des voyelles atones devant *l* est peut-être sans objet, les inégalités de transcription pouvant tenir à des lapsus très explicables dans le procès-verbal d'expériences. Il ressort de la discussion que, à mon sens, il y aurait lieu d'adopter systématiquement le signe de la semi-longue. Pourtant des expériences plus complètes ne seront pas inutiles. — De même il serait peut-être plus exact de marquer la consonne double dans **csepp** etc. du signe de la longue, et la consonne simple de **kap** etc. du signe de la semi-longue.

Ein anlautender stimmloser labial in der mongolisch-türkischen ursprache.

Von

G. J. Ramstedt.

Wohlbekannt ist, dass sowohl dem türkischen wie dem mongolischen im wortanlaut jeder stimmlose labiallaut fremd ist. Das gemeintürkische hat von klusilen im anlaut nur *k* (*q* od. *k*), *t* und *b*. Das gemeinmongolische zeigt hier *k* und *g* (*q* und *g*), *t* und *d*, ebenso *č* und *ǯ*, aber von labialen ebenfalls nur *b*. Es ist kaum zu bezweifeln, dass das mongolische, was den konsonantismus betrifft, auf einer viel älteren, der ursprache viel näheren entwicklungsstufe steht als das türkische. Es ist erwiesen, dass das türkische einst im wortanlaut ausser *t* auch den entsprechenden stimmhaften dental *d* gehabt hat. So zb. im mong. **dajin** 'krieg, feindschaft, feind' < **dagin* = atü. **jaγi̯** id., welche ein entlehntes chinesisches wort — chin. *ti* (engl. transskr.) od. *di*, urspr. **dik* od. **dek* 'feind, bekriegen', jap. *djaku* od. *tekin* 'feind', Annam *dik* id. — lautgesetzlich wiedergeben[1]. Ebenso ist es sicher, dass das türkische oder seine ursprache einst als parallellaut zu dem stimmlosen *č* den stimmhaften *ǯ*-laut gekannt hat, der aber, im anlaut mit **j*, **d* und **n* zusammengefallen, jetzt als *j* oder dessen dialektischer vertreter auftritt; so zb. tü. **jasa-** 'ordnen, heilen, reparieren, verwalten' = mo. **ǯasa-**

[1] Über die chinesischen varianten dieses wortes hat mir prof. P. P. Schmidt in Vladivostok gütigst brieflich nähere auskunft gegeben. Zur frage über mong. *d-* = türk. *j-*, s. Gombocz' aufsatz in Keleti Szemle XIII s. 1—37.

wo eine verbale stammbildung auf *-sa-* (s. meine Verbstammbildungslehre der mongolisch-türkischen sprachen, Helsingfors 1912; s. 74) vorliegt, von einem aus dem chinesischen entlehnten **ǯa*, chin. *chih* (engl. transskr.) od. *ǯi* (bedeutung wie tü. **jasa-**).

Der dem stimmhaften labial *b* entsprechende stimmlose klusil *p* fehlt also dem mongolischen. Ein analogieschluss wie *k* : *g*, *t* : *d* *č* : *ǯ*, also auch **p*: *b*, ist an sich nicht beweisfähig, denn zb. in der indoeuropäischen ursprache war von den labialen *p*, *ph*, *b*, *bh* der stimmhafte laut *b* äusserst selten und ist im anlaut noch nicht mit sicherheit nachgewiesen. Für das einstige vorkommen eines stimmlosen labials, — ob es denn *p* oder bilabiales *φ* oder dentilabiales *f* gewesen, bleibe dahingestellt, — sprechen aber die anlautsverhältnisse in der dritten altaischen sprache, in den verschiedenen tungusischen dialekten zusammengenommen. Hier finden sich nämlich (ausser wörtern, deren äquivalente überall vokalisch anlauten, auch solche) wörter, die im goldischen und in dem Olča-dialekt *p* und im mandschurischen und in den dialekten am unteren Amur *f* im anlaut aufweisen, welchen lauten im manägrischen 0 (= schwund), im čapogirischen 0, im solonischen 0, in den von Castrén untersuchten dialekten 0 oder *h* und in den dialekten an der Unteren Tunguska, am Ochotsk usw. *h* od. *χ* entsprechen. Der anlautende stimmlose labial *p* od. *f* hat demnach im tungusischen eine verschiebung $p > f > \chi$, $h > 0$ oder $f > \chi$, $h > 0$ (neben $f >$ gold. Olča *p*) durchgemacht [1].

Sehen wir jetzt nach, wie sich der anlautende labial der tungusischen wörter auf **p-* (od. **f-*) in mongolischen und türkischen äquivalenten wiederspiegelt. (Die tungusischen wörter zitiere ich nach W. Grube op. cit., Protodiakonows Гольдско-Русскiй Словарь (Vladivostok 1901), M. A. Castréns Grundzüge einer Tungusischen Sprachlehre, Schiefners aufsätzen in Mélanges Asiatiques (VII. und VIII. Band), Iwanowskijs Manjurica und nach meinen Onkor-solonischen aufzeichnungen in der stadt Tschugutschak in der Dzungarei; das mandschurische nach Zacharows wörterbuch).

[1] Diese verschiebung im tungusischen ist schon von W. Grube (Goldisch-deutsches Wörterverzeichnis, St. Petersburg, 1900) wahrgenommen worden.

Urspr. **pa*- od. *φa-.

1) gold. *padi* 'abgesondert', dial. (unterer Amur?) *fadi* 'verschieden', gold. *padila-* 'scheiden, sich scheiden', *padera* 'wand' (?'zwischenwand'), ma. **faǯila** 'wand', **faǯu** 'verzweigung' = mo. **aǯimag** 'stück, bissen', **aǯira-**, kh. *aɒɒžɪr-*, kalm. *adžɪ-* 'sich trennen, scheiden, sterben'; atü. uig. **adyn**, čag. *adin*, jak. *atyn* 'ein anderer', uig. *adruq* 'verschieden', atü. uig. *adyr-* 'scheiden, trennen', sag. šor. *azyr-* 'sich trennen', osm. alt. etc. *ajyr-*, *air-* 'trennen', od. 'sich loslösen, zerspalten'; also urspr. tü. fakt. **ady-r-* 'trennen' und medial **ady-ra-* 'sich trennen'.

2) gold. *palū*, *palú*, *pálloa*, *paloa* 'hammer', unterer Amur *faló*, oroč. *χaluká*, *χalyγa*, ma. **folgo**, **folχo** id. = mo. **aluqa**, kh. *allɒχɒ* kalm. *alχɒ* id.; mo. > alt. *alaqa*, *alqa* id. und ad. *alaχ* 'hacke'. Vgl. noch tü. (čag. etc.) *balqa* 'hammer', ? koib. *pasqa* id. (< **bašqa* < *bałqa*?).

3) gold. Grube *paiŋa*, Prot. *pańkya* 'handfläche', ma. **falaŋgu**, manägr. *alγa*, *araŋa*, tung. Castrén *haŋa* id., oroč. *χaŋa*, *ẋaŋa* id.[1] = mo. **alaga**, **aliga**, kh. *allɒgɒ*, kalm. *ałχɒn* id.

4) gold. *para* 'schlitten', ma. **fara** 'schlitten, femerstangen, gabeldeichsel' = mo. **aral** 'schlitten' und 'gabeldeichsel', kh. *arɒl* id., (kalm. *ar"š* <) tü. (tob. kas. krm. kkir.) *aryš* 'femerstange, gabeldeichsel', kir. *arys*, čag. *ariš* id.; hierzu wohl auch tü. **ara** 'zwischenraum, zwischen', mo. **aračila-** 'vermittler sein, das dazwischentreten' und mo. **aral** 'insel' (im fluss) und 'flussarm' (burj. *alar* > jak.) < **ara-r*; vgl. zur bedeutung: tü. *olturuq* 'insel' < **orta-lyq*, *orta-luq* eig. „das mittlere, zwischenliegende".

5) ma. **faraŋga** 'gitterwerk vor dem haus od. vor dem tor, balkongitter' = mo. **araŋga** 'balkon', **a. sidün** 'falsche vorderzähne der füllen'.

Urspr. **pe*- od. *φe-.

6) ma. **feχi** 'gehirn', dahurisch Iwanowskij *χeki* 'kopf' = mo. **ekin** 'kopf, gehirn, anfang', mogh. *ekin* 'kopf', kalm. *eki̥* 'anfang; flussquelle' etc.

[1] tung. Castrén *haŋa* erinnert an ein gleichbedeutendes finnischugrisch-samojedisches wort: finn. pivo < **piŋo*.

7) gold. *paku*, *pökkö* 'heiss', tungC. *häku* 'heiss', Wilui-tung. *hökü*, Ochotsk *hukši* id. = mo. **ege-** (kh. kalm *ē-*) 'brennen (von der sonne), aufheizen (vor dem feuer)', **egsi-** 'an der sonne vertrocknen'

8) ma. **felije-** (> *fele-*) 'gehen, schreiten' = ? tü. (osm.) *äš-* 'gehen, hübsch schreiten, im passgang gehen', jak. *is-* 'gehen'.

9) gold. *pemu*, *pomo* 'lippe', ma. **femen**, oroč. *χemu*, manägr. *ömun*, *emun*, tungC. *hämun* id. = ? mo. **emkü-** 'in den mund nehmen, kosten, nippen', kh. *umᵋχa-* id., kalm. *ömk-* id.; od. ? kh. *ömᵋtsʿagar*, kalm. *ömtsᵊgr* 'mit dicker oberlippe'.

10) gold. (**pere* >) *pyje* 'unterer', (**pereksi* >) *pyiš* 'hinab, hinunter', *pydgela* 'unter', ma. **fere** 'boden, unterteil, unterer filz der zeltwand', **fežile** (< **fergile*) 'unten', tungC. *ärgílä*, *härgilä* id., *ärä*, *härä* 'boden' [1]. (MA VII, 366) *hergiť* 'von unten', (ibid. 367) *höri* 'hintere' = mo. **erge** (kh. burj.) 'untere kante des wandgitters'; kir. *ergä* 'der teil des jurtengitters bei der tür', u. *irgä* 'unterer teil des jurtengitters; türschwelle'; sag. koib. kč. *erkän* 'schwelle, türpfosten' (vgl. kalm. *erkn̥* id.).

11) gold. Prot. *pyrχi* 'daumenring', Grube *pyrrχa*, *pirrχa* etc. id., ma **ferχe** 'daumen', untAmur *fyrχa* 'daumenring', manägr. *urgóptun* id., *urgó* 'daumen', dahurisch *χerig* eid. = mo. **erkei** 'daumen' (wegen mo. **erkei** 'männlich' = tü. *ärkäk* ist im tel. alt. etc. auch 'daumen' *ärkäk*), jak. *ärbäχ* 'daumen', vgl. uig. **eremek** (Radloff) 'daumen od. finger'?

12) ma. **feskele-** 'einen fusstritt geben' = mo. **eskül-**, kh. *üsəl-* kalm. *iškl̥-*, burjNU *itkel-* id.

13) gold. *pesi* 'stiel, griff'. Olča *pysi*, *püssi*, *pössi*, ma. **fesin** **fešen**, untAmur *fosi*, kondogir *hösin*, tungC. *äsin*, Wilui-tung. *öhün* id. = mo. **esi** 'stiel, griff, stamm, ursprung, anfang', kh. *eššı̣* id., kalm. *iš* 'stiel, stamm', *ešnɛsn̥* 'von anfang an', burj. *eši* id.; tü. **es* in *äski*, kas. *iskə* 'alt' und **äslig*, čuw. *aslə̆* 'gross, alt'.

14) ma. **fete-** 'graben, kratzen, pflügen', **fetere-** id. = mo. **ete-*, kh. *ètʿə-*, kalm. *et-* id. (*gazr̥ etχə* 'in der erde kratzen, ackerbau treiben'); tar. *ätiz* 'ackerland'.

[1] Darf man hier an das finnisch-ugrische wort für 'boden, grund' (finn. perä) denken?

Urspr. **pi-* od. **φi-*.

15) gold. GRUBE *pa, pä,* PROT. *pe* 'weissbirke', ma. (**fija** >) *fa* birkenrinde', Wilui-tung. *hijika* 'wald', (MA VII, 367) *hijela* 'im dickicht' = mo. **irgai, irga** 'ein strauch od. niedriger baum mit sehr hartem holz', kh. *jargʷē*, kalm. *jarγā, jirγā* (> tel. *yrγai,* tar. čag. *irγai* id.); jak. *yarγa* 'zwergbirke'; das mong. wort ist mit der endung **-rgai** erweitert, den primären stamm haben wir wahrscheinlich im atü. uig. **y**, *į* 'baum, wald, gesträuch'.

16) ma. **firu-** 'die götter um segen od. fluch anflehen', **firuren** 'segen' = mo. **irüge-** 'die götter um segen anflehen', **irüger** 'segen, segensspruch', kalm. *jörɛ-, jörɛl,* kh. *jörᵊ-, jörᵊl* id.

17) ma. **fuǯuri** 'herkunft, wurzelende (des baumstammes), anfang' = mo. **iǯagur**, kh. *janzūr*, kalm. *jozūr* id., Juan-čao-mi-ši hu-ǯa-ur; < chin. *fu-žu* (nach ZACHAROW).

Urspr. **po-* od. **φo-*.

18) gold. GRUBE *po* 'einige, manche', *pōan* 'mancher', Ochotsk (MA VII, 367) *hoja* 'viel' = mo. **olan** 'viel, mancher, mehrere' (conv. modale von **o-la-* 'viel sein'?), kh. *olūŋ* id., kalm. *olŋ* id.

19) gold. *pol̆eχtá* 'gut, sanft', *pol̆oχtá* id., PROT. *pol̆or* 'möglich' =? mo. **oli-g*, kh. *òllɛ̨ʿt̆ē* 'tauglich, brauchbar, gut'.

20) gold. *poro-* ma. **foro-** 'drehen', **forgon** 'umlauf', tungC. *horol-* (tr.) 'umfahren' = mo. **orči-** (< **or-ti-*) 'ringsum gehen, sich wenden', **orčim** 'umkreis, umgebung' (> čag. *orčiŋ* 'bezirk'). Ob dazu noch tü. *bur-* 'drehen' (> mo. **burugu**, kalm. *burū* 'verdreht, unrichtig, fehler' > koib. *prō, pyrō* 'schuld')? Vgl. Jen.-ostj. *ful,* **fur* 'drehen' (s. unten pag. 10).

21) Olča *porrō* 'scheitel, spitze, ende', ma. **foron**, oroč. *χo* (< **χor*), tungC. *horon, oron,* kondogir *χorón* id., (MA III, 368) ? *hura* 'ende' = mo. **orai** (= **or-ai*) u. **orgil** 'gipfel, spitze'.

22) gold. *pošenke* 'funken', ma. **foso-** 'leuchten, strahlen' = mo. **očin** 'funken'; osm. čag. *učqun* 'funken' (wenn es nicht zu *uč-* 'fliegen' gehört).

Urspr. **pö-* od. **φö-*.

23) ma. **fuse-** 'zunehmen, sich vermehren (das vieh)' = mo. **ösü-**, **ös-** id.; tü. *ös-* id.

24) ma. **fuχun** 'ärgerlich, böse' = mo. **ögü*, kalm. *ēts-* 'unzufrieden sein', *ȫl-* 'hassen, böse, ärgerlich sein', *ȫrkə-* 'hassen, zürnen' (> tel. *ȫrkö-* id.); ? tü. *ökün-* (< **ög-kün-* od. *ög-gün-*) 'bereuen, sich beklagen' od. ? osm. *ögü* 'eigensinnig'.

Urspr. **pu-* od. **φu-*.

25) ma. **fodo**, **fodoχa** 'salix, weidenbaum' = mo. **udun** id., kalm. *udn̥*, kh. *ụᴅᴅᴅ* id.

26) ma. **feje** 'nest, aufenthalt, lager der bären' (vgl. lautlich gold. *puje*, ma. **feje**, tung.Wilui *huja*, untTung. *χujä*, tungC. *hujä*, *ujä*, oroč. *χija*, *χyja*, *hyja* 'wunde') = mo. **ujaga**, kh. *ụjā*, kalm. *ujä* 'lagerplatz der diebe in gebirgsgegenden, räubernest'; alt. etc. *uja*, osm. etc. *juva*, tar. *juwa* (< **uja*) 'nest der vögel' [1].

27) gold. *pojō* 'wirbel im fluss', untTung. *χujuli* id. = mo. **ujil** id., kalm. *ūlγvn* (< **ujilga*) id.

28) gold. *polo* 'espe', Olča *pulu* id., ma. **fulχa** 'pappel', manägr. *óluχa*, *olóka*, čap. *χúla*, tungCastrén *holo*, *hologdan* 'espe' = mo. ***ulija** (< **uliga*), kh. *ulʲā*, und **ulijasun**, kh. *ulʲās*, kalm. *ulāsn̥* 'espe, pappel'.

29) ma. **fulgijan**, **fulaχun** 'rot', **fulaburu** 'rotgelb', **fulgijači** 'hirschfell', daburischIwanowskij *χulā* 'rot' = mo. **ula-gan** 'rot' (kh. *ụlāᴅ*, kalm. *ulān*); **ulabur** 'rötlich' (kh. *ụluvr*), **ulasun** (kh. *ụllᴅs*, kalm. *ulsn̥*) 'elentierfell, hirschleder'. Hierzu wahrscheinlich tü. *bulan* 'elentier' (alt. koib. etc. *pulan*) > r. **буланый**, **буланка** 'isabellenfarbig, fahl (das pferd)'.

30) ma. **-fun** in **fafun** 'gesetz', eig. 'gesetz und sitten' = mo. **uŋ**, kalmTorgut *uŋ zaŋ* 'sitten und gebräuche' < chin. *fịŋ* 'sitten', *fịŋ-fa* 'nach den gesetzen' (Zacharow).

31) ma. **futa** 'strick' = mo. **utasun** 'zwirn, faden' (> urj. *udazyn* id.).

[1] Bei ma. **feje** darf man wohl nicht an das finnischugrisch-samojedische wort für 'nest' (finn. **pesä**) denken?

32) gold. *puǯin* 'weib, gattin' (? *pudi* 'schönes mädchen od. weib') ma. **fuǯin** = mo. **uǯin** (im Juan-čao-mi-ši) 'edelfrau, weib eines hochgestellten, fürstin'; < chin. *fu-žin* id., vgl. jap. *hu-sin* (lies *fužin* od. *fuźin*) 'weib, frau'.

33) Olča *puta* 'tasche (im kleide)' = ? kh. *ṳ̆'t'ɒ*, kalm. *ūtᵘ* 'sack, tasche (gewöhnl. aus filz)'; dazu noch kalm. *būtᵘ* id.

Urspr. **pü-* od. **φü-*.

34) ma. **fude-**, tungCASTRÉN *ųde-* '(den gast) begleiten, den weg zeigen' = mo. **üde-** id. (> tel. *üidä-* id.)

35) ma. **fuχu** 'grosse warze' = mo. **egüü**, **ügü*, kh. *ūu*, kalm. *ün* id.; jak. *üön* id.

36) gold. *pujur-* (dial. *fujur-*) 'kochen (tr.)', ma. **fuje-** (fakt. **fuifu-**, **fujebu-**), oroč *χuju-* id. (intr.), manägr. *ujur-* 'kochen (trans.), *uj-* 'aufwallen, sieden' = mo. **üjer** (**üjir*) 'überschwemmung, das sprudeln des wassers', **üji-me-gen** 'unruhe, verwirrung', **üjimelǯe-** 'im aufwallen sein'; vgl. chin. *füi* 'kochen' (intr.).

37) ma. **feku-** 'springen, einen sprung machen', tung. (MA VII, 367) *hökörki-* 'aufspringen' = mo. **üküji-** 'sich vorwärts biegen (zum sprung)', **ükü-s** 'ein sprung vorwärts, das heranstürzen' (> koib. sag. kč. *ükküs* 'sprung, satz, schwung').

38) ma. **fulgije-** (> *fulǵe-*) 'blasen (in das feuer, ein blasinstrument)', dahurisch *χuľ-* id. = mo. **ülije-**, kh. *ulē-*, kalm. *ülɛ-* id.

39) ma. **fulu** 'zu viel, rest, überfluss', oroč. *χulege-* 'hinzufügen', manägr. *uläkä-* id., Ochotsk *huluk*, *hulat* 'überflüssig', *omun huluk* 'elf' eig. 'eins zuviel' = mo. **üle-** 'zu viel sein, mehr sein', **ülemǯi** 'mehr, sehr, überschüssig'; < chin. *fu*, *fu-ju* id. (nach ZACHAROW).

40) gold. *puńaktá* 'asche', Olča *púnüχte* id.; dahurisch *χunzu* id. (< *χünesün*) = mo. **ünesün**, kh. *unas*, kalm. *ümsṳ* (< *ünsṳ*) id. Vgl. Jen.-ostj. *funeŋ* id.

41) gold. *puŋ* 'geruch, wohlgeruch', ma. **fuŋšun**, oroč. *χuŋke* tungC. *ųŋų* id., gold. (dial.) *fūnī-* 'riechen' (intr.), Olča *pūnše-* 'riechen' (trans.), Onkor-sol. *ūn* 'geruch' = mo. **ünür** 'geruch', **ünüs-** 'beriechen, küssen', kalm. *üms-* (< *üns-*) id.

42) gold. *puri* 'hausgenossen, familie,' ma. **furi, fur-sun** 'kinder. nachkommenschaft, frucht', manägr. *uri* 'kinder', Ochotsk (MA VII. 368) *hurul* 'kinder', dim. *hurkan* 'kind, jüngling' = mo. **üre** 'kind. nachkommenschaft, frucht', **üre-sün** 'frucht, samen', kalm. *ürε* 'dreijähriges hengstfüllen'.

Aus diesen beispielen geht hervor, dass im mongolischen schon zur zeit der ersten schriftdenkmäler der stimmlose labial geschwunden war oder wenigstens seinen labialen charakter verloren hatte. Im Juan-čao-mi-ši (vom jahr 1241) findet sich u-ǯin (aus chin. *fu-žin*) und hu-ǯa-ur (= schr. **iǯagur** < chin. > ma. **fuǯuri**). Wie bekannt, hat der arabische gelehrte, der die älteste bekannte mongolische grammatik geschrieben hat (s. P. M. Melioranskij, Арабъ филологъ о монгольскомъ языкѣ, St. Petersburg 1902), im anlaut mehrerer wörter *h* gehört, was eine damalige entwicklungstufe des ehemaligen *p*ʻ- od. *f*- lautes sein wird, so zb. *hünägä* 'fuchs' und Guiragos hönkʻan id. vgl. ma. *fuńeχe* 'haar am körper, haarbekleidung der tiere'. Ich verweise auf die fussnote [2] pag. 44 meiner Сравнительная Фонетика (St. Petersburg 1908) und füge nur hinzu, dass noch heute u. a. im dahurischen, der zwischen dem mongolischen und mandschurischen stehenden mischsprache, viele wörter nach Iwanowskij mit χ anlauten, die im mongolischen vokalischen anlaut haben; zb. *χuzu* 'haar' = mo. **üsün**; *χoto* 'stern' = mo. **odun** id., vgl. Guiragos hutut = mo. **odud** 'die sterne'; *χon*, *χuan* 'jahr' = mo. **on** id.; *χarba* 'zehn' = mo. **arban**, AФM *harban* id.; *χelige* 'leber, leberfarbig' = mo. **eligen** id.; *χulā* 'rot' = mo. **ulagan**, ma. **fulgijan** id.; *χunzu* 'asche' = mo. **ünesün** id.; usw.

Einige unserer beispiele sind alte chinesische lehnwörter. Ausser diesen haben wir auch eine anzahl alter mongolisch-tungusischer wörter, die im tungusischen die jetzigen verschiedenen stadien des lautprozesses $p > f$, $\varphi > h$, $\chi > 0$ aufweisen und im mongolischen 0 (d. h. vokalischen anlaut) zeigen. Wie auch das goldische *p*- zu verstehen sein mag, — ob als ursprünglich und altererbt oder als eine rückentwicklung von *f*- (od. *φ*-), wie sicher in den chinesischen lehnwörtern, — halte ich jedenfalls den anlautenden *p*-laut in der tungusisch-mongolisch-türkischen ursprache für

möglich und sogar für wahrscheinlich. Der schwund des *p*-lautes im anlaut im mongolischen und im türkischen ist demnach das ergebnis einer vormongolisch-vortürkischen entwicklung **p* > **f*, **φ* > **h* > 0, die zeitlich so alt wie möglich ist und vermutlich im türkischen noch älter als im mongolischen. Dieselbe entwicklung ist auf tungusischem sprachgebiet um viele jahrhunderte jünger.

Nachdem die entwicklung des urspr. *p*-lautes so weit vorgeschritten war, dass dabei keine labiale artikulation mehr vorhanden war, wurden *p*- und *f*- des chinesischen und anderer nachbarsprachen durch den einzig übriggebliebenen labial, den stimmhaften *b*-laut ersetzt; so wurde chin. *fah-si* 'gesetzlehrer' im türkischen (uig.) *baqsi* od. *baχsi*, wovon mong. **bagsi** (kh. *ʙaǥšı*, kalm. burj. *bakšı*) 'lehrer, meister', und weiter tar. *baqši*, kir. *baqsy*, aber im ma. **fakši**, gold. *paχsi* 'meister'; chin. *fah* 'gesetz' ist im mong. *bū* 'gesetz, strafe, strafgericht', kalm. *bų̄tš* 'mit strafe belegt', *būl-* 'bestrafen', kh. *ʙālʊ-* id., aber ma. **fa** in **fafun** 'gesetz'; chin. **pit* 'pinsel' u. 'mit dem pinsel schreiben' wurde atü. uig. *biti-* 'schreiben', mo. **biči-** id. (s. Сравн. Фон. pag. 11, fussnote), aber ma. dahur. *fi* 'pinsel', was neuentlehnt ist. Andere ähnliche wörter sind zb. mo. **balgasun** 'stadt, häuser in der stadt' (kalm. *balγᵒsn̥* 'stadt, dorf'), atü. gtü. *balyq* stadt, dorf mit häusern' gegen ma. **falga** 'die häuser an der strasse, gruppe von gebäuden, dorf, stadt' (vgl. ? ung. *falu* 'stadt'); atü. **bay* osm. *baγu*, *baγy*, *baγ* (in *bögü baγ ätmäk* 'zaubern'), wovon ung. *báj* 'zauberei' gegen ma. **faŋga** 'zauberei' (vgl. chin. *fa* id.); mo. ***balgu** od. ***balgi** (kalm. *balγʊ zaγᵒsn̥* name eines fisches), tü. *balyq* 'fisch' (> r. балыкъ 'getrockneter fisch') gegen ma. *falu* (ein sehr breiter fisch, ähnelt dem brassen), vgl. Jenissej-ostj. *falg*, *haľge*, *hâľge* 'kaulbarsch' (siehe Harri Holma, Kleine Beiträge zum assyrischen Lexikon, Helsingfors 1913, s. 45.). Ähnlich auch čag. *bulan*, alt. *pulan* 'elentier' neben ma. **fulgijači** (s. oben, N:o 29).

Dass die verschiebung *p* > *f* > *h* > 0 im tungusischen verhältnismässig jungen datums ist, darauf deutet auch tungC. *hō*, *huo* 'flinte' < chin. > mo. (burj. kalm.) *bū*, (kh.) *ʙų̄*, (südmo.) *pō*, *ʙō* id. > urj. *poγ*, koib. *pō* id. und vielleicht auch tung. (MA VII: 366) *helgon* 'bohrer' = tungC. *burgui* id. < burj. *burgū*, kalm. *burγū* id. von ***burga-** 'bohren' = tü. *burγa-* id. (alt. *purγa-* id., *purγū* 'bohrer', kir.

burγu, ? kas. *borâŋ* > r. буравъ id.; vgl. tü. (-mo.) *bur-* 'drehen', Jen.-ostj. *ô-fûl-aŋ*, *śi-ful* 'bohren', *ditap-pyl* 'drehen' usw.).

Als endergebnis steht also fest, dass in einer längst entschwundenen zeit die altaischen sprachen alle einen anlautenden labialen *p*ʻ- oder einen diesem nahekommenden stimmlosen laut gekannt hatten, der im vormongolischen und im vortürkischen sich über *φ* *f*, *χ* und *h* zum schwund verschoben hat. Diese sprachen nebst dem tungusischen folgen hierin einem bekannten allgemeinen laut entwicklungsgesetz, demselben, das man im armenischen (**p* > *h*) im irischen (**p* > 0), im ungarischen (**p* > *f*), im Jenissej-ostjakischen (*p* > *f* > *h*), im japanischen (*p* > *f* > *h*), im germanischen **p* > *f*) und in vielen anderen sprachen beobachten kann.

LAPPALAIS-SUOMALAISIA SANAVERTAILUJA

KIRJOITTANUT

T. I. ITKONEN

HELSINKI 1918

SUOMAL. KIRJALLIS. SEURAN KIRJAPAINO OSAKEYHTIÖ

Seuraavassa esitettävät sanavertailut olen tehnyt usean vuoden kuluessa Lapin eri osissa oleskellessani. Katson sopivimmaksi julkaista yhdistelmät tässä suppeassa muodossa liikuttelematta kaukaisempien sukukielten sana-aineistoa — kyllin tarkkojen sanakirjainkin puutteen vuoksi. Tarkotukseni on esittää ainoastaan uusia vertailuja, joskin on mahdollista, että alaa käsittelevien tutkimusten hajanaisuuden tähden entuudestaan tunnettuakin on päässyt mukaan. Poikkeustapauksissa on otettu joukkoon jokunen vanhakin etymologia, jos inarilainen tai kuolanlappalainen muoto on äänneasultaan huomattavasti eronnut tunnetummasta norjan- tai ruotsinlappalaisesta. Vertailuista on osa sellaisia, joissa suomalainen vastine tavataan tiettävästi vain Peräpohjan murteissa; tällöin voi toisinaan äänteellisten kriterioiden puuttuessa käydä vaikeaksi ratkaista, ovatko kyseessäolevat sanat »omaperäisiä» molemmissa kielissä vaiko ainoastaan toisessa. Kuitenkin huomattakoon, että suomenkielen pohjoisimmalla alueella on runsaan lainasanaston ohella säilynyt useita omaperäisiä, lapissakin samanlaatuisina esiintyviä sanoja (vars. luonnonesineitä ja -oloja kuvaavia), jotka etelämpänä ovat aikojen kuluessa hävinneet alkeellisemman viljelyn mukana. Tällaisista viittaan vain seuraavan luettelon n:oihin 80, 118, 147, 233, 379, 445, 452, 460, 468 ja 523.

Senaattori E. N. Setälälle ja Professoreille H. Paasonen ja Y. Wichmann, jotka suopeasti ovat tarkastaneet kyhäelmäni ja avustaneet minua huomautuksillaan, pyydän lausua kunnioittavat kiitokseni.

T. I.

I. Aakkosellinen luettelo.

1. lpN. **abbot** 'effervere, superfluere', Ko. *àƀpaᴅ*, Kld. *am̄ʙᵖaᵟ* ~ vir. **imbuma** 'in warmer feuchtigkeit liegen, bähen, feuchtigkeit einziehen'.

2. lpKo. *àɢɢes*, pred. *ɋ̀kaᴅ* 'niskotteleva, itsepäinen' ~ s. **änkeä** 'trång, svår, tjock, motbjudande', **änkeytyä vrb.**

3. lpKo. *àᵇm̄massᴅᴅ*, Kld. *ammsseᴅ*, 3 p. pr. sg. *ammast*, T. *āmmᴅzᴅᵈ* 'haukotella' ~ s. **ammo, -ttaa.**

4. lpI. *ap̄leð* 'valaa, juottaa' ~ s. **uuttaa** 'omsmälta metaller, sammanlöda, svetsa'; sana tavataan samojeedissakin (Setälä, Zur frage nach der verwandtschaft der finnisch-ugrischen und samojedischen sprachen, s. 69).

5. lpI. *àr̄ᴅu*, g. *ārᴅu* 'kalakatos (kuivaamista varten)', Ko. *àr̄ᴅʿᴬ*, *ārᴅa* id., Kld. *ar̄ᴅʿᴬ*, *arᴅ̄a*, T. *ār̄ᴅʿᴬ* *ārƀa* 'korvakkovapeet (pyydysten y. m. ripustamiseksi)' ~ s. **arta** 'ulku', **aarto** 'grenig stör, hvarpå en stång kan ställas för upphängande af något, notstång, trädklyka', Enont. **aarto, liha-aarto** 'telineet lihan kuivaamiseksi (katolla)'. Inari **arttu, -katos, kala-arttu** < lp.

6. lpLuul. *as̆ma-* 'grausam werden' ~ s. **uhma**; vrt. kuitenkin myös vir. **ehmatus** 'schreck, entsetzen, schreckbild, scheuche'. Senaattori Setälä on kirjoittajalle huomauttanut, että Wiedemann virolais-saksalaisessa sanakirjassaan näyttää pitävän muotoja **ehmatama** ja **jämähtama** yhteenkuuluvina.

7. lpN. **ästat** 'exarescere, fortorres, visne, tæres hen', lpLuul. *ašnane-* ~ s. **ehtyä.**

8. lpT. *ȧūrª*, g. *ȧuřa* 'ahku, hehkuhiillos', vrt. s. **aurinko.**

9. lpN. **ævas, ævvasa** 'morosus, stomachosus' ~ s. **äyvästää** 'påstå envist', murteittain myös 'pauhata, tiuskia'.

10. lpKo. *eᵈn̄nª* (*e* < *i*), g. *eᵈnna* 'yö', Kld. *in̄nª*, *inna* ~ s. **yö**; toisia johtoaineksia tavataan lapissa samassa vartalossa, nim. *k*: N. **ikko** 'noctu', Ko. *iᵏka* ja *j*: N. **igja** 'nox', I. *ijjª*.

11. lpN. **irvve** 'cavum, quod habitat mustela lutea', I. *iřre*, Ko. *eBřᵉ* id., Kld. *iβrᵉ* 'kallioseinä, rantapahta' ~ s. **äyräs, äpräs.** Huomattakoon vielä lpR. (Halász) *appårå* 'ufer'.

12. lpKld. *jvᵓka*, *jvGkȧs* 'kova, jäykkä' ~ s. **jaakea** id.

13. lpI. *jaδθel* 'raskas, painava kapine' ~ s. **jätkäle.**

14. lpN. **jalggad, jalggis** 'planus, æquus, nudus', I. *joľGaD*, Ko. *jeᴵlGaD* ~ s. **julki, julkea.**

15. lpKo. *jērᵉm* 'syvänne, rommakko, hauta (vedessä)' ~ s. **järämä** id. Wiklund (UL, s. 250): **järämä** ~ lpK. **jargŋe.**

16. lpKo. *jieles*, g. *-llaz* 'liukas, kierä jää' ~ s. **hilas** 'glatt, hal, slipprig', vir. **hilas.**

17. lpT. *jiemmᵉ* 'ahkion emäpuu' ~ s. **emä** (puu). (N. **æbmo**).

18. lpKld. *jierraD*, *jieraᵐ* 'hieroa, hangata', T. *jīrraᵈ*, *jīrim* ~ s. **hieroa.** lpN. **fierrot** < s.

19. lpN. **joddo** 'rete stativum', I. *joDDē* 'jata' ~ karj. **junta** id. (Karjalainen).

20. lpT. *juᵓtaᵈ*, *juᵈtam* 'kertoa' ~ s. **juttu, jutella.**

21. lpN. **juomek, jumiš** 'tvilling', I. *jüȯmehvbž* 'kaksoinen', vrt. s. **jama** 'vierekkäisyys, liityntä', esim. »virran jamassa». **jama** merkitsee myös verkkoliitosta, vrb. **jamoa,** joka on lainattu koltanlappiin muodossa *jäʰmmaeD*, (Kld. *jammdeᵟ*).

22. **juovketet** 'venire in mentem' ~ s. **joukahtaa** (mieleen) id.

23. lpN. **gabbalet** 'oscillare', R. **kabbol** 'lasciviæ piscium præludium', Kld. (*ruūpᶦ-*) *kāmbaɹ* 'kimpoava kovakuoriainen, »seppä»' ~ s. **kimmota, kimpoan.** Ruotsinlappalaiseen sanaan nähden toisin Wichmann, FUF XI, s. 213.

24. lpN. **gābmo** 'diluculum' ~ vir. **kimama** 'anfangen hell zu werden'. Vrt. kuitenkin myös s. **ku(u)mottaa** 'skymta på afstånd, blänka, skina'. Qvigstad (Beitr. 177): **gābmo** ~ s. **kaima.**

25. lpN. **gabos,** g. **gappos** ja **gappa, gaba** 'cinis, hvidaske', Luul. *kaɔpase-* 'loderasche' ~ s. **kyven, kipinä, kipuna.**

26. lpT. *kvbrɹiəbtšaᵈ* 'kyyristyä kokoon (esim. eläimestä vatsataudissa)' ~ **kipristyä, kiperä, kippura;** vrt. myös **kyyry, kyyristyä,** joka kuitenkin voi palautua *kr*:ään.

27. lpN. **gădna** 'muscus; (pl.) squama, furfures (capitis), mica', I. *koᵈnnᵃ*, g. *kōna*, Ko. *kèᵈnna*, *kēna*, vrt. s. **kanahka** 'mögel'.

28. lpT. *kāhtšvᵈ*, *kāᵈšᵊi* 'maikkua, hypellä (kaloista)', vrt. s. **kisa, -ta.** LpN. **gissa,** g. **gisa** 'tumultus, turbæ' < s.

29. lpN. **gādkat** 'constringere, adstringere', R. (Halász) *katkes*, *karhks* 'aus sehnen verfertigter strick, zaun' ~ s. **kytkyt, kytkeä.** Lapin sana on ennen yhdistetty s. **kätkeä** sanaan (Wiklund, UL, s. 147); se näkyy lainatun norjaankin: »karke» (Friis). Tšeremississä on sana **čk-, ck**:llinen (ks. Setälä, FUF II, s. 244).

30. lpKo. *käineɹvaʼk*, *kaiŋŋel* (*-vuvɹvź*), Kld. *kaīŋel* (*-vuəɹvńhtš*), T. *kāiŋel* l. *kāīŋelviəɹgi*, Gen. *kāŋŋel* 'kainalo' ~ s. **kainalo.**

31. **gakkastak** '(obsol.) ligamen, quod in fronte trahæ Lapponum habetur', I. *kākkʿˢsid*, Ko. *kaɔkkˢssev*, Kld. *kàɔkseᵟ* 'kuristua, hirttyä' ~ s. **kiikas, kiikastaa, kiikki.**

32. lpR. **kakšet** (Friis) 'animadvertere' ~ s. **keksiä.**

33. lpN. **găldda** 'caudex', I. *kolvᶦ* 'pölkky', Ko. *keɹvᶦᶦ*, T. *kaɹvᶦᶦ* ~ s. **kelles, -lden** (Jusl.) 'asserculus ab extremitate trabis excisus', **kelles,** g. **kelleksen** 'ranka' (Peräpohj.).

34. lpN. **gallagas(-dolla)** 'morild, som sees i havet i morke' (= **gales-dolla,** joka on nähtävästi kansanetymolooginen typistys »äijän tuli») ~ s. **kaleva(ntuli); g** (= γ) ~ **v**:hen nähden vrt. N. **gajeg** ~ s. **kajava,** N. **majeg** ~ s. **majava.**

35. lpT. *kaлл-вar̄ᶜtᵘ* (Gen. *kalm-*), Kld. *kẹлл-вẹr̄ᶜt* 'sauna' ~ s. **kyly**; vrt. myös N. **gallit** (I. *kolliδ*) ~ s. **kylä,** Bud., MUgSz, s. 688.

36. lpT. *kàmmᵃ*, g. *kàmį* 'kivisammal, -mura, kiventiira' ~ vir. **kōm** 'schelfer, unreinigkeit'.

37. lpKo. *kàᵇmmeɒ*, *kē̦miį* 'humista, kumista', Kld. *kammeᵟ*, *komiį*, T. *kammes* 'karkea, matala (ääni)' ~ s. **kumea, kumista.**

38. lpN. **kanjt** (Friis) 'mons altus et planus', ? Ko. *kàƀtʳ* 'saajo, suosaares', N. **gadde** 'margo, ora' ~ s. **kynnäs** 'kulle'; vrt. myös vir. **końt** 'hügel'.

39. lpN. **gappat** 'salire' ~ s. **kipa** 'språng, häftig rörelse', »lyödä kipaa» 'göra språng', vir. **kipa kapa** 'schnell, eifrig', **kīpama** 'rutschen'.

40. lpI. (*muorrᵃ-*)*karättᶜah* 'palokärki', vrt. s. **kora** id.

41. lpN. **garbas** 'vapor æstu æstivo e terra humida ascendens' ~ s. **korpu** 'stekhätta'. Huom. toinen sana **guorbbat** 'igne, sole aduri, abrodi, circumrodi' ~ s. **korveta, korventaa;** mahdollista on, että myöskin **korpu** kuuluu tähän.

42. lpT. *kăr̄ɒᵗᵘ*, g. *kărƀa* 'läkkipelti' ~ vir. **kard, karre** 'blech, tresse, dünne schicht'. Sanan erikoistuneen merkityksen vuoksi täytynee ajatella lainaa Itämeren-kielistä lappiin.

43. lpN. **gărddat** 'carpere, legere, hugge slurvet som med sløv øxe' ~ s. **karsia.** Konsonantismiin nähden vrt. **gierddat** ~ **kärsiä.** Lainoja suomesta ovat N. **garssat** 'amputare, præcidere, purgare' ja Kld. *kir̄šɒᵟ* 'kärsiä'.

44. lpN. **garrat** 'extremitatem pilorum amittere' ~ s. **karista.**

45. lpN. **gărre, găre** 'angustus', Ko. *kărrᵉ*, *kāres* 'ahdas' ~ s. **kireä.** Tähän kuuluneevat myös N. **gārrat** 'constringere, adstrin-

gere', Ko. *kärrvn* (> s. **kaaristaa** 'köyttää tavarat ahkioon'). Sanaan **kireä** on yhdistetty lpN. **gāras, gārra** 'durus, asper', jonka suomalainen vastine on kuitenkin **karea.**

46. lpI. *kåss‘nið* 'kostua', *kåzzitt‘ið* 'kostuttaa', Ko. *kąss‘neᴅ kăzzeэttėᴅ* ~ s. **kasi** 'vätska, dagg, sofvel, sås', **kasea** 'mustig, fuktig, frodig'. Samaa vartaloa lienevät myös N. **gastat** 'madescere, humescere', I. *kaštąð* id., T. *kąštą^d* 'upottaa veteen' ~ s. **kastaa.**

47. lpI. *kăškatt‘ið* 'keikahtaa kumoon', Ko. *kăšk‘эtteᴅ*, vrt. s. **keiskahtaa** 'göra hastig böjning l. svängning, falla lätt, fjädra upp, svinga sig'.

48. lpKo. *kāэtsaᴅ* 'selänpää, ristiluiden seutu' ~ vir. **kātsas,** g. **kātsa** 'schenkel eines ochsen, pumphose'. Huom. myös syrj. *gatš* 'rücklings' (ks. Wichmann, FUF XI, s. 214).

49. lpT. *kvᶦšką^d* 'sähistä, rätistä (esim. revontulista)' ~ s. **kitkua.**

50. lpKo. *kāvas*, g. *kāɣvaz*, Kld. *kavas*, g. *-ɣvas*, T. *kāɣ‘s*, *-ɣvāzį* 'kuva (pyhimyksen)' ~ s. **kaave, kaava.**

51. lpN. **gāvdnja** 'terricula' ~ **kamala, kaamea**; lpN. **gābmel** < s.

52. lpN. **gāvnjardet** 'bugte sig frem langs marken, krybe henad jorden' ~ s. **kiemurtaa.**

53. lpLuul. *kērrase-* 'hornring am lasso' ~ s. **kyörä** 'klot, klump'. Vrt. myös **keri** 'krets, rand'.

54. lpI. *keăᵇmmaᴅ* 'kämmen', Ko. *kėäma*, g. *keăᵇmman* 'käsi rannetta myöten' ~ s. **kämmen.**

55. **gærdne, gierdne** 'nix glacie adstricta', I. *keăřň'*, Ko. *kiěřň'*, Kld. *kiěřn'* ~ s. **karna** 'hårdnad smuts', **karmanne** 'frusen snö l. jordskorpa'; lp. > s. **kerni** 'jääkuori, riidenne' (Peräpohj.).

56. lpN. **gærrat** 'alluere et relabi' ~ s. **kieriä.**

57. lpT. *keäэt‘*, g. *keänta* : *konnε-ɢeäэt‘* 'poron kallo- ja koipinahat yhdessä', vrt. s. **ketto.** Mahdollisesti on kysymys lainasta

lp. < s., sillä **kete**-sanalla on lapissa toinen vastine: I. *-katt*, *-ǥatt*, g. *-kàđa* 'nahka, talja': *sarvèskatt* 'hirvaantalja', Ko. *-kôɒt*, *-kôɒa* (Genetz *kǫht*); Setälä, A finn.-ugor *đ* és *đ'* (NyK. XXVI, 402).

58. lpN. **gæccat** 'accingere, succingere', Luul. *kēoca-* 'aufgürten, aufschürzen' ~ s. **kietoa**. Vrt. myös vir. **kēts** 'schnur, womit man zwei segel unten zusammenheftet'.

59. lpN. **giʒʒo** 'rixa' ~ vir. **kisa** 'winzeln'.

60. lpKo. *kieɒreɔtten* 'käpertää (tuohta)', *kieɒrenaᴜvɒn* 'kiemurrella' ~ s. **käpry, käpertää, käppyrä.**

61. lpI. *kiěɒɒē* 'vihko, lyhde' ~ vir. **känd**, g. **kännä** 'haufen', **kännäs** 'im haufen, dicht zusammengedrängt'.

62. lpT. (*ȧɔk-*)*kierai* '(akka)parvi' ~ s. **kerä.**

63. Kld. *kiergasseđ* 'purkautua kerältä (langasta)', T. *kierèaseđ* id., *kierǥkleđ* 'kääriä auki' ~ s. **kerittää** (< *rj* < *rγ*). Vrt. myös lpN. **garggit** id. (Donner, n:o 134, Qvigstad, B., s. 179).

64. lpKo. *kiěrra*, g. *kiera* 'pienehkö lohi', Kld. *kieraχ* 'mäditön syyslohi' ~ s. **kärry** 'ett slags liten lax'.

65. lpKo. *kiěršťš*, g. *kierťše* 'katku, kärpän löyhkä' ~ vir. **kärts** 'anbrennen, sengen', **kärtsu-haiz** 'geruch von angebrannten, versengten'. Vrt. myös s. **karsu** 'elak lukt', **karsua** 'osa'.

66. lpLuul. *killure-* 'holzplättchen mit darin geschnittenem handzeichen; wird bisweilen um den hals eines geerbten od. gekauften renntier gehängt, dessen ohrmarke man nicht ändern kann' ~ s. **killua** 'nedhänga lös'. Samaan sanavartaloon kuulunee myös lpN. **gilkur**, I. *kilǥōl*, Ko. *kēuγaɹ* > s. **kilkuri, kilkula** = *killure-*; samoin Luul. *kilaka-* 'eine holzplatte, welche man mit einer langen schnur an das *ribeja* bindet um sehen zu können, wo in tiefem wasser die mitte des schleppnetzes mit dem *ribeja* ist'.

67. lpT. *kīrrad* (*ī* < *ie*) *kīrim* 'keriä (lankaa)' ~ s. **kääriä.**

68. lpN. **giččat** 'strepere, stridere', Kld. *kiɒtsaređ*, T. *kiǯžteđ*, 3 p. sg. pr. *kiǯžaɔt* ~ vir. **kidz** 'knarren, plärren, winseln' (subst.). Vrt. myös s. **kitua** (Setälä, FUF II, s. 229).

69. lpI. *kišto*, g. *kištò* 'kiista, kilpa', Ko. *kĕštˡlen* 'kiistellä' ~ s. **kiista, kiistellä.**

70. lpN. **goagŋel, goannël, goadŋjel** 'unda reflua, aqua, per quam nuper transacta est cymba', I. *kŏäᵈnnil* 'koste, akanvirta, syvänne kosken alla', vrt. s. **conacka** (JUSL.) 'specus sub aquis'; s. **konelo** (Peräpohj.) 'soppi, lokero' lienee laina lapista'. Ks. WIKLUND, UL, s. 213.

71. lpN. **goalšas** 'rigidus, durus, immitis', **galšše** 'rigidum et durum aliquid', Ko. *kŭăl̄šᵉ* 'kylmähkö sää keväällä' ~ s. **kalsea.**

72. lpN. **goarja-sagje** 'stedet, hvor (ræv) pleier at ligge i ring', Ko. *kŭăr̄jᵉ* 'petoeläimen luola' ~ s. **korju** 'björnide, -lya'.

73. lpN. **goarddet** 'urere, ad ignem calefacere', Ko.-*kŭăr̄ᴅˡᴅᴅ*, Kld. *kŭar̄ᴅˡᴅᵟ*, T. *kòar̄ᴅˡᴅᵈ* 'korventaa, kärventää (esim. lintua)' ~ s. **karsi, karte-.**

74. lpN. **goarvve** 'volumen, sinus, convolutatio', I. *kŏăr̄vˡ*, Ko. *kŭăʙvᵉ* 'kovera, kouru; jyrkkä seinämä koskessa' ~ s. **kopru, kouru.** Mahdollisesti on tässä kysymys kahdesta alkuaan eri sanasta, joista toinen merkitsi kourua, koveraa, toinen »koskenkoprua».

75. lpI. *kŏăššuδ*, *kòažum* 'kosia', *kòašťšòăr̄vˡ*, Ko. *kūšťšer* 'puhemies' ~ s. **kosia.** Entinen yhdistelmä: N. **guösse** 'hospes' ~ s. **kosio.**

76. lpI. *kòaubžur*, Ko. *koubžar* 'taimen' ~ s. **koutere, koider** 'en art forell'.

77. lpLuul. *kobbo* 'kleiner berg' ~ s. **kumpu.**

78. lpKo. *koʙ.lᴅᴅ* 'kellua, lipua, »koutua» (matalassa vedessä)', Kld. *koʙ.laᵟ*, T. *koʙ.laᵈ*, I. *kuʙlihabž* 'vesimato, kiurutoukka' ~ s. **kupla, kuula; kuuluainen** 'ongenkoho', vir. **kuplik** 'kleiner insekt auf dem wasser'. Laina lapista lienee s. **koplukka** 'hirsipölkyistä tehty lautta' (Peräpohj.). GENETZ kääntää Kuollanlapin murteiden sanakirjassa †*koble*-sanan: kuplata, joten hänellä näyttää tämä vertailu olleen mielessä. MUNKÁCSI yhdistää s. **kuula, kuulo,** vir.

kubl sanat lpV. *kolpχes* 'blase', *kolpade-* 'blasen bekommen', R. **koppale-** 'pustulare' sanoihin (A magyar népies halászat műnyelve IV, s. 168). Ks. n:oa 92.

79. lpKld. *koβas*, g. *koʙpas* 'nuotanlaudas, -kuvas' ~ s. **kuvas**, g. **kupaan** id. Sensijaan T. *kubas*, *-àzi* on laina venäjästä: кубасъ < s. (karj.).

80. lpN. **goddor** 'fascis, sarcina', I. *koᴅòr* 'poronkoivekset (4 yhdessä)', T. *koñᴅ'įǝr̄vɛ* ~ s. **kyntyrä** id. (Kuolajärvi). Vrt. myös **kintere-**. Lp. > s. **kuntura** = *koᴅòr*.

81. lpN. **gođđalak** 'ningor, snefok' ~ vir. **kiduma** 'stöbern'; s. **kide** lienee myös tähän kuuluva.

82. lpKo. *koǝk'* 'raksi', ? N. **goankko** 'ansa, in qua suspensus est lebes', vrt. s. **kynkkä**. Sana lienee alkuaan tarkoittanut ʌ:n muotoista esinettä, pidikettä. Vrt. myös vir. **konks** 'haken, klammer'. lpKo:n sana on kuolanlapissa: *koŋɢk'*.

83. lpN. **gogŋel** 'truncum incurvum habens', R. (Friis) **kognetet** 'proclinari', T. *koŋŋažvᵈ* 'olla kumarruksissa' ~ s. **kumara, -rtaa**. — LpN. **gobmerdet** 'demisso corpore salutare', I. *koᵇmerᴅiδ* on katsottava lainaksi suomesta muotonsa ja erikoistuneen merkityksensä tähden.

84. lpN. **goikes**, **goike** 'siccus, aridus, tenuis', I. *koškès*, *koške*, Ko. Kld. *koškes*, *košk'*, T. *kòškɛs*, *koškɛ* ~ viŕ. **kohke, kahke** 'halbtrocken'.

85. lpKld. *kojàs*, g. *koįjas* 'kova' ~ s. **kova**. (Ks. Venäjänlapin konsonanttien astevaihtelu, s. 41).

86. lpKo. *kōɹaᵗk'* 'leikkiahkio' ~ s. **kola** 'yhdestä puusta veistetty jalaksentapainen ajoneuvo t. lasten mäenlaskuväline'.

87. lpI. *kollòδ*, *kolòm* 'kuoria mäntyä', *kollōm* 'sarvinen petun kaapimis-ase, luta', Ko. *kŏăɹɹam* ~ s. **koloa** 'kuoria kaarnaa, havupuun kuorta'. Lp. *kollōm* > s. **kuloin** id.

88. lpI. *kolòtt'iδ* 'kiiltää, kimaltaa' ~ s. **kilo, -ttaa**.

89. lpI. *kolŋ'ᵘnubž*, *kòlŋatt'ah*, Nrt. *kŭăʟŋ'ńas*, Kld. *kŭəlŋ'* 'puu kaatuneena toista vastaan' ~ s. **konkelo** id., P.-p. (*nk* < **lk*, siis dissimilatio). lpLuul. *koggēl* id. lienee laina suomesta.

90. lpKo. *kẹʌ'pp'* 'vino, kaltto' ~ s. **kalppa** id. (Peräpohj.). Vrt. myös vir. **kelp**, g. **kelba** 'der schräge theil des daches an der giebelseite'.

91. lpKo. *kẹlš'* 'iljanne' ~ s. **kalju, kaljama.**

92. lpN. **goppalas** 'pustula', I. *kup'alas* 'rakko', Kld. *koвp-ʌas* ~ s. **kupu.** Setälä (JSFOu XIV, 3, s. 14): **kuppa, kuppelo** ~ lpN. **goppalas.**

93. lpI. *kopp'an* 'kalan ilmarakko' ~ s. **kuppa.** Lapin sana kuuluu siis geminaatta-, edellinen yksinäis-*p*:llisiin.

94. lpI. *kopšeđ* 'jättää ruoasta osattomaksi', N. **gokset** ~ s. **kupsoa** id. (Peräpohj.), **kupsotti**: »jättää kupsotille» (Keski-Pohjanmaa).

95. lpI. *kopšođ*• 'kypsyä' ~ s. **kypsyä;** N. **giksat** 'coqui' on ensi tavun vokaalista ja *k*:n jälkeisestä *s*:stä päättäen myöhäinen laina suomesta. Ks. Donner, n:o 118; Wiklund, UL, s. 246.

96. Ko. *kōrαᵊk*, I. *kūrah* 'kurikka, nuija' ~ s. **kurikka.**

97. lpI. *kòrtalɵiđ* 'väsyä (silmistä)', Ko. *koř'tt.ıuɣvʙᴅ* ~ s. **karttaa**: »silmääni karttaa» 'jag har retning i ögat'.

98. lpI. *koràᴅas* 'ilkeys, »kortto», paha silmäys (joka vahingoittaa esim. pyyntionnea)' ~ s. **kuri** merkityksessä 'elkeet, ilkivalta'. s. **koran(n)us** (lievä kirosana, Peräpohj.) on laina lapista. Epätietoista on, kuuluuko tähän myös lpN. **goaredet** 'incuriosum esse, parum curare' (~ s. **korantaa**, Wikl. UL, s. 214).

99. lpN. **gorod** 'corpus degluptum animalis mactati', I. *korōᴅ* id. ~ vir. **kere** 'leib, körper, ausgeweidetes schlachttier, gestelle', Lapista on sana lainattu suomeen muodossa **kurento** (Peräpohj.).

100. lpN. **gorǯǯe** 'cataracta', I. *kořǯ́ž'* 'pieni putous, könkämä' ~ s. **kurjus.**

101. lpKo. *koršš* 'rotko, kuru', N. (dial.) **guršo** 'vallis' ~ s. **kursu** 'syvänne' (Peräpohj.). Lainaksi suomesta on katsottava N. **gorssa** 'angustus montium hiatus, per quem torrens fluit', Luul. *korᵒso-* 'tiefer, enger tal'.

102. lpN. **goccet** 'vigilare', I. *kottsèδ*. *kozàm* id., *kottsàδ* 'herätä, nousta ylös', vrt. s. **kohentua, -taa.**

103. lpN. **goccot** 'suspendere', Ko. *koətsan*, *kōhzam* 'ripustaa', I. *koìòštiδ* id. ~ s. **koho, -ttaa.**

104. lpN. **gočo, g. gočču** 'fuligo', Enont. *koǒžù*, g. =, T. *koᵈžai* g. *koǒtša* 'hieno noki, riima' ~ s. **kytö, kyteä.** (Ks. Venäjänlapin kons. astev., s. 29). Toisin Setälä (NyK XXVI, s. 381): **kyteä** ~ lpN. **gaddit** 'titiones agitare'.

105. lpKo *kŭaįj'* 'turkiksia ja ruoka-aineita hävittävä kovakuoriaistoukka' ~ s. **koi.** S. **koikka** id. > ? lpKld. *koįχ'*.

106. lpKo. *kŭäək'nen* 'kokoontua', *kuaγγaen* 'koota', Kld. *kuəγįneδ* 'kokoontua' ~ s. **kokoontua, koota.**

107. lpLuul. *kuiᵉte-* 'leuchten' ~ s. **koitaa** (intr.) id. (Inari).

108. lpN. **gumpos** 'pastillus, bolle paa suppe', I. ja Ko. *kūmpas* 'veripallero, kamsu' ~ s. **kam(p)su.** (Ks. Venäjänlapin kons. astev., s. 76). Lp. > s. **kumpus** id. Ruotsin pohjoismurteissa tavattava **kams** on katsottava lainaksi suomesta.

109. lpR. (Friis) **kuobme** 'putredo, raaddenhed (om træ)' ~ s. **komo;** mahdollisesti tähän kuuluu myös samaa merkitsevä Luul. *kūəuəne*, N. **guovdnje.**

110. lpN. **guojehet** 'conspicuum fieri' ~ s. **kajo, kajastaa.**

111. lpKo. *kuoəkvn*, *kuoγγam*, I. *kuohgδ*, *kuoγvam* 'kokea kalanpyydyksiä' ~ s. **kokea.** Sana näkyy puuttuvan läntisistä lapinmurteista.

112. lpN. **guolgga** 'capillus, pilus', I. *kŭōlə'* id. Ko. *kŭōlgᵏ'* 'vanha karva (taljassa)' ~ s. **kalki** 'hårstrå'.

113. lpKo. *kuoʌkʻtaʌʌᴅᴅ* 'takoa' ~ s. **kalkkua, kalkutella.** Tähän kuuluvat myös lpN. **skuolkkot** (ks. QVIGSTAD, s. 130) ja Luul. *skuəlᵅkale-.*

114. lpKo. *küöᵈnnᵃ(mᴉ̮əř)ᵉ* 'kannukka, cornus', vrt. **kon-na(nmarja)** tai myös **kannukka,** kansankielessä **kanukka.**

115. lpN. **guorjas, guoiras** 'macer' ~ s. **kurja.** WIKLUND yhdistää lapin sanan epäillen s. **kairas** sanaan (UL, s. 132).

116. lpN. **guosma** 'habitus, forma' ~ vir. **kohm** 'straffkeit, gutes aussehen'; vrt. myös s. **kasvot.**

117. lpLuul. *kūəsmare-* 'kieferrinde', vrt. s. **kosku, koskus, koskue, koskut** 'levy havupuun kuorta'; lp. *sm* ~ s. *sk*-vaihtelu palautuisi **sŋ*:ään.* SETÄLÄ (FUF II, s. 232): **kosku** ~ syrj. *kaťš́, kaďź, kaťś.*

118. lpT. *kᵢəstʌ*, g. *-štagᵢ* 'akanvirta, velle, vastavirtaus ylöspäin jokea koskessa t. sen alla' ~ s. **koste** id. (Peräpohj.).

119. lpN. **gustot** 'convenire, respondere, pertinere', vrt. s. **kohdata.** SETÄLÄ (ÄH, s. 294): **kohdata** ~ ? **goastat** 'succedere, procedi'. »Koska kuitenkin s. **kohtaa-** on varmaankin johdettu **kohta** sanasta, jossa **ht** < **kt**, ei se siis voine olla lap. sanan kanssa yhteydessä.»

120. lpN. **guŝmos** 'rigidus' ~ s. **kohmettua, kohva.**

121. lpN. **guvdnjat** 'aduri', ? Ko. *kuŋvᴅᴅ* 'hehkua, palaa kuumana' ~ s. **kuuma;** *ŋ* ~ *v*-vaihteluun nähden lapissa ks. Venäjänlapin kons. astev., s. 51. Laina suomesta on lpI. *kuᵇṁe* 'kuuma', *kuᵇmmòđ* 'kuumeta'.

122. lpLuul. *labᵉla* 'eisscholle' ~ s. **liula** 'liten bit', vir. **libl,** g. **lible** 'blättchen, schiebchen'.

123. lpN. **lăbmāt** 'subsidere, conquiniscere', I. *lòᵇmmiđ* 'kyyristyä piiloon', Ko. *ʌẹᵇmmᴅᴅ*, Kld. *ʌẹmmᴅᵟ* ~ s. **lymytä.**

124. lpN. **lādnja** 'betula tenera', I. *lắᵈn̈a* id. ~ s. **limo, liimo, liimu** 'ung tät björkskog, björklund; ungt löfträd, löfruska'. QVIG-

stad (Beitr., s. 196) yhdistää lp. **lādnja**:n vir. **lāš, lāne** sanaan; Setälä samT. **lansa**:an (< *ńś t. ńś), Zur frage nach der verwandtschaft . ., s. 41. Tunkelo (FUF I, s. 183) esittää **limo**:lle germaanisen vastineen.

125. lpN. **ladvat** 'dependere, være nedhængende' ~ s. **lotvo** 'löst hängande'.

126. lpN. **laita**, g. **laittaga** 'asserculi, ex quibus traha Lapponum constat', I. *lāšta*, g. *laštū* 'ahkion laidas' ~ s. **liiste** id.

127. lpT. *ʌāɔkįš*, *-kıšes* 'rampa, ontuva' ~ s. **liikata**. R. (Fr.) **likkot** vrb., lpI. *likkʿuš*, *-es*, Kld. *lįɔkʋš* adj. < s.

128. lpN. **lākko**, g. **lāgo** 'planities montana' ~ s. **laakea, lakea**.

129. lpN. **lakkit** 'extinguere', vrt. s. **läkähtyä**.

130. lpN. **laktet, lavtam** 'connectere, coassare', I. *lahted*, *lautʿam* 'liittää yhteen (puuosia)', Ko. (Sk.) *ʌoχtʋɒ*, *ʌōutam* ~ s. **liittää**. Vrt. myös lpT. *ʌakted* 'ommella kaksin kerroin'.

131. lpT. *ʌammʋd*, *ʌàmąm* 'täyttää lumella (astia)', vrt. s. **lumi**. R. (Friis) **lobma, lobme** 'nix' näyttää tällöin lainalta suomesta.

132. lpKo. *ʌabmmaʌas-* 'limittäinen, syrjittäinen', *ʌabmmaʌʋdńńe* adv. Kld. *ʌammʌańńe* ~ s. **limi** 'fogning med kanterna på hvarandra'. Tähän näyttäisi kuuluvan myös N. **lâdnja, lânja** 'tabulatum, strues': **bæsse-lâdnja** 'lag af næver'. Toisin Setälä, Über art, umf. u. alter d. stufenw., s. 101 (FUF XII).

133. lpN. **läppat, lābam** 'e laqueo evadere', ? Luul. *lapäte-* 'sich bewegen' ~ s. **lipua, livistää**.

134. lpKo. *ʌaɔppʋɒ*, *ʌā'pam* 'lappaa, vetää nuottaa vapeilta veneeseen', *ʌaɔppįį* 'apaja', T. *ʌāɒpasnırre* 'vetotauko (rantanuotan)' ~ s. **lappaa**.

135. lpKo. *ʌašk'* 'laho' ~ s. **laho**. Lainoja suomesta ovat Ko. *ʌāχχ'*, Kld. *ʌārr'* id.

136. lpN. **låskit** 'penetrare (de liquoribus)', Ko. *ɹẹ̄ᵊtšk·ⁱneᴅ* 'kastua likomäräksi' ~ s. **loskomärkä** (Saarimaa, Vir. 1916. s. 74). Sanansisäiseen konsonantismiin nähden vrt. n:oa 263. — Huom. myös Luul. *loško* 'fliessend, geschmolzen'. *loškite-* 'schmelzen intr.'

137. lpN. **lašmad** 'agilis, flexibilis', **lašmot** 'flexibilem fieri', Kld. *ɹašmvᵈ* 'lyyhistyä kokoon (väsyksiin asti istuessa)' ~ s. **lysmiä** 'taipua poikkitaitteille' (puusta, sujutettaessa, Peräpohj.), **lysmyä, lysmistyä** 'halft afbrytas vid böjning, brista; signa ned'; **lysmä** 'brottet vid böjning, bugt; krokig nedåt'. — Samaa sanajuurta lienevät vielä s. **lysy** 'ngt förfallet, vrak' ja **lyysätä** 'niga'.

138. lpKo. *ɹaᴅttⁱ*, g. *ɹā'ta* 'hete-, vesisammal', vrt. s. **liitta** 'kanahka, lima, veden naavamainen roju, joka tarttuu pyydyksiin' (Peräpohj.).

139. lpN. **laccas** 'madidus', **laccat** 'trænge igjennem (om væde)' Enont. *laᴅtsàᵊt*, *laᴅtsài* ~ vir. **lētsima** 'feucht heiss sein, schwül sein', tšer. *lö'šas* 'aufgeweicht, gewässert sein'. Venäjänlapissa, omituista kyllä, esiintyy toinen vaihtelu: Kld. *ɹaᴅtsvᵈ*, *ɹabzaᵐ*, T. *ɹaᴅtsąᵈ*, *ɹaᵈzįm* 'kastaa'; kenties se onkin yhdistettävä toiseen länsilapin sanaan: N. **luoccat** 'permadescere', Luul. *lūəᴅca-* 'durchnässt werden'.

140. lpN. **läččet** 'lectum sternere', Luul. *lāᴅčče-* 'das bett machen', I. *lätšiδ*, *läjjàm* 'latoa ryhmään, panna ruoka pöydälle, tehdä vuode', vrt. s. **lito** 'knippe, trafve'; **lidata, lidota** 'stapla, rada'.

141. lpN. **lavčo** 'solutus, laxus', Ko. *ɹaᴅbᵗšⁱneᴅ* 'avautua erilleen, longistua irti' ~ s. **limsu** 'klaff, skärm', **limsuttaa** 'röras af och an, klaffa'; vrt. myös **lomsata** 'röras, vara lös, glappa'. Wichmann: **lavčọ** ~ s. **lämsä** id. Viimemainittuun suomen sanaan nähden huomattakoon lpR. (Friis) **lemsot** 'dependere'; dial. 'huc illuc fluere, de veste in incessu' (Wikl., UL, s. 181) t. Ko. *leᴅbžᵃšten* 'nyrjähtää, mennä sijoiltaan'. — Norjanlapissa tavataan vč:n ohessa (**lavčo**) myös **kč**: **lakče** 'laxus defluxus (de veste non accincta)', **lakčot** adv. Tässä näyttää tapahtuneen sarjasiirtymä **vč** > **kč**.

142. lpLuul. *leb'je* 'leicht, schnell(?)' ~ s. **lievä, liepeä** (< **pį* ~ *βį*).

143. lpN. **leddit** = **lebbit** 'pandere, explicare', I. *leppið*, *-īm* 'levittää (taljaa)', vrt. s. **lintta, läntttä** 'litistynyt tila, latteus'.

144. lpI. *lēði* 'hietapohjainen jänkä' ~ s. **lieto** 'terra arenosa' (Jusl.).

145. lpKld. *leᵽkteᵈ*, 3 p. sg. pr. *-kað* 'uhkua, ihistää (jäälle nousevasta vedestä)', *leᵽkàᵊk* 'uhkuvesi', vrt. s. **läikkyä.** Wiklund (UL, s. 182): lpN. **læikkot** ~ **läikkyä.** Lapin sana kuuluu kuitenkin seur. numeroon.

146. lpN. **leikkit** 'semel effundere, infundere, fundere, influere', **læikkot** mult., Luul. *lei'əkije-*, *læiəkūəte-* 'giessen, ausgiessen', I. *leškið* 'kaataa (nestettä)', *lĕäškuð*, Ko. *liškēɒ*, Kld. *leškjeᵈ*, *lĕäškaᵈ* id., ? T. *lieškʳje-*, *lĕäškaᵈ* 'heittää kiinni (poro suopungilla)' ~ s. **laskea.** Wiklund (UL, s. 130): **laskea,** vrt. lpN. **luoskas** (Friis, dial.) 'som let slipper mælken'. Qvigstad (Beitr., s. 203): **laskea** ~ **luoittet,** s:n Setälä JSFOu XVI, 2, s. 5).

147. lpN. **lække,** g. **læge** 'vallis', Luul. *lēəke-* 'tal', I. *lēhi*, g. *lēųvi*, Ko. *līeəkʳ*, g. *lieįje* 'loiva laakso, alanne' ~ s. **lako** 'alava metsämaa, -kaira' (Peräpohj.). Vrt. mord. **läi** 'fluss, tal'.

148. lpN. **-læppe : gietta-læppe, g. -læpe** (ks. **læppe**) 'vola manus', I. *-lepp'*, g. *-lep'è* : *kiĕl lepp'* 'kädenselkä', *juəlĕˡlepp'* 'jalanrinta' ~ s. **lape, lappea; lappi** 'kauto, iltti'. Kuitenkin on suomen sanalle tarjona lapissa toinenkin vastine: T. *lāəpįd* 'sivu, vieri', *-ptest* 'sivulla, -lta', *-pįdʳ* 'sivutse', K. (Gen.) *lạpta* (pro *lạhpta*) 'sivulle', I. *làpp'aɒ* 'sivutse', N. **lāppad** id. Kyseessä voisi olla alkulappalaisen *á*:n kahtalainen edustus (tästä myöhemmin).

149. lpN. **lækša** 'palus ulvosa, vallis', T. *liekšʻ* 'alava suomaa' ~ s. **lakso, laakso.** lp. > s. **Lieksa.**

150. lpN. **liđmad** 'qui non est glebosus': l. suokkad 'en fin grød', Ko. *leðṁɒɒ* 'maksoittua (verestä)' ~ karj. **litma** 'lima, lieju'; mahdollisesti tähän kuuluu myös Luul. *lišme-* 'schlamm' (> s. **Lisma,** joki etelä-Lapissa). Ks. Venäjänlapin kons. astev., s. 111.

151. lpKld. *lĭemmᵃ*, g. *liema* 'lauma, parvi' ~ s. **läämä** 'ymnig, flytande', **läämältä** 'rundligen, öfverflödigt'.

152. lpN. **lieppă**, g. **liepă** 'tomentum in calceis Lapponum positum', T. *līᵇpᵉ*, g. *līɔpggl* 'kengän heinäpanos', vrt. vir. **lāp** 'alter abgetragener schuh'.

153. lpKld. *lierᵉsseᵈ* 'hulmuta, roihuta' ~ s. **liehua** (Venäjänlapin kons. astev., s. 40).

154. lpR. (HALÁSZ) *lieulos*, *leulok (lūᵘlaka)* 'schwer', Kuolajärvi (FELLM.) **liulus**, T. *liu.ıᶜs*, *liṷ.ıaᵈ* ~ s. **läyli** 'svår, besvärlig, mödosam, motbjudande'; tšer. *ᵗlele* 'schwer'.

155. lpKo. *lĭeṷviįeɒ*, T. *lieṷvaᵈ* 'levittää' ~ s. **levä-, levittää.**

156. lpN. **likke** 'cutis corporis humanæ', I. *liške* id., Ko. *lėškᶦ* 'liha, ruumis (etenkin hengellisessä merkityksessä)' ~ s. **liha.** SETÄLÄ (ÄH, 290): **liha**, vrt. lpN. **laššes** g. **laššas** 'teres, prosper, integer, salvus. R. *laššuke-* 'gesund, stark, munter (von renntieren)'.

157. lpI. *lìp̄šaɒið* 'sivaltaa' ~ s. **lipsua** 'skäkta lin'.

158. lpLuul. *lip̄še* 'wedel', *lip̄šu-* 'wedeln', N. **likšat, livšam** 'agitare, vibrare' ~ s. **lyhde** t. myös **liuhto** 'fläktningsredskap, solfjäder', **liuhtoin** 'kvast för sotets affejande'. *ht* ~ *ps*-vaihteluun nähden suomessa huom. **hapsi** ~ **hahtuva, vyyhti** ~ **viipsin** (YSÄH ja Quantitätswechsel [SET.], s. 14). — Edellinenkin n:o voi olla tähän kuuluva.

159. lpN. **liraš**, g. **-ača** 'tringa maritima', Enont. *līrāš*, g. *-āбźa* 'rantasipi' ~ s. **liro** 'totanus glareola'.

160. lpN. **lissa**, g. **lisa** 'res caduca et infirma (non nisi in compositionihus usitatum)', Ko. *lìssᶦ*, g. *lìzze*, Kld. *lìssᶦ*, g. *lìze* 'resu, riepu' ~ s. **lisu** id. WIKLUND (UL, s. 246): ~ **lysy.**

161. lpN. **loakke**, g. **loake** 'tempestas tranquilla eatenus, ut vento adverso remigari possit' ~ s. **lakko, lakata.** (*kk* < **tk*; vrt. lp. **mokke** ~ s. **mutka**, Peräpohj. **mukka**). R. (FRIIS) **lakket** 'desinere' < s.; ks. UL, s. 138.

162. lpN. **loggot** 'decorticare, corticem exuere, deglubere', I. *loɢɢeđ*, Ko. *ɹoòkeᴅ*, Kld. *ɹoŋɢᵏeᵟ* ~ s. **lungata** 'lossna lätt', **lunkaa** 'afskala barken; lossna lätt'.

163. lpKld. *ɹęɢkᶦ*, g. *ɹęγa* 'haju' ~ s. **lökö** 'kvalmig luft'.

164. lpN. **loikas, loikka** 'tepidus, negligens', I. *lušk̆as*, *lušk*' 'haalea' ~ s. **lahea, lahkea** 'mjuk, len, vänlig'; vrt. myös **lauha, lauhea, lauhkea** 'fuktig, döfven, len, blid'.

165. lpR. (FRIIS) **loiketet** 'sejungi, disrumpi', vrt. s. **leikata**, vir. **lõikama**.

166. lpKo. *ɹoi̯ʾkkᶦ*, Kld. *ɹòi̯ʾkᶦ* 'kolo, malo' ~ vir. **loik** 'vertiefung, niederung, pfütze'; tšer. *luk* 'ritze', unk. **lyuk** id.

167. lpKo *ɹęᵇmmᵃ* g. *ɹęma*, Kld. *ɹęmmᵃ*, g. *ɹęma* 'kalvo, julmu, ohut liuska, levy' ~ vir. **lemm, lòmm** 'blättchen, fäserchen, flocke, kornhülle, schelfer', **lemm** 'klammer, aufgelegte eisenplatte', ? unk. **lemez** 'platte'; samO. **lem, liem** 'brett'.

168. lpKld. *ɹęŋɢᵏᶦ* 'resu, hetale' ~ s. **lonka:** pilvenlonka.

169. lpKo. *ɹęškem* 'loukku, sadin' ~ s. **lusku, lisku, liska** 'hiirensadin; mårdnät l. -fälla'.

170. lpN. **lossad, lossis** 'gravis, difficilis, vaporosus', Luul. *lossoke*, attr. *lossis* 'schwer', I. *lussis*, *lossaᴅ*, Ko. *ɹoᶜssės*, *ɹoᶜssaᴅ*, Kld. *ɹosses*, *ɹossaᵟ* ~ s. **lasea** 'tjock'.

171. lpKo. *ɹęu̯ʾkkᶠ*, Kld. *ɹęu̯ʾkᶠ* 'sileä ensi jää' ~ s. **liukas**; Patsj. *līuγas*, *-u̯ɢaz* 'liukas', N. **livkkad**, attr. **livkkis** 'som er rask, rap i sine bevægelser' < s.

172. lpI. *lùʙʙask*, *luoʙʙask* 'ulpukka (nuphar)' ~ s. **lumme**; **lumpukka** 'ulpukka'; vog. **lumpānt**.

173. lpN. **luobmo** 'pariter, juxta' ~ s. **lamoa** 'läna sig mot någon'.

174. lpKo. *ɹŭvᵈńńᴅᴅ*, *ɹuvńam*, Kld. *ɹuəńńvᵟ*, T. *ɹi̯əńńạᵈ* 'nauraa ivallisesti, pilkata' ~ s. **lommata, lummata** 'tadla, bak-

tadla, fälla ohemula omdömen om · ngn; nedsätta, lasta, svärta ngn, förklena, tillvita'; vrt. myös **lonia** 'tadla, nedsätta, förringa'.

175. lpLuul. *luəgge* 'mastdarm' ~ s. **lanka.** Lapin sanan merkitys on alkuaan nähtävästi kuvaannollinen. Tähän kuulunevat myös lpN. **(guobmo-)lagga** 'intestinum crassum', Ko. *ʌàŋək* *ʌàək* 'makkarasuoli', Kld. *ʌąŋgań*, T. *ʌāŋgań* 'makkara'. (Ks. Venäjänlapin kons. astev., s. 75).

176. lpN. **luoittet** 'mittere, deponere, remittere, omittere', Luul. *luiᵉəte-*, *lūeiətāu* 'lassen, loslassen, frei lassen', I. *lŭŏštiδ* 'laskea, päästää', Ko. *ʌų̄əšleᴅ*. Kld. *ʌūšteᵟ*, T. *ʌų̄šteᵈ* id.; Ko. *pŏᶜss-ʌašlam(-ᴅeḽvᵉ)* 'pyhänlasku, paaston-edellinen päivä', vrt. vir. **lahti** 'offen, frei, los, ledig'. Mahdollista kuitenkin on, että viron sana on supistuma ja toista alkuperää.

177. lpKo. *ʌŭŏskᶦneᴅ* id.; 'rikkoutua' ~ vir. **lahkuma** 'sich trennen, schneiden, aus einander gehen'; lpN. **luoskanet, -aget** 'blive gissen, falde fra hinanden, blive utæt, falde i staver', palautuu nähtävästi *tsk*:hon, kuten muodot **luotko** (= **luosko**), **luodkos** osottavat.

178. lpN. **luovos,** g. **luvvosa** l. **luovvos** 'resolutus, liber', **luovas,** g. **luovvas** 'qui lac facile dat', **luovvanet** 'resolvi', Luul. *lūəvas*, *lūəvrase-* 'los, frei', *lūəvrane-* 'los werden', I. *luovos*, *luoṷvoz*, Ko. *ʌuovas*, *ʌuoṷvaz*, Kld. *ʌūrs*, g. *ʌūṷvas*, T. *ʌųz-* 'irtain, valtoin' ~ s. **luoda, luopua.** Lp. **luovos** on joko toisen, ŋ:llisen lapin sanan (T. *loŋŋi-* 'kohottaa', R. [L & Ö] **lognet** j. n. e.; Setälä, Über einen »gutturalen» nasal im urfinnischen, Festskrift til Vilh. Thomsen, s. 231, Wiklund, UL, s. 310) rinnakkaismuoto, joka on saanut tästä eroavan, mutta kyllä s. **luoda** sanaan sisältyvän merkityksen (*ŋ* ~ *v* vaihteluun nähden lapissa ks. Venäjänlapin kons. astev., s. 51; vrt. myös Wiklund, UL, ss. 299 **[sivvo]** ja 311), tai se sangen vanha laina suomesta. N. **luovvat, luovam** 'creare'. I. **luod** (?) lienee merkityksensä ja ahtaan levenemisalansa vuoksi nuori laina (UL, s. 318), samoinkuin N. **luoppat, luobam** l. **luovam,** R. (Friis) **luopak, luopos,** I. *luoppᶜaδ*, *luovam* (< **luopua**). Kenties kuuluu tähän myös **luopig** (Friis, dial.) 'juvenca', Ko.

лuoᵊpeᵊk, K. *лuəɔ̄pel*, T. *лi̯əɔ̄pel* (> ven. лопашка, ks. Genetz, KL sanak., n:o 1411) 'syysvasa, varttunut vasa (jota emä kiima-aikana lakkaa imettämästä, siis vieroittaen sen ottaa ensi askelen molemminpuoliseen luopumiseen)'; vrt. myös Luul. *lŭəpēk* 'nach alten märchen der name eines (renn-)kalbes, welches von einem kalbe geboren var(!)'. Jos tämän sanan juuri on laina suomesta, on kosketuksen täytynyt olla verrattain varhainen. — Vihdoin on lapista suomeen lainattu **luovas** 'härkä, hirvas tai runo (vasaton vaadin), joka keväällä erotetaan vasavaadinten tokasta', **luovastokka** l. **-elo** 'ei-vaadinten tokka l. lauma' (Enont.)' < lpEnont. *luovas*, *l.-eällu* id., N. **luovas** 'tarandus femina, quæ pullos non habet'.

179. lpN. **mādda**, g. **maddaga** 'stirps, caudex arboris, radix montis', Luul. *mātta*, *māddake-* 'stamm; die hornwurzel', I. *mānna*, g. *mannū* 'tyvi', Ko. *mādda*, g. *madtaγ*, Kld. *mandᵗ*, g. *-ñdᵗaᵞ*, T. *mandᵗ*, g. *-ñdᵗggi̯* id., vrt. s. **manto, mento; mannel, mantilas** 'pehmeä puuaines (lylyn vastakkaisella puolella)'.

180. lpN. **malddo** 'ferrum'; **malddo guövte bællai ja stālle gaski** 'jern paa begge sider og staal i midten', Ko. *mālDᵗᵘ*, Kld. *mɑ̄lDᵗᵘ*, T. *mālDᵗᵘ* 'pehmeä, lylynvastainen puu' ~ s. **malto, maltina, melto**; kuitenkin voi lapin sana olla laina suomesta.

181. lpN. **marddo** 'ovum piscis immaturum', T. *mārDᵗᵘ* id. ~ s. **maarto** 'småfisk'.

182. lpKo. *meäᵊkᵗtas*, N. **miekastak** 'taivaanvuohi (telmatias)', I. *mehastah* id., *mehistiđ* 'määkyä' ~ s. **mäkättää**; lpN. **mægastak** taas on johdannainen verbistä **mækkot (kk ~ g)** ~ s. **määkyä.** (Wikl., UL, s. 168).

183. lpKo. *meärɢᵏʳ*, attr. *meärjes* 'laho', *meärɢᵏᵗnen* 'lahota, mädätä', Kld. *mīrɢᵏʳ*, *-rges* 'laho' ~ s. **märkä; märätä** 'mädätä'

184. lpN. **moalkke**, g. **moalke** 'curvamen', Luul. *molᵓke-* 'krümmung', I. *mŏălkkᵉᵗ*, g. *moalhi*, Ko. *mal̄ᵗkkᵉ*, Kld. *malᵊkes*, T. *mɒlᵊkes* 'väärä, mutkainen', (Friis, dial.) **malkas** (= **moalkas**)

'curvus, mutka, käänne' ∼ vir. **mòl'k**, g. **mòl'gi** 'verbogene, verknitterte stelle, falte, beule'.

185. lpN. **moarre** 'ira', Luul. *mõrre-* 'zorn' ∼ vir. **maru** 'sturm, ungestüm', **maruma** 'tollen, wüten, unsinnig sein'.

186. lpN. **mogje**, g. **moje** 'risus lenis', **mogjat** l. **moigjat** 'subridere', R. (FRIIS) **mojotet** id., I. *muijasið* 'hymytä', Ko. *moi-jen*, g. = 'hymy', *moiјᶦnaðtoo*, Kld. *moijameᵈ* 'hymytä' ∼ s. **mujuta, muje** id. (Peräpohj.). Laina lapista on **mojehtia** id. (Enont.).

187. lpKo. *moiᵊᵏer*, *-ᶦres* 'hapan, kitkerä' ∼ s. **muikea** 'syrlig, amper, motbjudande'.

188. lpKo. *moɔkam*, g. =, Kld. *muᵊka*, g. =, lok. *-kmest*, A. (GEN.) *mokam*, *mokkam* 'sellainen' ∼ s. **mokoma** 'sådan där, den där'.

189. lpKo. *moχšᶦ*, g. *mõuše*, Kld. *moχšᶦ*, g. *moušᶦ* 'kyhmy' ∼ s. **muhka, muhkura, myhky.**

190. lpN. **mosko** 'obscuritas, tenebræ', Luul. *moskūs* 'überdeckt, geschlossen', I. *moskò* 'synkkä, umpinainen (esim. metsä)', Ko. *moaskas*, *mŏăšk'* ∼ s. **myhkä-**: salamyhkäinen. Ehkä myöskin **mykkä** kuuluu tähän.

191. lpR. (FRIIS) **moččot, močetet** 'frangere, confringere' ∼ s. **musertaa**; s. ? > lpLuul. *mosērte-* 'töten' (merkitykseen nähden vrt. Ko. *tùoijeo*, Kld. *tùɔijeᵈ* 'taittaa, murtaa; tappaa'.

192. lpKo. *muanas*, g. *mŭannaz; mŭannaγas* 'muudan, joku' ∼ s. **monias**; lp. *γ*:hen nähden huom. s. **monicahdat** (vanhassa kielessä), **monias** ∼ **monikhan** (Peräpohj.). Tähän kuuluu myös lpN. **moanak** 'aliquot, plures' (QVIGSTAD, B., s. 205).

193. lpKld. *mŭăŋraᵈ* 'möristä (karhusta)' ∼ s. **mauruta, mouruta** id. Vrt. myös lpN. **mavrrat** l. **mavrhat** 'leniter stertere'.

194. lpN. **muđoidet** 'murmurare', **mudaldet** id.; 'indistincte loqui', Enont. *muđaloiᵊl* ∼ s. **mutista, mutina.**

195. lpI. *mulìinið* 'mutista, mumista' ∼ s. **muloksua** 'mumla, tadla'.

196. lpT. *mịərrᵗ*, g. *mịərε* 'lika' ~ s. **mura, mora.**

197. lpN. **muoššbme, muššbme, mosve, muoššfe** 'adeps ventris' ~ s. **masmalo** 'ljumske'.

198. lpN. **nakketet** 'inserere, propellere', I. *nahèttʹið*, Ko. *naᵓkʳʹtten*, Kld. *naɢkχeᵈ*, T. *naᵊkedeᵈ* 'vetäistä (esim. kenkä jalkaan)', vrt. vir. **nihkuma** 'rutschen, rücken', **nihutama** 'rücken'; samO. **ńakkannap, nekeŋam, näkaŋam** 'ziehen'. (Vrt. myös samJ. **ńuhilʹiêu** id., Setälä FUF XII, s. 49).

199. lpLuul. *nalsa-* 'schimpfen', vrt. s. **nalja,** vir. **nali.** Konsonantismiin nähden vrt. n:oa 376.

200. lpN. **nällat, nalam** 'amputare, abscidere', Luul. *nālla-* 'das geweih abhauen', Ko. *nāʌvᵓḳ* 'poro, jolta on sarvet hakattu pois' ~ s. **nuli** 'sarveton', **nulipää** 'hyvin lyhyttukkaiseksi keritty pää'.

201. lpLuul. *nāmas* 'scharf', vrt. s. **niemi**; merkityksiin nähden vrt. lpN. **njargga** 'promontorium' ~ s. **nirkko** sekä ruotsin **udd** 'kärki, niemi'.

202. lpN. **naranaš** 'ulcusculum', Luul. *nārāne-* 'geschwür', Kld. *nąreš*, T. *nāreš* 'paise, ajos' ~ s. **naara(nnappi), näärä(nnäppy)** 'vagel (i öga)'.

203. lpN. **narvve,** g. **narve** 'ruga', Luul. *narvuətalla-* 'grinsen', Ko. *nāʙrᵘššvɪ* 'nyrpistää nenäänsä' ~ s. **nipristää, nippura, niuristella; nyrpeä, nyrpistää.** Äimä, Lappalaisia lainasanoja suomen murteissa, JSFOu XXV, 1, s. 32: »— — **nauraa** (< **nayraðak*), **nakraa** sanalla aiemmin varmaankin on ollut äännemetaforinen toisinto **niyra-*, **nikra-*, josta on säilynyt johdannainen: **niuristella** 'göra grimaser, grimasera', ja joka äänteellisesti paremmin soveltuu lp. **nårgget** sanan vastineeksi» (kuin **nauraa**).

204. lpKo. *nèäʾpʻššen* 'siepata, koukata' ~ s. **näpätä.**

205. lpN. **nida,** g. **niddaga** 'contumacia, trods, ulydighed, egenraadighed', I. *nin̥eð* 'härnätä', vrt. s. **inttää.**

206. lpN. **nirvvot** 'ringi, os foede distorquere', Luul. *nir'vu-* 'grinsen', I. *nirvið*, *-īstið* 'irvistää', vrt. s. **irvi**; **-stää.**

207. lpN. **noarssat, noarsam** (min. us.) 'hebetare, aciem obtundere', **noarsaget** 'obtusum fieri', **noarhan** 'res inutilis (v. c. animal enervatum, securis obtusa etc.)', **nuorssat** 'afstumpe i odden el. spidsen', I. *nŏarssað*, *nŏarsam* 'tylsyttää' ~ s. **nyrhi** 'slö knif, yxa o. d.' Yksinkertainen sanajuuri on N. **nuorrat, nuoram** 'hebetare aciem' ~ s. **nyreytä** merkityksessä 'bli slö'; vrt. myös Luul. *närra-* 'stumpf machen'. (Vokalismista äänneseikkoja koskevassa osassa).

208. lpN. **nođđo** 'glomus' ~ s. **nuti** 'trissa i skjutbåge, bulnad, knöl, växt på träd och kroppen'.

209. lpI. *nopp'e*, g. *nop'è* 'pysty, jyrkkä vaaranen' ~ s. **nyppylä.**

210. lpKo. *neškvɒ* 'nyyhkiä, niiskua' ~ s. **nyyhkiä; nihkua** 'snyfta, gråta hickande'. Vrt. edelleen T. *naškqᵈ* 'urahtaa (koirasta)', Kld. *naškneᵟ* 'hymähtää, myhähtää (halveksien)' ja I. *noskätt'ið* 'hymähtää'.

211. lpKld. *nŭaškvᵟ*, *nuaᵊkᵊi*, T. *niaškqᵈ*, *niaᵊkᵊi* 'nokkia, noukkia' ~ s. **nokkia.**

212. lpN. **nuollat, nuolam** 'exuere, dissolvere, exarmare (navem)', I. *nŭollað* 'riisua', Ko. *nŭollvɒ*, Kld. *nūllvᵟ*, T. *nīllqᵈ* 'purkaa (astian, säiliön sisällys)' ~ s. **nulistaa** 'pujottautua irti jostakin' (Peräpohj.). Huom. myös lpN. **nällät, nälām** 'solvere et demittere (de braccis)'. — WIKLUND, UL, s. 221: **nuollat** ~ ? s. **nylkeä.**

213. lpN. **nuörre, g. nuöre** 'fretum', I. *nuørì*, g. *nuøri* 'pitkä, kapea salmi saaren ja manteren välissä', vrt. s. **nura** 'skåra'; merkityksiin nähden vrt. lpN. **vuodna** 'sinus maris' ja s. **vana** 'fåra, ränna, vrak i isen' (n:o 527). Lp. > s. **nuora** = *nuørì* (Inari).

214. lpN. **njăkkat, njăgam** 'curvatum jacere', I. *ńiha-* 'kaltto, kallistunut', Ko. *ńeəkvɒ*, *ńeγγᵊi* Kld. *ńiekleᵟ* 'kallistua', T. *ńiekädᵉ* adv. 'kallellaan' ~ s. **niekka** 'lutande ställning'; **niekata.** Vrt. edel-

leen s. **niku,** g. **niun** 'trägaffel l. klyka i notbåt (för årar)'. siis: noja, tukipuu.

215. lpN. **njalakas** 'lubricus', I. *ńalahas* 'liukas', Luul. *ńalʿkas* 'glatt, schlüpfrig', *ńalle* 'lauge', vrt. s. **nälä, jälä** 'slem; lima, näljä'.

216. lpN. **njarre** 'parum altus vel latus, angustus (de cymba vel veste)' ∼ s. **nara** 'trång, arm'.

217. lpKo. *ńäu̯vɒɒ*, *ńävam*, Kld. *ńau̯vɒ''*, *ńava'''*, T. *ńäu̯vaᵈ*, *ńävam* 'kietoa, kääriä, vyyhdetä (nuoraa, suopunkia)' ∼ s. **nivara** 'krausig', **nivoa** 'binda, häfta'. Vrt. N. **njāmmat** 'in orbem convolvere; ringe op (toug)', I. *ńàmmaδ* id.

218. lpN. **njavkkit** (obsol.) 'notam obliquam auri incidere' ∼ s. **näykkiä, näykätä** 'hugga i (med tänderna), bitas; gnabbas'. Vrt. myös lpN. **navkket** 'leniter, placide vellere (de piscibus minoribus)'.

219. lpI. *ńēri*, g. *ńēri* 'matala virtapaikka joessa', 'niva', Ko. *ńierrᵉ*, *ńiere*, K. *ńīrr'*, *ńīre* id. ∼ s. **närä** id. (Tornio); mahdollista on kuitenkin, että suomen sana on laina.

220. lpI. *ńeltʿı*, g. *ńēlʿi* 'lima, lieju' ∼ s. **natta** 'mögel, slem', **naatta** 'hinna, mögel på mjölk'. (lpI. *e* ∼ N. **æ**).

221. lpN. **njikkot, njigom** 'quærulam et sibilam vocem edere', T. *ńi̮ǝ̄kaᵈ*, *ńiǝkim* 'nikotella', Kld. *ńiǝknasseᵟ* id., I. *ńihińvδk* 'nikotus', Ko. *ńeǝkʿnas* id., Luul. *ńaǝkaste-* 'schluchzen', *ńiǝku-* 'wimmern' ∼ s. **nikko, nikottaa.** Lapissa esiintyy siis **kk** ∼ **g**-vaihtelu muualla paitsi Luul:ssa (*ńaǝkaste-*, siis **kk** ∼ **k,** kuten suomessa) ja T:ssa.

222. lpLuul. *ńirram*, *ńirāu-* 'kleiner bach, der unter einem steingerölle fliesst' ∼ s. **nira** 'liten rinnande bäck, skogsbäck'.

223. lpN. **njivlle,** g. **njivle** 'mucor, situs', I. *ńiu̯le*, Ko. *ńeu̯lʿ*, Kld. *ńiu̯lᵉ* 'nilja, lima (esim. kalan)', Luul. *ńauᵉle-* 'schlamm' ∼ s. **nilvi, nilvakka, nalvakka** 'slipprig', **nilviäinen** 'mollusca'. Sanansisäiseen konsonantismiin nähden vrt. lpN. **bievlla** ∼ s. **pälvi.**

224. lpT. (Gen.) *ńollane-* 'ilahtua' ~ s. ilo; vrt. samTavgy **ńaltatem** 'sich freuen'. Lp. *ń*:ään katsoen huom. N. **njămmāt** 'sugere, lactere', I. *ńommòđ*, Ko. *ńimmɒn*, Kld. *ńimmɒ*ᵈ, T. *ńimmi*ᵈ ~ s. **imeä**.

225. lpKo. *ńōr̄m*', Kld. *ńōr̄m*ᵘ 'heinikko, luhta (vedessä)' ~ s. **nurmi**. Sana tavataan kaukaisemmissakin sukukielissä.

226. lpKo. *ńŭəu̯v*ᵉ 'lahnaruoho, isoëtes', vrt. s. **naava**. Suomen sanalle on tarjona lapissa muitakin vastineita: lpN. **njāvve** 'pili longi velut barba ab infimo collo tarandi dependentes', I. *ńău̯vi* id. ja N. **nuovve** 'stupa', Ko. *nuəves* 'rohdin, tappura', R. (Friis) **navva** 'floccus'; rohdinta merkitsevä lapin sana lienee laina suomesta alku-*n*:n tähden (**naava**, karj. **njaava**). (Ks. Wikl. UL, s. 130).

227. lpN. **oaǯǯot, oaǯom** 'nancisci, licere', Luul. *ōǯǯu-* 'bekommen, dürfen', I. *ŏăbbžuđ* 'saada', Ko. *vŭăbťšan*, Kld. ʳ*ŭan̄bᶠšɒ*ᵈ vrt. s. **osa**. Laina suomesta on silloin lpN. **oasse**, g. **oase** 'pars, fatum, sors, fortuna', Luul. *ōsse-*, I. *oaši*, g. *oazi*, Ko. *vŭɒᶜss'*, g. *vuɒzze*.

228. lpN. **oalle** 'alveus primarius', vrt. s. **uula** 'väg, stråt'.

229. lpN. **oarŋjes** 'alsiosus, timidus' ~ s. **arka**. Tällöin on luovutettava **arka** sanalle esitetyistä germaanisista vastineista.

230. lpN. **oarre** 'porus, foramen', Ko. (*vęrr-*)*vuarvź*, T. (*varr-*)ʳ*i̯ərr*ᵋ, g. -ʳ*i̯ərɛ* 'verisuoni' ~ s. **ura**; **uuro** 'djup däld, kjusa'.

231. lpN. **oasser** 'instrumentum aliquid', vrt. s. **uhari, uhersin** 'liten borr, spikborr, nafvare', vir. **oherdi**.

232. lpN. **oavrre** 'cavum, scissura arboris', vrt. **ouru** 'djup däld'; **ouruilla** (sisällä virtaavasta nesteestä).

233. lpKo. *ębzas*, g. *ęəᵗsaz* 'uhkuvesi' ~ s. **ihistää** 'uhkua' (Peräpohj.).

234. lpI. *oľvòđ* 'ulvoa', Ko. *ęľvan*, N. **holvvot** 'ululare', Luul. *hol'vu-* 'heulen' ~ s. **ulvoa**.

235. lpLuul. *ōmōkissa* 'trübe, nebelig', R. (FRIIS) **omakes** 'subnubilus, turbidus' ~ s. **umu, ume** 'dimma, imma', **umakka** 'dunkel, töcknig'.

236. lpN. **bāddat** 'plenitate tumescere' ~ vir. **punduma, ponduma** 'schwellen, andringen, schwären'; sam. **pânta, faddia, faddite** 'voll'. Lp. > s. **paantaa** 'uhkua (jään alisesta vedestä)', **paanne** 'uhkujää' (Peräpohj.). (N. **bāddat,** Luul. *pādda-* 'schwellen').

237. lpLuul. *paddu-* 'schmutzig werden' ~ s. **pintyä, pinttyä** id.

238. lpI. *paɢɢe*, g. *paɢè* 'siipispankka (linnun)', Ko. *paɢk'*, *-ɢɢa* id. ~ s. **pankka.**

239. lpN. **bagge** 'res tumida (ut animal mortuum)', Enont. *paŋɢàˀl* 'pöhöttyä', N. **spagge** 'extentio' ~ s. **pinko-, pingottaa.** Huom. myös Luul. *piŋka-ræiʿna* 'grossbäuchiges renntier'.

240. lpN. **baggo** 'sarcina minor', I. *pàɢɢʳ*, g. *pàɢu* 'pakka, kimppu' ~ s. **pinkka, pankka** 'bylte, packe'.

241. lpN. **bagje,** g. **baje** 'superus, supernus', I. *paije*, g. *pajè* 'ylä-', Ko. *paij'*, *pāje*, Kld. *paiʲ*, *paje*, T. *piij'*, *pije*, vrt. s. (Enont.) **pii, järvenpii** 'järven pää'. QVIGSTAD'n yhdistelmä: **bagje** ~ s. **pää** (Beitr., s. 163). Sitävastoin WIKLUND, UL, ss. **310** ja 315: **pää** ~ lpN. **bagŋe, bagnje, badnje, bajem, bagjem** 'pars cornus rangiferi capiti proxima'. — Kyseessä oleva s. **pii** palautunee siis *-*j*-lliseen s-ugr. kantamuotoon (kun taas **pii** ~ ? lpN. **badne** 'dens' < *-*ŋ*-).

242. lpKld. *paigeᵈtš* 'kuutti, hylkeenpoika', vrt. s. **poika.** Laina suomesta on lpN. **(dallo-)buoigge** 'rusticus', I. *pùōiɢɪ* (vanh.): *äiɢɪ p.* 'aika poika'.

243. lpLuul. *pakēste-* 'reissen' ~ s. **piota, pikoon** 'remna, spricka, lossna'; **paota, pakoon** id. Vrt. myös Luul. *paɔke-* 'pflücken; vogel rupfen', Ko. *paɔkᴅᴅ*, *paγγam*, Kld. *paɢkᴅᵈ*, *paγaᵐ*, T. *paɢkαᵈ*, *pagim* 'kyniä, höyhentää (lintua)'.

244. lpN. **bâkkit** 'premere', I. *pokkʿiδ* 'tunkea' ~ s. **pukata.**

245. lpN. **bakkodet** 'loqui, erumpere', I. *pàhuᴅið* 'virkkaa' ~ s. **pa'ata, pakista; pae, pakee-.** Vrt. myös lpN. **bagadet** 'castigare, instruere', Luul. *pakāte-* 'unterrichten, lehren, den weg weisen'.

246. lpN. **bakkot, bakom** '(obsol.) jubere', I. *pàkkᵋuð*, *păhum* 'käskeä' ~ s. **pakota** 'enträget begära', **pakita** 'spänna, fordra'. **bakkot** siis kuuluu tyyppiin **kk ~ k, bakkodet kk ~ g**, kuten käy ilmi inarilaisista muodoista; edelleen on eroa ensi tavun vokalismissakin. (N. **bakkot** = Ko. *pàɔkkaᴅ*, *pāᵊkam*, Kld. *paɔka^δ*, *paɢka^m*, T. *pāɔka^d*, *pāᵊkam*).

247. lpN. **bakte, g. bavte** 'rupes, petra', Luul. *pakte-* 'felsen, steiler bergabschuss', I. *pähᵗⁱ*, g. *păwtᵋi*, Ko. *pàχtʳ*, g. *păwte*, Kld. *pạχtʳ*, g. *pạwte*, T. *pāktɛ*, *pāʳᵏtɛ*, vrt. **s. piitta** 'höjd, åbrant'. Siis suhde olisi sama kuin sanoissa: lpN. **miekta, laktet**, R. *taktere-* ~ s. **mätäs, liittää, tytär.** S. **pahta**, ven. пахта < lp.

248. lpLuul. *pakča-*, *pāuɔčau* 'beim rudern die ruder von sich hin führen (statt wie gewöhnlich zu sich ziehen)', vrt. s. **puskea.** Alkumerkitys olisi siis lapin sanalla: sysätä, työntää. Konsonanttiyhtymän metateesiin nähden suomessa vrt. samanlaatuisia tapauksia: lpKo. *moχšʳ* ~ s. **muhka** (n:o 189), lpLuul. *rikča-* ~ s. **risko** (n:o 325) ja lpN. **ruksis** ~ s. **ruskea.**

249. lpLuul. *palńete-* 'einen heftig erschrecken' ~ s. **peljätä, pelkään.** Luulisin lp. *ń*:n ja s. **k**:n olevan suffiksiainesta (**ŋ*), johon verrattakoon *k*:ta viron muodoissa: **pīskama** 'piisata', **purgema** 'purra', **sǘskama** 'sysätä' ja **vihkama** 'vihata'; Setälä esittää (ÄH, s. 118) seuraavat muodot: **oskan** 'osaan', **kuuśk** 'kuusi', **tõuskma** 'nousta'.

250. lpKld. *par̄ɢᵏvᵟ*, *-rgəi*, T. *par̄ɢᵏɑᵈ*, *-rɢəi* 'potkia, pyristellä (kalasta)', *par̄ɢāš*, *-ᵗžes* 'raju, hihnaa tottelematon (poro)' ~ s. **pyrkiä, pyristellä.** Suomen sanalle on tarjona lapissa muitakin vastineita, nim. jo ennen esitetty (Qvigstad) N. **barggat** 'laborare, operam dare', Luul. *parᵃka-* 'arbeiten', I. *por̄ɢɑð* 'tehdä työtä; pyrkiä, yrittää', Ko. *pęr̄əᵏvᴅ* 'pyrkiä' (johon kildiniläinen sana ei sovellu yhdistettäväksi ensi tavun *a*:nsa vuoksi [pro *ę*]) ja lpT.

(Gen.) *poịrkide-* 'lähteä pakoon', jossa taas *o* vaatii sanan erotettavaksi molemmista toisista.

251. lpN. **bargedet** 'nectere, plectere', Luul. *par'kēte-* 'flechten', I. *pärēiɒið*, Ko. *pårēᵏēɒ*, Kld. *pạrēteᵟ*, T. *pårēᵏedeᵈ* 'palmikoida', Ko. *pårjesm*, Kld. *pạrgesm* 'paula', T. *pạrgas*, g. *-rēᵏazi* 'vaimon hiuslaite' ∼ vir. **pärg** 'kranz, kopfband', samO. **pargu** 'flechten', (ellei sam. **a** ole syntynyt supistumasta, kuten on laita sanassa O. **parnap, -am** 'flechten', joka on J:ssa **paŋarŋm**, T:ssa **fonurum**; ks. Setälä, FUF XII, s. 24).

252. lpT. *pɒrram* 'kivispiira (linnun)', N. **birre**, g. **-rram** 'ventriculus inferior avium lapillis repletus; kraas', Luul. *pirēme-*, *pirāme-*, n. *pirēm*, *pirēu* 'der magen der vögel, der mit kleinen steinen erfüllt ist' ∼ s. **piira** 'fogelkräfva'.

253. lpN. **parok** l. **barok** 'velox; hurtig, rap', I. *paròh* ∼ s. **pireä** 'rask'. Vrt. samJ. **parolâu** 'beschleunigen'.

254. lpN. **barvve,** g. **barve** 'tunica quam mulieres lapponum usitant', Ko. *pårvᵃ*, g. *pārva* 'vaatekappale', *òɹaž-p.* 'päällysvaate', vrt. s. **paarva** 'fiskareförkläde, förskinn'. Lapin sanakin on luultavasti alkuaan tarkottanut nahkaista puvun osaa, kenties ensin taljaa, jota enempää muodostelematta pidettiin ihoverhona.

255. lpKo. *paᶜššɒɒ*, *pāššam* 'pysyä, saada jalansijaa', *paᶜššaneɒ* 'tarttua, juuttua' ∼ s. **pysyä;** ennen on **pysyä** yhdistetty lpN:n sanaan **bāccet, bācam** 'relinqui, restare', I. *pāłsið*, *pāzam*, mutta venäjänlappalainen sana osottaa siksi vanhoja piirteitä, ettei se hevin sovellu lainaksi. Mitä tulee yhdistelmään **bāccet** ∼ **pysyä,** on edelleen huomattava, että s. **s** ei koskaan vastaa lapin **cc** ∼ **ʒ**-vaihtelua. Kenties onkin mainitun lapin sanan vastine s. **pitää** erilaisesta merkityksestä huolimatta; vrt. **pidättää, pitäytyä,** jotka merkitykseltään jonkin verran lähenevät **bāccet** sanaa. Qvigstad, s. 167: **pysyä** ∼ lpN. **bissot.** Viimemainittu on tietysti myöhäinen laina (lpLuul. *pissu-*). Länsilapissakin on eräs sana, jota voi verrata *š*-lliseen venäjänlapin sanaan, nim. N. **biššem** 'postis tentorii lapponici; dørstolpe i teltet, tværtræ, som holder teltdøren ud-

spilt', Luul. *pišēm*, *-missa-*, *piššan-* l. *piššem-padde* 'band, mit welchem man die zeltdecke an das zeltgerüst festbindet'. (Ko. *pa'ššvᴅ* on Kld:ssä *paššvᵈ*, T:ssä *paššaᵈ*; lpN. **bāccet** tavataan venäjänlapissa ainoastaan Patsjoen ja Suoniskylän murteissa, muodossa *pāɔ̄tseᴅ*, *pąbzam*; se on todennäköisesti lainattu tänne läntisistä naapurimurteista).

256. lpKld. *pā'škvᵈ*, T. *pa'škaᵈ* 'karata, paeta' ~ vir. **putk**, g. **putku** 'flucht'; vrt. myös s. **pötkiä.**

257. lpLuul. *paɔčča* 'bube', FRIIS (dial.) **bača** 'pullus, catulus', R. **pača** 'puer, puerulus' ~ vir. **pōtsukene** 'kleiner knabe', s. **potsi, potso** 'gris'.

258. lpN. **bāčet** 'jaculari', I. *pāššiδ*, *pājjam* 'ampua', vrt. s. **pisama.** Huomattava on kansanomainen käsitys, että taudit ja ruumiinviat joskus syntyvät pahan haltian ampumasta, esim. lpI. *vuoťťšum* 'halvattu', N. **vuččut** 'cutem rubescentem, attritam, exulceratam accipere (impr. ob multam sudationem)' (huom. pisama!), Luul. *vuəɔče-* 'schiessen' ja Ko. *pāʌas ńūoʌʌᵃ* 'halvaus, letty, »вѣтреной»'; s. **ammunnainen** 'skott, trollskott'. **Pisama** sanan loppukin viitannee siihen, että se on verbivartalosta muodostettu. (N. **bāčet** = Luul. *pāča-* 'angeschossen werden', Ko. *pāššeᴅ*, *pājjam* 'ampua (Sk., Pts.), näpsähyttää, antaa »luunappia» sormella' (Nrt.); erotettava tästä on T. *pāɔťš'leᵈ* 'viskata, singahuttaa', jossa esiintyy **ɔťťš* ~ *ᵈtš*-vaihtelu).

259. lpLuul. *paʰārvissa* 'steingrund' ~ s. **paasi, paatero.**

260. lpI. *pɛɕar*, g. *pɛɕɕar* 'kodan lattian poikkisalko' ~ s. **penger, penkere.** Merkitykseen nähden vrt. Ko. *tsabzel*, g. *tsaɔtsaʌ* 'eräs lattianrajasalko', T. *tsauᵈza* id. ~ ostj. *tšutš*, *šuž* 'als schlafpritsche dienender erdvall', syrj. *džodž* 'fussboden' (ks. Venäjänlapin kons. astev., s. 66).

261. lpKo. *pėära*, g. = 'perhonen', Kld. *pėära*, g. *-řraʸ*, T. *pėärrᵃ*, g. *pėära* 'kalaperhonen' ~ s. **perho, -nen.** lpKo:n sanasta puuttuu, omituista kyllä, astevaihtelu. Mikäli eräistä toisista saman murteen tarjoomista esimerkeistä voi päättää, ovat tällaiset

muodot alkuaan olleet nähtävästi deminutiiveja, joista loppu on kulunut pois. Suomen **perho**:ssa on **h** siirtynyt nykyiseen asemaansa toisen tavun lopusta samoin kuin sanoissa **venhe, venho** (< **veneh**), **unhottaa** (< **unohtaa**), **tarha** (< **taras**), **erhettyä** (< **erehtyä**), **karhakka** (< **karahka**), (Sodankylä) **silhakka** (< **silahka**), (Kemijoki, Inari) **kelhä** 'hietaperäinen jokitörmäniitty, -nurmi' (< **keläs** id., Enont.) y. m.

262. lpN. **bærmed, bærbmet** 'frusta truncorum, circa focum disposita, in quibus assidetur', Luul. *pervētaəka-* 'haublock', *uksa-p.* 'die holzklötze an beiden seiten der zelttür', I. *pèrviɒ* 'kodan lattian pitkittäispalkki (lieden molemmin puolin)', Ko. *ṕeärmeɒ* id. ~ s. **permanto**. Merkityksiin nähden vrt. edellä *pε̄ɢar* ~ **penger**.

263. N. **beskuš, -uča** 'hirundo' lpKo. *pèäˈskˈ(-ʌobtʳ)* 'räystäs-, tervapääsky', K. *pieˈskrvmbˈš* ~ s. **pääsky, -nen**, karj. **peäčkülähe**, aun. **peäčköi**. (Venäjänlapin kons. astev., s. 84). Ks. Qvigstad, s. 166 (lpN. ja s.).

264. lpN. **bævkas, bævkke** 'en som taler ubetænksomt', **bævskes** 'loquax' ~ s. **paukka** id. Ennen on lapin muotoja verrattu s. **pöyhkeä** sanaan, joka ei kuitenkaan merkitykseltään sovi hyvin niiden vastineeksi. (Wiklund, UL, s. 174).

265. lpN. **biđgit** 'dissipare, spargere, dispergere, numos permutare', I. *pĭĕδəiδ, -īm*, 'hajoittaa', vrt. s. **pätkä**; **pätkiä** 'skära i stumpar, stycka, plocka'. Wiklund (UL, s. 182): **pätkä** ~ lpN. **biekke**, Setälä (FUF II, s. 235): ~ lpN. **bieča**. (N. **biđgit** = Ko. *ṕĭĕɒəˈjeɒ*, Kld. *pīδɢᵏjeᵟ*, T. *pīɒɢᵏˈjeᵈ*).

266. lpKo. *pieʌʌᵃ*, g. *pieʌa*, Kuol. *pīʌʌᵃ*, g. *pīʌa* 'masto' ~ s. **pieli**. Mahdollisesti lapin sana on laina.

267. lpT. *pieŋˈs*, g. *pĭĕŋŋɑ̈ɛḭ* 'päläs, talla (suksen)' ~ s. **pängäs, pänkhän** id. (Peräpohj.). Saman sanan rinnakkaismuotoja ovat: N. **bæđŋes**, *perˈŋēs*, I. *pēδŋ̄i̯s*, Ko. *pieδńes*, Kld. *pieδnes* (ks. Venäjänlapin kons. astev. 111); Setälä, Quantitätsw., JSFOu XIV, 3.

268. lpT. (*piŋɑ̈ḭ-*)*ʙierrᵃ*, g. *-ʙiera* '»tuulenpyörä», väkkärä' ~ s. **pyörä**. Kenties tähän kuuluu myös lp. **biereg** (Friis dial.) 'amens; forrykt' (Wiklund, UL, s. 85), vrt. s. **pyöräpää** 'vildhjärna'.

269. lpLuul. *piešmare-*, nom. *piešmar* 'äste und dgl., welche der bär vor sein winterlager aufgestapelt hat' ~ s. **pahna**; vir. **pahmas** 'dreschkorn, zum dreschen ausgebreitete getreideschicht'. Vrt. myös s. **pehnata** 'panna epäkuntoon, mullistaa (vuode)', ellei tämä ole laina venäjästä: пехнуть (> lpKo. *pieχńvn* 'tyrkätä').

270. lpN. **biktet, bivtam** 'calefacere', Luul. *pikte-*, *pīuɔtau* 'wärmen', I. *pihtlid* 'lämmitellä', Ko. *pėχleɒ*, *pēutam* 'lämmittää', R. (Halász) *påktätet* 'erwärmen' ~ s. **pahtaa, paahtaa**; tšer. *püktäš* 'bebrüten (eier)'.

271. lpN. **biškot** 'vociferari, canere', I. *piškòđ*, *piškòi* 'kiljua, vinkua' ~ s. **piiskua** id., **piisku** 'liten blåspipa, hvisselpipa', **pyypiisku** 'hjerppipa'. Wiklund, UL, s. 300: N. **biškot** ~ s. **piuhkoa, piuskua.**

272. lpN. **boakčanet** 'faucibus obturari, propter ea quod cibus glutiendus obhæret', I. *pŏähtšanid* 'juuttua kurkkuun' ~ vir. **pōks**, g. **pōksu**: hobune on pōksus 'das pferd ist so verwickelt in geschirr, dass es dadurch erdrosselt werden kann'. (**boakčanet** = Luul. *pokčane-*, Kld. *poχtšneᵈ*, T. *pŏaktšaneᵈ*).

273. lpN. **boara**, g. **boarraga** 'glacies fragilis; vaaris, skjøris', vrt. s. **purhonen** 'sulava jääpuikko (jollaisiin kevätjää hajoaa)' Inari, ? **purras, -aan** 'pigg, ispigg'. S. **porejää** (Peräpohj.) = **boara** lienee laina lapista, s:n *rantapor(e)het* (pl.) 'korkean veden aikana rannoille muodostuneet jäät, jotka jäävät kuivalle veden laskiessa'; **porevesi** 'flödvatten', **porejää** 'is på flödvatten' näyttää olevan edellisestä erotettava (< **pore** 'bubbla på vatten; spricka, remna': on poreissa 'är sprucken'). Ks. Wiklund, UL, s. 212.

274. lpKo. *pŏäsk-(vųɒh́tšᵉ)* 'poron reisilihas' ~ s. **pokka(liha)** id. (Peräpohj.); **pohje, pohkio.** Tästä on erotettava lpN. **boaske** 'pars cruris inferior fasciis calcei Lapponici revincta', Luul. *pōske-* 'ferse', Ko. *pŭäɔ̈ˡskᵉ* ~ s. **potka.**

275. lpN. **boattet, boađam** 'venire', I. *pŏättᶜiđ*, *pᵓađam*, vrt. s. **pade, pateen** (pl.) 'vägar, stigar'; olla pateilla 'vara på rätt väg', käydä jnkn pateilla 'besöka ngn', ? sam. **pudādm, pūdap**

'folgen'. (WIKLUND, UL, s. 231: **boattet**, vrt. s. **puuttua**). (N. **boattet** = Luul. *pōɔte-*, Ko. *pŭvɔlev*, *puaʋam*, Kld. *pŭəʋte*ᵈ, *puaδa*ᵐ, T. *pïəʋ-te*ᵈ, *piədim*).

276. lpN. **bobbalet** 'in genibus aut palmis pedum positum (puerulum) agitare' ~ s. **pompata, pomppia** 'studsa med därvid uppstående lätt ljud'.

277. lpT. *poσkäže*ᵈ 'pistäytyä, pujahtaa' ~ vir. **pugema** 'kriechen, schlüpfen'.

278. lpN. **bodkalet, botkalet** 'pulverem excitare, spargere', I. *poδσe* 'maanmuna, ukontuhnio', Ko. *pōrgaɔllev* 'tuprahtaa, höyrähtää', vrt. s. **putkahtaa** 'hastigt skjuta fram, spritta till, spira upp'. (Ks. Venäjänlapin kons. astev., s. 96). Tähän kuulunee myös lpLuul. *porᶜkute-* 'ausstreuen, verschütten'.

279. lpI. *pohleδ*, *pōutᶜam* 'toimittaa jkn pakolla tiehensä, antaa vauhtia' ~ s. **pohtia, pohdata** 'dryfta, utskaka', **pohti, puhti** 'fart'; viimemainittuun suomen sanaan nähden vrt. kuitenkin SETÄLÄ (ÄH, s. 294): **puhti** ~ lpR. *poste-* 'stechen'.

280. lpN. **bokkat, bogam** 'forare', I. *pūhgδ*, *pūγvam* Ko. *poɔkvv*, *pōγγam*, Kld. *pōσkvᵈ*, *pōγa*ᵐ, T. *pōσkə*ᵈ, *pōγəm* 'lävistää, kairata, kaivertaa' ~ s. **pykä** 'inskärning, skåra, skråna, spricka', **pykiä, pyältää, pykältää** 'göra skåror, fåror, inrista'.

281. lpI. *pokkᶜe*, g. *pohè* 'lahomänty' ~ s. **pökkelö**.

282. lpN. **boktet, bovtam** 'vække, uppvække', Luul. *pokte-*, *pōuɔtau* 'wecken', T. *pokteᵈ*, *porᶜtəm* 'herättää', vrt. s. **puhde**; tämän alkumerkitys olisi: heräämis-, nousuaika. WIKLUND, UL, s. 279: **boktet** ~ s. **pohtaa**.

283. lpKo. *poɹɹ*, g. *pōɹɹa* 'verkontylly, -koho', Kld. *puɹɹ*, g. *pùɹa* id. ~ s. **pullo** id.

284. lpN. **bolok** 'bacillus', **bolokid gæsset** 'drage spankjevle' ~ s. **pulikka** 'träplugg, kafle, nystpinne'. Laina lapista on s. **pola, polukka, polasin** 'vuottoraipan päässä oleva kapula, joka kiinnitetään ahkion keulan alle nahkaraksiin'.

285. lpKo. (*pieđk'-)pōra*, g. *-porraγ* 'tuulenpesä (puussa)', Kld. (*ʳuərreu̯ι-)pōra*, g. *-porraʸ* id. *porrᵅšuu̯vvᵟ* 'pörröttyä, käydä takkuiseksi', Luul. *parā-*, g. *parrake-* 'eichhornnest' ~ s. **pörrö** 'lurfvighet, lurfvig lugg'. Huom. edelleen lpN. **barje** ja **barffe** 'homo magno capitis tegmento sive magno collari ornatus; arbor, cui stirps tenuis, corona magna est', Enont. *parᵉvi* 'pörröpää', Luul. *porᵒjot*: *harjē læ p.* 'die mähne steht auf' ~ s. **pörhä, pörhö** 'lurfvighet, ruggighet', **pörheä** adj.

286. lpN. **bordnes**, g. **bordnasa** 'den del av kniv eller værktøi, som gaar ind i skaftet', R. (Friis) **pordnos** 'ea pars cultri, quæ manubrio inseritur', I. *porrᵅńas, porrńas* 'veitsenruoto, kara', T. *porrnas* id. ~ s. **pura** 'huggborr, -järn, stor syl; männyn pääjuuri'; **puras, purasin.**

287. lpKld. *porrvᵟ*, *porəi* 'tuiskuta, pyrytä' ~ s. **pyry.** (Samaa vartaloa lienee lpN. **borgga**, Luul. *porᵒko*, I. *porē'*, Ko. *porēᵏ'*, Kuol. *porēᵏ'* ~ s. **purku** y. m.; ks. Setälä, Über art, umf. u. alter d. stufenwechsels, s. 107, FUF XII.)

288. lpKld. *possaᴅ*, *pozəi* 'paisua, turvota' ~ s. **pöhö, pöhöttyä.**

289. lpN. **botkit** 'disrumpere, abrumpere; disjungere a mamma', I. *potkið* 'katkaista' ~ s. **pytkiä** 'skära i långa stycken; pytky** 'aflång bit l. skifva'; **pötkiä** = **pytkiä; pötky.** Setälä: **pytkiä** ~ lpN. **bæskedet** (FUF II, s. 225), Wiklund, UL, s. 230: **poatkanet** ~ s. **purkaa.** (N. **botkit**, Luul. *porᵉəkije-*, Ko. *pŭŏᵊtkʲjeᴅ*, T. *pi̯ətkʲjeᵈ*).

290. lpN. **bovddit** '(de aëre) sedari', vrt. s. **puutua** (merkityksessä 'domna').

291. lpN. **bovddit** 'invitare; indbyde, bede', vrt. s. **pyytää.**

292. lpKo. *pŭăbt'* 'pyssyn ponsi, perä' ~ s. **ponte-.** Jos entinen yhdistys lpN. **boʒʒa** 'pluma, penna' ~ s. **ponsi** (Setälä, FUF II, s. 225) on oikea, täytyisi koltanlapin sanan olla myöhempi laina. Tämän nyk. merkitys 'pyssyn perä' ei vielä todista sanaa nuoreksi, sillä sitä on voitu käyttää myös jousesta. Vrt.

myös lpN. **boadded** 'torosus, lacertosus' ~ s. **ponteva** (WIKLUND, UL, s. 212). (Ko. *pŭăƀtʲ*, g. *puaƀva* > T. *pɪ̨eɒtʲ*, g. *pɪ̨ədɑ*). — Huom. edelleen I. *puɒɒoras*, Ko. *puƀtʲras* 'pyyry, airon kädensija'.

293. lpN. **buddit** 'fimbriis circumdare, limbare; rete lapillis instruere'. Luul. *puddije-* 'mit bräme besetzen', *puttas*, *puddase-* 'lederner rand, saum an ärmeln, kragen etc.', I. *puɒɒið* vrb., ? T. *pǫñɒʲ* (vanh.) 'mekko, hame', vrt. s. **punttu, puntti.** Varmempi lapin sanan vastine tavataan samojeedissa: J. **pān** 'saum am samojedenpelz', Jn. **padde, faddi,** K. **phandār,** O. **ponǯar.**

294. lpKld. *puɪƀžχeᵟ*, Ko. *pŏɪƀʲ vɒ* 'pulahtaa, molskahtaa (esim. kivi veteen)' ~ vir. **pul'sima** 'mit der störstange aufs wasser schlagen'; vrt. myös s. **puljahtaa** 'slinta, dimpa', vir. **pul'jama** 'wogen, in bewegung sein'.

295. lpN. **bulljo,** (dial.) **bulsse** 'homo tumidus, tumore laborans' ~ s. **pulju** 'storbukig, korpulent'.

296. lpLuul. *puəgge* 'kleiner vorratshaus auf vier pfählen' ~ s. **ponka** 'koja af granbark och kvistar, hydda, hybble'.

297. lpN. **buoldda** 'clivus, proclivitas; backe, mark, som hælder udfor', Luul. *puəl̄ta* 'hügel' ~ s. **palle, paltee-; paltaantua** 'hopa sig, hopgyttras'. Mahdollisesti kuuluu tähän myös lpN. **buolčča** 'collis longus, supra angustus', I. *pŭŏl̄ƀžʲ* 'harju' (> s. **pulju** id., Peräpohj.). Laina suomesta olisi lpN. **baldda** 'latus; side', Luul. *pal̄ta*, I. *pal̄ɒʲ*, Ko. *paɪɒʲ*, Kld. *pɑɪɒʲ*, T. *paɪɒʲ*.

298. lpT. *pɪ̨ənneᵈ*, *pɪ̨ənɪ̨m*, 3 p. pr. *pŏanna* 'potkaista' ~ s. **ponnistaa.** Kuolanlapissa tavataan toinenkin sana, joka hieman eroaa edellisestä, turjalaisesta, sekä vokalismiin että konsonantismiin nähden: Kld. *poƞnššeᵟ*, 3 p. pr. *-ƞnašt*, T. *poƞnšteᵈ*, *-ta* (siis *o* pro *ŏa* ja *ƞn* ~ *ƞn* pro *nn* ~ *n*) 'ponnistaa, ponnahtaa' ? < s. Jos s. **ponnistaa** on johdettava **ponte-**vartalosta, on molempia lapin sanoja katsottava lainoiksi.

299. lpR. (HALÁSZ) *püoŋŋose*, *pĭoŋŋose* 'zurück' ~ s. **puo** 'podex'; koltanmurteessa on *v*:llinen muoto: *pŭoɥvᵃ* 'nuotanperä', ks. Venäjänlapin kons. astev., s. 51. Vokalismin tähden on tästä

erotettava lpLuul. *piŋus* 'rückwärts', I. *pīᵛubi-ʙēli* 'nuotan oikea puoli (jossa ei tarvota)'. Setälä esittää s. **puolle** -j-:hin palautuvan vastineen itäisistä sukukielistä (FUF XII, s. 37).

300. lpR. (Halász) *puoččih* (*pūᶦᶦce*) 'mit schneeschuh laufen' ~ s. **potasma** 'eräs suksilaji', **podaltaa** 'hiihtää kiivaasti'.

301. lpN. **rabas** l. **ravas,** g. **rappas** 'apertus, nudus' **răppat, rabam** l. **ravam** 'operire', Luul. *raɔpa-* 'öffnen', vrt. s. **ravistua** 'blifva otät, gistna'.

302. lpN. **rabbat** 'festinare', Luul. *rabba-* 'ringen, sich bestreben' ~ s. **rimpuilla** id.

303. lpN. **radno** 'via sive semita per nivem calcata', I. *rāᵈnnē*, g. id., Ko. (Sk., Pts.) *rāᵈnnẹ̄i̯* ~ s. **rannio** id., vir. **rändama** 'wandern, pilgern, sich umhertreiben, umherlaufen' (**nd** < ***nn,** kuten sanassa **vanduma** = vannoa). Huom. vielä Ko. (Nrt.) *ruaŋes,* **g.** *rūăᵊŋŋaz* = **radno.** Nielsen pitää norjanlapin sanaa skandinaavisena lainana.

304. lpT. *răckᵉ*, g. *răgɢ* 'vitsa, vesa' ~ vir. **rāg** 'zweig, reis reisig, gerte, stange, raa', **raga, räga, rägastik** 'busch, gebüsch', ? s. **räkämänty** 'kitukasvuinen suomänty'. Vrt. kuitenkin myös s. **rikeä** 'tätt bevuxen, tätt, yfvig'; **rikeikkö,** karj. **rigie** 'tiheikkö'.

305. lpN. **raibmot** 'perterrere, lymphatum reddere', R. (Friis) **raimes** 'tæter, horridus' ~ s. **raima** 'vildsint'. Qvigstad esittää, tosin epäillen, lapin sanalle skandinaavisen vastineen.

306. lpKld. *ràiras*, g. *raī̯ras* 'niskuroiva, hihnaa tottelematon poro' ~ s. **raivo, raivota.**

307. lpKo. *raī̯rᵃ* 'railo, jään halkeama' ~ **rairo, railo, lairo, laira.**

308. lpN. **răkkit** (dial.) 'juniperos minutim destringere vel dissecare' ~ s. **rikki, rikkoa.** Vrt. myös **rakkit, raggit** 'pisces proscindere', ? unk. *rág-* 'nagen, kauen' (**ŋkk-* > *ŋk*-tapaus). Unk. sanaan nähden ks. Setälä FUF XII, s. 86 ylh.

309. lpN. **ranččе** (dial.) 'lutum; søle, snavs', **ranččot, rančom** 'lutosum fieri' ~ s. **runsi, runsu** (myös **runtu**) 'skräde, boss efter halm, spillfoder, smolk, afskrap'.

310. lpR. (Friis) **rapet** 'undas agere', T. *rā^b^peze^d^*, 3 p. *-^b^peàšt^ᵋ^* 'karehtia, kihuta (vedestä)', vrt. s. **räppä** 'koskiaalto (pieni)', **räpätä** 'lyödä veneeseen (aallosta)', Peräpohj. Tähän kuulunee myös N. **rappat, rabam** 'alas agitare, alis plangere' ~ s. **räpiköidä, räpyttää; rävähtää** (silmästä), **räpä** 'slarfva, hänge', vrt. n:oa 322.

311. lpN. **rappai** 'nimis laxus (de vestimento)', **rapṗeld** adv. 'hians, hærens, non bene aptus', ? Luul. *raɔppu-* 'gerüst, worauf man das schleppnetz zum trocknen hinaufhängt' ~ s. **riippua, ripustaa**; lpKo. *ri'pteɒ*, 3 p. sg. *ri'pa'ɔt* 'hirttää' *ri^b^pχe^δ^*, *-^b^paɔ̀t* < s.

312. lpN. **rappastet** 'curvari, in rugas complicari' ~ s. **ryppy, rypistyä.**

313. lpN. **rappe** l. **rahpe** 'corpus' ~ s. **riipi** 'runko': **riipipuoli** 'selkärankaa myöten halkaistu poron ruhon puolikas (ilman päätä, jalkoja ja sisuksia)', Peräpohj. Vrt. myös lpN. **răppe** 'pars major ex cadavere animalis exsecta'.

314. lpKld. *rašta^δ^* 'lyödä' ~ s. **ruhto, ruhtoa.**

315. lpKo. *ràšk'* 'resu', Kld. *rᶏšk'* ~ s. **raiska, raiske** 'smolk, slagg; fördärfvadt tillstånd'. Tähän kuulunee myös lpN. **raisko** 'pannus'.

316. lpN. **rasše, rašes** 'infirmus, fragilis, tener', Luul. *rašše*, *rašēs* 'schwach, spröde', I. *rašše, ražès* 'löyhä', vrt. s. **räsy** 'svag, spröd'.

317. lpN. **račan**, g. **račana**; **račas** 'asserculus, quo inserto pellis distenditur', Luul. *rāɔčča-* 'brettchen, das man in handschuhe hineinsticht um sie auszudehnen' ~ vir. **rōts** 'allerlei festes, das inwendig die äussere schwächere teile stützt'. Epävarmaa on, kuuluuko tähän myös s. **ruoto, ruode** (? > Ko. *ruoɪa* n:o 340).

318. lpN. **račča**, g. **rača** 'nisus, labor', Luul. *raɔča-* 'streben, sich bemühen' ~ s. **rasea** 'tung', **rasittaa**, murt. **raasittaa** (Enont.). lpN. **răssa**, g. **rasa** 'durus labor nisus, tumultus' < s.

319. lpN. **ravggo** 'charadrius', Ko. *rāu̯γaž* 'tylli', T. *rāu̯v*, g. *rāu̯va* ~ s. **rauku, raukuja, raukka, -kko** id.; **rauvo, rauvu** 'suokukko, machetes pugnax' (Kuolajärvi). (Ks. Venäjänlapin kons. astev., s. 61).

320. lpI. *rĕäŋəað*, *reäŋɢam* 'parkua, rääkyä', Ko. *rĕäŋəᵏvɒ*, *rĕäŋɢam*, Kld. *riäŋɢᵏvᵈ*, *riäŋɢaᵐ* ~ s. **ränkyä, rankua** id., mordv. **rangams** 'schreien, brüllen, laut lachen'; suomen ja mordvan sanat yhdistää Wichmann (FUF XI, s. 183) lp. **runkkit** sanaan, mainiten myös s. **ronkkua, ronkua** muodot. Huom. myös samaa merkitsevä lpI. *rĕäŋŋuð* (Äimällä sana tavataan *ń*:llisenäkin, Phon. u. lautlehre d. Inarilappischen, s. 32), Kld. *riäŋŋaᵈ*; **ronkua** sanalle sopii vastineeksi myös lpN. **roaggot** 'gravi voce loqui'.

321. lpKo. *rĕäpťšɒɒ*, *rĕäpťši* 'repsottaa', Kld. *repťš*, g. *repťša* 'resu' ~ s. **repsottaa; repsa** 'slarfva', Enont. **reksa**.

322. lpI. *repťšlið* 'rävähtää (silmästä)', Ko. *rĕäpťš'tteɒ* 'rävähyttää', vrt. s. **räpsi** 'silmäripsi' (Peräpohj.). Friisillä on a:llinen muoto: (V.) **rapčet** 'claudere, tillukke', **čalmides r.** 'lukke øinene'; vrt. N. **rafčat, ravčam** 'alas agitare (de avibus illaqueatis) flakse, slaa med vingerne'. Lapin ja suomen sanojen merkityksiin nähden vrt. lpN. **(čalbme)rakta** 'momentum, øieblick' ~ ? s. **(silmä)ripsi** (lp. **kt** ~ s. **ps**, kuten N. **vuokta**, I. *vŭŏpť* ~ s. **hapsi**) sekä mahdollisesti näihin yhdistettävää N:n sanaa **rafčelet** 'nictare; blinke med øinene' (**rafča, g. ravča** [obsol.] 'peristroma, velum').

323. lpKo. *riebť*, g. *riebbe* 'räntä, vedensekainen lumi', Kld. *rebbᵗ(-bbrᵉ)* 'vihma ~ s. **räntä**.

324. lpKld. *rieəkʳ*, g. *rieγe* 'räkä, nolki' ~ s. **räkä**. Ahdasalueisena voi lapin sana olla laina suomesta; samoin n:o 323.

325. lpLuul. *rikˢa-* 'ein kleiner seevogel' ~ s. **riski, riskilä** 'eräs vesilintu (uria grylle)'. Konsonantismiin nähden vrt. edellä n:oa 248.

326. lpKo. *riššťšeɒ*, *rīťšam* 'avata (kirja, reppänä)', Kld. *riťťšeᵈ*, *ribťšaᵐ*, ? R. (Friis) **riččot** 'extorquere, vi abripere' ~ s.

riitsiä 'slita, lösa, sprätta upp, afkläda; r. rauta 'blotta svärdet'. Vrt. myös lpLuul. *riɔcu-* 'nackt', adv. *riɔcut*.

327. lpN. **rippa,** g. **riba** 'limus, lutum', **ribak** 'limus, locus lutosus', Luul. *ripāke-* 'sumpf, auf welchem man kaum gehen kann'. ~ s. **riipi** 'rimpi, mutasilmäke suossa' (Peräpohj.).

328. lpEnont. *rŏaŋgū't* 'kyynäsvarteen nojaten (adv.)', I. *rŏăɩ̧ɢet'espēl(aln)* id., Luul. *raggūt* 'schräge, schief', r. *rællahit* 'auf dem ellbogen liegen' ~ s. **rynkämäinen: -isillään** id. Vrt. myös lpLuul. *roŋkē* 'krumm', *roḡŋōt* 'krummbucklig'; **råŋko tjårmå** (NENSEN) 'geballte faust: sehr geiziger mensch'.

329. lpN. **rodda** 'via inæqualis' ~ s. **runtu** 'kuhmu, ryhmy, epätasaisuus'.

330. lpT. *roŋɢ^kᵋ* 'lantio, lonkka' ~ s. **ronkka** id. WIKLUND, UL, s. 215: **ronkka** ~ lpN. **roankke.** Luultavasti **roankke** 'flexus, curvatura; res inflexa' kuuluu n:oon 328.

331. lpKld. *roŋɢ^kr* 'ruumis, ruho' ~ s. **runko;** lpI. *ruŋko* < s.

332. lpLuul. *rōšme* 'unebenheit auf dem eise' ~ s. **ryhmy, ruhmo;** lpKo. *rŏăχm̄ᵉ* 'roso, ryhmy' < s. Epätietoista on, kuuluuko tähän toinen samaa merkitsevä sana: N. **ramše, roamše,** Ko. *rŭăm̄š^r* (< **šm*).

333. lpN. **rotto,** g. **rođo** 'fruticetum, lucus', Luul. *roɔtu-* 'gebüsch', I. *rot'ò*, g. *rođò*, Ko. *rŏăɔt'*, *roaᴅa*, Kld. *roᴅt'*, *ròđa* 'lehto, viita, koivikko; pensaikko' ~ s. **ruto** id. (Peräpohj.), **rytö** 'vindfälle', **ryteikkö.**

334. lpR. (FRIIS) **ročos** 'pars tergi collo proxima', Enont. *roᴅ́žūs* g. *roɔ̄tšusa* ~ s. **ryhä** 'puckel', **ryhy** 'pucklig'.

335. lpR. (FRIIS) **roččit** 'semel comprimere' ~ s. **rusentaa, rusikka.** Huom. myös lpT. *roᴅ́t́š-t́šɪərvε* 'keräsarvi, poro, jonka sarvet ovat kuin kokoon puristetut', Luul. *ročēk* 'renntier mit zusammengehenden hornspitzen'.

336. lpEnont. *rouvàᵊt*, *rovān* 'noitua, riivata', ? N. **rovvat, rovam** 'interimere, delere', vrt. s. **riivata.**

337. lpKo. *rŭăm̄s̄'* 'veneenkeulaan kiinnitetty pitkä salko, jolla venettä työnnetään ylös koskea', Kld. *rom̄s̄'* ~ s. **romsi, rompsi** id. Sana voi olla laina jommassakummassa kielessä, mutta vaikea on päättää, kummassako, sillä sen levinneisyys on hyvin rajoitettu molempien kielten alalla; lapissa se tunnettaneen vain Koltan ja Kildinin murteessa, suomessa maan pohjois-osassa aina Oulujokea myöten; täällä se myös merkitsee isoa nuotiota, roviota.

338. lpKld. *rūʙpʋ*[ʃ] (< *uo*), *rùβa*[m] 'kynsiä' ~ s. **ruopia** id.

339. lpN. **ruddak** 'cupediæ, retter af forskjellig slags, lækkerier' ~ s. **runtu** 'kemut' (vanhassa kielessä); 'fridag för tjenstefolk, flyttnings- l. helgtid'.

340. lpKo. *ruoʟa*, g. *ruoɔlaγ* 'ruode, telttaa t. »laavoa» tukeva korvakkojen välinen seiväs (luvultaan 2—6)' ~ s. **ruode**; vrt. edellä n:oa 317. Tähän kuulunee myös Ko. *rŭaɔl'*, *ruaʋa*, Kld. *rŭəɔt'*, *rŭəδa* 'kara, veitsen ruoto' ~ s. **ruoto**.

341. lpR. (FRIIS) **ruoka** 'castoreum', vrt. s. **rakko**. lpN. **rakko, rako** 'vesica', Luul. *raɔkku-*: *koǯǯo-r.* 'urinblase' < s.

342. lpN. **ruokse**, g. **ruovse** 'alga quædam rubra in scopulis crescens' ~ s. **rahka**(sammal) 'röd- l. hvitmossa', ellei **ruokse** mahdollisesti ole tekemisissä sanan **ruoksad, ruksis** 'ruber' kanssa.

343. lpKo. (Patsjoki) *ruoɔ̀ppʋn* adv. 'runsaasti (kalasta, joka odottamatta tulee pyydykseen kadotakseen pian peräti)', Ko. *raɔ̀pa*[d]*ńńe* id., *raɔ̀pes*, *-ṗʋᴅ* 'runsas', N. **rapad, rappad, rappis, rapadës** 'robustus, firmus; largus' ~ s. **rapea** id., **ravea** 'grof, stor, stark'. **ravakka**; vrt. myös **ripeä, riveä, rivakka** ja edelleen lpR. (FRIIS) **rapok** 'alacer', jonka QVIGSTAD epäillen yhdistää norj. **rapp** sanaan (Nord. Lehnwörter im Lappischen, s. 258); ks. myös DONNER, Vergl. Wört. III. 145 ja BUDENZ, MUgSz, s. 673.

344. lpN. **ruosmas** 'pustula rubicunda' ~ s. **rahko** 'blemma, utslag, böld, koppor'. Vrt. lpLuul. *kūəsmare-* 'kieferrinde' ~ s. **koskut** (n:o 117); vaihtelu *m* ~ **k** palautuisi **ŋ*:ään. Sattumana voinee pitää seuraavia muotoja: s. **rohtua** 'få skorf, fnas l. utslag' ja **kostu** (Peräpohj.) ~ **koskut**.

345. lpN. **ruöska, ruöske** 'virga viminea', R. (Friis) **ruotko** abies arida', Luul. *rūər'kuj* 'dürre fichte', *ruəška-* 'rute', *ruəška-* 'peitschen, prügeln', N. **ráško** 'res longa et gracilis' ~ s. **raasku** 'långt spö'; s. **ruotku** 'vitsa' (Peräpohj.) < lp. Lapissa näyttää tapahtuneen sekaannusta **čk-, ck-** ja **tk-**sarjain kesken. Mahdollista on toisaalta, etteivät kaikki luetellut lapin muodot ole yhteenkuuluvia. Wiklund, UL, s. 202: **ruöske, ruöska, ruoiske, roaške. roaiske** ~ s. **ruoska** (slaav.).

346. lpN. **ruotto,** g. **ruotto, ruođo** 'virgæ leviter congestæ ad pecus cohibendum' ~ s. **raatikko, raasikko** 'vesaikko, viita'.

347. lpKo. (Muotka) *ru'škˈleɒ* 'lyödä ropsahuttaa' ~ s. **rutkata** 'dänga, göra buller', **ruskata** 'braka, dåna'.

348. lpI. *ruťťšēh* 'resu, hylky (esim. rove, tuokkonen)', vrt. s. **rasa** 'söndrig plagg, hasa, slarfva'. Vokalismiin nähden vrt. esim. I. *lussis* ~ s. **lasea.**

349. lpN. **ruòče** (dial.) 'tergum', Luul. *rūčūs* 'der scharfe grat am rücken magerer tiere' ~ **ruho** 'kropp, kroppsbål, obäke'. Vrt. n:oa 334.

350. lpN. **sabmat, sabmam** 'obscure conspici, vix apparere', I. *sàᵇmmađ*, *-āstallađ* 'häämöttää' ~ s. **himen** 'himmeys' (Inari). **himmeä;** vrt. kuitenkin myös **summa, sum(m)ea.**

351. lpN. **sādnja,** g. **sānja** 'garnet i not' ~ s. **siima.** Merkitykseen nähden vrt. skand. **garn** 'lanka, verkko'. Laina suomesta on lpN. **sībma,** g. **sīma** 'e flagellis fruticum confectus funiculus'. R. (Friis) **sima** 'restis; reb, toug'.

352. lpR. (Friis) **saktat, saktet** 'adhærere incipere', Luu. *sakta-* 'an den baum festwachsen (von der rinde, wenn die saftzeit vorüber ist)', vrt. s. **sitkeä;** saman sanan muita muotoja olisi apissa N. **satgad, sođkad** 'lentus, non mollis'. Lainoja suomesta ovat N. **sitkad,** I. *sīđhes*, g. *siťkaz*. S. **sitkeä**:n yhdistää Wichmann (FUF XI, s. 257) *ts*-alkuiseen tšeremissin sanaan katsoen lp. **sođkad**:in lainaksi suomesta. (N. **saktat** = Ko. *soχtɒɒ*).

353. lpN. **salkkit** 'evacuare', I. *salkk'iđ* 'tyhjentää (astia nesteestä)', vrt. s. **hylkkyä** 'skakas, skvalpa (nimenomaan nesteestä)', **hylkyttää** 'skaka, skuffa'. Tästä on erotettava lpN. **salkkat, salkam** 'qvassari' (~ s. **sylkkyä,** WIKLUND UL, s. 248).

354. lpN. **saŋar** g. **sagŋara** 'pœnitentia', **saŋardet** 'vehementer pœnitere', Luul. *sāŋarte-* 'bereuen; betrauern', vrt. s. **syy.** Syyllisyyden tunne ja katumus ovat verrattain läheisiä käsitteitä. lpN. **sĭvva,** g. **siva** ja **sugja,** g. **suja** < s.

355. lpN. **săbma,** g. **sama** 'susurrus', **săbmat, samam** 'submissa voce loqui', Luul. *sapma-* 'flüstern' ~ s. **humu, humista;** vrt. myös Ko. *saᵇmmeřᴅiđ* 'jymistä heikosti (etäisestä ukonilmasta)'.

356. lpN. **sāppe** 'sucus, saft', **muörje-sāppe** 'bærsaft', Ko. *saꜜppᶦ*, g. *sāᵓpe* 'mehu, mahla' ~ s. **huuppa** 'survotut marjat, marjamehu' (Keski-Pohj.).

357. lpR. (FRIIS) **saude** 'picaria', vanhoilla Ruotsinlapin kuvaajilla **sautopetzi** 'maakuopassa hautomalla pehmitetty petäjänkuori' ~ s. **hautoa;** vrt. kuitenkin myös **hauta.**

358. lpKo. *sävelᴅeᴅ*, GEN. *sovolde-* 'heittää, viskata' ~ s. **sivaltaa.** Tämä etymologia näkyy olleen GENETZilläkin mielessä, koska hän on kääntänyt lapin sanan: 'viskata, sivaltaa'.

359. lpI. *seδŋiđ*, *seäđŋam* 'hyljätä (rakastettu)', Ko. *sĭěᴅńeᴅ*, *sĭäᴅńam* id., vrt. s. **hyljätä, hylkää.** *đŋ* ~ **lk**-vaihteluun nähden huom. lpN. **bæđŋes** ~ s. **pälkää-.** (Vokalismista äänneseikkoja käsittelevässä osassa).

360. lpN. **sæibbe** 'cauda', Luul. *sεiᵖpe-*, I. *seįʙᶦ* 'häntä', Ko. *seįʙᵖᶦ*, Kld. *sĭeįʙᵖᶦ*, T. =, vrt. s. **säippä** 'långt spö l. stör, vidja'. **säippy** 'torr trädgren'. Huom. myös lpKo. *šεiʙar*, g. *šεįʙᵖar* 'huiskea puunlatva'.

361. lpN. **selvve,** g. **selve** 'suprema fimbriarum, quibus ora pallæ ornatur' ~ s. **säylä; säyläs** (JUSL.) 'virgultum, quo corticea vasa colliguntur; träpinne l. -plugg, ten i näfverrifva'; **säylätä** 'fästa med pinnar'. Vrt. myös lpN. **sivllo** 'crassa nervorum ran-

giferinorum fila, e quibus funes nectuntur', Luul. *sīulu-* 'schnur von zusammengedrehten sehnen', Ko. *sèŋlᵉ* 'ompelunuora (vanhanaikaisessa naulattomassa veneessä)'. — WIKLUND, UL, s. 181: **selvve** ~ ? s. **särmä, särvi.**

362. lpLuul. *sᵻrrahe-* 'grätschen, grinsen' ~ s. **häristä** 'muristen näyttää hampaita (koirasta)'. Vrt. lpN. **hărrit** 'mussitare (de canibus), fremere (de felibus)', Ko. *χòrrᵘššeᵒ*, K. *ȍřřšeᵟ*, T. *arražeᵈ* 'häristä' (? < s.); ks. WIKLUND, UL, s. 249 alh.

363. lpKld. *sᵉä̆rʙᵖvᵟ* 'syödä lusikalla' ~ s. **särpiä, särpää.** (Lp. ? < s.).

364. lpLuul. *sæuᵘka-* 'bissen (von tieren)' ~ s. **haukata.**

365. lpEnont. *sieǥɢàᵊt* 'läähättää kovin' ~ s. **hönkiä** 'puhaltaa voimakkaasti (samalla ääntäen)'.

366. lpKo. *siema*, g. *sieᵇmman* 'pieni' ~ s. **hiema** 'skärf, smula', **hieman.**

367. lpN. (FRIIS) **siermag, šerma** 'canus' ~ s. **harmaa.** SETÄLÄ, JSFOu XIV, 3, s. 14: **harmaa** ~ ? lpN. **čuorggad.**

368. lpN. **sierrat, sieram** 'rixari, altercari, jocari', I. *sierrađ*, *sieram* 'leikkiä', Ko. *sierrvᵟ*, *sieram*, Kld. *sīrrvᵟ*, *sīraᵐ*, T. *sīrraᵈ*, *sīram* ~ s. **hääriä**; vrt. myös **hyöriä.** lpN. **hærēdet** < s. **häärätä** (ks. WIKLUND, UL, s. 168).

369. lpN. **sitte** 'lacinia', **sitta,** g. **siđa** 'assula in lino vel cannabi, pili in corpore humano' ~ s. **hitu** 'fruktskal, fnas, fin tråd'. SETÄLÄ (NyK XXVI, s. 397): **hitu** ~ lpN. **sađđe, sođđe.**

370. lpLuul. *skāłńa* 'klang', *škāłńa-* 'klingen', N. **gāgjat, gājam** 'give gjenlyd', **găgjat, găjam** 'strepere, crepare' ~ s. **kaju, kajaa, kajata, kajahtaa.** Norjanlapin ja suomen sanan sukulaisuuden esittää jo QVIGSTAD (Beitr., s. 178). *ń*, *ŋ* ~ *j*-vaihtelusta lapinkielessä ovat esimerkkeinä vielä N. **bagŋe, bagŋje, badnje** ~ **bajem, bagjem** (ks. WIKLUND, UL, s. 310) 'pars cornus rangiferi capiti proxima', Luul. *pāďďe-* 'der unterste teil der hornwurzel' ja N. **šægŋat** ~ **šægjat** 'nitidum, splendidum esse' (ks. n:oa 394). —

L. *skāłńa*-:n ohella tulee ajatelleeksi myös N:n sanaa **gäniš, gæniš** 'echo', sekä *ŋ*:llisiä samojeedin muotoja: J. **haŋ** (~ **hae**), K. **khäŋ**, Jn. **kê'**, O. gen. **kān: kān-nom, kāl-nom** 'donner' (ks. SETÄLÄ FUF XII, ss. 21-2, 24).[1]

371. lpT. *-skuńʙᵗeᵈ*l.*-skįńʙᵗeᵈ*, *-skundəm* 'ruveta tekemään jotakin' (esiintyy hyvin harvoissa verbeissä; esim. *kuↄskuńʙᵗeᵈ* 'ruveta kuulemaan, kuulostaa)' ~ veps., lyyd. **-ganden** id. Mitä lp. *sk*-yhtymään tulee, vrt. deriv. inch. verbiä: N. **-goattet, -goađam**, I. *-ǥŏăttᶜið*, *-ǥóaðam*, Ko. *-ǥŭaↄteᴅ*, *-ǥuaᴅam* (liittyy vahva-asteiseen verbivartaloon), joka esiintyy inarin- ja koltanlapissa myös *š*-alkuisena (heikkoon verbivartaloon liittyneenä): I. *-škŏăttᶜið* l. *-škŭøttᶜið*, Ko. *-škŭaↄteᴅ*. — Toisin selittää turjalaisen (GEN.) *kulskîntî*-muodon SZINNYEI, Finn.-ugr. Sprachwissenschaft, s. 124.

372. lpLuul. *slekŋa-* 'leuchten', N. **šliegŋjot, šlieŋjom** ja **šliennjat, šlienjam** 'fulgere, micare (in tenebris)', ~ s. **liemu** 'låga', **liemuta** = **leimuta**, vir. **lŏõmama**; sam. **laŋú'am** 'aufbrennen'. Vrt. SETÄLÄ, JSFOu XXX, 5, s. 71.

373. lpLuul. *slāↄtu* 'moräne', Ko. *lie'ta*, g. *lĭeↄttaγ* 'liete' ~ s. **liete** 'gyttja, tillandad strand, sumpigt ställe', **liettää**. Tähän kuuluu vielä Luul. *slātan* 'seichter teil eines sees; ks. myös lpI. *lēđi* ~ s. **lieto** (n:o 144).

374. lpLuul. *smađje* 'feiner schlamm' ~ s. **muju, muja, muje** 'lös, lucker jord; ormgift'.

375. lpN. **soaigos** 'horridus', vrt. s. **haikea** 'bitter, svår, ledsam, smärtsam'.

376. lpN. **soalsse**, g. **soalse** 'saliva', I. *sŏăľšɪ* ~ s. **sulju** 'morja, blandning', kalan s. 'fiskråk'; sanansisäiseen konsonantismiin näh-

[1] **gäniš** merkitsee myös 'dæmon montanus'; vrt. HOLMBERG, Lappalaisten uskonto, s. 87: „Leem mainitsee **ganiš** nimisen vuoripirun, joka varmaankin on sama olento kuin Randulfin muistiinpanema **gidne** (Piitimen **kine**, Luulajan **kani**)." Ensi tavun vokalismi tekee epävarmaksi **gäniš** sanan kuulumisen puheenaoleviin 'kaikumista' merkitseviin lp. verbeihin.

den vrt. lpLuul. *nalsa* ~ s. **nalja** (n:o 199), N. **bulsse** ~ s. **pulju** (n:o 295) ja **hoalsse, hoalšše** ~ **holjata** (Wiklund UL, s. 214). Ensi tavun vokalismiin katsoen huom. lpKo. *ʌüăįjᵉ* (< *oa*) ~ s. **luja** ja lpN. **soaittet** ~ s. **suittaa** (Qvigstad, s. 219) sekä n:ot 228, 230-1, 389, 428 ja 479.

377. lpKo. *sŏăɔppᵉ*, g. *sŏaᵓpa* 'kodansoppi', *vība-sŏăɔppᵉʌašaž* 'viisikanta', Kld. *sōɔpᵉ*, g. *soʙpa*, I. *soppʻᵉ*, g. *sōpa* 'kodansoppi', ~ s. **soppi, soppu.** Karjala-aunuksessa on č-alkuisia muotoja, jotka saattavat epäilemään lapin sanaa lainaksi, elleivät ne pikemminkin ole yhdistettävät s. **suppu** sanaan (Kal.: 'knut, vrå'); ks. Wiklund, UL, s. 273.

378. LpN. **soarccat, soarcam; soarssat, soarsam** 'negligenter consuere' ~ s. **harsia** 'göra glest, sy glest, tråckla'. rc:llinen muoto lienee lapissa alkuperäisempi; vrt. s. **hirsi** ~ lpN. **harcca-muorra,** T. *ars-mīrr*.

379. lpN. **soavlle,** g. **soavle** 'tabes nivis; vandfuld el. vastrukken sne', Luul. *sōuᵉle-*, I. *sŏăụlᵉ* ~ s. **houle** id. (Enont.). S. **souli** (Peräpohj., harv.) < lp.

380. lpN. **sogge** l. **cogge** 'locus, qui in tentorio linteo, in tugurio parieti proximus est pone lectos', Luul. *sogge-*, I. *soɞɞe* ~ s. **sonkkelo**[1] 'soppi, kolkka'; s. **sunka** 'soppi' (Enont.) lienee laina lapista.

381. lpI. *soħtšᵉ*, g. *sōutša* 'hehku; sankasti nouseva savu', *sòutšestah* 'suitsu' ~ s. **suitsu** (< *-ŋtš-); vrt. **njukča,** *ńuħtšᵉ* ~ **joutsen.** lpN. **soiccat** 'fumare, per aërem agitari, nive contegere', **coicestet** 'fumare', Luul. *coicōste-* 'stauben' lienevät lainoja suomesta, ellei *i* niissä mahdollisesti palaudu heikkoasteiseen muotoon. Itäisissä sukukielissä on čk:llisia muotoja (joissa on nähtävästi tapahtunut metateesi); ks. Setälä FUF II, s. 238. Tähän näyttää kuuluvan myös samJ. **tānser, tānzier, tānźer, tānďer, tānťer** 'schneegestöber ohne schneefall', siis merkitys jokseenkin sama kuin **soiccat** sanan.

[1] Ehkä myöskin **sokkelo** kuuluu tähän (**kk** < ***ŋkk**).

382. lpN. **soppat, sobam, sovam** 'cultro abradere, carnem de ossibus derodere', Luul. *soɔpo-* ~ s. **hipu : hivuttaa; hippu** 'hiukka'.

383. lpR. (Friis) **soso** 'cartilago' ~ s. **sasu** 'kind, kvicke i horn, benmärg, brosk', **säsy** 'märg, mörja'.

384. lpKo. *sḙrᵊɢᵏᵃ*, komp. *sḙrγaʙᵖ* 'pian', vrt. s. **sirkeä, sirkku** 'pigg, liflig'.

385. lpI. *sot̔e*, g. *sòđè* 'resu' ~ s. **hetale, hetuli, -la.** Tähän kuulunevat myös lpN. **sađđe, sođđe** 'mica, offula'. Ks. n:oa 369.

386. lpN. **spoadna, g. spoana** 'nix in viis pedibus vel trahis firme calcata', R. (Friis) **spodnot** 'fryse til (om vand paa isen af indsøer)' ~ s. **pono(-jää)** 'liukkaaksi jäätynyt uhkuvesi' (Peräpohj.). Tähän kuulunee myös Luul. *spadna-jēkŋa* 'glatteis'. Suomen sana voi kuitenkin olla laina.

387. lpN. **suogŋo, g. suoŋo; suodnjo, g. suonjo** 'palus, stagnum gramineum', I. *suuáᵈńu*, g. *suuáńu* 'heinäsuo' ~ vir. **sońń** 'bucht (in einem bache), sumpfige stelle', **sõńatus** 'quellige stelle, kotlache im morast'; ennen on lapin sana yhdistetty s. **suo**:hon. Huomattava on, ettei suomen yksitavuisten sanojen lappalaisissa vastineissa juuri esiinny **ń**:ää. (Että puheenaoleva lapin sana — toisesta N:n muodosta huolimatta -- on alkuaan *ń*:llinen, osottavat inarin- ja venäjänlapin murteet: Ko. *sŭoᵈńńᵃ*, Kld. *šūńńᵃ*, T. *šīńńᵃ*; tähän lienee yhdistettävä edelleen Luul. *šolńo-* 'hain').

388. lpN. **suoibbot, suoibom** 'vacillare, titubare', Ko. *sŭōi̯ʙᵖaᴅ* 'keinua, kiikkua' ~ s. **hoivata, hoipaan** 'stappla, ragla', **hoipertaa, hoippua** (Wiklund UL, s. 208); laina suomesta on R. (L. & Ö.) **håibot, håipot**, Luul. *oiᵊpu-* 'kämpfen', Kld. *oi̯ʙᵖvᵟ*, T. *ŏai̯ʙᵖaᵈ* 'painia' (ks. UL, s. 194).

389. lpT. *si̯əllɛ*, g. *si̯əlɛ* 'sula (jäässä)' ~ s. **sula.**

390. lpKo. *suu̯vᵊjeᴅ* 'kuluttaa, hivuttaa rikki' ~ s. **huveta, huventaa**; suomen sana kuuluu tosin **p** ~ **v** vaihteluun, mutta on voinut siihen liittyä jälestäpäin; vrt. **huvi.** lpN. **hoppe, g. hobe** 'infirmus; quod cito consumitur', Luul. *hoɔpe*, attr. *hopēs* 'nicht

nahrhaft (von speise)' < s. **hupa** (**hupanen** [Peräpohj.] = N. **hoppe**). — Koltanlapin sanassa on *s* s.-ugr. **š*:n edustajana, kuten esim. lpN. **sagjet**, s. **hi(v)oa**, mord. *tšovams*, *šovams* sanassa.

391. lpN. (**čacce**)**šallo** 'tignum humore putrefactum', I. (*tšâtsⁱ-*) *šōlaɢ*, Ko. *tšâɔts-šoaɹaɢ* 'vesilaho (puu)' ~ s. (**vesi**)**silo** id. (Peräpohj.). Merkityksensä vuoksi on tämä erotettava **šallad** ~ **sileä** sanasta; eroa huomataan myös molempien sanojen heikkoasteisissa muodoissa: I. *šòllis* 'sileä' ja *šōlaɢ*.

392. lpLuul. *šāvvu* 'stillschweigend' ~ s. **siivo**.

393. lpN. **šæbmelen**, **šobmelen** 'uno haustu', Luul. *sēpmale-*: *s-lin juɔkat* 'auf einen zug austrinken' ~ s. **siemaus**, **sieme**, **siemaista**.

394. lpN. **šægjad**, **šegjis** 'nitidus, splendidus, fulgens', **šægjat**, **šæjam** l. **šægŋat**, **šæŋam** 'nitidum, splendidum esse' (**gŋ** < ****dnj**) ~ s. **heijastaa**.

395. lpI. *šeštið*, *šeäštam*, Ko. *šeäšleɒ*, *šeäštam* 'säästää' ~ s. **säästää**; lpN. **sæstet** 'parcere' < s.

396. lpN. **šiela** 'scintilla', I. *šeälùnið* 'leimahtaa', vrt. s. **salama**. SETÄLÄ vertaa suomen sanaa eräihin **č**-alkuisiin itäisten sukukielten muotoihin, FUF II, s. 239.

397. lpT. *šiell'*, g. *šiele* 'luola, onkalo', vrt. s. **hyylä** 'vilddjurskula'. Vokalismiin nähden vrt. n:oa 359.

398. lpLuul. *šilla* 'coregonus clavaretes (klein)', vrt. s. **silakka**, **salakka**. Huom. myös lpT. *šaɹɹᵃ*, g. *šaɹᵉ* 'iso siika'.

399. lpI. *šilleð*, *šilàm* 'pyydystää, saalistaa', Ko. *šèlleɒ*, *šēɹam*. Kld. *šilleᵟ*, *šiɹaᵐ*, T. *šilleᵈ*, *šiɹam*, vrt. s. **saalis**.

400. lpI. *šišteð*, *šištàm* 'kieltää', Kld. *šišteᵟ*, *šištaᵐ* id., T. *šištɹaɒɒšeᵈ* 'kieltäytyä, niskuroida' ~ s. **hiistää** 'pruta, betinga'; vrt. myös **haastaa**. lpN. **hastet** 'provocare, lacessere', I. *hästið* on tietysti laina suomesta.

401. lpKo. *šlєŋəkɪ* 'takaviistosarvi' ~ s. **lenko, lenkka** 'böjning, bugt, krokigt träd'; **lenko** myös 'kenokaulainen; kopea'. Vrt. lpN. **lægge** 'secessus cavus, cavum tergum' ~ s. **länkä** (Wiklund, UL, s. 181).

402. lpLuul. *šnuɔče-* 'spitze' ~ s. **nyhä** 'hörn, snut'.

403. lpN. **šolla** 'cantus avium' ~ s. **hely** 'sakta klingel, prassel', **helätä** 'klinga, skramla'. Ko. *χėäʌaɔtten* 'ääntää (riekosta)' < s.

404. lpKo. *šŭăṝɒɪ* 'orsi' ~ vir. **sard**, g. **sarre** 'gerüst, um gewächse darauf zu trocknen'.

405. lpN. **šuččе**, g. **šuče** 'pruina', Luul. *šuɔču-* 'von reif voll werden' ~ vir. **ūts**, g. **ūtsa** (< ***hūts**). id. t. s. **huude**.

406. lpKld. *šuɣvᵘ*, g. *šuva* 'hyvä' (T. =) ~ s. **hyvä**; lpN. **hivve, hivës** < s.

407. lpN. **dabmok** 'salmo fario', Luul. *tāpmuk* 'salmo trutta' ~ s. **taimen**; samO. **tyŋ** 'taimen' (»Laak» Klapr. 163) ~ K. **t́ėji**. Sana palautuu **iŋ* (t. *uŋ*):ään (koska lp. heikko aste on vahvan kaltainen: **bm** pro **m**), kuten on laita seur. tapauksissa: N. **cabmet, cabmam**, Luul. *cabme-*, *cāpma-*, I. *tsäŋ̊mið*, Ko. *tsaŋ̊mɒɒ*, Kld. *tsaŋ̊nɒð*, T. *tsăŋ̊ŋɑᵈ* ja N. **sæimol, sæmol**, g. **sebmol**, Luul. *sæmul*, g. *sæpmule-*, I. *sâuŋal*, Ko. *sɒuŋaʌ*, Kld. *sɛuŋaʌ*, (T. *sămmaʌ* ? < s. **sammal**). N. **dabmok** > s. **tammukka** 'purolohi, forelli' (Peräpohj.), **tammakko** (Kuusamo). (Ks. Setälä, FUF XXI, s. 22). Thomsen yhdistää epäillen s. **tammakon** ja sen lappalaisen vastineen s. **taimeneen** mainiten myös hämärältä näyttävän liiv. **tămik** sanan (Berøringer mellem de finske og de baltiske Sprog, s. 281).

408. lpN. **daggo** 'sordes, smuds (især om svedsmuds paa indersiden af klæder)' ~ s. **tunkka** 'unkenhet'.

409. lpT. *taɕs*, g. *taɕkɑ̊zʲ* 'kiinteä, kireä' ~ s. **tikeli, tikelä** 'trång, snäf, nidsk, kinkig'.

410. lpKo. *tāiʌa*, g. *taɪ̯ʌaɣ* 'jääteli' ~ s. **teli**; lp. *i* on vaikeasti selitettävissä; vrt. lpN. **bieidne** 'pars trahæ lapponicæ carinam retro patens' ~ s. **piena, riebmodet, rieibmodet** ~ **remuta, riemuta, læibbe** ~ **leppä** (Wiklund, UL, s. 298).

411. lpN. **dǎkketet** 'defatigare' ~ s. **tehkeytyä** 'perin uupua (porosta)', Peräpohj.

412. lpN. **dalas**, g. **dallas** 'tomentum in calceis Lapponicis positum', (Niels.) *dāllās*, Luul. *tallēs* 'das schuhheu in einem schuhe', I. *tālas*, g. *tàllaz*, Ko. *tāʌas*, g. *tàʌʌaz*, Kld. *tāʌas*, g. *-ʌʌas* ~ s. **tallus** 'socka, tossa, lös ylle- l. skinnlapp i sko under foten'.

413. lpN. **dalggadet** 'taleas cymbæ ruptæ affigere', I. *talᵹe* 'veneen paikkauspiena' ~ s. **tilka** id. (Peräpohj.), **tilkitä**; vrt. myös **talka** = **tilka**, myös 'köl, underlag för häfstång'.

414. lpT. *tar̄eᵏaneᵈ* 'tohtia, uskaltaa' ~ s. **tarjeta**, vir. **targenema** 'wagen'.

415. lpN. **daǩke** 'volutabrum; subbe, søle, røre', vrt. s. **töhkä**; huom. myös **tuhka**.

416. lpN. **dædnot, dænom** 'gloriari', vrt. vir. **tänama** 'danken'.

417. lpLuul. *tælla-* 'schwach werden', vrt. s. **telata, -laan** 'skada, förderfva, förgöra', **telautua** 'skadas, förderfvas, förgöras', **telaus** 'skada, sårande, bane'.

418. lpN. **dælggat, dælgam** 'constipare' ~ s. **teljetä, telkeän.**

419. lpNrt. *tèäʌˢťšᴅᴅ*, *tèäʌťšam* 'hyppiä loiskutella (kuten sammakko)' ~ s. **talsia** 'vada i gyttja, gå trögt'.

420. lpN. **dielgŋat, dielŋam** 'satiari ex re' ~ s. **tylkeä** 'motbjudande', **tylkkiä** 'vara motbjudande, äckla'. N. **dolkkat, dolkam** 'tædiosum fieri', I. *tul̄kkᶜað*, *tūlham* 'kyllästyä (ruokaan)' olisi tällöin laina suomesta. (Wikl. UL, s. 276).

421. lpN. **dieppe**, g. **diepe** 'cirrus', Luul. *teəppe-* 'büschel', I. *tiĕppᶜı*, g. *tiepᶜi* 'tupsu', Ko. *tiĕɔppʼ*, *tieᵓpe*, Kld. *tiĕɔṗʼ*, *tieʙpe*, T. *tieɔpʼ*, *tieʙpe* ~ s. **töpe, töppy** 'tofs'.

422. lpN. **diǩkot** 'emicare', I. *tiškoð* 'pirskottaa (vettä)' ~ s. **tihkua.**

423. lpN. **doaǯǯe, doaǯes** 'lenis, haud fluctuans', vrt. s. **tasa, -ainen**; lpN. **dasse, dase** 'æqualitas', I. *tāši* 'tasa', adj. **dassed, -es**, *tāssiụ*, *-ives* ovat lainoja suomesta.

424. lpN. **doarjot** 'fulcire, sustentare, cavere, caute tractare', Luul. *torʲju-* 'stützen, regieren', Kld. *tŭar̄jaᵈ*, *-r̄jaᵐ*, Ko. *tŭăr̄jaᴅ*, *tuarjam* 'pidättää alallaan (esim. venettä aallokossa)', *tŭăr̄jᵘmas* 'tuki, pönkkä' ~ s. **torjua**.

425. lpN. **doarkkot, doarkom** 'præcipitem esse, præcipitanter agere' ~ s. **torko-** : vesi virtaa torkonaan 'ryöppynä, suihkuna' (Peräpohj.). Wikl. UL, s. 213: **doarkkot** ~ s. **sorkua**.

426. lpN. **doappadet** 'assuescere' ~ s. **tapa; tavastua** 'tottua, perehtyä' (Peräpohj.); lpN. **dāppe, g. dābe, dāve** 'mos', I. *tāp'i*, g. *tāvi* < s.

427. lpN. **doappot, doabom** 'rapere', Luul. *tōpēte-* 'wegführen', Ko. *tŭăɔ̄paᴅ*, *tuavam* 'noutaa, pujotella verkonsilmiä yhden kerrallaan havaslankaan', Kld. *tŭăʙpaᵈ*, *tŭaβaᵐ*, T. *tŏaʙpaᵈ*, *tŏabam* 'tavoitella, ottaa kiinni' ~ s. **tavata, tapaan; tavoittaa**; huom. vielä T. *tābājeᵈ* 'tarrata kiinni'.

428. lpI. *tŏăpp'oδ*, *tŏap'om* 'sulkea', Ko. *tŭăɔ̄ppaᴅ*, *tuaᵓpam* ~ s. **tuppo** 'stoppning', **tuppia** 'stoppa' (skand. alkuperää?).

429. lpKo. *tęɔ̄kes* 'ahdas, kiinteä', vrt. s. **tukala, tukehtua.**

430. lpKo. *toʌᵛtšᵈjeᴅ*, Kld. *toʌ'tsaᵈ*, *tōʌᵈtsaᵐ* 'survoa, hienontaa' ~ s. **tilsiä** id.

431. lpKo. *topkvẑ* 'hiustukko' ~ s. **tukka**, ellei lapin sanassa **pk** ole syntynyt supistumasta. (Ks. Venäjänlap. kons. astev., s. 93).

432. lpN. **doppat, dobam** l. **dovam** 'hærere, residere', I. *tovarᴅoh* 'takkala, mätälumi', Ko. *tooɔ̄pᵅreᴅ*, Kld. *tōʙpᵅreᵈ* 'takaltaa, kulkea vaikeasti (ahkiosta, suksista)', vrt. s. **tupero** 'tumlande varelse', **tuperoita** 'tumla', **tupertaa** 'fara på ojämn muddrig väg', **tuupertua** y. m.

433. lpKo. *toᵓp̄tsᴅᴅ*, *tōptsam*, T. *tįəp̄tsạᵈ*, *tįəptsįm* 'polkea, tallata' ~ s. **topsia** 'trampa'; vrt. kuitenkin ven. **топчать**.

434. lpKo. (Patsjoki) *torraɒ'* turpua (ravistuneesta astiasta)'. Ko. (Nrt.) *torraɒ, tōrᵉi* id. ~ s. **tyrtyä** 'blifva öfvermätt'.

435. lpKo. *toŕkkᶦ*, g. *tōrke* 'saasta, saastainen esine', *toŕkkᶦjeɒ* 'saastuttaa, »pakanoida»'. Kld. *toŕkeᵟ, torᵊkaᵐ* id., vrt. s. **turkka** 'eländig, skröplig, förhatlig'.

436. lpR. (Friis) **tosmas** 'qui crapula laborat, item qui alias ob causas se male habet' ~ s. **tohmea** 'moddig, muddrig', **tohmero, tohmelo** 'modd, mudder; dumhet, rådlöshet, sus och dus'. Mahdollisesti tähän kuuluu myös lpN. **dosbmot** 'subirasci'.

437. lpKo. *tŭăᵈnnᵅ*, g. *tuana* 'nälkiintyneen poron löyhkä'. Kld. *tŭənnᵅ*, g. *tuəna*, vrt. s. **tuoni**; siis merkitysten suhde olisi samantapainen kuin **kalma** sanan: 'kuolema, ruumiin haju'. lpN. **duodna, -rokke** 'miser', I. *tuoňarokkᶜe* 'lempo' on kai laina suomesta.

438. lpT. *tŭăŕeᵏⁱ*, g. *tŭarδa* 'ruma', vrt. s. **törkeä**.

439. lpN. **duđđat, duđam** 'trepidanter circumcurrere', Enont. *tuδaiδiᵊt* 'kihistä (esim. matoja)' ~ s. **tudata, tutista**.

440. lpN. **dukko, g. duko** 'fasciculus', Luul. **tukkas** (Nensen) 'reiser u. dgl., welcher der bär vor die tür seines winterlagers aufgehäuft hat', Ko. *tuɔkkⁱ*, g. *tŭᵊka* 'lauma, parvi' ~ s. **tukku**.

441. lpN. **duogge** 'massa pilorum', **duoggot** 'in massam se convolvere', Luul. *tuəggu-* 'sich filzen, verwickeln', Ko. *tŭoəkɒɒ* 'sotkeutua, vanuttua', Kld. *tuŋeᵏneᵟ*, T. *tŋeᵏɑᵈ* ~ s. **tunko** 'trängsel', **tunku** id., **tunkea**.

442. lpN. **duorrat, duoram** 'trahere, attrahere; hale garn eller not lagvis ind i baaden eller op paa en stok før at tørres', Luul. *tūərra-* 'dass schleppnetz in das boot nehmen' ~ s. **turata** 'lappa (nät)'.

443. lpV. (Friis) **duossađ, duosam** 'lucere; lyse (ikke om solen men om andet lys)', I. *tuossaɒiδ* 'valaista soihdulla', *tuozas*, g. *tuossaz* 'soihtu, tuohusvalkea' ~ s. **tuohus**. Lainoja suomesta ovat arvattavasti N. **duhaš, dufhas** 'picsatus, qui fuscinæ ope exercetur', Ko. *tuovas*, g. *tuoṷvaz*, Kld. *tùvas*, g. *tuṷvas* 'tuohus, kynttilä'. Omituinen on suomalainen muoto **tuovus**.

444. lpN. **duostot** 'rem quandam meantem excipere', Luul. *tuəstu-* 'empfangen, annehmen', I. *tüäštuđ*, *tuästum*, Ko. *tüöslaᴅ*, Kld. *tüəstaᵈ*, T. *tɪ̯əstɑᵈ* 'ottaa ilmasta kiinni (esim. pallo)' ~ s. **tastia** 'hämma, hejda, tämja'.

445. lpN. **caggat** 'retinere, arcere, prohibere, fulcire, distendere, diducere', **cagge** 'fulcrum; sudes ostiariæ, quæ in summo conjunctæ aditum teutoriæ præbent', Luul. *cagge-* 'stange (im zeltgerüste)', I. *tsaɢɢe*, g. *tsaɢè* Ko. *tsaɢkᵉ*, Kld. *tsaŋɢᵏᵉ*, T. *tsaŋɢᵏᵋ* 'pingotuspuikko (nahkaa kuivattaessa)' ~ s. **sinka** id. (Peräpohj.), **sinkki**: on sinkillä 'kireällä', **sinkua**. Wiklund: **cagge** ~ **tynkä** (UL, s. 248), Setälä (FUF II, s. 241): **caggat** ~ ? s. **singota** 'exsilire, evolare'.

446. lpN. **cakkat, cagam** 'leviter flagrare (de favilla latente, sed adhuc vivente', Luul. *caɔkka-* 'glühen, schwach brennen', I. *tsŏhađ*, *tsŏu̯vai*, vrt. s. **säen, säkenen.** lpN. **cakkanet, cakkidet** 'ignescere', I. *tsokk'aniđ* lienee edellisestä erotettava siitä syystä, että se kuuluu tyyppiin **kk** ~ **k** (< *-**kt-**: **sykty-** > **sytty-**); kuitenkin lpLuul:n *caɔkka-* muodossa esiintyy niinikään geminaatta -**k**:n vaihtelu. — Wiklund, UL, s. 238: lpN. **cakkat** ~ ? s. **hehkua, hekkua.**

447. lpN. **čaŋa,** g. **čagŋam** 'føre = **sivvo**' ~ s. **siivo** 'ordning, skick', **rekisiivo** 'slädföre'; N. **sivvo** < s.

448. lpT. *tsärrɛ*, g. *tsärɛ* 'tiira, sterna' ~ s. **tiira.** Vrt. lpN. **čierrek, čærreg, čærret, čærrek** 'sterna arctica', Ko. *tšerrèᵊk*; näihin nähden ks. Wichmann, FUF XI, s. 191.

449. lpN. **caccat, cacam** 'lineas ducere (atramento, plumbo, cultello), limites, ornamenta insculpere', Luul. *sāɔca-* 'schneiden, ritzen', I. *tsālsađ*, *tsāzam* 'piirtää, uurtaa, kaivertaa', vrt. s. **syteä** 'hugga, hacka, klappa'. Wichmann (FUF XI, s. 243): **caccat** ~ ? s. **huosia** 'schaben, kratzen'.

450. lpN. **cæggos,** g. **ceggosa** 'erectus, præruptus', **ceggit** 'erigere, statuere, opponere', Luul. *cēggije-* 'errichten, aufstellen, bauen', *cæggut* adv. 'steil, aufrecht', I. *tseäɢu*, *-ɢùs* 'jyrkkä', *tseɢ-*

ɢið 'pystyttää', Ko. *tšĕăðk'*, *tšeäŏɢas*, adj., *tšĭĕðk'jeɒ* vrb, Kld. *tšĭeŋɢχe*, T. *tšĭeŋɢ'le* ~ s. **henka** 'pahta, vuorenseinämä' (Peräpohj.). Mahdollisesti voisi suomalaiselle sanalle ajatella skandinaavista originaalia: **hänga**.

451. lpN. **cippa**, g. **cipa** 'penis', Enont. *tsiɔ̄pa*, g. *tsiɔpà* ~ s. **tippi, tippara, tippari** 'penis puerorum' (murt., Pohj.).

452. lpN. **cuoʒʒa** 'membrana', Luul. *cuəʒʒa* 'dünnes häutchen, das man von der fleischseite einer haute abreisst', I. *tsŭŏɒɒɪ'*. Ko. *tsŭŏbts'*, Kld. *tsuñɒ's'*, (T. *tsįm̄ɒ's'*) 'kesi' ~ s. **sontu** 'kesi, taljan kesipuoli' (Enontekiö); huolimatta ahtaasta levenemisalueestaan ei suomen sanaa voi katsoa lainaksi, sillä siksi vanhoja piirteitä siinä esiintyy.

453. lpLuul. *cušmu-* 'rauchen (von feuchten holze)' ~ s. **tuhnata, tuhnuta; (ukon) tuhnu, tuhnio** 'bofist' (joka, kuten tunnettua, itiöiden kypsyttyä kokoonpuristettuna tupruttaa savumaista pölyä). Sanansisäiseen konsonantismiin nähden vrt. Luul. *piešmare-* ~ s. **pahna** (n:o 269).

454. lpN. **čadnat, čanam** 'vincire, ligare, affigere', **čanas**, g. **čadnasa** 'ligamen, ligamentum', Luul. *čatna-* 'binden', *čanās* 'band', I. *tšōdhað*, *tšōnam* 'sitoa', *tšōnas* 'side', Ko. (Pts., Sk.) *tšòdnnɒɒ*, *tšōnam* vrb., vrt. s. **sonnus** 'uppfästad klädfåll, skört', **sonnustaa** 'påkläda sig för arbete'.

455. lpR. (Friis) **čalsa** 'crusta nivis; skare, skaresne', Luul. *čal'sa* 'bis an der boden harter schnee', vrt. s. **tilsa** 'snö- l. isklimp under foten'.

456. lpI. *tšāəŋŋað*, *tšāŋam* 'tarttua, käydä käsiksi', vrt. s. **hama** 'fångredskap, krok, knep', **haamaista** = **hahmaista** 'glupskt svälja'; **hahmotin** 'hvarmed man griper, klo'. Lapin sana on merkityksensä tähden erotettava toisesta samanmuotoisesta sanasta: lpN. **čāgŋat** 'se insinuare, arte sibi aptare (vestem), clam subrepere', I. *tšāəŋŋað*.

457. lpN. **čappo** 'supra modum, summe', **č. vaivaš** 'fattig i høi grad', ? Luul. *čapu* 'sogar(?)' ~ s. **supi** 'helt och hållet': s. suolaton, s. suomalainen j. n. e.; leipä on loppunut supi (Enont.).

458. lpN. **čarre,** g. **čare; čarëm** 'annulus adipis, in superficie laticis natans', Luul. *čārrime-* 'fettauge auf suppe' ~ s. **soro, soronen** 'drypande l. fallande droppe, liten blåsa l. perla på en vätska'. Enontekiön lapinmurteessa, oli omituista kyllä, muoto *tšaδīn, -īma,* johon voisi ehkä verrata vatj. **säteme** = soro. s. **soro**:lle esittää Wichmann vastineita kaukaisemmista sukukielistä (FUF XI, s. 196).

459. lpI. *tšārranið* 'havata, herätä' ~ s. **herätä.** lpR. (Friis) **jeretet** 'expergisci, resipiscere' < s.

460. lpN. **čarvvet** 'digitis vel unguibus arcte premere', Luul. *čabᵉrije-, čabᵉru-* ja *cabᵉrije-, cabᵉru-* 'klemmen, drücken', I. *tšarvuð,* Ko. *tšēäʙrąieɒ,* Kld. *tšaʙraᵈ, -bram* 'kouraista' ~ s. **hapristaa** id., **hauraista** 'kaapata, kouraista' (Peräpohj.) > lpI. *hàuraštið* id. Lapin **čarvvot** sanalle esittää Wichmann syrjääniläisen vastineen (FUF XI, s. 277).

461. lpN. **časket** 'percutere, secare, cædere', Luul. *čaške-* 'werfen; ermüden, beschweren (söka: luften söker)', I. *tšaškeð, tšaskàm* 'lyödä', Ko. *tšaᵗškeɒ, tšāᵗškam* id., Nrt. 'heittää suopungilla', T. *tšaᵗškeᵈ, -ᵗskįm* 'lyödä; hämmentää (puuroa)' ~ s. **hutkia.** S. > lpN. **huškot,** I. *huškoð* id. (Qvigstad, B., s. 195).

462. lpN. **čacca,** g. **čaca** (dial.) 'aquarum divortium in montibus' ~ s. **tyty** 'dam, dämning, fyllnad'; vrt. sam. **sâda, sada** 'pfütze'. Mahdollista on kuitenkin että **čacca** on tekemisissä **čacce** 'aqua' sanan kanssa.

463. lpKo. *tšēärēᵏvɒ, tšēärγᵉi* 'kivistää, pakottaa' ~ s. **särkeä, särky.** Koltan sana merkitsee myös 'jyristä', kuten N. **čærggot,** I. *tšēärᵉuð*; lpN. **særggat** 'in ossibus dolorem sentire' on kaiketi laina suomesta (ks. Wiklund, UL, s. 181). S. **särkeä** sanaa merkityksessä 'rikkoa, murtaa' vastaa taas lp. **čærggat** 'sutura resolvi'.

464. lpT. *tšēäụvaɒ, tšēärᵉi* 'vyöryä (hiekkatörmästä), ? lpN. **čavvot** 'arena obrui, obtegi' ~ s. **sievi** 'sandkulle, -backe, sandmo, -hed'.

465. lpR. (Halász) *ciehtet* 'müssen' ~ s. **häätyä.** Vrt. kuitenkin myös N. **sættet, sæđam** 'debere, deberi' (Wikl. UL, s. 168).

466. lpN. **čiekkā, g. čiegā** 'latebra', Luul. *čēɔka-* 'verbergen, verstecken',, I. *tšieha*, g. *tšieɣva* 'kätkö, piilo', Ko. *tšieɔkʻ*, g. *tšieɣɣa*, Kld. *tšīɘkʻ*, g. *tšīɣa*, T. *tšīɘkʻ*, g. *tšīga*, vrt. s. **sikko** 'penningsgömsle'.

467. lpKld. *tšīvitškvńbtš* 'eräs pieni kahlaaja (limicola pygmæa)' ~ s. **tiivi** id.

468. lpN. **čoakke, g. čoake** 'collectio, acervus, turba, examen' ~ s. **tokka** 'bylte, knippe; skock, renskock; lpN. **doakke, g. doake** 'agmen, caterva, grex, examen, glebula' on katsottava lainaksi suomesta. (Ks. Wikl. UL, s. 213). Luulajanlappalaisessa *čōɔke-* 'haufen' sanassa esiintyy **k** ~ **g**-vaihtelu.

469. lpN. **čorro, g. čoro** 'umbo, jugum montis', Luul. *čorri-* 'sehr grubiger berg', I. *tšoṙò*, g. *tšorò*, T. *tšorrᵘ*, g. *tšori* 'harju, selkonen' ~ s. **siiri; syre** id. Setälä: **čorro** ~ s. **soro, sorko** 'segmentum rectum et longum, e. c. corii', FUF I, s. 247; ~ **syrjä**, s. 268. (Qvigstad [B., s. 224]: **čorro** ~ s. **torro**).

470. lpKld. *tšòɔ̀kvᵈ*, *tšōɘkaᵐ* 'pistää' ~ s. **tokata** 'sticka, stinga, picka', **tokaista; tökkiä**, karj. *tšokkoa*, *tšokata*, *tšökätä* (ks. Wichmann, FUF XI, s. 198). (Huom. myös lpKo. *tsòᵊkᵒššeᴅ* 'tokata, tyrkätä'; Wiklund, UL, s. 216: s. **tokata** ~ lpN. **coakket**).

471. lpN. **čorbma, g. čorma** 'pugnus', **čorbmat** 'pugno percutere', Luul. *čorᵒmo-* 'faust', I. *tšuřṁᵃ*, Ko. *tšořṁᵃ* 'nyrkki', vrt. s. **survoa, survaista.**

472. lpI. *tšuᴡàhtuδ*, *tšuᴡàutʻum* 'kiihtyä, suuttua', *tšùᴡtʻij* 'kovin', komp. *tšuᴡəᴡtʻiʙ* ~ s. **tohtua, tuohtua** 'kiivastua, vihastua' (Peräpohj., Karjala).

473. lpKo. *tšŭäřšʻ*, Kld. *tšŭəřšʻ* 'heinäsorsa', Kuolajärvi (Fellman) **tjors**, N. **duorše**, Luul. *turᵘsu-*, I. *tùäřšʳ* ~ s. **sorsa, suorsa.** Inarin-, norjan ja ruotsinlappalainen muoto lienee dissimilation tulos. Laina suomesta on kenties N. **šuorššo, g. šuoršo** 'anas boschas'; tähän nähden ks. Wichmann, Zur geschichte der finnisch-ugrischen anlautenden affrikaten (FUF XI, s. 178).

474. lpT. *tšuoɢs*, g. *tšŭoɢkə̣zį* 'ota, oka, piikki' ~ s. **sukanen** id.

475. lpR. (FRIIS) **čuokon** 'canalis ligneus ad aquam ducendam' ~ s. **huoko, huokonen** 'liten öppning, hål, hvarigenom någonting strömmar, por, draghål, andhål, sugrör, källåder, remna, utströmning'.

476. lpKo. *tšįərrʳjeɒ* 'valjeta (taivaasta pilvisään jälkeen), seestyä' ~ s. **sarastaa.** QVIGSTAD esittää suomen sanalle toisen etymologian: N. **šærrad** 'serenus' (B., s. 222).

477. lpI. *tšŭŏtlsað*, *tšuozai* 'tulla siipisadoksi', *tšuozzań* 'siipisatolintu' ~ s. **satain, (siipi)sato.** Kenties kuuluu tähän myös lpKo. *tšŭoəlsʊɒ*, *tšuoƀzᵊi* 'syöksyä, pudottautua veteen (kuten peuralauman tapa oli tehdä järven tullessa eteen)'.

478. lpKld. *tšuʊ̄jᵃ* 'savi', T. *tšuʊ̄vᵃ* ~ s. **savi**; Ko. *sāu̯vᵃ*, g. *sāva* id. < s.

479. lpKld. *ʳuaɹɹʊᵈ*, *ʳuaɹaᵐ*, N. **ollit, olam** 'pertinere ad, attingere, sufficere; række, være saa lang, at det naar, strække til (uden at bevege sig)', T. *òaɹɹąᵈ*, *òaɹąm* 'yltää, ylettää; riittää' ~ s. **ulottua, ulettua, ylettää**; epätietoista on, kuuluuko tähän myös lpN. **oallë** 'mirifice, vehementer, praecipue', I. *oaľi* 'täysin, täydellisesti'. — SETÄLÄ, Zur frage nach d. verwandtschaft, s. 33: lpK. *oalle-* 'hinreichen' ~ s. **olla (ole-)**, WIKLUND, UL., s. 215: lpN. **oallë, olle** ~ s. **olleti.**

480. lpN. **unokas, unohas** 'incommodus, injucundus, malignus, inimicus', I. **unohas** 'hankala', vrt. s. **onea** 'hemsk, ovanlig, oduglig', karj. **oneh** 'suru'.

481. lpN. **uvve**, g. **uve** 'flumen placide labens, fluvius' ~ s. **vuo** 'strömfåra, ström, strömdrag'; muotoon nähden vrt. lpN. **avve**, g. **ave** 'cingulum' ~ s. **vyö** (QVIGSTAD, B., s. 163).

482. lpT. *vaɒtˡleᵈ* (< *nt* ~ *d*) 'vetäistä, piiraista', vrt. s. **vetää, vedellä.**

483. lpKo. *vāƀzań*, g. *vaəlsań* 'vapa, salko, johon verkko vedessä kiinnitetään', Luul. *vūəəcune-* 'im seeboden befestigter

stecken, woran das eine ende des netzes beim hinauslegen desselben gebunden wird' ~ s. **vaato** 'notstång, nätgista'.

484. lpN. **văgge, făgge** 'uncus ligneus', I. *vaɢɢe*, g. *vàɢè* 'puinen keittokoukku' ~ s. **vinke, vinkka** id., myös 'takan vieressä oleva kääntyvä keittopatsas, josta lähtevään poikkipuuhun pata kiinnitetään tulelle asetettaessa'. — Huom. myös lpN. **vuokko,** g. **vuoko, vuogo** 'uncus, quo olla ahenea super ignem pendet', Luul. *vaɔkke-* 'haken, womit man den topf vom feuer hält, so dass er nicht überkochen kann'; mahdollisesti on tämä skandinaavinen laina (vrt. **hake**).

485. lpN. **vagjolet** 'vadere', I. *vaịèlɒiδ* 'vaeltaa' ~ s. **vaeltaa** (< ***vaje-**); sam. **vajerāu** 'fortfahren'.

486. lpN. **vagge** 'locus depressus, convallis parva', Luul. *vagge-* 'tal' ~ s. **vinkalo** 'remna', **vuorenvinkalo** 'bergskrefva'; lp. > s. **vankka** 'kalliopohjainen kurulaakso' (Enontekiö); **Koutavankka** ja **Urtasvankka** (tunturien nimiä).

487. lpKo. *vàɉɵᵏes*, *-ʳses*, Kld. *vaɉɵᵏes* 'läpitunkeva, vihlova (ääni)', vrt. s. **vaikea.**

488. lpN. **vakkad, -des** l. **vakkes** 'rapidus', v. **ravdnje** 'strid strøm', R. (Friis) **vikket** 'fluvius rapidus', I. *vōha-* 'vireä', Ko. *vę̄γγaš*, g. *vęɔk̀až* 'virtapaikka', Kld. *vęɵkaᵟ* 'nopea', *vęɵktèńńe* 'pian', T. *vaɵktàst* id., A. (Gen.) *vìktap* id. (komp.) ~ s. **vikevä** 'vuolas'.

489. lpN. **valat, valaha, valata, valaka** 'ambituscorporis super alterum umerum sub alterum bracchium, R. (Friis) **valas, vallasan** 'lorum, quo pera gestatur; bærebaand paa randsel', Luul. *valās*, *vallase-* id., *valāke: šūəɔpan læ v-kin* 'der wurfstrick hängt über der schulter' ~ s. **viileke** 'laukun kannin, remmi'; lp. > s. **valake**: suopunki on valakhessa (Enontekiö).

490. lpV. (Friis) **valleđ, valam** 'effundere', Ko. *vāʌɪvɒ*, *vāʌam* 'kaataa, valaa', Pts. *vällᵘ*, g. *vāla* 'juontovesi, väylä (koskessa)', T. *vāʌa*, g. *vāʌʌagị* 'rankkasade' ~ s. **valaa;** lp. > s. **Vaala** (Oulujoen niska), **Vaalajärvi** (Sodankylässä).

491. lpKo. *valleᴅ*, g. = 'koste, velle, akanvirta' ~ s. **vällä** 'djupare vatten mellan forsande ställen'. (Wikl. UL, s. 182: **vällä** ~ lpN. **fielbma**).

492. lpT. *vᴅʌʌᵘ*, g. *vᴅʌį* 'pakkashuuru (joka tuprahtaa ovesta huoneeseen)' ~ s. **vilu**.

493. lpT. *vᴅnnaȷ̆ȷᵘ* 'vino, viisto', *vᴅnnaᵈ* adv., R. (Friis) **vanjal, vadnjel, vidnjel** 'obliquus', Luul. *vińūk*, adv. *vidńut*, N. **vidnje-, vinjo**, I. *viᵈnne* ~ s. **vino, vina; viina** (Enont.). Ks. Qvigstad, B., s. 227.

494. lpR. (Friis) **vappeldet** 'huc illuc quasi oscillo agitori' ~ s. **vivata, vipaan** 'dallra, röras af och an', **vipattaa** 'lentää epävakavasti (kuten huonosti tehty nuoli)', **vipota, vippoon** 'hastigt drifvas omkring, rotera'; **vipperä, viipperä** 'väderleka', **viippu** 'vågbalans; hoppbräde'.

495. lpN. **varbmastet** 'acriter insilire (de ursu)', Enont. *varᵇ-mähiᵊt* 'säikähtää, kavahtaa' ~ s. **virma**. S. **varmahtaa** 'säikähtää' (Enont., harv.) < lp.

496. lpN. **varres, g. varras** 'sanus, bene valens', ? R. (Friis) **varret** 'celeriter accurrere' ~ s. **vireä**. Toisin UL, s. 239.

497. lpN. **vāsso, g. vāso** 'periculosum aliquid, discrimen' ~ s. **vahinko**. Huom. myös lpR. (L. & Ö.) **vasjek** 'infortunium' (Wikl. UL, 126).

498. lpT. *vašnɛ*, g. *važńɛ* 'utu, hieno sumu', vrt. s. **vihma**.

499. lpN. **vædde, g. væde** 'radiculæ prætenues et longæ, fibræ arborum, ex quibus funes nectuntur et corbes vinciuntur', Luul. *vettēk* 'von fibern geflochtener wurfstrick', *vettē-kārre* 'geflochtener korb', I. *veᴅᴅi*, g. *vēᴅi* ja *vēᴅis*, g. *vĕäᴅᴅå* 'juuri' ~ vir. **wind** 'graswurzel, zähes stück rasen', **windama** 'das feld von wurzeln reinigen'. Vir. i palautuisi e:hen, kuten sanassa **minema** < **mene-**. Toista alkuperää on lpLuul. *öttēs*, g. *öddāse-* 'dickeste wurzel eines baumes'; Ko. *vŭððlʳ*, g. *vuᴅðᴅe*, Kld. *ʳŭənᴅᵗʳ*, *ʳuəndes*, g. *ᵛŭańᴅᵗas*, T. *ʳįənᴅᵗᵗ*, *ʳįəndes*, g. *ȯańᴅᵗazį* (ks. Setälä, FUF XII, s. 82) 'juuri'.

500. lpT. *věäᴅt*, g. *veäde* 'kulleverkko (jolla kalastetaan soluttamalla sitä myötävirtaan)' ~ s. **vata** 'dragnot l. -nät'.

501. lpKo. *vεivas*. g. *vεi̯vaz* 'saivar, pikku täi' ~ s. **väive** 'kreaturslus', **vöyvö** 'täi (leik.)'.

502. lpKo. *veл'л'ai*, *-ajes* 'huolimaton, välinpitämätön (esim. suorituksissaan)', vrt. s. **väljä**, merkityksessä huolimaton: »kyll' on mieli melkeässä, väki väljässä tilassa, kun on toisen miehen päässä — —.»

503. Ko. *vèäɔk̆er-* l. *vèäɔk̆el-ńūoлл* 'ent. jousennuoli' ~ s. **vekara** 'starkt krokigt föremål, spjutspets, fiskrok, klo'; vrt. myös **väkä**.

504. lpKo. *vèäλλᵊᵏaᴅ*, *velᵊᵏės* 'väljä, höllä; harva (verkko)', I. *veälɢùᴅið* 'aueta, väljetä; puhjeta (kukasta)' ~ s. **välkeä** 'vid, rymlig, öppen'. Kildinin murteessa sana on liittynyt *l'k*-tyyppiin: *viel̄ᶜkes*, *-kaᵟ* (merk. = Ko:ssa).

505. lpR. (Friis) **vešše**, g. **veššes** 'infirmus', vrt. s. **vähä**.

506. lpN. **viednat, vienam** 'extorquere (nervum)' ~ s. **vänätä** 'brottas; vrida, vränga, gnälla'. Wiklund, UL, s. 182: s. **vänätä** ~ lpN. **vædnjedet, vænnedet, væidnot** 'rixari'.

507. lpN. **viekkat, viegam** 'currere', Luul. *vīeɔka-* 'laufen' ~ s. **viekki** 'fart'; vrt. myös **vikkelä, vikeltää.**

508. lpKld. *viemm'*, g. *vieme* 'halvaus', *viemmᵃššᴅųvᴅᴅ* 'halvautua' ~ s. **viemä** 'yrsel', **viemata.**

509. lpI. *vieřa*, g. *viera* 'ahkionkaari', N. **fierra, g. fiera** ~ s. **väärä**; tähän kuuluu vielä N. **værre, g. være** 'nefas, injuria, fallacia', Luul. *vērre-* 'unrecht, irrig', Ko. *vierr'*, g. *viere*, Kld. ja T. =, A. (Gen.) *ėer* 'väärä (abstr.), syyllinen' (ks. Wiklund, UL, s. 169). Kenties jälkimäinen lapin muoto on abstraktiivisen merkityksensä vuoksi laina suomesta.

510. lpLuul. *vīerra* 'hügel', Ko. *vierr'*, g. *viere*, T. *vīrre*, g. *vīre* 'harju; syvänne, kosken pyörre' ~ s. **vieri, vieru.**

511. lpN. **vicardet, vigardet** 'garrire; kvidre, smaapludre', Luul. *vicērte-, vilērte-*, F. *vīɔtsεrdit*, O. U. *vīεtšεrdit*, H. *vītsεrdit* 'zwitschern', Ko. *vèɔtserᴅeᴅ*, Kld. *vibtšerᴅeᵈ* id., T. *vıᵈǯᵉvăᵈtiį* 'pääskynen' ~ s. **visertää**. Kildiniläinen sana palautuu čč ~ č, turjalainen čč ~ ǯ vaihteluun, joka viimemainittu parhaiten vastaa s. s:ää. Ks. Wiklund, UL., s. 264.

512. lpI. *virrū-säɢɢᴵ* 'virepuikolla laukeava kaarimainen kuusangan ansa', vrt. **vire, virittää**. (I. *virrū* < *virray* [gen.], nom. **vīra*).

513. lpN. **vitkat** 'corpus mortui humo sacrata consternere', lpKo. *vėᵊᵗškᴠᴅ, vēᵗškam* 'paiskata (esim. kivi veteen)' ~ s. **viskata**; vrt. myös **vatkata** 'viskata' (Enontekiö).

514. lpI. *vođđᵃ*, g. *vōđa* 'morosto, tunturikoivikko, tunturi, joka ei kohoo koivurajaa ylemmäs', Ko. *vęᴅᴅᴵ*, g. *vēᴅa*, Kld. *vęᴅtᴵ*, g. *vęđa*, T. *vaᴅtᴵ*, g. *vadį* id., vrt. s. **viita**; lpN. **vađđa**, g. **vađa** 'locus exiguo spatio, planus et aridus', Luul. *vaɔta-* l. *vatā* 'offene, trockene ebene (in den hochgebirgen)' ei merkitykseltään sinänsä sovellu suomen sanaan yhdistettäväksi[1]).

515. lpKld. *vęʟʟᵃ*, g. *vęʟa* 'vapa' ~ s. **vali** 'den nedra kvistfria delen af en trädstamm, skaft'.

516. lpI. *vŭŏbbžᵉ*, g. *vuabžu* (Äimä *vŭŏptšᵉ*) 'heinävä suooiusta, -vyöhyke, jossa on perättäin lampia', vir. **āz**, g. **āza, āzu** 'wiese (gute), bachwiese'. Ks. n:oa 533. — Lp. > s. **vuotso, vuotsu** (Äimä, Lappalaisia lainasanoja suomen murteissa, s. 47, JSFOu XXV).

517. Friis dial. **vuobda** 1) 'pectus, cavitas arboris', 2) intestina pectoris', Luul. *vuəbᵉta-*, g. *vūəbta, vūəpta* '(innere) brust',

---

[1]) Huomattava on, että Itä-Lapissa ei tiheitä koivistoja (**viita** 'busksnår, tät ung löfskog, lund') juuri tavata alavilla mailla, vaan vaaroilla ja tuntureilla vähän alempana puurajaa, mäntyvyöhykkeen yläpuolella; *vođđᵃ* on korkea vaara t. matala tunturi, jonka tasainen laki koivuvyöhykkeelle sattuen on lyhytkasvuisen sakean viidan peittämä. Köölin niukkametsäisillä seuduilla näyttävät lappalaiset ruvenneen nimittämään korkeaa ylännelakeaa **vađđa**:ksi, vaikkei se kasvanutkaan koivua.

lpI. *vŭŏʙƀᶦ*, g. *vuoʙda* 'vatsaontelo, kohtu', Ko. *vŭŏʙƀᶦ*, g. *vuoʙda* 'vatsaontelo, sisukset', (Pts. *vŭŏr̄ƀᶦ* id.), N. **vuovdda**, g. **vuovda** 'quod pro diaphragmate est, pars corporis prior et posterior; homo vorax, hellus' ~ s. **onsi, onte-, ontto.** Laina suomesta lienee Ko. *vuəƀves*, g. *vuoƀtaz* 'puunontto, liukku'. Ks. vielä n:oa 534.

518. lpR. (Friis) **vuebne** 'custodia; varetægt, gjemsel'. **vuebnanet** 'curare; passe', vrt. s. **huoma** 'vård, beskydd, uppsigt, försyn', **huomata** 'varseblifva, märka; ha uppsigt öfver'. Lp. **bn** < *vn; vrt. R. (Friis) **gabnja** = N. **găvdnja**, I. *kouʹn̆aviđ* (ks. n:oa 51). Laina suomesta on lpN. **fuomašet, fuobmašet, huomašet, -mahet, -mehet, -metet,** Luul. *hūəmahe-*, I. *vuăᵇm̆ašiđ*, Ko. *vuoᵇm-maššev*.

519. lpN. **vuobërs** 'rangifer mas trium annorum', Luul. *vūə-perissa-*, *vūəpese-*, I. *vuəvers*, Ko. *vuērᵉs*, Kld. *vŭβer̄s*, T. *ᶠịber̄s* ~ s. **uve(h), upeen** 'hingst', veps. *uƀeh*; lp. > s. **vuorso, vuorsa** '3-vuotias urosporo' (ks. Wiklund, UL, s. 202) ja ven. уборсъ (ks. Genetz, KL:n sanak., n:ő 1927).

520. lpN. **vuodna,** g. **vuona** 'sinus maris', Luul. *vūəlna-* 'meerbusen', I. *vuoᵈn̆a*, g. *vuona*, Ko. *vŭŏᵈnnᵃ*, g. *vuona*, Kld. *vūnnᵃ*, g. *vūna*, A. (Gen.) *vūnn*, vrt. s. **vana, vanavesi** 'fåra, ränna, vråk i isen'; s. **vuono** < lp. Merkityksen nähden vrt. lpN. **nuŏrre** ~ s. **nura** (n:o 213) ja lpN. **čoalbme** 'fretum augustum', s. **salmi** ~ ? syrj. *śon* 'tal, hohlweg, vertiefung (zwischen zwei abhängen)', Wichmann, FUF XV, s. 42).

521. lpKld. *vuəđès*, g. *vuoᴅtas* 'ankara, raju (tuuli)', T. *vịəd*ɪ*s*, *vịəᴅtàzị* ~ s. **aatua** 'förargas'.

522. lpN. **vuŏkke,** g. **vuoge** 'modus, ratio, natura, gustus, genus, arbitrium, indoles', Luul. *vuəɔke-* 'gestalt, aussehen; zustand', I. *vuəhi*, g. *vuəu̯vi*, Ko. *vŭəɔkᵉ*, g. *vueịje*, Kld. *vūəkᵉ*, g. *vūγe* 'tapa', vrt. s. **vakava**; samO. **ógolak, uogolaŋ** 'sich gewöhnen'. S. **vuoka** 'form, sätt' olisi tällöin laina lapista (ks. UL, s. 203).

523. lpR. (Friis) **vuokko** 'temporis aut spatii intervallum' ~ s. ***vake** : **vakk(e)hesta** 'levon, väliajan jälkeen, vereksettä' (Peräpohj.).

524. lpLuul. *vuəlle* 'gesang, lied', vrt. s. **vala**; lpN. **vālle**, g. **vale** 'juramentum, jus jurandum' on arvatenkin laina suomesta.

525. lpR. (Friis) **vuolmeset** 'de scaphis dicitur, dum alterutro latere in aquam deprimuntur undamque recipiunt', vrt. s. **valmata** 'draga till sig': näkki valmaapi.

526. lpN. **vuolšše**, g. **vuolše** 'pus aquosum' ~ s. **vahla** 'dregel, fradga, skum'; jommassakummassa kielessä on tapahtunut metateesi.

527. lpI. *vuᵢⁱᵊηηābž* 'haltia, vetehinen, metsähiisi, peikko', myös *ńń*:llisenä *vuiȧᵈńńābži-ɓaᵇmmūh* 'ulpukka (»ahdin kengät»)', vrt. s. **aave**.

528. lpN. **vuoras**, g. **vuorras** 'vetustus, grandævus, senex (venerandus)', Luul. *vūəras*, *vūərrase-* 'alt', I. *vuoras*, g. *vŭŏrraz*, ? Kld. *vùras*, g. *vùřras* 'iso, raavas (kala)' ~ s. ***varas**: varhain. Merkitys näyttää lapissa kehittyneen seuraavasti: varhainen > ammoin sitten ollut tai syntynyt > vanha.

529. lpN. **vuorret**, **vuoram** 'a vertigine in gyrum **agitari** delirari', **vuorrem** 'deliratio, insania', Luul. *vuərra* 'verrückt (von renntieren, wenn sie immer rings herum laufen)', Ko. *vŭorraᴅ*, *vuoram* 'houria', *vŭorrąi* 'hullu', Kld. *vūrrᴜᴅ*, *vūraᵐ*, T. *vīrrąᵈ*, *vīrįm* ~ s. **uraa** 'dåre'.

530. lpR. (Friis) **vuorve** 'pavidus, proprie de avibus', Luul. *vuər've-*, attr. *vūərvēs* 'scheu (von vögeln)', vrt. s. **urvelo** 'ihmisarka'.

531. lpN. **vuossa**, g. **vuosa** 'uterus', Luul. *vuəssa-*, g. *vūəssa*, 'sack', Ko. *vŭŏšsᴬ*, g. *vuošsa*, Kld. *vūšsᴬ*, g. *vūšsa*, T. *vīssᴬ*, g. *vīssį* 'pussi, massi', vrt. s. **vasu**, ? samJ. **ηaese'**, **ηaesi'** 'sack'.

532. lpN. **vuottet**, **vuotam** 'vestigia animalium videre, investigare, conspicere, explorare', Luul. *vuəɔtte-* 'spüren', I. *vŭŏtt'iδ*, *vuȧt'am*, Ko. *vŭəɔtteᴅ*, *vuoʾtam*, Kld. *vūɔteᵟ*, *vuəᴅtaᵐ*, vrt. s. **ottaa**, vir. **võtma** (silmä ottaa = erottaa, keksii, näkee; edelleen: ottaa varteen). (Merkitykseltään on varsin lähellä lapin sanaa. vir. **vaatma**, **vaadan** 'sehen, betrachten', jossa kuitenkin **aa**:n katsotaan syntyneen supistumasta). S. **vuottaa** = **vuottet** (Peräpohj.) < lp.

533. lpN. **vuocce,** g. **vuoce** 'ager graminosus', vrt. s. **vetaja** 'sumpig mark'. Wichmann esittää **vuocce:**lle vastineita itäisistä sukukielistä, FUF III, s. 103.

534. lpN. **vuovdda,** g. **vuovda** 'cavum, spelunca, fauces, vas ligneum cavatum, cella (capsa) incubandi, incubitorium anatum', Luul. *vuəuᵋta-* 'hohler stock, den man zum nest für enten hinaussetzt, um ihre eier leicht finden zu können', *vūəutake-* 'hohl (von bäumen)', I. *vŭŏu̯ᴅᴬ*, *vuouᴅa*, Ko. *vŭŏu̯ᴅᵗᴬ* (*vȯu̯ᴅᵗᴬ*), g. *vuouᴅa*, Kld. *vuu̯ᴅᵗᴬ*, *-uᴅa*, T. *vi̮u̯ᴅᵗᴬ*, *-uᴅi̯* 'pesimäpönttö, uukku, puun-ontto' ~ s. **uudus** 'konstgjord fogelnäste', **uuttu** id., myös muoto **uu** tavataan (Peräpohj.). Paasonen on esittänyt **uuttu**-sanalle ostjakista vastineen, joka osoittaa lp. **vd:**n, s. **ut:**n palautuvan ***ηt:**hen (FUF VI, s. 241); Setälä mainitsee uutun kirjoituksessaan »Suomensukuisten kansojen esihistoria» (Maailman hist., s. 486) alkukantaisen siipikarjanhoidon edustajana.

535. lpN. **vuovdnot, vuovnom** 'trepidare et odore locum olentem pertentare; fare omkring og snuse ivrigt for at finde noget paa et sted, hvor det findes lugt', Luul. *vuəuᵋnu-* 'im walde auf der jagd nach renntieren etc. umhergehen', I. *vŭău̯ńuδ* 'vaania peuroja, pyydystää kevätpeuroja' ~ s. **uuna** 'misstanke om ngn, aning, instinkt', **ouno** 'förkänningar till sjukdom', ? **uumoa** 'hafva ngn förkänning, ana'; vrt. kuitenkin myös **vainu, vainuta.** S. **vuongua** (Inari) = *vŭău̯ńuδ* < lp.

536. lpKo. *vi̮u̯əu̯lᵉ* (l. *vu̯u̯lᵉ*) 'puinen koivun kytkyt'; vrt. s. **vaula, vaulu** 'vidjeband till not, årtullar, slädar o. d.'; **vaklat** 'vapeet' (Simo, Räsänen), Venäjänlapin kons. astev., s. 117. — Epävarmaa on, kuuluuko tähän myös lp. **vavllo** 'sufflamen, quo trahæ currentes tardantur'.

Liite.

537. lpT. *å̀ľľɛ-(ʙǭrnai*, pl. *-ʙǫrñà*) '»*i*.-lapsi, -set», noidan muille näkymättämät apurihenget (= lpN. **noaidde-gazze**)', vrt. s. **aljo, alju** 'tam, hemtam'.

538. lpKo. *āzzᵃ*, g. *à'ssaγ*, Kld. *äzᵅ*, g. *ɑssaᵞ*, T. *āzᵎ*, g. *āssįgi*, A. (Gen.) g. *āssoj* l. *āss'γi* 'vaatekappale', pl. 'vaatteet' ~ s. **ase, asu.** Tähän kuuluu kenties myöskin lpN. **assat, asam** 'habitare', **asa,** g. **assaga** 'domus, sedes', I. *āssað*, *āzam* 'asua'; venäjänlapissa on tällä verbillä ahtaampi ja alkeellisempi merkitys 'tehdä metsätilassa puoliskota l. laavo ja asustaa siinä' (Ko. *à'ssaᴅ*, Kld. *āssʋ̥ᵟ*, T. *āssą̈ᵈ* transit.; omituista kyllä, esiintyy Kildinin murteessa puheenalaisten sanojen vahva-asteisissa muodoissa eripituinen ensi tavun vokaali: *ɑssaᵞ*, mutta *āssʋᵟ*).

539. lpKo. *jaχšʋᴅ*, *jāusam*, Kld. *jɑχsʋᵟ*, *jaušaᵐ*, T. *jāǩsʋᵈ*, *jāᵞᶜsam*, A. (Gen.) *jāįkse-*, *jāχse-* 'riisua' ~ karj. **jakšoa** 'riisua'.

540. lpLuul. *jēuɔsas* l. *jāuɔsas* 'luftzug', T. *jiǩsem*, attr. *-mes* 'kylmä' ~ s. **jähtyä, jäähtyä;** ? **jähkä** 'jakso pystypilviä taivaanrannalla': jääksi jähkä luoteen (ks. Äimä, JSFOu XXV, ı, s. 14). Itäisistä sukukielistäkin on sana tunnettu: mord. *ekše*, *jɛšɛ*, *ɛšɛ*, tšer. *jükšem* y. m. (ks. Paasonen, FUF XII, s. 304).

541. lpT. *jišťjeᵈ* (*i* < *ie*) 'suuttua' ~ s. **jästääntyä** (murt.) id.

542. lpKo. *joχšeᴅ*, *jōušij* 'kadota, karkota', vrt. s. **juosta, juoksen.** Vrt. lpN. **juovsetet** ~ s. **juoksuttaa** (UL, s. 201).

5

543. lpN. **jolak** 'multum glaciei in via' ∼ s. **jyleä** 'skroflig', Enont. **syysjyleä** l. **jylikki** 'vähäluminen iljanteinen syyskeli'.

544. lpN. **jolas**, g. **jollas** 'vestigia tarandorum, qui ordine ierunt', Luul. *jolōs*, g. *jollōse-* 'weg, den man mit der herde im schnee gemacht hat', vrt. s. **jola** 'skåra, ränna, fåra'.

545. lpN. **jorbme** 'gurges, compluvium', Luul. *jorᶜme* 'kleine wasserpfütze; stilles wasser unterhalb eines wasserfalles (in bächen)', I. *jorṁo* 'hauta, järämä kosken alla'. Ko. (Pts.) *jorṁᵘ* ∼ s. **jurmu** id. (Inari, Kittilä, Sodankylä); s. ? < lp.

546. lpLuul. *jorēm* 'sehr kleiner see', vrt. s. **jyrä** 'brannt, brunn, djup däld'; vrt. myös **jyrhämä** 'syvänne kosken alla (P.-Pohj.)'.

547. lpR. (L. & Ö.) **jukte, jutte** 'quod, quia; att, emedan' (Halász) *jukte*, *juktie*, *jŏktie*, *juχtie* 'weil, da; als; dass, so dass, damit' ∼ s. **jotta** 'att, för att, på det att, så att; på hvilket sätt; hvarigenom, därigenom, därmed, på sådant sätt'.

548. lpN. **juovnna**, g. **juovna** 'transitus; naturlig vei eller passage (gjennem skov, ur, i elv for baad)' ∼ s. **juomu**; UL, s. 201: **juovnna, juodna** ∼ s. **juoni.**

549. lpN. **gaddo** 'poples', T. *kāññᵘ* 'linnun sääriluu' ∼ s. **kinttu, kintere-**; ks. n:oa 80.

550. lpKo. *kālem*, g. =, Kld. *kalem*, g. = 'rintaverkko, nuotan toinen osaverkko (perästä lukien)' ∼ s. **kalin** rinnan ja hapaan välillä nuotassa, **kalimet** pl. 'rectis quædam species ad sagenam pertinens; en sort af mellantäta sorten uti noten; efter kilen följa — — — 3) k a l i m e t', Paltamo. (Lisiä Jusleniuksen Sana-Lugun Coetukseen, julk. A. V. Koskimies). Lapin sanaa tuskin voi tumman *a*-äänteensä tähden pitää lainana, ei ainakaan myöhäisenä. — Ugrilaisissa kielissä tavattava verkkolajin nimitys: ostj. *χāləβ*, *χāləpᶜ*, vog. *χūlᵘp*, *kuлp*, unk. **háló** (Budenz, MUSz., s. 84, Szinnyei, NyH, s. 141) on varmaankin tähänkuuluva.

551. lpT. *kāʌʌnaək*, g. *-agį* 'tippa, pisara' ~ s. ***kulle**: sataa *kullhèllhèn* (Sodankylä) = sataa hiljakseen, pienin pisaroin (*»küllä nüt tuli māvunnaįnen saįe, kun nuįn kullhèllhèn sattā»*). Vrt. myös s. **kulata** 'sorla, porla, plaska, glöta', **kulahus** 'klunk'.

552. lpR. (Halász) *kàllàsit, kallešit, källāsit* 'liegen', *källih, kėllih* 'liegen; sich legen' ~ s. **kellua; kellettää** 'vältra sig på rygg, vräka sig, ligga vårds- l. sorglöst, makligt', **kellistää** 'vända på sida, slå omkull, vända upp och ned, fälla l. vräka omkull'.

553. lpN. **gālos**, g. **gāllos** 'frigidus', **gāllo**, g. **gālo** 'frigus', Luul. *kāllu-* 'kühles wetter im sommer', adj. *kālūs* ~ s. **kalea** 'kylig, kulen'; **kaalo** 'kolea (ilmasta)', lapinsuom. (? < lp.).

554. lpN. **galppat, galpam** 'prælle, hoppe op igjen, stødes, springe tillbage, rikosjetere' ~ s. **kilpistyä** 'återstudsa, slinta, bli efter i täflan'.

555. lpI. *käəŋŋir-vuàlabž*, Ko. *kŭdńńer-vuvʌvž* 'kainalo' ~ s. **kyynärä, kyynäs-**. Vrt. lpN. **garnjel** y. m. (UL, s. 248).

556. lpR. (Halász) *kappultī'* 'schwimmen auf dem wasser; fliessen' ~ s. **kummuta, -mpuan** 'kvälla l. välla, upp- l. framvälla l. välla starkt (som vattnet ur en källåder); droppa, drypa, fradgas, koka, pösa, pösa upp, höja sig, sjuda öfver'.

557. lpN. **garggo** 'vadum, brevia', I *kàrēᶜ* 'kari' ~ s. **karvo** id.; 'niemen uloin meren huuhtoma kivinen kärki'. lp. > s. **karkko** 'kivinen hietakangas', Kittilä (Äimä, Lappalaisia lainasanoja suomen murteissa, s. 16, JSFOu XXV,1). Lapissa on toinenkin samantapainen sana: N. **guörggo** 'brevia; sandbanke, som højvandet skjuler', Ko. *kŭŏrəᵏʻ*, Kld. *kùrəᵏʻ*, T. *kįrəᵏʻ* (ks. Venäjänlapin kons. astev., s. 61); tästä n:ossa 579.

558. lpR. (Halász) *karrase*, pl. *karras', -rres'* 'wasserfall', vrt. s. **kurimo, -mus** 'hvirfvel i ström, vattensvalg, vattenhvirfvel, vattengöl; svalg (djup), krater'. Ks. n:oa 100.

559. lpN. **gattër** 'pes phocæ anterior', Kld. *kᾳδer*, g. *kàᴅtar*, T. *kàder*, g. *kᾳᴅtarį* 'hylkeen raaja' (> ven. **»катапа»** id.); vrt. s.

ketara 'slädfjettra'; leik. myös 'jalka, koipi': »nostaa ketarat taivasta kohti». Paasonen yhdistää s. **ketaran** mord. sanaan *kodoro, kodərks* '(kasvin) varsi' (Kiel. lisiä, s. 14).

560. lpN. **gaččе, g. gače** 'cutis (delphinorum, balænarum)', vrt. karj. **kašu** (Karjalainen) 'kova karstanne hangella'; s. **kasettua** 'kovettua, jäykistyä (moneen kertaan tervatusta nahasta)', Peräpohj.; samT. **kasu**, g. **kaju** 'rinde', K. **kaza** 'baumrinde' (samojeedin sanan yhdistää Setälä epäillen syrj. *kaťś*, s. **kosku** sanoihin, Stufenw., s. 75).

561. lpN. **gavrre** 'aliquid curvum, gibbosum', Ko. *kaṷren*, attr. *kaṷrᵉ*, K. *kaṷreᵟ*, *-rᵉ*, T. *kaṷreᵈ*, *-rᵉ* 'kumara, kyttyräinen' ~ s. **kytry** l. **kytterö** 'nedböjd l. pucklig varelse', **kyttyrä** 'böjd uppåt; puckel', **kyyrö, kyyrä** id., **kyyry** 'krummböjd; nedböjd ställning'; vrt. edelleen tšer. ᵗ*kắđər* 'schief'. Lapin sana on yhdistetty s. **käyrään** (UL, s. 147), jonka vastine on pikemminkin lpN. **gævrre** 'anulus, quo instructus est baculus longus, quo nituntur, qui soleis ligneis per nivem currunt', R. (Friis) **keure** 'troldtromme', Ko. *kĭĕṷrᵉ* 'sompa; sompamainen verkonkives, jossa paino on kiinnitetty renkaan sisään', T. *kĭeṷrᵉ* id., myös 'sormus' (UL, s. 182).

562. lpKo. *kĕǝtten*, *kēʾtam*, Kld. *kiǝteᵟ*, *kintaᵐ*, T. *kịpteᵈ*, *-ptịm*, (Friis) **kepted** 'keittää' ~ s. **keittää**, vir. **kētma**. Geminaatta-t palautuu varmaankin pt:hen; mitä s. **ei**-diftongiin tulee, on vaikea sanoa, onko se alkuperäinen vai myöhempi.

563. lpKo. *kiňᶜtsĕn*, 3 p. *-san* 'suudita' ~ karj. **kinša** 'vaaja'.

564. lpN. **giȇvardet** 'exilire; gjøre et spræt, spræl, sprætte op, kreke': **suövsak giȇvardek** 'marken kreker', I. *kašmarnið* 'ryömiä, luikertaa', *kašmarniịjē* 'hyönteinen' ~ s. **kismiä** 'draga, rycka smått'; **kismittelen** 'nervos extendo; räcker mig' (Lisiä Juslениuksen Sana-Lugun Coetukseen, julk. A. V. Koskimies).

565. lpN. **goalos**, g. **gollus** 'fœdus; fæl, hæslig, styg (baade af ydre og i væsen)' ~ s. **kolo** 'ruma; kolkko' (Peräpohj., Keski-Suomi).

566. lpN. **goaran**, g. **goarran** 'involucrum, ex pelle villosa confectum, quo habena est circumdata', I. *kōrań*, Ko. *kuorvž*, Kld. *kōra*, g. *-rran* 'karvaisesta koipinahasta tehty tuppi, joka ympäröi vuottoraipan', vrt. s. **kuori**. Lapinsuomen **koranki** (= **goaran**) < lp.

567. lpN. **goarkkat, goarkam** 'allidi, impingi; skrabe imod, støde imod' ~ s. **karkku** 'eldstål'.

568. lpI. *kŏăskᶦńas*, Ko. *kŭăᵓᶦskᶦńas*, Kld. *kuatkas*, g. *-tkas* 'syttö, sytyke' ~ karj. **kotkauš, -ahuš** (KARJALAINEN) 'tervaskannosta veistetty sytykelastu'.

569. lpN. **gokčat, gogčat, govčam** 'operire, tegere, obtegere, obnubere', **govčas**, g. **gokčasa, gofčasa** 'tegmen, operculum', Luul. *kopčo-* 'zudecken', *kopčose-* 'decke, deckel', vrt. s. **kopsa** 'ask, korg, noskorg'. SETÄLÄ, FUF II, s. 230: **govčas** ~ s. **kansi**.

570. lpK. *koɹpᵃᵓtteɒ*, Kld. *koɹᵇpχeᵟ*, T. *koɹᵇpteᵈ* 'rakottua, nousta rakolle' ~ karj. **kul'ppu** (KARJALAINEN) 'rakko'; vrt. myös s. **kulppa** 'vattupöl'.

571. lpKo. *korrɒɒ*, *kōram*, Kld. *korrɒᵟ*, *kòraᵐ*, T. *korrąᵈ*, *kōrąm*, A. (GEN.) *korrə-* 'sitoa' ~ s. **kure** 'rynka, skrynkla, tillsnörpning', **kuristaa**. (Tästä erotettava on lpN. **gārrat, gāram** 'constringere, adstringere', Luul. *kārra-* 'in einen schlitten od. dgl. festbinden', I. *kārraδ*, Ko. *kārrɒɒ*, Kld. *kārrɒᵟ*, T. *kārrɒᵈ* ~ s. **kääriä**, DONNER, Vergl. Wörterb. 168, QVIGSTAD, Beitr. 180).

572. lpKo. *korren* 'luona, luota, tienoilla, -lta', *korra* 'luo, tienoille', *-kōrvž* '-lainen, -läinen': *tān-gōrvž* 'täkäläinen', Kld. *karren*, *korren*; *karra*, *korra* postp., A. (GEN.) *gaɾn*; *gārra*, *garra*, *gāra* ~ s. **kera** 'följe, sällskap', **keralla, -lta, -lle**. Vokalisminsa tähden on *korr-*, *karr-* erotettava toisesta samaamerkitsevästä sanasta: lpN. **guorra** 'ora, margo', Luul. *kūərra-* 'rand', Kld. *-kūrvst*, *-kuřre*, T. *-kịrst*, *-kịrre* : *peř't-kūrvst* 'tuvan luona t. luota', *kịəɒtᵉ-gịrre* 'kodan luo'.

573. lpN. **govllot, govlom** 'ructare; gulpe' ~ s. **kyyliä, kyylyä** 'känna äckel, vämjas, kasta upp', Enont. **kyylätä** 'röyhdellä suusta pahaa hajua (vars. koirasta)'.

574. lpN. **guđjo** l. **guđđejo** 'stragulum, tegumentum', Pulm. *guδᵉju*, Luul. *kurᵊju-* 'decke auf schlitten', Ko. (Pts.) *koδʒᵃ* 'ahkiopeite' ~ s. **kulju** id. (lapinsuom.); l:stä *l ~ δ:n edustajana Peräpohjan murteissa ks. Venäjänlapin kons. astev., s. 111.

575. lpV. (Friis) **gulnas** 'oidemia fusca', Kld. *kùɹnas*, Ko. *kuoɹŋas* id. (merilintu, korri) ~ s. **kulmunen** 'svärta (fuligula fusca; kolso)', Lnr. lisäv.

576. lpLuul. *kūəɔka-* 'leuchten, glänzen', T. *kįɢkįᵈ*, attr. *-kės* 'kalpea', vrt. s. **kako, kaakko** 'sydost'. Tämä ilmansuunta näyttää saaneen nimensä siitä, että aurinko nousee talvella siltä puolen taivasta; *kūəɔka-* sanan kanssa on varmaan tekemisissä myös r u s k o n l. k o i n lappalainen nimi: N. **guovso**, g. **guksu**, Luul. *kuəuvɔsū*, g. *kuək̄su-* j. n. e.

577. lpN. **guopparastet** 'manibus innixum se ita circumrotare, ut justus corporis status redeat' ~ s. **kuppura** 'kullbytta. tumlande'; mennä ylönkuppuraisia l. kuppuraisiaan. **kuppuroita** 'slå kullerbytta, falla hufvudstupa'.

578. lpN. **guoppat, guobam** l. **guovam** 'suendo aliquid contrahere, longiorem pannum ita contrahere, ut ad breviorem respondeat', Luul. *kūəɔpa-* 'falten (beim nähen)', T. *kįʙpˈleᵈ*, *-āʌⁿ* 'poimuttaa nahkasaumaa, rypistää kokoon neuloessa pitempää kaistaa niin, että se sopeutuu lyhempään (esim. kautoa kengänpartaaseen kiinnitettäessä' ~ s. **kapea, kaventaa.**

579. lpN. **guörggo** 'brevia; sandbanke, som højvandet skjuler', Ko. *kŭōr̄ɢᵏᶦ*, Kld. *kùr̄ɢᵏᶦ*, T. *kįr̄ɢᵏᶦ* ~ karj. **korko** 'vedenalainen luoto' (Karjalainen). (Vrt. n:oa 557).

580. lpN. **guöššo** 'næverskrukke', I *kŭöššᶦ*, g. *kuoši*, Ko. *kųəᶜššᶦ*, g. *kųəšše*, K. *kūššᶦ*, g. *-šše*, T. *kįššᵉ*, g. *-ššɛ* 'sankarove,

-tuokkonen' ~ **kuusava** 'pertkorg (i form af näfverrensel)'; s. **kuosu** 'öskärl, skopa' lienee sitävastoin tekemisissä **kousa, kousu** sanan kanssa.

581. lpKo. (Pts.) *kuɔtser*, *-es* 'sykertynyt, sotkeutunut (esim. nuora)', Kld. *kuɒtser*, *-sres* 'pörröinen, vanuttunut' ~ karj. **kutšera** 'sykkyrä (langassa)', karva on **kutšerossa** (märällä hevosella).

582. lpT. *kirrạᵈ*, *kirᵊi* 'vaahdota, kuohua' ~ s. **kuohua**.

583. lpN. **lâdnja,** g. **lânja** 'tabulatum, strues', Luul. *lalńa-* 'falte' ~ s. ***lone:** panna loneelleen = 'sivuttain, limittäin, reunat päällekkäin'.

584. lpKo. *lèʙńźᵘšteɒ* 'nyrjähtää, niukahtaa, mennä sijoiltaan' ~ s. **lämsä** 'ngt som är löst, hängande l. på glänt; klaff, förskinn, remsa, flik'. — Vrt. myös lpN. **lemsot** (UL, s. 181).

585. lpKo. *leṷəᵏˢ*: *lēuje-vuɒɹʋź* 'kaulanahka (»leuan-alainen»)' ~ s. **leuka.**

586. lpLuul. *līeɔpa-pēllē* 'ein nur halb gedecktes zelt', vrt. s. **liepe, -ppeen, lieppi** 'fåll, bräm, flik, rand, brädd, kant; skört; släp på kläder (= **lieve**)'. Suomen sanaa on WICHMANN verrannut votj. *ľipet* 'hausdach', syrj. *leb*, *lep* 'rand, krämpe, schutz-, wetterdach' sanoihin (Wotj. Chrest., s. 80). Sana tavataan useimmissa kaukaisista sukukielistä.

587. lpN. **liskit** 'diffringere, comminuere testatim', vrt. s. **liiska** 'tunn skifva'.

588. lpEnont. (*vuošta-*)*loɔkki*, g. *-loɔkī* 'juustolokka, koivusta pyöreäksi painettu seulanmuotoinen, puupohjainen juustomuotti' ~ s. **lokka** 'puupohjainen seula' (Lnr. lisävihko).

589. lpR. (FRIIS) **lopa** l. **lopates kabmak** 'solea, sandalium' ~ **lipokas, lipponen** 'kvinnosko af ett läderstycke'. Tähän tuskin kuuluu Luul. *lōpāɔtaɔka-* 'schlecht angezogener schuh', I. *lòävàttᶜah* 'tolkkonen, heinittä t. sukitta ja pauloitta jalkaan pantu kenkä', Ko. *ɹòvaɔtas-käᵇmmạý* id., vrb. *ɹòvaɔtteɒ*, Kld. *ɹòɔteᵟ* (~ ? **lapikas**).

590. lpKo. *ʌẹ̄ptvž*, g. *-ɒ*, Kld. *ʌeptvńbʹš*, g. *-ło* 'kärpänsadin, -lusku' ~ s. **lutta, luttonen** 'fälla för småfågel, möss, råttor m. m.'

591. lpKo. *ʌŭŏi̯jᵉ* (G. *lojj*), attr. *ʌuvjes* 'luja, vahva', T. *ʌiə̄i̯jᵋ*-l. *ʌui̯jᵋ-bšḭər̄vᵋ* 'kova sarviaines' ~ s. **luja.**

592. lpKo. *ʌŭăꜣkkaɒ*, *ʌuaꜣkam*, Kld. *ʌŭaꜣkaᵈ*, *ʌŭaɕkaᵐ* 'lohkaista (esim. kiveä, sokeria)' ~ s. **lohko, lohkoa.**

593. lpKo. *mai̯ᵛᵘ*, g. *māiva* 'alve, kalanpoika' ~ s. **maiva, maimanen.**

594. lpN. **măstăt** 'misceri; gaa sammen, blande sig, blandes (dyr, folk)', vrt. s. **mesto** 'hienoksi hakatusta kalasta t. mädistä ja marjoista valmistettu ruoka s e o s' (Peräpohj.); N. **mæsta, mæsto, mestu** id. olisi laina suomesta. Enont. **mastata** (= **măstăt**) < lp.

595. lpKo. *mẹ̄ä̯n̄ᵉ*, g. *mẹ̄äine*, dem. *mẹ̄äi̯nvž* 'hype, hyppynen, sormenpää' ~ karj. **mähnäńi** (Karjalainen) 'hyppynen'; vrt. sam. **mun** 'finger'. Merkityksen tähden on tästä erotettava s. **mä(ä)hnä** 'mäti' ~ lpI. *mei̯n̄ᵉ*, Ko. *mei̯n̄ᵉ*, Kld. *miei̯nᵉ*, T. *mienen.*

596. lpI. *mȯalus*, g. *mȯălluz*, Ko. *muaʌas*, g. *mŭăʌʌaz*, Kld. *muaʌas*, g. *-ʌʌas*, T. *mi̯əllᵉ*, g. *-llɛ* 'rantasula (keväällä)' ~ s. **malous** 'notvak', **malavus** '(dial.) notvak, hvarifrån noten lyftas'. — Vrt. myös **malo** 'spricka, remna, klyfta'. — Tähän kuuluu ehkä vielä tšer. *nol* 'nicht zugefrorene stelle am eise, wuhne' (*n*:ään nähden huom. s. **mäyrä** ~ tšer. *nerγe*).

597. lpKld. *mŭaɒtsɒᵈ*, *muaъzaᵐ* 'tappaa (täitä)', vrt. s. **mudella, mutelen** 'vända, vrida, vika; (Renv.) skära hastigt; afskära sakta, varsamt (Eur.)', **mutinuija** 'perunasurvoin' (murt.).

598. lpN. **muosse**, g. **muose** 'gustus; smag', Enont. *muossīn* 'maistiksi! (sanotaan ryhdyttäessä syömään jotakin uutisruokaa)' ~ s. ***maisu: maistaa** (kuten **haisu, haise-: haistaa**); ensi tavua lopettavan i:n kato tavataan lapissa esim. sanassa: N. **dieggo** ~ I. *tiĕi̯ɢᵘ*.

599. lpN. **mucet** l. **mucek** 'tarandus niger', Enont. *muᴅzaᵓt* ~ karj. **muhera** (Karjalainen) 'mustan puhuva'. Lp. > s. **musikka** (Enont.), **mutsinki** (Inari) 'musta poro'.

600. lpR. (Halász) *nōᵒta* 'schwägerin (systers man säger det till sin frus syster, om hon är yngre än frun)' ~ s. **nato** 'mannens syster, svägerska'. Sana tavataan muissakin sukukielissä.

601. lpN. **nuske** 'angulus exterior ædificii, rostrum navis (= **nurkke**)' ~ s. **nuska** 'nurkka, kulma (vaatteen, purjeen, nahan y. m. s.)', Lapinsuom. Sana voi olla laina jommassakummassa kielessä, ehkä lapissa; tällöin saattaisi pitää s. **nuskan** alkuperäisenä vastineena lpLuul. sanaa *šnāška-*, *šńāška-* 'hervorspringender teil des fusses eines berges'.

602. lpN. **njalvvat, njalvam** (obsol.) 'deglubere (usus verbi de deglubente castorem)', vrt. s. **nälviä** 'tugga dåligt, bita till (om häst); kälta, marra på; gnaga'.

603. lpN. **njäskot** 'stringere, abradere (folia, corticem), nervos dentibus in fila fimbriare; cibos furtim subducere et edere (= **njiskot**)' ~ s. **nyhätä, nyhkään** 'rycka, handskas', **nyhkiä** frekv.

604. lpN. **njieccat, njiecam** 'madidum et semiputridum fieri; coelum humidum fieri', Ko. *ńĭeɔʒsᴅᴅ*, *ńieᴅzam* 'kastua' ~ s. **nieteä, nietiä** 'fuktig, blid'; vrt. myös **neiti, neide** 'fuktighet, däfvenhet'.

605. lpEnont. *ńiškùᵓt* 'nyyhkiä' ~ s. **niiskua** 'snyfta'.

606. lpLuul. *ńiččūs*, g. *ńiǯǯuse-* 'kauharz', Jämtl. *ńiččalai* *ńēččäla* 'tannenharz' ~ s. **nisu** 'hvete', tšer. †*ńonǯem* 'teig'. Sana on alkuaan nähtävästi merkinnyt tahmeata, tahdasmaista ainetta (kuten p u r u p i h k a a, jonka käyttö on ollut tunnettu useimmille suomalais-ugrilaisille kansoille [1]), sittemmin erityisesti t a i k i n a a ja siitä valmistettua leivosta l. kakkua, vars. v e h n ä i s t ä, joka eri tutkijain mukaan on Suomen suvulle ollut tunnettu ennenkuin muut viljalajit.

---

[1] Pihkankäytöstä on t:ri Sirelius pitänyt esitelmän S.-ugr. Seurassa keväällä 1917.

607. lpT. *ńor̄kḁd*, *-rkḁm* 'luiskahtaa, livetä' ∼ s. **niukahtaa** 'slinta, vricka ur led'. Vrt. myös Kld. *ńarkχeδ*, 3 p. *-kaδ* = *ńor̄kḁd*.

608. lpT. *ȯaɹɢkʌled*, *-āɹ''* 'viskellä, heitellä menemään', Ko. *ʳŭǒlɢ̄kēᴅ*, Kld. *uol̄ɢkleδ* mom., vrt. s. **oljeta, olkenen** 'inträffa tillfälligtvis; förfoga sig af en händelse, försvinna oförmodadt', karj. **olota, olkuon** 'erota, lähteä pois' (UL, s. 131: **olkenen, valkama** ∼ lp. **vuölgget**).

609. lpN. **oamačastet** 'ex prodigiis vel visionibus de rebus futuris divinare', ? I. *ōmašohšađ* 'ennustaa', vrt. s. **uumoa** 'hafva ngn förkänning, ana'.

610. lpN. **oavllot, oavlom** 'nutrientem fieri (de cibo), laxum et amplum fieri (de vestimento)', **oavlat** 'abunde, copiose', **oablok, -ogës** (dial.) 'superfluus', R. (Friis) **oblat** 'abundanter', **oblot** 'augescere', vrt. s. **uulea, uulas** 'ofantlig, ytterlig, stark, kraftfull'; vrt. myös s. **aulis.**

611. lpN. **obmo, g. omo** 'loca palustria, ubi insistentes merguntur' ∼ s. **umo-oja** 'maanalainen suo-oja', Lapinsuom.

612. lpKo. *ȯɔkvᴅ*, *ōγγᵉi*, Kld. *uɢkvδ*, *uγᵉi*, T. *uɢkḁd*, *ugᵉi* 'haukkua (koirasta)', vrt. s. **ukista, ukajaa** 'stånka, stöna, jemra sig'; **okajaa** 'kvinka, låta i sömnen', karj. **okiśśa, okajaa** (Karjalainen) 'okista, vokista (koirasta)'.

613. lpR. (L. & Ö.) **opet, -tak** 'nix vento cumulata' ∼ s. **uppo** 'sjunkning, djup snö', **uppolumi; uppu** 'sankt ställe, ingräfning, djup snö', **uppuhanki, -lumi, -keli.** Lapin sana voi kuitenkin, katsoen karkeahkoon kirjoitustapaan, olla johdannainen sanasta **obba** (∼ s. **umpi**); vrt. lpN. **obbatak** 'nix ubique alta ita ut nulla euntium vel traha vehentium vestigia conspiciantur'.

614. lpT. *par̄ɒted*, *-rdi̬m* 'kiertää, punoa (jänteistä ompelurihmaa)' ∼ karj. **poartoa, -rran** (Karjalainen) 'vääntää (vitsaa, kangella kiveä, hirttä jne.)'.

615. lpKld. *pātšk'*, T. *pātšk'* 'sorminivel, -luu' ∼ s. **paasko, paasku** 'små ben i djursleder; paaskuiksi sanotaan pienoset nivel-

luut käsissä ja jaloissa', karj. **poaska** (KARJALAINEN) 'elukoiden kynsinivel'. — Huom. myös (lp. sanaan nähden) karj. **pitka** (s:a) 'pitempi nivel elukan kynnessä; 1:nen nivel sormessa'; tämä lienee kuitenkin **pitkä**-vartaloon kuuluva.

616. lpN. **bæškęt** 'crepitum edere; cachinnare', I. *pεšk'lid* 'paiskata, lyödä, räivätä', Ko. *pĕă²t͡šk'leɒ* ~ s. **patskata** 'slå, smälla med hest ljud, spraka; kasta', karj. **patškata** (KARJALAINEN) 'paiskata, lyödä'.

617. lpI. *pèälkk'uð*, *pèälhum* 'veistää salvohirsiä' ~ s. **pälkkiä, pälkkää** id.

618. lpN. **boagan**, g. **boakkan** 'cingulum', Luul. *pooke* 'der mittelste, engeste teil eines lappischen rockes od. pelzes', I. *pŏuvi*, g. *pŏăhhă*, Ko. *puaγγań*, g. *pŭaəkań*, Kld. *puaγań*, g. *puaskań*, T. *piəgeń*, g. *pòaskań* 'vyö', vrt. s. **pukine, puku, pukea**. Kansatiede todistaa puvun kehittyneen vyöntapaisesta lantionverhosta; tämän nimitys näyttää lapissa säilyneen milt'ei alkuperäisessä merkityksessään, mutta suomessa yleistyneen koko pukua merkitsemään.

619. lpR. (HALÁSZ) *polmiähtes* 'geflochtenes band', Ko. *pāɹmaᵊk*, Kld. *paɹmɒχ* 'palmikko; suonilankanippu', T. *pìəlm'*, g. *pòaɹmggi* 'kengänpaula' ~ s. **palmikko, -ikoida**. (Ko., Kld. ? < s.).

620. lpN. **borddet** l. **bârddet** 'ponere, sternere', Luul. *porte*- 'holen, setzen, stellen', Ko. *por̄ɒ'eᵟ*, T. *por̄ɒ'eᵈ* 'koota, latoa, järjestää', vrt. s. **puurtaa** 'gräfva, röra upp, kasta om hvartannat, böka, stöka', mord. *pərdams* 'sammeln'.

621. lpI. *pūkk'erɒið* 'kaivertaa, nävertää' ~ vir. **pukerdama** 'bohren, mit einem spitzem stein löcher machen'.

622. lpN. **bulsse** 'homo tumidus, tumore laborans (= **bulljo**)', vrt. karj. **puhlie, puhlakka** (KARJALAINEN) 'pöhöttynyt, pullea', s. **puhlea** 'uppblåst, plussig (pöyhkeä)', **puhlakka** 'mullig, fyllig, plussig, pussig, trind'. Vrt. kuitenkin ven. пухлый sanaa, jonka LÖNNROT on merkinnyt suomen sanan originaaliksi.

623. lpLuul. *puske*-: *puskēn orrut* l. *puskēəte*- 'unfreundlich, sauer sein' ~ s. **puuhkea** 'pösig, yfvig; högmodig'.

624. lpN. **buvrre** 'cavea; bur', I. *puꝗr̀ᵉ*, Ko. *puꝗr̀ᵋ*, Kld. *puꝗrᵉ*, T. *puꝗrᵋ* 'suojus, läävä (lammasten), säiliö (kala-astiain)' ~ karj. **pugŕi, pugra** 'vuode metsässä t. muualla ulkohuoneessa, varustettu niin, etteivät itikat pääse puremaan' (Karjalainen). Qvigstad pitää lapin sanaa skand. lainana (Nord. Lehnw., s. 121).

625. Ko. *pŭəllᵉ*, g. *puəle* 'kalikka, joka reen jalasta painettaessa on jalaksen ja paininpuun välissä' ~ s. **palikka, paalikka** 'kort påk, käfling. klabb, klappträ; runstaf, kafle; brödnagg; dymling, plugg'. Vrt. myös syrj. **bala** 'klotz, holzform'.

626. lpN. **rafša**, g. **ravša** (obsol.) 'peristroma, velum', **raksa**, g. **ravsa** 'incunabula; barneklud', R. rappsa, g. rapsa 'windel für kinder', vrt. s. **ripsi, ripse, ripsu** 'frans, remsa'. Qvigstad pitää lapin sanaa norjalaisena lainana (< **trifsa**, Nord. Lehnw., s. 257).

627. lpKo. (Pts.) *rāi̯ńᵉ*, g. *rāine*, T. *rāi̯nᵋ*, g. *-iňɛ* 'raakapuu, »rova»' ~ karj. **raina** (Karjalainen) 'purjeraaka, viistoon kulkeva pingotuspuu', s. **raina** 'spristång, rå' (Lnr. lisäv.), **raine** 'bogsprōt'.

628. lpN. **ramso** 'pannus', **ramsot** 'alas agitare, alis plangere', I. *ram̄ťše* 'resu' ~ s. **rämsy** 'ngnting slarfvigt', **rämsä** 'slarfaktigt skick; slamsa'.

629. lpN. **rančas** l. **rinčas** 'tener, tenuis, tenui veste indutus', **ranččе, rinčče** 'vestibus nudatus', **ranččot, rinččot**, 'vestibus nudatus incedere', **rincas** 'plane nudus (de teneris infantibus)' ~ s. **riisua** (< *-ŋś-; **riisua** ~ tšer. *ronšem*, Setälä, FUF XII, s. 101).

630. lpN. **rappastet** 'eripere, evellere; rive ud, ruske ud (f. eks. sager af en kiste)' ~ **riipiä** 'afrycka (blad, barr o. d.)', **riipaista** 'afrycka hastigt; draga hastigt ett streck l. en skråma': riipaisen takan (= taakan) poron seljästä (Lapinsuom.). Vrt. myös **ripaista** 'göra hastigt, gripa efter, slå'. — Tähän kuulunee edelleen lpN. **rippat, ribam** l. **rivam** 'extorquere, vi abripere' (? < s.).

631. lpKo. *ra'ssvɒ* 'rehkilä, 4-kulmainen pärenidelmä, jota käytetään paistettavan leivän alustana' ~ s. **rissa** l. **rissanen** 'liten flätad korg'.

632. lpN. **ratta,** g. **rata** 'germen; spire, nyskud, braad (af græs og korn)', Luul. *raota-* 'erster graskeim (im frühling)' ~ karj. **rutta** 'lehtisilmu, urpu (puussa)', Liro, Karjalaisia kasvinnimiä, Acta Soc. pro F. et F. F. XL, n:o 3. Qvigstad ja Wiklund pitävät lapin sanaa skandinaavisena lainana; edellisen mukaan on originaalina norj. **sprett** (Nord. Lehnw., s. 259). — UL, s. 242.

633. lpKld. *ravneᵟ*, *-vañoᵗ*; T. *ravneᵈ*, *-vañoᵗ* 'vahvistaa', vrt. s. **ravita, ravinto.**

634. lpI. *rikkʻa* adv. 'räikeästi, helteisesti (auringonpaisteesta)', Ko. *rĕäokk-pāštA* 'helle' ~ s. **räkki** 'hetta, kvalm', **räkittää** 'hetta, badda på'.

635. lpN. **rippa,** g. **riba, riva** 'festuca, lutum, limus', Luul. *riəpa-* 'splitter, spreu, plunder', Kld. *rįвpʻ*, g. *rįβa* 'rikka' ~ s. **ripoa** 'spillas, stänkas', **rivestyä** 'bli bestänkt, smutsig'.

636. lpN. **rukka,** g. **ruga, rukke,** g. **ruge** 'sedimentum, lolium; bundfald, grug, rusk i vand, ukrud', vrt. vir. **raga** 'schleim'. Qvigstad pitää lp. sanaa norjalaisena lainana (< **grugg**).

637. lpKld. *ruəвpᵉ*, g. *ruəβe*, T. *rįəвpᵉ*, g. *rįəbɛ* 'rakka, kivi-röykkiö, raunio; rosoinen vuori' ~ karj. **rapeikko** (Karjalainen) 'kivilouhikko'.

638. lpN. **ruoppa, ruoba** 'massa farinæ corruptæ' ~ s. **rupa** 'draf, drägg, grummel, grus, spink, smolk'.

639. lpKld. *ruəʰpeχ*, g. =, T. *rįəʰpəᵍ*, g. *-g* 'aaltojää, rosoinen merijää (ven. »ропакъ« < lp.)' ~ karj. **ruopaš, -ppahan** (Karjalainen) 'raunio, läjä suuria möykkyjä (esim. jääröykkiö avannon vierellä)', s **ruopas** 'stenhög, stenröse'. — Vrt. n:oa 637.

640. lpN. **saibma,** g. **saima** 'rete, quod capturæ pisciculorum adhibetur', Ko. *sāįbhᵉ*, g. *sāime*, K. *sąįmᵉ*, *-im̄e* 'potku, tav. verkko' ~ karj. **šaima** (Karjalainen) 'harva verkko'; vrt. s. **saimasiika** Lönnr.

641. lpN. **saivve,** g. **saive** 'saliva', I. *sāival*, g. *saįval*, Ko. *sāivaʌ*, Kld. *šāivaʌ*, T. *šāivaʌ* 'kuola, kino' ~ s. **hiiva.** Puheena-

olevassa sanassa palautuu *v* *η*:ään, kuten sen mordvassa ja tšeremississä tavattava vastine osoittaa.

642. lpKo. *sǫɔkk'*, g. *sǭᵓka*, K. *sāɔk'*, g. *sāɵka*, T. *sǭɔk'*, g. *sǭɵka* 'haavi, lippo (vars. simpukanpyytäjän)' ~ karj. **sakka** (KARJALAINEN) 'pieni pitkävartinen simpukkalippo'. Lieneekö tästä erotettava karj. **šoahka** 'eräs simpukanpyyntiväline'? Kenties on suhde seuraava: **šoahka** > lp. > **sakka**.

643. lpN. **sāllat, salam** 'longam ducere lineam, ad quam fissura dirigatur; gjøre indsnit, drage en stribe eller rande i noget, for at dele eller kløve det bent', Ko. *sall'jeᴅ* id. ~ s. **salia** 'spjela, göra spjelar, klyfva pertved'. Vrt. kuitenkin myös N. **čāllet** ja **čuollat** (QVIGST., Beitr., s. 223; UL, s. 131). Mahdollisesti N. **sāllat** < s.

644. lpN. **sanššot, sanšom** l. **canccot** 'subsilire' ~ s. **sonsar** 'loppa', Salmi (LASAREV) *ťšońďźoį* 'kirppu'; s. > lpI. *sȯamsur* id. Sana tavataan kaukaisemmissakin sukukielissä.

645. lpR. (FRIIS) **sappeg** 'cyprinus rutilus'. Kld. *šāʙp'*, g. *šāβa*, T. *šāʙp'*, g. *šāba* 'pienehkö siika' ~ s. **sapikas, -kka** 'liten sik', **sapakka** 'pikku siika' (Lapinsuom.); **sopakka** 'liten sik' (Lnr. lisäv.).

646. lpN. **sarre**, g. **sare** 'rima, hiatus' ~ s. **hiri** 'halföppet tillstånd (vanl. om munnen)'; istuu suu hirillänsä; hirillä hampain; vrt. tšer. ᵗ*šɵr* 'ritze, spalte am baum'. Näinmuodoin on N. **suörre** eri alkuperää (~ s. **haara**).

647. lpN. **sættel, -ēs** (min. us.) 'amans, diligens (de vacca, ove, tarando)', vrt. s. **sietää**.

648. lpN. **sirŋas**, g. **sirgŋas** 'dissolutus, diruptus (de sutura)', **sirgŋat, sirŋam** 'resolvi, apertura affici' ~ s. **sirkoa, siron** 'utströsa, spricka (om hud), sippra ut'.

649. lpR. **sikke** l. **sakke** 'difficultas vecturæ ex nive trahæ adhærente' ~ s. **säkeytyä, säkestyä** 'fastna, utmattas och stanna, icke komma ur fläcken'.

650. lpR. **sittek** 'perca; abor' ~ s. **sitti** 'mutu (kala)'.

651. lpN. **skilča** 'pæne omnibus pilis nudatus; næsten haarløs', R. **skilča** (FRIIS) 'pallium e pellibus rangiferinis attritum et depile' ~ s. **kilse** 'fnas, fint fjäll, affjällning'.

652. lpN. **skuolkka** 'lignum rotundum, non diffissum', lpLuul. *skuəlᵃɔka-* 'holzklotz' ~ s. **kolkka** 'stång, stör'.

653. lpLuul. *slib'ru-*, *-ute-* 'schwatzen' ~ s. **liprakka** 'pratmakare'. Adjektiivisenä suomen sana merkitsee 'slipprig, flyktig, ostadig' ja siihen voi verrata lpN:n (dial.) verbiä **šlabrat** 'pendere et jactari'.

654. lpN. **slieddas, šlieddas** 'mucosus, mollis; languidus, deses, iners', **šliedda** 'pituita, mucus, mollis caro circa oculum piscis, languor' ~ s. **lienteä** 'len, tunn, blid'.

655. lpKld. *smaiјᶜ*, g. *smāje* 'muikku' ~ s. **muje** id.

656. lpT. *soɢkɛ* indecl.: *lī s.* 'rakastaa tulisesti (»смертельно любить»)', (GEN.) *soɩkke* 'lemmitty, lempi-(ruoka, poro y. m.)' ~ s. **sukoilla, -ostella** 'smeka, lisma'.

657. lpKo. *soχsᵋ*, g. *sōusa* 'suomalainen suksi' ~ s. **suksi**. Lapin sana voi olla laina.

658. lpT. (GEN.) *solpǐm*: *nīvl-s.* 'neulatyyny', vrt. s. **hulpio** 'klädeslist, skoning, fåll, stad, brädlist', **hulpa** id.; 'nahkapaikka' (Inari). Laina suomesta on tällöin lpN. **holbbe** 'infimus limborum, quibus inferior vestimenti pars exornatur', Luul. *hol'pe-* 'der ungefärbte rand an tuch', *ol'pē* 'um den kopf gehende, breite streifen in der mütze', I. *olʙe* 'reunuslieve'.

659. lpN. **suddat** 'regelari, liquescere', **suddes** 'non gelatus', Luul. *sudda-* 'schmelzen', *sudde-* 'wake (im frühling)', I. *suᴅᴅaδ* 'sulaa', *suᴅès*, pred. *-ᴅᴅe*, Ko. *suδlᴅᴅ*; *suδlᶦ*, *-δᴅes*, Kld. *suńᴅᶦᴅᵟ*; *suńᴅᶦᶦ*, *-ndes*, T. *suńᴅᶦɡᵈ*; *suńᴅᶦᵋ*, *-ndɛs*, vrt. s. **sunta**, g. **sunnan** 'tö, blida', karj. **šunda** 'haalea (vesi), lämmin (ilma)', KARJALAINEN. Merkityksiin nähden vrt. ruots. **tö** 'suoja, leuto sää', **töä** 'olla suoja; sulaa (suojassa)', saks. **tauen** 'zu schmelzen anfangen'. —

Bruse pitää s. **sunta** sanaa skandinaavisena lainana (< alkusk. *sunþa*: **suðr, suþes, sunnan** 'etelä' (Virittäjä 1917, s. 141).

660. lpN. **suillot** (u < **uo*, ks. Wiklund, UL, s. 278) 'fluctibus oscillare' ~ s. **hailu** 'viftningsredskap'. UL: **suillot** ~ s. **heilua,** main. p.

661. lpR. (Halász) *suóikketit* 'stinken', vrt. s. **haiku** 'svag, obehaglig lukt, os'.

662. lpKo. *sŭŏḭ̄'kkʻ*, Kld. *sŭəḭ̄'kʻ* 'eräs kapea karvakengän sivukaira, ruojuen ja partaan välissä', vrt. s. **haikka** 'näs, udde', **jäänhaikka** 'smal is med öppet vatten på ömse sidor'.

663. lpN. **suoksa,** g. **suovsa** 'medulla cornuum' ~ s. **hohka** 'svampig, lucker'.

664. lpLuul. *suəəpe-*, attr. *sūəpis* 'biegsam', Kld. *sùʙpaᵈ*, *-pes*, T. *sḭ̄ʙpɑᵈ*, *-pes* 'pehmeä', vrt. s. **supea, -pia** 'nedtryckt, eftergifven'.

665. lpT. *šaᶜkʻnantaᵈ* 'riidellä, kiistellä' ~ karj. (Karjalainen) **haka** 'riita, kiista', Kuhmoniemi (Pfaler) **hakasana**; vrt. myös s. (**vasta**)**hakoinen.**

666. lpKo. *šēraš*, g. *šèrraž* (*e* < *i*) 'pienin siikalaji (kapakalana)', vrt. s. **sirri** 'småfisk'.

667. lpT. (G.) *šierv* 'vaimojen päähineen etupuolessa oleva sermi', vrt. s. **särmä; särvi** 'kant, ram, spjelka'.

669. lpN. **šlippo,** g. **šlipo** 'funda', **šlippardet** 'pendere et jactari', I. *lippʻo* 'linko' ~ s. **lipata, lippaan**: l. korvalle 'lyödä k-lle', **liipottaa** 'låta slinta, slänga bort'. Vrt. myös I. *līpʻitsah* 'pieni kevyt airo t. lapio' R. (Halász) *ḽâpie* 'schneeschlittschuh',? N. **lippacak** 'pars pæne avulsa vel desecta' ~ s. **lipakko, lipasko** 'pieni mitätön suksi' (Pohjanmaa), **lipio** epit. för ett flatt l. lätt föremål (Lnr. lisäv.).

670. lpN. (Fr. lis.) **šorddat, -am, -ajim,** 'obstupefieri, obtundi (strepore)', vrt. s. **horto** 'oredighet, yrhet; dvala, hänryckning', **hortua** vrb.

671. lpI. *täᵊŋŋirið* 'tallata lumi kovaksi (porolaumasta)' ~ s. **tannertaa** id. (Inari); vrt. vog. †*taňerti*, *täňerti* 'drücken', †*taň-riti* 'zusammendrücken', †*taňrali* 'kneten' (tämän vastineita muista itäisistä kielistä esittää WICHMANN, FUF XI, s. 233). Tästä lienee erotettava s. **tantere-** sana; tai on **tannertaa** laina, jonka muotoon on **tantere-** vaikuttanut.

672. lpN. **darvvanet** 'adhærescere', **darvvit** 'adhærentem reddere', Luul. *tabᵉrane-* 'stecken bleiben, festhangen', I. *tar̄vᵘnið* 'tarttua', vrt. s. **takra** 'fiskkrok, **-rauta** 'stor metkrok, böjd järn', **takertua** 'knådas, klibbas, intrasslas, fastna'. S. **k**:ta vastaisi tässä siis lp. labiaali, kuten on laita eräissä klusiilin ja spirantin yhtymätapauksissa: s. **vaaksa** ~ Luul. *vuəp̄se-*, I. *vŭʌðp̄šᴵ*, Ko. *vŭðp̄s'*, Kld. *vūp̄s'*, T. *vīp̄sᵉ* ja s. **ruskea** ~ Luul. *ruəp̄se-*, I. *rŭŏp̄šaᴅ*, Ko. *rŭŏp̄saᴅ*, Kld. *rūp̄saᵟ*, T. *rīpss-*.

673. lpKo. *tĕăŋ̄ŋᵘnᴅᴅ*, *tĕäunŋi* 'niskuroida (ajokkaasta)' ~ s. **tenä** 'motstånd', **teniä** 'streta emot', **tenätä** 'göra motstånd'. Lapin sanan *u* on vaikeasti selitettävissä. Samanlaatuinen *i*-tapaus on esitetty n:ossa 410.

674. lpR. (HALÁSZ) *tievona*, *tiävona* 'elentierkuh' ~ s. **tevana, -ne** 'elghona, elgko'.

675. lpN. **doares, g. doarras** 'transversus, obliquus', Luul. *tōrēs*, g. *tōrrase-* 'querliegend', I. *tóaris*, g. *tŏărraz*, Ko. *tuᴅres*, g. *tŭarra*, Kld. *tuaras*, g. *-rra*, T. *tóaras*, *-rra* 'poikittainen', vrt. s. **taaro**: mennä taaroon 'm. pilalle, hukkaan, epäonnistua' (Peräpohj.), Huomautettakoon suomalaisesta sanantavasta: poikkipuolinen = vastuksellinen, epäedullinen.

676. lpN. **doaroce, g. -rce** 'homo stultus' ~ s. **torho** 'dumhufvud, fåne, dåre, afvita', **torsilo** 'drummel'.

677. lpN. **dosas, g. dossas** 'animo dejectus, mutus', **dosaget** 'animo dejici' ~ s. **tuhe** 'stök, susning, druckenhet, rus, hufvudsjuka efter förtäring af starka drycker'.

678. lpN. **duškai** (FR. lis.) 'immundus, dissolutus, sordidus (= **daškai**)', **duškat** 'sølet, slurvet (= **daškai**)' ~ s. **tuhka**. Vrt.

n:oa 415. Lapin ja suomen sanan merkityksiin nähden vrt. s. **kulmu** 'strå, smolk, fnask, afräte, sopor, sådor' ~ vog. *χūlᵊm*, unk. **hamu** 'asche' (NyH, 135) ja s. **pelme** 'smolk, smuts' ~ syrj. *pęjim* 'asche' (Wichmann, FUF III, s. 101).

679. lpI. *tulᵗse*, attr. *tultsès*, Ko. *tolᵗtsᵉ*, *tòltses*, Kld. *tuᵗtsəⁱ*, *-sjes* 'tylsä' ~ s. **tylsä**. lpN. **dilsse** < s.

680. lpKo. *tsaŭmᵃ*, g. *tsāuma*, Kld. *tsaŭnᵘ*, g. *-uña*, T. *tsāŭŋᵋ*, g. *-uŋi* 'tuki, noja (vars. pyssyn, ammuttaessa)', vrt. s. **taima** 'takås; understa stocken i gafveln'. Nasaalinetisestä *i*:n ja *u*:n vaihtelusta lapissa ovat esimerkkeinä N. **sæimol** ~ I. *sèäuŋal*, I. *tsäĭmid* ~ Ko. *tsaŭmᴅᴅ* (ks. n:oa 407), Kld. *kaĭŋel* ~ Ko. *kaŭŋel* (n:o 30). *tsaŭmᵃ* sanaan nähden vrt. N. **čavgŋe**, **ᶜčavbme** 'de 4 krumme træer eller bjælker, der bære jordgammens tag'.

681. lpKld. *tsieᴐpᶜ*, g. *tsieᴃpa*, T. *tsieᴐpᶜ*, g. *tsieᴃpa* 'sormi, varvas' ~ s. *tšīppa* (Suojärvi, Ahtia) 'maalinnun varvas; ihmisen käsi t. jalka (halv.)'.

682. lpLuul. *cupul* 'ein am netzbeutel befestigter, runder holzklotz, der in wasser den beutel ausspannt' ~ s. **tupuli** 'verkonkuppo' (Inari), **tupuri** 'nät- l. notflöte'. Tästä lienee erotettava lpN. **dobbal, doabbal, doabal, dubbal,** Luul. **tåbbol** id. < norj. **dubbel** (Qvigstad, Nord. Lehnw. s. 134).

683. lpN. **čăpad, -des** 'mundus, ornatus, comptus (de vestibus)', **čăppāt, čăbām,** l. **čăvām** 'comere; pudse, pynte, pudse op' ~ s. **sipi** 'fin, sprättaktig menniska', **sipoa** 'stryka, skrubba; släta, putsa', **sivakka, sivakas** 'slät, klar, redig, nätt, behändig'.

684. lpN. **čargges,** g. **čargga** 'planum et latum frustum carnis e passere marino maiore, quod postea in longa segmenta dissecatur', **čargestet** 'skjære helleflyndrens kjød op i store flade stykker' ~ s. **sorko** 'rakt och långt stycke, lång skifva; större läderflik l. -skifva; gröfre spjelka af pertträd'.

685. lpN. **čiekkă,** g. **čiegă** 'angulus', Luul. *čēᴐka-* 'winkel, ecke', I. *tšieha*, g. *tšieγγa*, Ko. (Pts.) *tšieᴐkᶜ*, g. *tšieγγa* 'kulma,

tahko' ~ s. **sikko** 'hörn, snut, knut'. Äänneseikkoihin nähden vrt. n:oa 466.

686. lpKo. *tšŏărrᵃ*, g. *tšoara* (*oa* < *o*), Kld. *tšorrᵃ*, *tšarrᵃ*, g. *tšora*, *tšara*, A. (G.) *čoar* 'syrjä, raja' ~ aun. **tšura**, Lönnr. **tsura** 'sida, nejd, kant'.

687. lpN. **čuoccet, čuocam** 'illidi, feriri, incurrere in aliquid (= **šuoččat**)', vrt. s. **sohia** 'göra blindvis, stöta på må få'. (UL, s. 131: **čuoccet**, vrt. s. **sattua**.)

688. **vats-*: lpN. **vaskot, faskot** 'radere, scabere', Luul. *vašku-* 'scharren, schaben', I. *voškađ*, Ko. *vęᵊtškaᴅ*, Kld. *vęᵗškaᵈ*, T. *vaᵗškaᵈ* 'kaapia (vars. kuorta puunjuuresta)', vrt. s. **vitoa** 'skära till raskt; rensa hampa från skäfvor', **vitiä** 'skafva med skäktträd, skäkta lin; skära långa skifvor'.

689. lpN. **væddet** 'vinctum tenere', **væda**, g. **væddaga** 'status vinctus, ligatus (de bestiis)', I. *veᴅᴅið*, *veäᴅam* 'pitää hihnassa, liεassa (poroa)' ~ s. **ventää** id., **ventyä** intr., myös kuvaannollisesti: synti ventää ihmistä, ventyä himoissa; **vento** subst., esim. syysvento, ventoporo, **venne**: olla venteessä (Lappi). Sana on suomessa suhteellisesti rikas johdannaisista ja merkitykseltään laaja-alainen, joten sitä tuskin voi pitää lainana ahtaanpuoleisesta levenemis-alueestaan huolimatta.

690. lpN. **veippot, veipom** (min. us.) 'sursum velociter ferri; vippe i hast i veiret (som en kjæp, man træder paa)' ~ s. **väippyä** 'sväfva, svärma, röra sig, bestyra, vagga af och an, vackla, flaxa, slå dank, slarfva, vara motvillig l. långsam (i arbete)'.

691. lpKo. *vieulėᵊk*, g. = 'kannin, hankkilus, olkain (esim. laukun)' ~ s. **vöyllinen** 'vanhanaikainen, naisten kupeellaan kantama riipuslaite, johon oli pieniä tarviskaluja kiinnitetty'. (Ks. Sirelius, Suomalaisten kansanpukujen historia). Lönnrotilla sana tavataan muodossa **vyöllisvitjat** 'gördelkedja'. Jos yhdistelmä **vyö** ~ lp. **avve** on oikea, täytyy kolttalaista sanaa katsoa lainaksi, samoin lpN. **væppat, væbam** 'accingere, succingere', I. *vɛppᶜað* 'vyöttäytyä' verbiä, puhumattakaan lpN:n sanasta **flettar-(badde)**

'funiculus, quo braccæ circum medium corpus ligantur'. Luul. *fēɔtar*, vrb. *fētarte-*, I. *viettᶜar-*, Ko. *vieɔtar*, Kld. *vīɒtar* (< s. **vyötärä, -rö, -re**).

692. *vis-*: lpN. **viskad,** attr. **-kës, fiskad, -kis** 'flavus', Luul. *viške-*, attr. *viskis* 'gelb', I. *viškaɒ*, *-skis*, Ko. *vėškaɒ*, *-skės*, Kld. *viskɒᵟ*, *-skės* 'keltainen' ~ s. **viho** 'frodighet, grönska', **vihanta, viheriä.**

II. Äänneseikkoja.

1. Vokaalit.

A. Ensi tavussa.

Lp. *a* (*ɑ*) ~ s. **a.**

27. **gădna ~ kanas, -ahka.** 90. *kȩʌ̀pp‘* ~ **kalppa.**
238. *paɞɞe* ~ **pankka.** 515. *vȩʌʌ"* ~ **vali.**

Tähän kuuluvat n:ot 27, 43, 51, 90, 91, 97?, 199, 238, 245, 259, 270 (R.), 301, (413), 414, 460, 483, 485, 515, 550, 614, 615 (*ō-vart.?), 665, 672.

Tähän kuuluvia sanoja, joilla olisi vastineita kaukaisemmissa sukukielissä, on niin vähän, ettei niiden perustalla voi määrätä *a*:n alkuperäistä laatua. — Ks. UL. s. 127.

Lp. *ɑ* ~ s. **a.**

46. *kɑss‘nið* ~ **kasi.** 181. *mɑ̄r̄ɒᵗ‘* ~ **maarto.**
307. *raı̯r̀"* ~ **rairo.** 490. *vāʌʌɒɒ* ~ **valaa.**

Edelleen n:ot 3?, 8, 12, 30, 34, 42, 44?, 46, 48, 50, 128, 135, 175, 180-1, 202, 216, 240, 246, 303-7, 315, 318?, 319, 407, 456, 490, 497, 537-9, 553, 557, 560?, 593, 619 (Ko., Kld.), 633, 640, 642-3, 645, 671, 680.

Tähän kuuluvia, sukukielissä tavattavia sanoja ovat esim. ammottaa, anoa, kaalata, kaarne, kainalo, kalma, kanki, kahdeksan, lanka, lappio, maksaa, mantu, rakentaa, panka, pata, sappi,

talvi[1]. (Vrt. UL, ss. 137-8 ja Setälä, Über qvantitätswechsel im finnisch-ugrischen, ss. 25-6). **a**:ta edustavat eri kielissä:

Mordva.	Tšer.	Syrj.	Votj.	Ostj.
a, *e*	*e*, (*ä*, *a*, *o*, *u*)	*ẹ*, (*e*, *a*, *ɨ*)	*o*, *e*	*o*, *u*, (*å*, *e*, *i*)

Vog.	Unk.
ä, (*a*, *u*)	**e**, **a**

Tämä edustus poikkeaa useimmissa kohdin s. **a** ~ lp. *a*, *oa*, *uo*-vaihtelun edustuksesta puheenaolevissa kielissä ja palautunee ainakin osittain *ä*:han.

Lp. *a* (*α*) ~ s. **ä**.

13. *jaδəel*	~ **jätkäle**.	316. *rašše*	~ **räsy**.
446. **cakkat**	~ **säkene-**.	628. *ramǩše*	~ **rämsy**.

Vrt. UL, s. **249** alh.

Lp. *à* ~ s. **ä**.

2. *àəkaᴅ*	~ **änkeä**.	129. **lakkit**	~ **läkähtyä**.
251. **bargedet**	~ **pärg**.	311. *rāᵇpezeᵈ*	~ **räpätä**.

N:ot 2, 129, 202, 215, 218, 251, 303 (vir.), (304), 311, 602.

UL, ss. 151-2: Suomen **ä** on sekundäärinen ja **a**:sta syntynyt, joten lappi edustaa vanhempaa kantaa. Muut kielet osottavat yleensä näissä tapauksissa palataalivokaalia, mutta on epäiltävää, voiko s. **ä** palautua s.-ugrilaiseen alkukielen kantaan. — Setälä (Qvantitätswechsel, ss. 38-9) olettaa s. **ä**:n (~ lp. *à*) palautuvan avoimeen *ä*-äänteeseen.

Tarkasteltaessa sellaisia tähän kuuluvia sanoja kuin: hähnä, hähkä, järvi, vir. nälv, nätä, pää, säle, sänki, tähti, tämä, äimä, huomataan, että niiden kaukaisemmissa sukukielissä tavattavien vastineiden vokalismi on suurimmaksi osaksi palataalinen.

M.	Tš.	Sr.	Vt.	O.	Vg.	U.
ä, *e*	*e*, (*ä*), *i*	*e*, (*i*), *o*	(*e*, *i*, *a*, *u*)	*i*, (*u*, *e*)	*i*, (*e*)	**e**

[1] Muutamat näiden sanojen lappalaisista vastineista lienevät kuitenkin lainoja suomesta.

Lapinkieli näyttää todistavan, että puheenaoleva *ä*-äänne oli avoimempi kuin se, johon s. **ä** ~ lp. ***eä***, ***ie*** palautuu; sitävastoin eivät sukukielet tässä suhteessa osota merkittävää eroa.

Lp. *a* (*α*) ~ s. **o.**

168. *ɹęŋ̄ɞ*^{k} ~ **lonka.** 36. *kàmm*^{a} ~ **kŏm.**
242. ***paige***^{d}***ť̀š*** ~ **poika.** 454. **čadnat,** *ť̀šō*^{d}*ṅaδ* ~ **sonnus.**

S:n n:ot 257 ja 523.

N:oissa 125, 317, 458, 644, 684 — jos Friisin merkintään voi luottaa — sekä n:ossa 40 näyttää lp. *à* vastaavan s. o:ta.

• UL, ss. 145-6.

Lp. *a* (*α*, *à*) ~ s. *u*.

4. ***apl̄eδ*** ~ **uuttaa.** 14. **jalggad,** *jol̄ɞaᴅ* ~ **julkea.**
356. **sāppe** ~ **huuppa.** 461. **časket,** *ť̀ša*^{ʾt}*skeᴅ* ~ **hutkia.**

N:ot 4, 6, 14, 37, 244, 256, 356, 374, 429?, 461, 556?, 558, 655 ovat *α*:llisia.

N:oissa 248, 314 ei *a*:n laatua voi saada selville.

N:ot 200, 236 (Friis: ā), 309, 356 (Friis: ā), 408, 551, 632 (Friis: ā) viittaavat *à*:han.

Tähän kuuluvia, sukukielissäkin tavattavia sanoja ovat kummuta ?(556), lumi (131), muna, suvi, suvanto, uuttaa. Sukukielten vokalismi on näissä tapauksissa:

M.	Tš.	Sr.	Vt.	O.	Vg.	U.
o (*u*)	*u*, (*ə*), *o*	*i̮*	(*i̮*)	*u*, *o*, (*a*)	*a*, *u*	(**o**, **a**)

Esimerkkiaineisto on tosin pieni, mutta jos sen perustalla tahtoo päätelmiä tehdä, on s. **u**:ta pidettävä alkuperäisempänä kuin lp. *α*:ta (huom. syrj.-votj. *i̮*). Edellä esitetty sukukielten edustus s. **u** ~ lp. *a*-tapauksessa on suurin piirtein sama kuin s. **u** ~ lp. *o*:ssa. Näyttää siis siltä, että lp. *α* on kehittynyt varhaisemmasta *o*:sta; lpN. **månne**:n (~ s. **muna**) ohella tavataankin myös muoto **moᴅne**. — Vrt. UL, s. 146, muist.

Lp. *a* (*α*) ~ s. e.

33. **gălddа** ~ **kelles, -lden.** 167. *ɹęᵇmmᵃ* ~ **lemm** (ò).
411. **dăkketet** ~ **tehkeytyä.** 482. *vaᴅtᴬleᵈ* ~ **vetää.**

N:ot 33. 52. 167, 214 (N.), 249, 411, 482, 594.

S. ie on n:ossa 52.

WIKLUNDin mukaan (UL, ss. 237-9) on kehitys lapissa käynyt seuraavasti: *a* < *i* < *e*. SETÄLÄ (Qv., s. 43) olettaa, että lp. *α* edustaa heikkoa astetta (*α* < *ə*), sitävastoin *ie*, osaksi *i*, *e* *ė*:n vahvaa astetta; lp. *ė* ja *i* olisivat useimmissa tapauksissa sulautuneet yhteen.

Tähän kuuluvia, laajemmalti tavattavia sanoja ovat: kelvata, keri, kesi, keski, mennä, pestä, tehdä, vene, venyä, veri. Vokalismi on sukukielissä seuraava:

M.	Tš.	Sr.	Vt.	O.	Vg.	U.
e (*ä*)	*i*, *ü* (*ə*)	*u*, *o*, (*i*)	*ị*, *u*	*ə* (*e*, *o*)	*ə* (*e*, *a*, *ị*)	e

Tämä edustus lähenee monissa kohdin s. e ~ lp. *ie*-, *eä*-, jopa s. ä ~ lp. *ie*-tapauksenkin edustusta etäisemmissä sukukielissä. Näyttää siltä, ettei puheenalainen äänne ole voinut olla suljetumpi kuin viimemainituissa tapauksissakaan. Kenties on kysymyksessä — huomattakoot Obin-ugrilaiset kielet — alkuaan redusoitu vokaali *ə* (vrt. SETÄLÄllä lp. *α* < *ə*).

Lp. *ȧ* ~ s. e.

139. **laccat** ~ **lēt́sima.** 552. *kȧllȧsit* ~ **kellua.**
559. **gattër** ~ **ketara.**

Vrt. lpN. **gama,** Luul. *kāma* ~ s. **kenkä,** lp. **čadna** (Luul. *čātna*-) ~ s. **sieni.** (UL, ss. 152-3). — Lp. *ȧ* ~ s. **e** palautunee samantapaiseen äänteeseen kuin lp. *ȧ* ~ s. **ä** (huomattakoon, että **kenkä** on liivinkielessä *kǟŋg*; ks. Qvantitätswechsel).

Lp. *a* (*α*) ~ s. i, y.

39. **găppat** ~ **kipa.** 45. **gărre** ~ **kireä.**
127. *ɹāɔkịš* ~ **liikata.** 358. *sāveˡneɒ* ~ **sivaltaa.**

N:ot 26, 39, 45, 49, 122, 127?, 130, 132, 133 (Luul.), 198, 203 (Luul.), 223 (Luul.), 233, 237, 241, 243, 252-3, 308, 358, 384, 391, 409, 413, 445, 455, 484, 488-9, 492-3, 495, 498, 514, 683, 688.

S. ü:tä vastaa lp. *a* n:oissa 127, 130, (241), 252, 489, 514.

35.	*калл-*, *kẹлл-*	~ **kyly.**	123.	**lăbmāt**	~ **lymytä.**
210.	*nẹšk̀ʊᴅ*	~ **nyyhkiä.**	255.	*pa'ššaᴅ* (*o-vart.)	~ **pysyä.**

S:n n:ot 561, 603.

Tähän kuuluvia, kauempanakin tavattavia sanoja ovat: 1) lp. *a* ~ s. i:hin kuuluvia: hijoa, iho, ihvi?, ikä, imeä, kiskoa, lisä, mikä, miniä, nimi, piha, pihti, pilvi, silava, silmä, sivaltaa; 2) lp. *a* ~ s. y:hyn kuuluvia: ydin, yhdeksän, yksi, yli, ylkä, kylmä, kynä, kylvää, kynsi, kytkeä, kysyä, kyynel, kyynärä, lypsää, nysi, pyy, sydän, syksy, syli, sysi, syttyä, tymä, tytär[1]. — Vokalismi on seuraava:

S.	M.	Tš.	Sr.	Vt.	O.
i	*e*, (*ä*, *i*), *o*, (*u*)	*i*, (*ə*, *ü*, *e*, *u*)	*i*, (*ị*, *o*, *u*)	*i*, (*u*, *e*)	*e*, (*ä*)
y		*ü*, *i*, (*ə*, *e*, *u*)	*ị*, *e*, (*e*, *o*)	*ị*, *u*, (*o*, *e*, *i*)	*o*, *e*, (*ə*, *ä* *ö*)

S.	Vg.	U.
i	*a*, *ä*, (*o*, *i*, *ị*)	e
y		ö, (e, ü, o)

Osa s. i ~ lp. *a*-tapauksista palautuu Setälän mukaan (Qv., ss. 36-7) **ị*:hin (mord. *o*, *u*). — Vertailun vuoksi esitettäköön tässä yhteydessä s. i ~ lp. *i*-tapauksen edustus sukukielissä:

M.	Tš.	Sr.	Vt.	O.
i, *e*, (*o*)	(*o*, *ə*, *i*)	*ị*, (*i*, *a*, *u*)	*e*, (*i*, *a*, *o*, *u*)	*e*, (*ə*, *i*, *o*, *u*)

Vg.	U.
ä, *a*	ö, e, (ü)

Nähdään, ettei tämä edustus ole täysin edelläolevan s. i ~ lp. *a*-tapauksen mukainen. Palautuuko s. i ~ lp. *a* pääosaltaan

[1] Sanat yhdeksän ja yksi esiintyvät *o*:llisina useissa lapin murteissa; *i* tavataan lapissa murteittain sanoissa: hijoa, ikä, imeä, kiskoa, mikä (tässä paradigmaattisesti), miniä, nimi, silmä, kylmä, pyy, syli (vrt. UL, s. 262).

kenties redusoituun ɪ:hin, samoinkuin s. e ∼ lp. *α*-vaihtelu ə:hen?[1] — S. *y*:hyn nähden ks. Qv. ss. 45-8, UL, ss. 244-8.

Lp. *ȧ* ∼ s. i.

126.	**laita,** *lāš͡tʌ* ∼ **liiste.**	240.	**baggo,** *pȧɢɢᵁ* ∼ **pinkka** (a).
350.	**sabmat** ∼ **himmeä.**	448.	*tsȧrrᵋ* ∼ **tiira.**

N:ot 1, 23-4, 28?, 31, 124, 126, 133 (N.), 134, 140, 203 (Ko.), 217, 240, 247, 258, 351, 392, 448, 549, 626, 629-30 (i:n ohella), 631, 641.

S. ii:tä vastaa lp. *ȧ* n:oissa 31, 126, 247, 448, 641.

Lp. a:n laatu on epätietoinen n:oissa 311, 447, 489, 494-5, 554, 646. (Näistä n:oissa 311, 447 lp. a:ta edustaa s. ii).

Lp. *ȧ* ∼ s. y.

137. **laŝmad,** *ʌaŝmvᵟ* ∼ **lysmiä.** 353. **salkkit,** *sa͞lkkᶜiδ* ∼ **hylkkyä.**

Tällaisia lienevät edelleen n:ot 312, 462 (Friis: a), 38?, 250? (38 saattaa kuitenkin olla *ē-, 250 *ō-vartaloinen), 555 (I.).

Ennestään tunnettuja *ȧ* ∼ y-tapauksia: N. **saččat,** I. *sāt͡šᵃδ* ∼ s. **sysätä,** N. **lakca,** I. *laħ͡sᶜ* ∼ s. **lypsää.**

Lp. *a* (*α*) ∼ s. ö.

163. *ʌɐɢkᶜ* ∼ **lökö.** 285. *parā, pōra* ∼ **pörrö.**
256. *paᶜ͡ŝkɑᵈ* ∼ **pötkiä.**

Vrt. lpN. **maŋŋa** ∼ **myö-** (Qv., s. 48, UL, s. 310).

Vieläpä lp. *ȧ*:kin näyttää vastaavan s. ö:tä. esim. n:o 285 **barje, barffe** ∼ **pörhö,** 415. **daŝke** ∼ **töhkä.**

Lp. *eä* ∼ s. e, ä.

144.	*lēδi* ∼ **lieto.**	262.	**bærmed** ∼ **permanto**
394.	**ŝægjad** ∼ **heijastaa.**	450.	**cæggos,** *tseäŝu* ∼ **henka.**

[1] Tämäntapainen sekundäärinen äännekehitys tavataan Turjan murteessa, jossa eräs hyvin takainen epätäydellinen *ɪ*-äänne lähenee suuresti *ɑ*:ta t. *a*:takin, esim. *pɪ̨ŝsᶜ* (N. **bisso**) 'pyssy', Gen. *passa*. Myöskin *ɪ̨*, joka turjan- ja kildininlapissa edustaa monissa sanoissa muiden murteiden *ɪ*:tä, on askel samaa kehitystä kohti.

N:ot 17, 56-8, 144, 155, 260-2, 321, 373 (Luul.), 393-4, 418, 450, 464 (Ko.), 503, 508, 585, 647, 673, 689.

S. **ie** tavataan n:oissa 56, 144, 393, 464, 508, 647, (UL, s. 167, Qv., s. 44).

9. **ævas** ~ **äyvästää.**		54. *kĕä̆ᵇmmaᴅ* ~ **kämmen.**	
416. **dædnot** ~ **tänama.**		504. *vĕă̆ʌʙᵏaᴅ* ~ **välkeä.**	

N:ot 9, 15, 54, 64-5, 143 (s. i:n ohella), 182 (N. ie:n ohella), 183, 204, 219, 263, 267, 320 (s. **a**:n ohella), 323?, 360, 362-3, 395, 416, 463, 502, 504, 505?, 540, 584, 595, 617, 634.

S. **ä** on pitkä ainoastaan n:oissa 263 ja 395 (UL, ss. 167-9, Qv., s. 40).

Edelliseen vaihteluun liittyviä laaja-alaisempia sanoja ovat esim. elää, emä, enä, ken, keino, kerä, kesä, kieriä, leppä, lie mela, neljä, perä, peni, petäjä, pesä, pieli, reppänä, sepä, setä, siemaus, terä; jälkimäiseen: hämähäkki, käpy, käpälä, käydä, päivä, särki, äsken. — Vokalismi on seuraava:

S.	M.	Tš.	Sr.	Vt.	O.
e	*i*, (*ä*, *e*)	*i*, *ə*, (*ü*)	*o*, *ə̂*, (*e*, *i*)	*u*, (*i*, *į*, *a*, *e*)	*e*, (*ə*, *i*, *ä*)
ä	*ä*, (*e*) ¦	*e*, (*a*)	*e*, (*o*)	*ə̂*, (*o*, *u*)	*e*, (*i*, *o*, *a*)

Vg.	U.
ä, (*i*, *ə*, *a*)	**e**, (**ü**)
	ü

Huomataan siis, että näissä kahdessa tapauksessa vokaalit, jotka lapissa ovat sulautuneet yhteen, palautuvat eri äänteisiin, edellisessä avoimeen *e*:hen (Qv., s. 48: *ɛ*), jälkimäisessä avoimeen *ä*:hän (Qv., ss. 38-9)[1].

Lp. *eä* ~ s. **a.**

146. **læikkot,** *leškið* ~ **laskea.**		149. **lækša** ~ **la(a)kso.**	
419. *tĕä̆ʌˢtšᴅᴅ* ~ **talsia.**		500. *vėäᴅtᶦ* ~ **vata.**	

N:ot 55, 146-9, 220, 264, 320 (s. **ä**:n ohella), 364, 396, 419, 500.

[1] Lp. *eä* ~ s. **ä**-vaihtelua kuvastavien, etäisemmissäkin sukukielissä tavattavien sanojen lukumäärä on kuitenkin toistaiseksi liian pieni aivan varmojen päätelmien tekemiseen.

Tähän vaihteluun kuuluvien sanojen, kuten: laskea, saarva. *tšakšu*, vasara, vaski, sukukielissä tavattavien vastineiden vokalismi on seuraava:

M.	Tš.	Sr.	Vt.	O.	Vg.	U.
u, *i*	*a*, *u*	*e*, *i̦*	*e*, (*o*, *i̦*)	*a*, (*u*)	(*ō*)	(a, ü)

Näistä mordvan edustus viittaa, kuten SETÄLÄ huomauttaa (Qv. s. 28), *ε*:hen t. *ä*:hän lapin tavoin, samoin kenties syrjääni. mutta muut yleensä *a*-äänteeseen, ehkä *ȧ*:han. Tähän kuuluvien sanojen harvalukuisuuden tähden ei kyseenalaisen äänteen alkuperäistä laatua voi varmasti ratkaista. — UL, s. 192.

Huomattava on, että lapissa esiintyy eräissä sanoissa *eä* ~ *a*-vaihtelu, esim. **læppe** ~ **lappad** (s. **läppeä, lappea), fægŋat** ~ **fagŋat, jæđŋot** ~ **jađŋot, lævdne** ~ **lavdne, njækce** ~ **njakce, radnō** ~ **rædne, rætka** ~ I. *raẗkᵃ*, **satme** ~ **sæđme, čaihne** ~ T. *tšèäšṅ*, **čarvvit,** *čabʻrije-* ~ Ko. *tšèäвṙąieᴅ*; onpa esimerkkejä lp. *eä* ~ *a*-vaihtelustakin: N. **sæktet** ~ Luul. *sakta-*, Ko. *soχɫaɒ*, I. *sēuṫʻil* ~ Ko. *sɒ̂uter* 'rahkasammal'.

Lp. *eä* ~ s. y.

359. *seδŋiδ* ~ **hylkää.** 397. *šiellʻ* ~ **hyylä.**

Vrt. lp. *ie* ~ s. y.

Lp. *ie* ~ s. **ie, ä, ää.**

18. *jiérraᵟ* ~ **hieroa.** 266. *pïeʌʌᵅ* ~ **pieli.**
366. *siemα* ~ **hiema.** 510. *vïerra* ~ **vieri.**

N:ot 18, 266, 366, 372, 373 (Ko.). 507, 510, 586, 604, 654.

61. *kïĕᴅᴅē* ~ **känd.** 154. *lieulos* ~ **läyli.**
465. *čiehtel* ~ **häätyä.** 509. **fierra,** *vieṙa* ~ **väärä.**

N:ot 61, 67, 154. 182, 265, 368, 465. 502?. 506, 509, 541, 667.

S. **ää** esiintyy n:oissa 67, 368, 465, 509. — UL, s. 169, Qv. ss. 39—40.

Edelliseen tapaukseen (lp. *ie* ~ s. e. **ie**) kuuluvia sukukielissä tavattavia sanoja ovat esim. ehtoo, kieli, liemi, löyly. mesi. mieli,

neiti, niellä, repo, sieran, seitsemän; jälkimäiseen: häkä, jää, jähtyä (n:o 540), kärsiä, käsi, kätkyt, mätäs, mäťv, nähdä, sääksi, täysi, väki, väsyä. Näiden sanojen vokaaliedustus on eri kielissä seuraava:

S.	M.	Tš.	Sr.	Vt.	O.
e, ie	*i, e, (ä)*	*e, ü*	*i̯, (u, o, i)*	*i̯, (i, u, e)*	*i, e, (u)*
ä	*ä, e, (i)*	*i, ü, (e)*	*i, (i̯)*	*ö, i, (i̯, o, u)*	*e, i, (ü)*

Vg.	U.
e, i, (ä, a)	**e**
a, ä, (i)	**e, (a)**

Lapissa, tšeremississä, syrjäänissä, ostjakissa ja unkarissa on vokalismi molemmissa tapauksissa täydellisesti tai melkoisesti yhtäläistynyt, kun taas erotus on säilynyt suomessa, mordvassa, votjakissa ja vogulissa. Mordva on suomen kannalla siinäkin, että siinä *i, e, (ä)* vastaa lp. sekä *ie*:tä että *eä*:tä, milloin suomessa on **e**, kun taas tapauksissa, joissa suomessa on **ä**, mordvan *ä, e, (i)* vastaa mainittuja lapin äänteitä; samaa voi sanoa myös votjakista (mutatis mutandis). Tšeremissi ja syrjääni eivät sitävastoin ole tässä kohden suomen ja mordvan mukaisia (syrjäänissä on suhde sama kuin lapissa), kuten näkee vertailusta:

Lp.	S.	M.	Tš.	Sr.	Vt.
1. *ie*	**e**	*i, e, (ä)*	1. *e, ü*	1. *i̯, (u, o, i)*	*i̯, (i, u, e)*
2. *eä*	**e**	*i, (ä)*	*i, ə (ü)*	2. *o, ö, (e, u, i)*	*u, (i, i̯, o, e)*
1. *ie*	**ä**	*ä, e, (i)*	*i, ü, (e)*	1. *i, (i̯)*	*ö, i, (i̯, o, u)*
2. *eä*	**ä**	*ä, (e)*	1. *e, (a)*	2. *e, o*	*ö, (o, u)*

Lapissa ovat suljettu *ä* ja avoin *e* sulautuneet yhdeksi äänteeksi, joka sittemmin hajosi *ie*:ksi ja *eä*:ksi nähtävästi toisen tavun vokaalin laadusta riippuen, nim. siten, että alkup. etuvokaalin edellä tavataan yleensä *ie*, takavokaalin edellä *eä*. (Vaikea on sanoa, onko tämäntapaisia syitä myös tšeremissin ja syrjäänin omituisuuksiin.) Joitakin poikkeuksia tavataan tästä säännöstä, mutta ne aiheutunevat myöhemmistä tasoituksista ja siirtymistä; onhan nim. joukko sanoja, joissa voivat esiintyä molemmat diftongit (esim. *bæra* ~ *biera*, *dæbbo* ~ *diebbo*, *dærvas* ~ *dier-*

vas, *dædnot* ~ *diednot*, *gæppa* ~ *gieppa*, *gærdne* ~ *gierdne*, *gærdos* ~ *gierdos*, *gæivvot* ~ *gievvot*, *gærdne* ~ *gierdne*, *gægge* ~ *giegge*, *jække* ~ *jiekke*, *jærek* ~ *jierek*, *jævččat* ~ *jievččat*, *lædde* ~ *liedde*, *mæđem* ~ *mieđem*, *njæđgat* ~ *njie'gat*, *rætte* ~ *riette*, *sække* ~ *sievtas*, *čærmak* ~ *čiermak*). Ensiksi kiinnitti tähän lapinkielen ilmiöön, joka esiintyy myös **o*-äänteessä, huomiota Genetz (Finsk tidskrift XXXI, s. 241 ss. = JSFOu X, s. 231) kehittäen siitä teorian, joka koskee miltei koko lapin vokalismia; Wiklund kieltää tältä selitykseltä kaiken merkityksen (UL, ss. 169-70), mutta Setälä katsoo sen pääpiirteissään osuvan oikeaan ja pitää ilmiötä sekundäärisenä (Qv., s. 32).

Lp. *ie* ~ s. ö, yö.

53. *kërrase-* ~ **kyörä.** 268. *-ʙierr"* ~ **pyörä.**
365. *sieǥeàʼt* ~ **hönkiä.** 421. **dieppe** ~ **töppy.**

S:n n:o 692. — Qvigstad, Beitr., s. 123, UL, ss. 184-5.

Lp. *ie* ~ s. a.

55. **gierdne (gærdne)** ~ **karna.** 269. *piesmar* ~ **pahmas.**
367. **siermag (šerma)** ~ **harmaa.** 396. **šiela** (*šēālùɪið*) ~ **salama.**

Todennäköisesti on lp. *ie* näissä tapauksissa kehittynyt *eä*:stä.

Lp. *ie* ~ s. i.

16. *jieles* ~ **hilas, hilas.** 466. **čiekkā** ~ **sikko.**
507. **viekkat** ~ **vikkelä (viekki).** 681. *tsieɔ̀p'* ~ *tšippa*.

S:n n:o 685. — Qvigstad, Beitr., s. 122, UL. s. 185.

Lp. *ie* ~ s. y.

420. **dielgŋat** ~ **tylkeä.**

Ennen on esitetty kaksi samanlaista tapausta: lpV. *ciehp* ~ s. **hyppynen** (Wichmann, FUF XI, s. 193; ks. kuitenkin n:oa 681), N. **čiegŋal** ~ s. **syvä** (Donner, Vergl. Wtb., n:o 606).

Lp. *i* ~ s. i.

59. **giʒʒo** ~ **kisa.** 150. **lidmad** ~ **litma.**
221. **njikkot** ~ **nikko.** 223. **njivlle** ~ **nilvi.**

59, 66, 68-9, 150, 156-60, 205-6, 221 (Luul. *a*:n ohella), 222, 223, (lp. ja s. a:n ohella), 252 (T. *v*:n ohella). 325-7, 369, 398, 400, 422, 451, 467, 488 R. (N., I., V. **a*:n ohella), 493 (T. *v*:n ohella), 511-13, 563, 564 (N.), 587, 605-6, 635, 648, 651, 653, 666, 669, 693. [S. ii esiintyy n:oissa 68-9, 252, 273, 326-7, 400, 467. — Ks. Qvigstad, Beitr., s. 121; UL. ss. 263-5. Setälä, Qv., s. 45.]

Lp. *i* ~ s. a.

270. **biktet** (*påktätet*) ~ **pa(a)htaa.** 398. *šilla* (T. *šaʌʌa*) ~ **salakka.**
399. *šilleđ* ~ **saalis.**

UL, s. 250.

Lp. *i* ~ s. ä.

11. **irvve,** *ibre* ~ **äyräs, äpräs.** 649. **sikke (sakke)** ~ **säkeytyä.**

Qvigst., Beitr., s. 121, UL, s. 249.

Huom. lappalainen *i* (*a*) ~ *eä*-vaihtelutapaus: N. **itko** 'locus opacus', Luul. *irʿkēs*, I. *iplo-* (< *kt*), Ko. *ętkas* ~ N. **ædko.**

Ainoan kaukaisemmissa sukukielissä tavattavan tähän kuuluvan sanan vokalismi viittaa paremmin alkup. *i*:hin kuin *ä*:hän (**vävy,** lp. **vivva**[1], mordv. *ov*, tšer. *βeŋe*. *βiŋgə*. syrj. *von*, *vun*, votj. *vịn*, ostj. *ụèŋ*, unk. vő, sam. vi).

Lp. *o* ~ s, o.

103. **goccot** ~ **koho.** 166. *ʌoį̆ʼkkʻ* ~ **loik.**
279. *pohleđ* ~ **pohdata.** 569. *kopčo-* ~ **kopsa.**

N:ot 84 (vir. a:n ohella), 85-6, 102-3, 166, 188, 274, 276, 279, 298 (Kld.), 330, 377?, 380, 433 (T. **ua*), 436, 470, 542?, 544, 569, 588, 670.

[1] Lapin sana ei helposti sovellu lainaksi suomesta omituisen vokalisminsa tähden.

Kaikissa näissä tapauksissa[1] on s. **o** lyhyt. — QVIGST., Beitr., s. 120, UL, ss. 271-3.

Tähän kuuluvia sanoja ovat esim. **joki, kolme, kontti, kohke** (n:o 84), **loikka** (n:o 166), **orko**, **ponsi**, **sonkia**; niiden vokalismi on eri kielissä:

M.	Tš.	Sr.	Vt.	O.	Vg.	U.
o	*o*, *ə*, (*u*)	*u*, (*ō*)	*u*, (*o*, *i*)	*o*, (*i̮*)	(*u*, *o*, *a*)	(**a**, **o**, **u**)

Edustus on jokseenkin sama kuin s. **a** ∼ lp. *oa*-tapauksen:

M.	Tš.	Sr.	Vt.	O.	Vg.	U.
o, *u*	*o*, *u*	*u*, (*a*, *o*, *i*)	*u*, (*i*)	*o*	(*o*, *a*)	(**a**, **o**)

Molemmat tapaukset voitaneen palauttaa avoimeen **o*:hon (vrt. Qv., ss. 26-7), joka nähtävästi on edellisessä ollut lyhyt.

Lp. *o* ∼ s. ö.

281. *pokkᶜe* ∼ **pökkelö**. 288. *possaᵟ* ∼ **pöhö**.

UL, s. 276.

Lp. *o* ∼ s. u.

19. **joddo** ∼ **junta**. 78. *kobᵊlᴅᴅ* ∼ **kupla**.
162. **loggot** ∼ **lunkoa**. 331. *roŋɢᵏᶦ* ∼ **runko**.

N:ot 19, 77-9, 83-4, 92-4, 96, 98 (**oa?*), 100-1, 162, 186-7, 189, 191, 208, 225, 234, 235?, 277-8, 282-3, 286, 290, 329, 331, 333 (s. **y**:n ohella), 335, 381, 431-2, 435, 471, 545, 570, 571, 590, 611-13, 620 (N. **å**:n ohella), 656-8, 677, 686.

S. **u** on (n:oa 620 lukuunottamatta) kaikissa tapauksissa lyhyt. — UL, ss. 286-7, Qv., ss. 33-5.

S. **uu**: QVIGST., Beitr., s. 120, UL, ss. 270-1.

Tähän kuuluvia sanoja: **jutaa, kuura, kulua, kumo, ku-** (**kos-**), **kunta, kunteet, kulkea, kusi, kutea, kulle, kuppa**, liiv. **kukki, lukea, luoda, muta, nulo, puhki, punoa, pura, purra, runko, sukki, suitsu, suksi, sula, sulka, sumu, tuli, tulla, tuntea, ulku, uusi**. — Edustus:

[1] lukuunottamatta n:oa 542, jossa lp. *o* palautunee *uo*:hon.

M.	Tš.	Sr.	Vt.	O.	Vg.	U.
o, (*u*)	*u*. *ə̑*, (*o*, *i*)	*i̯* (*u*. *o*, *ẹ*)	*i̦*, (*u*)	*o*, (*u*, *a*)	*a*, *o*, (*u*)	u, (o, a)

Monien kielten (varsinkin lapin) kanta on sama kuin lp. *o* ~ s. o-tapauksessa. Suomi ja tšeremissi, kuten kenties permalaiset kieletkin viittaavat kuitenkin siihen, että kysymyksessä on suljetumpi *o*-äänne, *ȯ* (Qv., ss. 33-4); lapissakin esiintyy tässä tapauksessa murteittain *o* ~ *u*-vaihtelua, ks. UL, s. 287. -- S.-ugr. **u*:lla on **ȯ*:sta melkoisesti poikkeava edustus sukukielissä:

Lp.	M.	Tš.	Sr.	Vt.	O.	Vg.	U.
u	*u*, *o*	*u*, (*o*)	*u*, (*i̯*, *i*)	*u*, (*i̯*, *i*)	*o*, (*u*)	*a*, *o*, (*u*)	o, a, ö

Lp. *o* ~ s. y.

95. *kopšoδ* ~ **kypsyä.** 190. **mosko** ~ **myhkä-.**
104. **goδo** ~ **kytö.** 281. **bokkat** ~ **pykiä.**

80, 82, 95, 104, 190, 209, 281, 287, 291, 333-4, 434, 469 (s. ii:n ohella), 543, 546, 573, 679 (Ko.).

S. **y** on kaikissa tapauksissa lyhyt.

Beitr., s. 122, UL, ss. 276-77.

Tähän vaihteluun liittyviä, kauempanakin tavattavia sanoja ovat **kypsyä, kytö, tyrtyä** (n:o 434) ja **sylki**; edustus on sukukielissä sama kuin lp. *α* ~ s. y-tapauksessa.

Lp. *o* ~ s. i.

81. **gođđalak** ~ **kide.** 88. *kolȯtťiδ* ~ **kilottaa.**
382. **soppat** ~ **hipu-.** 430. *to̜i̯ᶜtsaᵟ* ~ **tilsiä.**

81, 88, 224, 336, 382, 430, 469, 589, 607.

S. **ii** esiintyy n:oissa 336 ja 469.

Beitr. s. 121, UL, ss. 277, Qv., ss. 36-7.

Alkuperäinen vokaali on Setälän mukaan *i̯*, Wiklundin *u*.

Lp. *o* ~ s. a.

84. **goikes (goaikes, gaikes),** *koškès* ~ **kahke** (o). 164. **loikas,** *luškas* ~ **lahkea.**
170. **lossad** ~ **lasea.** 383. **soso** (? uo) ~ **sasu.**

Huom. myös 197. **mosve** (**uo, u**) ~ **masmalo.**

Ennestään tunnettuja esimerkkejä ovat:
kanta ~ N. **govdag** (SETÄLÄ, JSFOu XIV,₃, s. 28), **kannus** ~ **govdes** (T. *kɪ̯əmdes*), ibid., **paska** ~ N. **boikka, baikka.**

Lp. *o* ~ s. e.

99. **gorod** ~ **kere.** 165. **loiketet** ~ **leikata** (vir. ò).
385. *sot'e* ~ **hetale.** 403. **šolla** ~ **hely.**

S:n n:o 572. — Huom. myös 393 **šobmelen** (**æ**) ~ **sieme.** UL, s. 278; vrt. Qv. (*ẹ*), ss. 37-8.

Lp. *oa* ~ s. **o, uo.**

72. **goarja-** ~ **korja.** 232. **oavrre** ~ **ouru.**
379. **soavlle** ~ **houle.** 468. **čoakke** ~ **tokka.**

N:ot 70, 72, 74-6, 89, 105-6, 184, 192, 193 (s. **a**:n ohella), 196, 211, 227, 231 (s. **u**:n ohella), 232, 272-4, 292, 298, 337, 379, 386, 424-5, 437, 468, 473 (N. ja I. **uo**:n, R. *u*:n ohella), 565-6, 568, 592, 608, 625, 639, 676.

S. **uo** esiintyy ainoastaan n:oissa (272), 437, 566, 639. — UL, ss. 203-5, Qv., s. 31.

Sukukielissäkin tavattavia esimerkkejä ovat: **koira, korva, kosla, kota, kotka, kuoppa, loma, nota, nuolla, odottaa, ohto, oiva, olla, oma, ora, orava, orpo, otava, pohje, polttaa, poro, potka, sompa, sota, sotka, suoli, tora, vuode.**

Vokalismi eri kielissä:

M.	Tš.	Sr.	Vt.	O.
u, (*o*)	*u*, *o*, (*ü*, *ə*)	*u*, (*i̯*, *i*, *o*, *ẹ*)	*u*, (*i̯*, *o*)	*a*, *o*, (*u*)

Vg.	U.
a, *u*, (*o*, *ẹ*)	a, u, (o)

Jos tähän vertaamme lp. *uo* ~ s. **o, uo**-vaihtelun edustusta (sellaisten sanojen perustalla kuin: **jousi, korveta, koskea, nuoli, oksentaa, onkalo, onkia, onsi, ovi, polvi, potea, povi, soida, solmu, sormi, sopia, suola, suoja, suomu, suoni, tuo, tuomi, voi, vuolla,**

vuosi), huomaamme eräissä kielissä merkittäviä eroavaisuuksia, jotka viittaavat kahteen alkuaan erilaiseen *o*-äänteeseen, avoimeen ja suljettuun (Qv., ss. 29-30):

M.	Tš.	Sr.	Vt.	O.
u, *o*, *a*[1]	*o*, *u*, (*a*. *ü*)	*o*, *ẹ*, (*i̯*, *i*)	*ẹ*, (*i̯*, *i*)	*o*, *a*, (*u*)

Vg.	U.
a, *o*, (*u*)	a, (o)

Lapissa havaitaan *oa*:n ja *uo*:n kesken sama ilmiö kuin edellä *eä*:ssä ja *ie*:ssä, nim. että avoimempi diftongi esiintyy yleensä alkuperäisen takavokaalin, suljetumpi alkup. etuvokaalin edellä. Että kuitenkin avoimen ja suljetun *o*:n tapaukset ovat lapissa sekundäärisesti ryhmittyneet, käy selväksi tarkastettaessa kaukaisempia sukukieliä; tavataanhan niissä lp. *uo* ~ s. o, uo-vaihtelussa miltei kauttaaltaan avoimemmat vastineet kuin lp. *oa* ~ s. o-vaihtelussa. Mitä edellisen tapauksen mordvalaisiin vastineihin tulee, selittää Setälä (Qv., s. 30) *o*:n ja *u*:n edustavan **o*:n eri asteita, *o*:n vahvaa (korollista), *u*:n heikkoa (korotonta). Saattaa kuitenkin kysyä, miksi oletettuun avoimeen *o*:hon palautuvissa lp. *oa* ~ s. o-tapauksissa on mordvassa (ja tšeremississä) *o*-edustus verrattomasti harvinaisempi kuin suljettuun *o*:hon palautuvissa lp. *uo* ~ s. o-tapauksissa? Nähdäksemme on sekundääristä ryhmitystä tapahtunut muuallakin kuin lapissa, joten päätulos on se, että saman sanan erikieliset vastineet voivat palautua joko avoimeen tai suljettuun *o*:hon, edelliseen esim. lapissa, syrjäänissä ja votjakissa, mutta mordvassa ja tšeremississä jälkimäiseen. Suomessa, ostjakissa, vogulissa ja unkarissa ovat eri edustukset joko aivan tai melkein täydelleen sulautuneet yhteen. — Vihdoin on huomattava lp. *oa* ~ *uo*-vaihtelu samassa sanassa: *goakke* ~ *guokke*, *goarag* ~ *guorag*, *goalostallat* ~ *guolostallat*, *goavkko* ~ *guovkko*, *joabmo* ~ *juobmo*, *loaiddo* ~ *lui'tu*, *noarvvo* ~ *nuorvve*,

[1] Mordvan *a* tavataan miltei poikkeuksetta s. uo:n vastineena (Qv., s. 32). Eräissä muissakin kielissä näyttää tällä tapauksella olevan erikoinen edustus (esim. vogulissa *a*), toisissa taas, kuten lapissa, ei alkuperäinen vokaalin laajuus-ero enää kuvastu.

noarssat ~ *nuorssat*, *oaidnet* ~ *vuəiᶜne-*, *roaške* ~ *ruōške*, *roates* ~ *ruotes*, *soagŋo* ~ *suōbmo*, *suogŋo*. *coacco* ~ *cuoʒʒa*, *čoabbot* ~ *cuobbot*.

Lp. *oa* ~ s. a.

71.	**goalšas (galšše)**	~ **kalsea.**	73.	**goarddet**	~ **karte-**
185.	**moarre**	~ **maru.**	275.	**boattet**	~ ***pade.**

N:ot 71, 73, 161, 185, 193 (s. o:n ohella), 275, 375, 378, 423, 426-7, 567, 596, 600?, 619 (R., T.), 637, 675.

Beitr., s. 119, UL, ss. 227-30, Qv., s. 26-7.

Sukukielissä tavattavia, tähän tapaukseen kuuluvia sanoja ovat: ammoin, jatkaa, kamahlo, kansi, kaivo, lakata, nato (n:o 600)?. paju, parvi, paarma, sarvi, salmi. Vokalismi on seuraava:

M.	Tš.	Sr.	Vt.	O.	Vg.	U.
o, *u*	*o*, *u*	*u*, (*a*, *o*, *i*)	*u*, (*i*)	*o*	*o*, (*a*)	(a)

Se siis muistuttaa suuresti lp. *oa* ~ s. o-tapausta, joten sen voinee palauttaa avoimeen *o*:hon tai pikemminkin tummaan *a*:han (*α*).

Lp. *oa* ~ s. u.

230.	**oarre**	~ **ura, uuro.**	231.	**oasser**	~ **uhari (oherdi).**
389.	*sḁ̄ll*ᵏ	~ **sula.**	428.	*tŏăppᶜoδ*	~ **tuppo.**

N:ot 98?, 228, 230-1. 332, 376, 389, 428, 479 (N. o:n ohella). 591, 597, 608-9, 618.

S. **uu** tavataan n:oissa 228, 230 (u:n ohella), 609.

Lp. *oa* ~ *o*: **soafta** ~ **softa** (s. **huttu**), *mḁ̄ərr*ᵉ ~ **morre** (s. **mura**).

Tähän kuuluvista sanoista tavataan **sula** kaukaisemmissakin sukukielissä; niissä on sen vokaaliedustus sama kuin lp. *o* ~ s. u:ssa. Lapissa näyttää kehitys käyneen seuraavasti: *oa* < *ǫ* < *ȯ*.

Lp. *oa* ~ s. y.

207.	**noarssat (uo)**	~ **nyrhi.**	289.	**botkit, boatkanet**	~ **pytkiä.**
328.	*rŏaŋgūᵓt*	~ **rynkämäinen.**	332.	*rōšme*	~ **ryhmy.**

Huom. myös 82. **goankko** (V. *o*:n ohella) ~ **kynkkä.**

On ilmeistä, etteivät lp. *oa* ja s. **y** palaudu samaan äänteeseen; lähinnä on *oa* voinut kehittyä avoimesta *o*:sta.

Lp. *uo* ~ s. **a**.

112. **guolgga ~ kalki.** 173. **luobmo ~ lamoa.**
444. **duostot ~ tastia.** 477. ***tšŭŏttsað* ~ satain.**

N:ot 21, 110, 112-3, 114?, 173, 175-7, 197, 226, 341-2, 343 (lp. **a**:n ohella), 344, 345 (lp. **a**:n, **oa**:n ohella), 346, 444, 476-7, 483 (Ko. *a*:n ohella), 516, 520-8, 531, 533, 575, 578, 598, 661-2.

S. **a** on pitkä n:oissa 226, 345-6, 483, 527. Tällaisista on UL:ssä esim. **vuökse ~ vaaksa** (s. 145).

Sukukielissä tavataan tähän liittyvät sanat: **ala, antaa, appi, hapsi, jakaa, jalka, kaksi, kala, kantaa, kato, katketa, katku, katkera, kave, lansi, maksa, pala, palaa, paras, pato, sala, sata, talja, vir. vaim. vaaksa, vajota, vares, vasa. vasta.** Edustus:

M.	Tš.	Sr.	Vt.	O.	Vg.
a, (*o*)	*o*, *u*, (*ü*, *a*)	*u*, *o*, (*ı*)	*u*, *į*	*o*, *u*, (*a*)	*u*, *a*, (*o*, *e*, *ə*)

U.
a, (**e**, **i**, **ű**)

Mordvaa lukuunottamatta on edustus suuresti samanlainen kuin avoimeen *o*:hon palautuvissa tapauksissa. Wiklund (UL, s. 136) onkin sitä mieltä, että lp. *uo*, s. **a** palautuvat *o*:hon. Setälä antaa suomelle ja mordvalle suuremman todistusvoiman (etenkin iraanisten lainojen nojalla) ja olettaa puheenaolevan äänteen palautuvan labialisoituun *å*:han (Qv., ss. 24-6).

Lp. *uo* ~ s. **o**.

111. ***kŭoəkvɒ* ~ kokea.** 116. **guosma ~ kohm.**
452. **cuoʒʒa ~ sontu.** 472. ***tšuɑ̆h̄ɫuð* ~ t(u)ohtua.**

N:ot 22, 109, 111, 114?, 116-8, 119-20?, 174, 296, 299, 300 (lp. *u*:n ohella), 338, 340, 387-8, 443, 452, 472, 473 (V. **oa**:n ja L. *u*:n ohella), 475, 517-18, 532, 548, 579, 582, 652, 663, 687. — UL, ss. 206-9, Qv. 30.

S. **uo** tavataan n:oissa 338, 340, 443, 472-3 (o:n ohella), 475, 518, 548, 582. — UL, ss. 200-3. Qv., s. 32.

Ks. lp. *oa* ~ s. o-tapausta.

Lp. *uo* ~ s. u.

172.	*luoʙʙask* (*u*)	~ **lumme.**	442.	**duorrat**	~ **turata.**
519.	*vūəpese-*	~ **uve.**	534.	**vuovdda**	~ **uudus.**

N:ot 115, 172, 174 (s. o:n ohella), 212-3, 441-2, 474, 519, 529, 534, 535 (s. o:n ohella), 576-7, 580, 638, 664.

Beitr., s. 120, UL, ss. 220-1.

Lp. *uo*:ta vastaava s. **u** on näissä kaikissa tapauksissa (paitsi 580) lyhyt; pitkä tunnetaan sanassa **guossa** ~ **kuusi.**

Sukukielissä tavataan seuraavien sanojen vastineet: kulma, kurki, kuusi, nutus, uida, uudus. — Vokaaliedustus:

M.	Tš.	Sr.	Vt.	O.
u, *a* [1]	*o*	*u*, *ẹ*	(*i*)	*o*, *u*

Setälä olettaa liiv. *uoìgə* muodon perustalla **uida** sanan vokaalin palautuvan **ō*:hon (Qv., s. 35). Samaa voinee sanoa myös sanoista **kuusi** ja **nutus** (huom. syrj. *kōz*, *ńoż*, *ńöż*, *ńẹż*).

Lp. *u* ~ s. u.

121.	**guvdnjat**	~ **kuuma.**	194.	**muđoidet**	~ **mutista.**
339.	**ruddak**	~ **runtu.**	349.	**ručče**	~ **ruho.**

N:ot 20, 101 (N.), 121, 172 (*uo*:n ohella), 194-5, 293-5, 339, 347, 349, 405, 439-40, 453, 574, 599, 601, 621-4, 659, 678, 682.

S. **uu**: n:o 623: UL, s. 292, Qv., ss. 35-6.

Tähän kuuluvat sanat huvi, kuulla, kuusi (num.), kutista, muu, vir. pung, suu [2], tutkain, joiden vokaaliedustus on sukukielissä:

[1] Mordvan kahdenlainen edustus riippunee entisestä laajuuserosta; vrt. lp. **uo** ~ s. **o**, **uo**-tapausta (lp. *oa* ~ s. o:n yhteydessä).

[2] lp. *čuvva*, **čuv** (mutta *nt*-suffiksilla kasvaneessa vartalossa *o*: *čotto*, **čodda**).

M.	Tš.	Sr.	Vt.	O.	Vg.	U.
u, *o*	*u*, (*o*)	*u*, (*i̥*, *i*)	*u*, (*i̥*, *i*)	*u*, (*o*, *ə*)	*u*, *i*, *a*	**a**, **o**, (**ö**)

SETÄLÄ mainitsee (Qv., s. 35) ainoastaan tapauksia, joissa suomessa on pitkä u. — Vrt. lp. *o* ~ s. **u**-tapausta.

Lp. *u* ~ s. **o**.

107. *kuiᵉte-* ~ **koitaa**. 120. **gušmos** ~ **kohmettua**.
480. **unokas** ~ **onea**. 481. **uvve** ~ **vuo**.

S:n n:ot 547, 688. — Beitr., s. 293, UL, ss. 293-4.

Lp. *u* < *uo* ~ s. (u)o: Luul. *turᵘšu-*. N. **duorše** ~ s. **sorsa**, **suorsa** (n:o 473).

Lp. *u* ~ s. **a**.

108. **gumpos** ~ **kampsu**. 348. *ruťťšē* ~ **rasa**.
478. *ťšuŭjᵃ* ~ **savi**. 636. **rukka** ~ **raga**.

Samanlaisia tapauksia ovat: **suppe** ~ **haapa** ja **gumppe** ~ **kamppi**.

Muutamissa lp. sanoissa on *u* (~ s. **a**, [ä]) myöhäsyntyinen: **muise** (< **muoise**) ~ **mäihä** (UL), Luul. *čukte* (N. **čuokta**, **čuökte**) ~ ? **haaksi** (PAASONEN, Kielellisiä lisiä), **mušbme** (< **muošbme**) ~ **masmalo** (197), **rušmas**, Enont. *rusmāš* (< **ruosmas**) ~ **rahko** (344), Ko. *ȯŭ̯ɪᴅᵗeᴅ* 'antaa' (*ȯ* < *u*; N. **vuövddet**, I. *vŭŏʙʙiđ* 'myödä') ~ **antaa**, R. (FRIIS) **tulme** (N. **duolvva**) ~ **talma**.

Sana **savi** tavataan etäisemmissäkin sukukielissä; niissä on vokalismi sama kuin lp. *oa* ~ s. **a**:ssa.

Lp. *u* ~ s. **y**.

402. *šnuəče-* ~ **nyhä**. 406. *šuu̯vᵃ* ~ **hyvä**.
679. *tuλᶜtsα̨ⁱ* (*o*) ~ **tylsä**.

Vrt. **dulppe**, **dulpas**, **dulppoi** ~ **tylppä**.

B. Toisessa tavussa.

Lp. *a* ∼ s. i (-e-).

29. **gāđkat** ∼ **kytkeä.** 34. **gallagas** ∼ **kaleva.**
112. **guolgga** ∼ **kalki.** 192. *mŭannaγas* ∼ **monias.**

2 (pred.), 8, 12, 14 (pred.), 25 (**gappa**), 29, 31 (**kiikki**), 33-4, 42-4, 50, 54, 56, 63, 67, 73 (lpV.), 89, 96, 111-2, 118, 122 (vir.), 126, 131, 133 (livi-), 139, 152, 170 (pred.), 172, 174, 192, 194, 200-1, 211-12, 225, 233, 248, 250, 257 (**potsi**), 259, 266, 276-7, 280, 292, 294, 301, 318, 322, 325, 327, 338, 340, 343, 350, 352, 363, 365, 368, 377-8, 384, 414, 418-20, 430, 432-3, 436-7, 446, 449, 451, 463, 478-9, 488-9, 491, 501, 504, 507, 510 (Luul.), 512, 515, 517, 538, 543, 547, 554, 564, 566, 578, 583, 586, 597, 602, 604, 608, 618-19, 626, 630, 633-4, 643, 654, 657, 666, 673, 683.

Lp. *e* ∼ s. a, ä.

4. *ap̄leδ* ∼ **uuttaa.** 13. *jaδσel* ∼ **jätkäle.**
413. *tal̄σe* ∼ **tilka.** 503. *vĕäɔk̇er-* ∼ **vekara.**

4, 11, 13, 15-7, 19 (I.), 20-2, 30, 38, 55, 61, 70, 82-3, 91, 107, 110, 129-30, 142, 156, 161, 162 (I., V.), 165, 171, 175, 183, 196-7, 205, 213, 215 (Luul.), 216, 218-20, 226, 228-30, 231 (e:n ohella), 238, 242, 244, 247, 249, 258, 262, 264 (**bævkke**), 267, 270, 291, 296, 300, 304, 310, 315, 323-4, 330, 342, 348, 356, 358-61, 374 (**muja**), 385, 389, 393, 395, 397, 400-2, 405, 413 (I.), 415, 423, 429, 435, 445 (subst.), 448, 468, 476, 484, 486, 494, 498, 500, 505, 508, 518, 522, 524-6, 532-3, 536, 546, 555, 559, 562, 568, 572, 580, 585, 588, 591, 595, 601, 614, 616, 620, 624-5, 627, 640 (V.), 641, 647, 679, 690.

Lp. *o* ∼ s. o (ö), u (y).

1. **abbot** ∼ **imbuma.** 5. *ůr̄ɒᵘ* ∼ **aarto.**
77. *kobbo* ∼ **kumpu.** 80. **goddor** ∼ **kyntyrä.**

1, 5 (**aarto**), 18, 23 (R.), 49?, 57?, 66, 72 (vrb. **goarjot**), 77, 80, 87-8, 101, 103, 106?, 108, 113, 135?, 145?, 153?, 180-1, 193?

221, 234-5. 237, 246, 255?, 263, 271, 283?, 288, 295, 307?, 314, 319, 333, 334 (**ryhy**), 345 (**raško**), 357 (**sauto-**), 382 (Luul.), 391-2, 422, 424-5, 428, 434, 440, 453, 472, 475, 483, 492?, 493 (? T.; vrt. Luul. ja N.), 516 (**āzu**), 535 (**ouno, uumota**), 549, 553, 556-7, 565, 573 (**kyylyä**), 574, 579, 605, 606 (Luul.), 611, 615?, 628, 660, 682, 691.

2. Konsonantit.

A. Sanan alussa.

Lp. *s* ~ s. **s.**
(S.-ugr. *s*).

358. *sāvelDeD* ~ **sivaltaa.** 363. *sèăr̄BPD^δ* ~ **särpiä.**
377. *sŏăɔpp^ɩ* ~ **soppi.** 386. **suodnjo** ~ **sońń.**

N:ot 351-2, 354, 358, 360-1, 363, 376-7, 380-1, 383-4, 387, 389, 640, 642-3, 645, 649-50, 647-9, 656-7, 659, 664.

Lp. *s* ~ s. **h.**
(S.-ugr. *ś*).

350. **sabmat** ~ **himmeä.** 378. **soarccat** ~ **harsia.**
379. **soavlle** ~ **houle.** 366. *siema* ~ **hiema.**

N:ot 350, 353, 355-7, 359, 362, 364-9, 375, 378-9, 382, 385, 388, 390, 641 (lp. *š*:n ohella), 646, 658, 660-63.

Lp. *š* ~ s. **s.**

391. **šallo** ~ **silo.** 395. *šeštiδ* ~ **säästää.**
392. *šāvvu* ~ **siivo.** 404. *šŭăr̄D^ɩz* ~ **sard.**

N:ot 391-3, 395-6, 398-9, 404, 645 (lp. *s*:n ohella), 666-7.

Lp. *š* ~ s. **h.**
(S.-ugr. *ś*).

394. **šægjat** ~ **heijastaa.** 400. *šìšteδ* ~ **hiistää.**
405. **šučče** ~ **huude.** 406. *šuụv^ɩ* ~ **hyvä.**

N:ot 394, 397, 400, 403, 405-6, 641 (lp. *s*:n ohella), 665.

S. h:ta vastaavat siis lp. *s* ja *š*, kuten ensimäisen tavun rajallakin: **iho** ~ **asse, viha** ~ **vašše**; vrt. myös lp. *sk*-, *šk*-tapauksia.

Lp. *ts* ~ s. s.

445. **cagge** ~ **sinka.** 446. **cakkat** ~ **säkene-.**
449. **caccat** ~ **syteä.** 452. **cuoȝȝa** ~ **sontu.**

N:ot 445-6, 449, 452, 644 (lp. *s*:n ohella), 681.
Vrt. SETÄLÄ, FUF II, ss. 238, 240-1.

Lp. *ts* ~ s. t.
(S.-ugr. *tš* [*dž*]).

448. *tsárrᵗ* ~ **tiira.** 451. **cippa** ~ **tippi.**
453. *cuˢmu-* ~ **tuhnu.** 680. *tsaūmᵃ* ~ **taima.**

S:n n:o 682.

Lp. *ts* ~ s. h.
(S.-ugr. *tš*).

450. **ceggit** ~ **henka.**

Lp. *tš* ~ s. s.
(S.-ugr. *tš*).

454 **čadnat** ~ **sonnus.** 458. **čarre** ~ **soro.**
473. *tšŭăr̄šᶦ* ~ **sorsa.** 477. *tšŭŏttsað* ~ **satain.**

N:ot 454, 457-8, 463-4, 466, 469, 471, 473-4, 476-8, 683-7.

Lp. *tš* ~ s. h.

459. *tšarranið* ~ **herätä.** 461. **časket** ~ **hutkia.**
465, *čiehtet* ~ **häätyä.** 475. **čuokon** ~ **huoko.**

N:ot 459-61, 465, 475.

Vrt. 1:sen ja 2:sen tavun rajaista *tš* ~ h-vaihtelua; sana-alkuisesta *tš* ~ h:sta tunnetaan ennestään esimerkki: **čaitne,** *čāᵢšne* ~ **hähnä.**

Lp. *tš* ~ s. t.

455. **čalsa** ~ **tilsa.** 468. **čoakke** ~ **tokka.**
470. *tšòɔ̀kvᵟ* ~ **tokata.** 472. *tšuàh̄tuδ* ~ **tohtua.**

N:ot 455, 462, 467-8, 470, 472, 680 (N.).

N:ossa 462 on myös *c*-alkuinen muoto (**cacca**).

Vrt. 1:sen ja 2:sen tavun rajaista *tš* ~ t-vaihtelua.

WICHMANNin mukaan palautuu lp. *tš* ~ s. t s.-ugr. *dź*:hen (FUF XI, s. 269).

Lp. *ni* ~ s. i.

205. *nindeδ* ~ **inttää.** 206. **nirvvot** ~ **irvi.**

Lp. *ńo* (< **ńi*) ~ s. i.

224. *ńollane-* ~ **ilo.**

B. Ensi ja toisen tavun rajalla.

Lp. *ɔp* ~ s. p.

25. **gappa, gaba** ~ **kipinä.** 79. *koβas* ~ **kuvas, kupaan.**
133. **lāppat, lābam** ~ **lipua.** 327. **rippa, riba** ~ **riipi.**

N:ot 25, 39, 79, 92, 133, 327, 338, 343, 382, 426-7, 432, 494, 519, 578, 635, 637-8, 664, 682-3.

Lp. *ɔt* ~ s. t.

275. **boattet, boađam** ~ ***pade.** 333. **rotto, rođo** ~ **ruto, rytö.**
369. **sitte, siđa** ~ **hitu.** 521. *vuəδès, vuodtas* ~ **aatua.**

N:ot 275, 333, 340, 369, 385, 482, 500, 521, 559, 600, 647.

Lp. *ɔk* ~ s. k.

106. *kŭaɔk'neᴅ* ~ **kokoontua.** 147. **lække, læge** ~ **lako.**
188. *moɔkam* ~ **mokoma.** 245. **bakkodet** ~ **pa'ata, pakaan.**

N:ot 106, 111, 128, 147, 163, 188, 243, 245, 277, 280, 304, 324, 409, 429, 446, 474-5, 488, 522, 612, 618, 636, 656, 665.

Lp *ɔk* ~ s. **kk.**

214. **njăkkat, njagam** ~ **niekka.** 221. **njikkot, njigom** ~ **nikko.**
466. **čiekkā, čiegā** ~ **sikko.** 507. **viekkat, viegam** ~ **viekki.**

N:ot 214, 221. (341), 466. 507, 575, 685.

Lp. *ɔpp* ~ s. **pp.**

134. *лaɔppʋᴅ* ~ **lappaa.** 312. **rappastet** ~ **rypistyä.**
356. **sāppe** ~ **huuppa.** 377. *sŏăɔ·pp'* ~ **soppi.**

N:ot 93, 134, 148, 152, 204, 209, 311-2, 356, 377, 421, 428, 451, 577, 586, 613, 639, 645, 681.

Lp. *ɔtt* ~ s. **tt.**

57. *keăɔt'* ~ **ketto.** 20. *juɔtụᵈ* ~ **juttu.**
138. *лaɔtt'* ~ **liitta.** 220. *ńelt'ᶦ* ~ **natta.**

N:ot 20, 57, 138, 220. 532, 632, 650.

Lp. *ɔkk* ~ s. **kk.**

211. *nŭəɔk̀ʋᵟ* ~ **nokkia.** 281. *pokk'e* ~ **pökkelö.**
468. **čoakke, čoake** ~ **tokka.** 470. *t̆šòɔk̀ʋᵟ* ~ **tokata.**

N:ot 31, 127, 129, 182, 211. 244, 246, 281, 308, 440, 468, 470, 523, 588, 621, 634, 642.

Lp. *ɔkk* ~ s. **hk.**

198. **nakketet** ~ **nihkuma.** 411. **dăkketet** ~ **tehkeytyä.**
592. *лŭăɔkkʋᴅ* ~ **lohko.**

Vrt. **vuokkadet** ~ **uhkata** (UL, s. 221).

Lp. *ɔkk* ~ s. **k.**

12. *jʋɔk̀a*, *jʋɢkàs* ~ **jaakea.**

Lp. *ts* ~ s. t.
(S.-ugr. *tš*).

58. **gæccat** ~ **kietoa.** 68. *kiɒtsareᵟ* ~ **kitua.**
477. *tšŭŏttsað* ~ **satain.** 483. *vāƀzań*, g. *vaɔtsań* ~ **vaato.**

N:ot 58, 68 (K.), 300 (*pū"ce-*), 449. 462, 477, 483, 533, 597, 604. 689.

Lp. *ts* ~ s. h.
(S.-ugr. *tš*).

103. **goccot** ~ **koho.** 102. **goccet** ~ **kohentaa.**
233. *ēƀzas*, **g.** *ęɔtsaz* ~ **ihistää.** 687. **čuoccet** ~ **sohia.**

S:n n:o 599.

Lp. *tš* ~ s. s.
(S.-ugr. *tś*).

28. *kāɒtšɒᵈ*, *kāᵈžąi* ~ **kisa.** 191. **moččot** ~ **musertaa.**
318. **račča** ~ **rasea.** 335. **roččit** ~ **rusentaa.**

N:ot 28, 191, 258, 318, 335, 511 (T.). 560.

Lp. *tš* ~ s. h.

334. **ročos** ~ **ryhy.** 349. **ručče** ~ **ruho.**
402. *šnuɔče-* ~ **nyhä.**

Lp. *tš* ~ s. t.

104. **gočo** ~ **kytö.** 259. *pačārvissa* ~ **paatero.**
300. **puoččih** ~ **potasma.** 405. **šučče** ~ **huude** (ūts).

N:ot 104, 140, 259, 300, 405.
Vrt. Setälä, FUF II, ss. 229-30.

Lp. *tts* ~ s. ts.

48. *kāɔtsaɒ* ~ **kātsas.** 139. **laccat** ~ **lētśima.**
581. *kuɔtser* ~ **kutšera.**

Lp. *tťš* ~ s. ts.

257. *paɔčča-* ~ **potsi.** 317. *rāɔčča-* ~ **rōts.**
326. *rišťšeɒ* ~ **riitsiä.**

Lp. *j* ~ s. j (i).

105. *kŭaįj'* ~ **koi.** 110. **guojehet** ~ **kajo.**
186. **mogjat** ~ **mujuta.** 241. **bagje,** *paįje* ~ **pii.**

N:ot 105, 110, 186, 241, 374, 394, 591, 655.

Lp. *j* ~ s. v.

85. *kojàs* ~ **kova.**

Vaihtelu palautunee *ŋ:ään (vrt. tšer. *kaŋga* 'hart, steif, dicht', †*kaŋá* 'dicht, hart, rauh'). Lp. *j* ~ *ń*, *ŋ*-vaihteluun nähden ks. n:oa 370.

Lp. *l* ~ s. l.

87. *kollòđ* ~ **koloa.** 200. **nāllat** ~ **nuli.**
266. *pieʌʌa* ~ **pieli.** 489. **valat** ~ **viileke.**

N:ot 16, 34-5, 66, 86-8, 195, 200, 212, 215, 224, 228, 266, 283-4, 389, 391, 396-9, 403, 412, 417, 479, 489-92, 515, 524, 544, 550, 553, 565, 596, 625, 643.

Lp. *r* ~ s. r.

45. **gărre** ~ **kireä.** 53. *kērrase-* ~ **kyörä.**
56. **gærrat** ~ **kieriä.** 219. *ńēr̀i* ~ **närä.**

N:ot 15, 18, 44-5, 53, 56, 62, 64, 67, 96, 98-9, 159, 185, 196, 202, 213, 216, 219, 222, 230, 252-3, 261, 268, 285, 287, 368, 442, 448, 458-9, 469, 476, 496, 509-10, 512, 528-9, 546, 558, 566, 571-2, 646, 666, 675, 686.

Lp. *r̀* ~ s. *rr*: 64. *k̀ĭĕrra* ~ **kärry,** 285. *pōra* ~ **pörrö.**
Lp. *rr* ~ s. *r* : 496. **varres** ~ **vireä.**

Lp. *ll* ~ s. ll.

283. *po.ɪ.ɪⁿ* ~ **pullo.** 412. *dāllȁs* ~ **tallus.**
491. *valleᴅ* ~ **vällä.** 551. *kā.ɪ.ɪnaᵊk* ~ ***kulle.**

S:n n:o 552.

Lp. *ł* ~ s. ll: 66. *kilůr*, *killure-* ~ **killua,** 412 (N. [Fr.], Ko.. Kld.).

Lp. *s* ~ s. s.
(S.-ugr. *s*).

46. *kåssᵃniδ* ~ **kasi.** 160. **lissa** ~ **lisu.**
170. **lossad** ~ **lasea.** 531. **vuossa** ~ **vasu.**

N:ot 46, 160, 170, 383, 531, 538, 631.

Lp. *ss* ~ s. s: 531: *vūəssa-* ~ **vasu**; lp. *ss* ~ [s. ss]: 631. *raᶜs-saᴅ* ~ **rissa.** (UL, s. 130: **juosso** ~ **hassu).**

Lp. *s* ~ s. h.
(S.-ugr. *š*).

231. **oasser** ~ **uhari.** 288. *possaᵟ* ~ **pöhö.**
443. **duossad,** *tuozas* ~ **tuohus.** 497. **vāsso** ~ **vahinko.**

S:n n:ot 677, 693.

Lp. *š* ~ s. s.

75. *köaššuδ* ~ **kosia.** 255. *paᶜššᴅᴅ* ~ **pysyä.**
316. **rašše** ~ **räsy.** 580. **guöšše** ~ **kuusava.**

N:ossa 580 on geminaatta-*š*.

Lp. *š* ~ s. h.

505. **vešše** ~ **vähä.**

Lp. *v* ~ s. Ø.

178. **luovos** ~ **luo-.** 481. **uvve** ~ **vuo.**

Lp. *v* ~ s. v.

50. *kāvas* ~ **kaave.** 226. *ńūəɥıvᵉ* ~ **naava.**
358. *sāvełneᴅ* ~ **sivaltaa.** 392. *šāvvu* ~ **siivo.**

N:ot 9. 50. 155, 217, 226. 336. 358. 390. 392. 464, 467, 633. 674.

Lp. *ȓ* ~ s. yv: 9. **ævas** ~ **äyvästää.**

Lp. *r* ~ s. h.

153. *lieṛᵗssed* ~ **liehua.** 582. *kȯṛṛạd* ~ **kuohua.**
443. **dufhas,** *tuovas* ~ **tuohus.**

Lp. *δ* ~ s. t.

144. *lēδi* ~ **lieto.** 208. **nođđo** ~ **nuti.**
439. **duđđat** ~ **tudata.** 514. *voδδa* ~ **viita.**

N:ot 81. 144. 194. 208, 439. 514.

Lp. *m* ~ s. m.

3. *àᵇm̀massʋᴅ* ~ **ammo.** 17. *jiemme* ~ **emä.**
109. **kuobme** ~ **komo.** 123. **lăbmāt,** *lòᵇmmiδ* ~ **lymytä.**

N:ot 3, 17, 21, 24, 36-7. 54. 123, 131-2, 151. 167, 173, 201. 235, 350, 366, 393, 508, 611.

Lp. *mm* ~ mm: 3. *àᵇm̀massʋᴅ* ~ **ammo,** 350. **sabmat** ~ **himmeä.**

Lp. *m̀* ~ s. mm: 54. *k̀eäma* ~ **kämmen,** 167. *ʌẹᵇmmᵃ*, *ʌēma* ~ **lemm, lŏmm.**

Lp. *n* ~ s. n.

192. *muonas* ~ **monias.** 298. *pɪ̣ənned* ~ **ponnistaa.**
416. **dædnot** ~ **tänama.** 493. *ʋ̣ʋnnaǯǯᵘ* ~ **vino.**

N:ot 27, 70, 192, 298, 303, 416, 435, 454, 480, 493, 506, 520.

Lp. *nn* ~ s. nn: 303. **radnō** ~ **rannio.** Lp. *ǹ* ~ s. nn: 454. **čadnat, čanam** ~ **sonnus.**

Lp. *ń* ~ s. n.

70. **goadnjel** ~ **conacka.** 174. *ʌúʋdńńʋᴅ* ~ **lonia.**
555. *kŷdńńer-* ~ **kyynärä.** 583. **lådnja** ~ **lonee-.**

Lp. *ń* ~ s. m.

123. **lādnja** ~ **liimo.** 174. *ʌŭvᵈńńᴅᴅ* ~ **lommata.**
351. **sādnja** ~ **siima.** 372. **šliennjat** ~ **liemu.**

Lp. *ń* ~ s. j.

370. *skāĺńa-* ~ **kaju.** 394. **šæggnat** ~ **heijastaa.**

Näissä sanoissa tavataan lp. *ń*:n (*ŋ*:n) ohella *j*.

Lp. *ŋ* ~ s. Ø.

299. *püoŋŋose* ~ **puo.** 354. **saŋar** ~ **syy.**

Lp. *ŋ* ~ s. v.

447. **čaŋa** ~ **siivo.** 527. *vuȧᵊŋŋāᴅź* (-ᵈńń-) ~ **aave.**

Lp. *ŋ* ~ s. n.

70. **goagŋel** (-nn-, -dnj-) ~ **conacka.** 555. *käᵊŋŋir-* ~ **kyynärä.**
671. *täᵊŋŋirið* ~ **tannertaa.**

Lp. *ŋ* ~ s. m.

83. **gogŋel** ~ **kumara.** 372. *slekŋa-* ~ **liemu.**
456. *tšäᵊŋŋað* ~ **haamaista.**

Lp. *ŋ* ~ s. ŋk.

267. *pieŋᶜs*, *-ŋŋȧzi̯* ~ **pängäs.**

Vrt. **cuoŋo** ~ **hanki.**

Lp. *u̯d* ~ s. ut.

290. **bovddit** ~ **puutua.** 291. **bovddit** ~ **pyytää.**
357. **saude** ~ **hautoa.** 534. **vuovdda** ~ **uudus.**

Lp. *u̯g* ~ s. uk.

319. **ravggo** ~ **rauku.** 585. *leu̯ᵊᵏˣ* ~ **leuka.**

Lp. *ịb* ~ s. ip.

388. **suoibbot** ~ **hoipaa-.**

Lp. *ịd* ~ s. it.

107. *kuiᵉte-* ~ **koitaa.**

Lp. *ịg* ~ s. ik.

187. *moịᵊᵏer* ~ **muikea.** 242. *paigeᵈtš* ~ **poika.**
375. **soaigos** ~ **haikea.** 487. *vàịᵊᵏes* ~ **vaikea.**

Lp. *ụk* ~ s. ukk.

22. **juovketet** ~ **joukahtaa.** 171. *леụᵊkkᵎ* ~ **liukas.**
218. **njavkkit** ~ **näykkiä.** 264. **bævkke** ~ **paukka.**
S:n n:o 607.

Lp. *ịp* ~ s. ipp.

691. **veippot** ~ **väippyä.**

Lp. *ịk* ~ s. ikk.

145. *leịˈkàᵊk* ~ **läikkyä.** 165. **loiketet** ~ **lŏikama.**
166. *лoịˀkkᵎ* ~ **loik.** 662. *sŭŏịˀkkᵎ* ~ **haikka.**

Lp. *ụdž* ~ s. ut, it.

76. *kȯauᴅźur* ~ **koutere, koider.**

Lp. *lb* ~ s. lp.

658. *solpᵎm* ~ **hulpio.**

Lp. *ld* ~ s. lt.

33. **gåldda** ~ **kelles, -lden.** 180. **malddo** ~ **malto.**
297. **buoldda** ~ **paltee-.**

Lp. *lg* ~ s. lk.

14. **jalggad** ~ **julkea.** 112. **guolgga** ~ **kalki.**
413. *talə* ~ **tilka.** 418. **dælggat** ~ **telkeä-.**

N:ot 14, 112, 413, 418, 504, 608.

Lp. *rb* ~ s. rp.

41. **garbas** ~ **korpu.** 363. *sèārbpvº* ~ **särpiä.**

Lp. *rd* ~ s. rt.

5. *árdu* ~ **arta, aarto.** 42. *kārdiᴬ* ~ **kard.**
73. **goarddet** ~ **karte-.** 181. **marddo** ~ **maarto.**

N:ot 5, 42-3, 73, 181, 404, 434, 614, 620.

Lp. *rg* ~ s. rk.

63. *kierguusseº* ~ ***kerki-.** 183. *mèārəkᴵ* ~ **märkä.**
251. **bargedet** ~ **pärg.** 384. *sẹrəkᴬ* ~ **sirkeä.**

N:ot 63, 183, 250-1, 384, 414, 438, 463, 579, 684.

Lp. *lp* ~ s. lpp.

90. *kẹlᶜppᴬ* ~ **kalppa.** 554. **galppat** ~ **kilpistyä.**
570. *koлpᴬᵒtteᴅ* ~ *kulʼppu.*

Lp. *lk* ~ s. lkk.

113. *kuoлkᴬtaлᴧᴅᴅ* ~ **kalkutella.** 184. **moalkke** ~ **mòlʼk.**
353. **salkkit** ~ **hylkkyä.** 652. **skuolkka** ~ **kolkka.**

S:n n:o 617.

Lp. *rk* ~ s. rkk.

435. *torᶜkkᴱ* ~ **turkka.** 567. **goarkkat** ~ **karkku.**

Lp. *rt* ~ s. rtt.

97. *kòrtalэið* ~ **karttaa.**

Lp. *ld'š* ~ s. ls.

294. *pǫ̈lbʼtšvᴅ* ~ **purʼsima (lj).**

Lp. *rd'š* ~ s. rj.

100. **gorǯǯe ~ kurjus.**

Lp. affrikaatasta s. j:n vastineena ks. Wiklund, SUSA XXIII,16.

Lp. *lts* ~ s. ls.

430. *toĺᶜtsaᵟ* ~ **tilsiä.** 679. *tul̄tsʳ* ~ **tylsä,** karj. *tülʼtšä.*

Lp. *rts* ~ s. rs.

378. **soarccat ~ harsia.** 676. **doarcce ~ torsilo (rh).**

Lp. *ltš*~ s. ls.

419. *tšäλ̄ˢtšvᴅ* ~ **talsia.** 430. *toλˢtšᶣeᴅ* ~ **tilsiä.**
651. **skilča ~ kilse.**

Lp. *rtš* ~ s. r(t)s.

65. *ḱiĕr̄ˢtšʳ* ~ **kärts.** 101. *koṝˢtšᶦ* ~ **kursu.**

Lp. *mb* ~ s. mp.

1. **abbot ~ imbuma.** 23. *kāmbaλ*, **gabbalet ~ kimpoa-.**
77. *kobbo* ~ **kumpu.** 172. *λumbašk*, *luoʙʙašk* ~ **lumpee-.**

N:ot 1, 23, 77, 172, 302, 556.

Lp. *nd* ~ s. nt.

19. **joddo ~ junta.** 61. *ḱiĕᴅᴅē* ~ **känd.**
80. *koñᴅᵗi̯ərvᵉ*, **goddor ~ kyntyrä.** 323. *reñᴅᵗ-*, *rieδtʳ* ~ **räntä.**

N:ot 19, 38, 61, 80, 179, 236-7, 292, 323, 329, 339, 371, 499, 549, 654, 659, 689.

Lp. *ŋg* ~ s. **nk.**

2. *ạčkaɒ* ~ **änkeä.** 162. *λoŋɢᵏeᵟ*, **loggot** ~ **lunkaa.**
175. *λàŋɢᵏ*, *luəgge* ~ **lanka.** 445. *tsaŋɢᵏ*, **cagge** ~ **sinka.**

N:ot 2. 162, 168, 175. 239. 260, 296, 320, 328, 331, 401, 441, 445, 450, 486.

ŋg-tapauksia esiintyy sellaisissakin lapinkielen murteissa, joissa nasaali on muuten äännelaillisesti assimiloitunut homorgaaniseksi klusiiliksi; esimm.

320. I. *rᵉäŋɢaδ* ~ **ränkyä, rankua.** 328. Enont. *rŏaŋgŭ't* ~ **rynkämäinen.**
401. Ko. *šlɛŋɢᵏ* ~ **lenko.** 175. Ko. *λàŋɢᵏ*, *λàɢk* ~ **lanka.**

Vrt. myös N. **ginggat** 'suspensum esse, librari' ~ s. **kingata, kinkaan** 'kiikkua, keinua' (Inari); ks. Venäjänlapin konsonanttien astev., s. 75.

Samanlaista esiintyy myös *nts*- (n:ot 563. 644), *nťš*- (309, 629) ja *mťš*- (628) yhtymissä.

Merkillepantava on **mpp-, ntt-** ja **ŋkk**-yhtymien köyhyys lapissa (ilmeiset lainasanat eivät tietysti tule tässä kysymykseen). Sitävastoin on useita esimerkkejä siitä, että nasaalin ja mediaklusiilin yhtymä (resp. geminaattamedia) vastaa lapissa suomalaista nasaalin ja geminaattaklusiilin yhtymää:

82. *koɢkᵉ* ~ **kynkkä.** 238. *paɢɢe* ~ **pankka.**
240. **baggo** ~ **pinkka, pankka.** 330. *roŋɢᵏ* ~ **ronkka.**
380. **sogge** ~ **sonkkelo.** 408. **daggo** ~ **tunkka.**
484. **văgge** ~ **vinkka.** 293. **buddit** ~ **punttu.**
205. *niᴅᴅeδ* ~ **inttää.**

Vrt. 549. **gaddo**, *kăńɒᵗ* ~ **kinttu.**

Lp. *md* ~ s. **nt.**

517. **vuodda, vuovdda** ~ **onte-.**

lpKo. *vŭŏʙᴅᵗ*, *vuəʙᴅes* muotoihin nähden voi huomauttaa eräistä *md* ~ *nd*-tapauksista lapissa: R. (L. & Ö.) **labdo, laddo,** N. **laddo** 'stagnum. palus', I. *làᴅᴅᵘ*, Ko. *λàʙtᵗ*, Kld. *λąńɒᵗ*, T. *λăńᴅᵗ*

'lampi' (> s. **lantto,** ÄIMÄ, SUSA, XXV 1, s. 26) ~ s. **lansi, lannen** 'låg; lågland', **lanta** 'nedra landet, kustlandet' (tähän kuuluu myös lpN. **luovddet,** Luul. *luəbᵉte-*, ks. SETÄLÄ, Stufenw., s. 77); samoin pronominaalisuffiksi *md* ~ *nd*: R. (HALÁSZ) *namtems, taptema* 'solcher', *numtemes* 'solch ein, solch', *tumtems, tümtems, tuptema, tüptema* 'solch' (*n* ~ *t*, kuten sanoissa *nåmtā, namhtā, numta* ~ *ṭamta* 'ohne', ? N. **nuvta;** *namĕtie, nämĕtie, nämhtie* ~ *ṭimtie, ṭimĕtie* 'so', ? N. **nuft,** I. *nùụt*, Ko. *nuụ̄'tt'*, A. (G.) *nuᵢt*; vrt. s. **t** ~ **n**-vaihtelua: **se** < *te* ~ **ne, niin, tuo** ~ **nuo** jne.), I. *naʙƀem*, Ko. *naụ̄ʙᵗem* (*un* pro *ʙᴅ* niinkuin sanassa *òụ̄ᴅᵗeᴅ* ~ N. **vuövddet**, Luul. *vuəbᵉte-*), T. *nañᴅᵗem*; I. *maʙƀem* 'millainen', Ko. *muụ̄ʙᵗem*, Kld. *mañᴅᵗe*, T. *mañᴅᵗem*, A. (G.) *moᵢntem*; samoin muodostunut on myös T. *koñᴅᵗem* 'kummoinen; sellainen kuin',? mord. *końďamo, koďamă* 'ähnlich, gleich' (PAASONEN yhdistää tämän s. **kunta** sanaan, Mordw. Chrest., s. 81).

Lp. *nds* ~ s. **nt.**

452. *tsuñᴅᵗsᶦ*, **cuozza** ~ **sontu.**

Lp. *ńd'š* ~ s. **s.**

59. **gizzo** ~ **kisa.** 227. *ᵘüañᴅᶠšaᵟ*, **oazzot** ~ **osa.**
423. **doazze** ~ **tasa.** 516. *vüäñᴅžᵘ* ~ **äs.**

S:n n:o 606.

Lp. *md'š* ~ s. **ms.**

141. **lavčo,** *laʙƀᶠšᶦneᴅ* ~ **limsu.** 584. *lèʙᴅžᶦšteᴅ* ~ **lämsä.**

Lp. *nts* ~ s. *ns.*

563. *kiñᶜtsēᴅ* ~ **kinsa.** 644. **canccot** ~ **sonsar** (*-nᵈž-*).

Lp. *ntš* (< **ŋs'*) ~ s. **is.**

629. **ranččot** ~ **riisua.**

Lp. *ntš* ~ s. **ns.**

309. **ranče** ~ **runsi.**

Lp. *mtš* ~ s. **ms.**

628. *ramtše* ~ **rämsä.**

Lp. *st* ~ s. st.

118. *kįəstᴀ*, g. *-stagį* ~ **koste.** 444. **duostot** ~ **tastia.**
594. **măstăt** ~ **mesto.**

Lp. *st* ~ s. **ht.**

7. **āstat** ~ **ehtyä.** 119. **gustot** ~ kohdata.
314. *rāstaᵈ* ~ **ruhtoa.**

Lp. *sk* ~ s. **sk.**

169. *ʌęškėm* ~ **lusku.** 587. **liskit** ~ liiska.
601. **nuske** ~ **nuska.**

Lp. *sk*, ~ s. **hk.**

177. *ʌŭŏsk'neᴅ* ~ **lahkuma.** 190. **mosko** ~ **myhkä-, mykkä.**
210. *nęskᴅᴅ* ~ **nyyhkiä.** 274. *pŏăsk-* ~ **pohkio, pokka-.**

S:n n:o 603. 623.

Lp. *št* (it) ~ s. **st.**

69. *kišto* ~ **kiista.** 395. *šeštiđ* ~ **säästää.**
400. *šišteđ* ~ **hiistää.** 126. *lāšta*, laita ~ **liiste.**

S:n n:o 541.

Lp. *št* **(it)** ~ s. **ht.**

176. *lŭŏštiđ*, **luoittet** ~ **lahti.**

Lp. *šk* ~ s. **sk.**

47. *kāškatt'iđ* ~ **keiskahtaa.** 146. *leškiđ*, **leikkit** ~ **laskea.**
271. **biškot** ~ **piiskua.** 315. *rāšk'* ~ **raiska.**

S:n n:o 605. — N:oissa 271 ja 605 **š** palautuu varhempaan **č**:hen.

Lp. *šk* (ik) ~ s. hk. kk, h.

84. *koške*, **goike** ~ **kohke.** 164. *luškas*, **loikas** ~ **lahkea, lahea.**
415. **daške** ~ **töhkä.** 422. **diškot** ~ **tihkua.**
135. *лaškʾ* ~ **laho.** 156. *liške*, **likke** ~ **liha.**

Lp. *tsk* ~ s. tk.

461. *tšaᵓᵗskeᴅ*, **časket** ~ **hutkia.** 568. *kŭäᵓᵗskʾńas* ~ **kotkauš.**

N:ossa 568 on lpV:ssä murteittain *ᵗsk* ~ *tk*-vaihtelu. Samanlainen tapaus norjan- ja inarinlapista: N. **ræska, rætka, ræđka, rærka** ~ I. *ratkʾ*. *ᵗšk* (> *šk*) ~ *tk*: N. **goaško, gaško** ~ Ko. *-kuatkaž*, T. *-kotkas*. (Ks. myös n:oa 345.)

Lp. *tsk* ~ s. sk.

263. *pėäᵓᵗskʾ*, **beskuš** ~ **pääsky.** 513. **vitkat** ~ **viskata.**
136. *лęᵓᵗskʾneᴅ* ~ **losko.** 615. *päᵗskʾ* ~ **paasko.**

Lp. *ᵗšk* ~ s. sk.

345. **raško, roaške** ~ **raasku.** 347. *ruᵓᵗškʾleᴅ* ~ **ruskata.**
513. *vėᵓᵗškɒᴅ* ~ **viskata.** 616. **bæšket** (*ᵗšk*) ~ **patskata.**

Lp. *ᵗšk* ~ s. tk.

49. *kɒᵗškᴜᵈ* ~ **kitkua.** 256. *päᵗškɒᵟ* ~ **putk.**

Lp. *ks* ~ s. ks.

539. *jaχsɒᴅ*, *jäksɒᵈ* ~ **jakšoa.** 542. *joχseᴅ* ~ **juokse-.**
657. *soχsʾ* ~ **suksi.**

Lp. *ks* ~ s. hk.

342. **ruokse** ~ **rahka.** 663. **suoksa** ~ **hohka.**

Lp. *kš* ~ s. ks.

149. **lækša** ~ **la(a)kso.** 32. **kakšet** ~ **keksiä.**

Lp. *kš* ~ s. **hk.**

189. *moχšʳ* ~ **muhka.**

Lp. *kt* ~ s. **ht.**

270. **biktet,** *påktätet* ~ **pa(a)htaa.** 279. *poȟleđ* ~ **pohti.**
472. *ťšuåȟluđ* ~ **t(u)ohtua.**

Lp. *kt* ~ s. **tt.**

130. **laktet** ~ **liittää.** 247. **bakte** ~ **piitta.**
547. **jukte** ~ **jotta.**

jukte ~ **jotta** lienevät abessiivimuotoja. Sama *kt*-aines näyttää esiintyvän lpI. *nuȟlan* 'ilman, paitsi' sanassa.

Lp. *kťš* ~ **ks.**

272. **boakčanet** ~ **pōks.**

Lp. *kťš* ~ s. **sk.**

248. *pakča-* ~ **puskea.** 325. *rikča-* ~ **riski.**

Lp. *kťš* ~ s. **its.**

381. *soȟťšᵘ* ~ **suitsu.**

Lp. *ps* ~ s. **ps.**

94. *kop̄šeđ*, **gokset** ~ **kupsoa.** 626. **rappsa, raksa** ~ **ripsi.**

Lp. *pš* ~ s. **ps.**

95. *kop̄šođ* ~ **kypsyä.** 157. *lìp̄šamiđ* ~ **lipsua.**
626. **rafša** ~ **ripsi.** 322. *rep̄šᵘliđ* (*pťš*) ~ **räpsi.**

Lp. *pš* ~ s. **ht.**

158. *lip̄še*, **likšat** ~ **lyhde.**

Lp. *pt* ~ s. tt.

4. *apted* ~ uuttaa. 562. *kipte*[d], *kiðle*[ð] ~ keittää.
590. *ʌeptvž* ~ lutta.

Lp. *pts* ~ s. ps.

433. *toʾptsvn* ~ topsia.

Lp. *ptš* ~ s. ps.

321. *reptš*[4] ~ repsa. 322. *rěäptš*[4ʾ]*tten* (*pš*) ~ räpsi.
569. *kopčo-*, gokčat ~ kopsa.

Lp. *tk* ~ s. tk.

29. *katkes*, gāđkat ~ kytkeä. 278. botkalet ~ putkahtaa.
289. botkit, *potkið* ~ pytkiä.

Lp. *δg* ~ s. tk.

13. *jaδǥel* ~ jätkäle. 265. biđgit ~ pätkä.
278. *poδǥe* ~ putkahtaa.

Lp. *uj* ~ s. vi.

478. *tšuūj*[u] ~ savi.

Lp. *iv* ~ s. iv.

306. *ràivas* ~ raivo. 501. *vεivas* ~ väive.
593. *maįv*[u] ~ maiva. 641. saivve ~ hiiva.

Lp. *yl* ~ s. ul, yl.

154. *lieulos* ~ läyli. 379. soavlle ~ houle.
573. govllot ~ kyylyä. 691. *vieuleʾk* ~ vöyllinen.

Lp. *ul* ~ s. lv.

223. njivlle ~ nilvi.

Lp. *ur* ~ s. **ur.**

8. *àū̯r*^{a} ~ **aurinko.** 193. *mŭăū̯ra*$^{\delta}$ ~ **mauruta.**
232. **oavrre** ~ **ouru.**

Lp. *i̯l* ~ s. **il.**

660. **suillot** ~ **hailu.**

Lp. *ir* ~ s. **ir.**

307. *rai̯r̀*^{a} ~ **rairo.**

Lp. *u̯n* ~ s. **un.**

535. **vuovdnot** ~ **uuna, ouno.**

Lp. *u̯n* ~ s. **m.**

518. **vuebne** ~ **huoma.** (535. **vuovdnot** ~ **uumoa**).
548. **juovnna** ~ **juomu.**

Lp. *u̯ń* ~ s. **m.**

51. **gǎvdnja** ~ **kamala.** 52. **gǎvnjardet** ~ **kiemurtaa.**
121. **guvdnjat** ~ **kuuma.**

Ks. myös n:oa 109: **guovdnje.**

Lp. **uŋ*, *iŋ* ~ s. **im.**

407. **dabmok** ~ **taimen.** 680. *tsāū̯ŋa*, *tsaū̯m*^{a} ~ **taima.**

Lp. *u̯ŋ*, *iŋ* ~ s. **in.**

30. *kaū̯ŋ̀el*, *kai̯ŋel* ~ **kainalo.**

Lp. *im* ~ s. **im.**

306. **raibmot** ~ **raima.** 640. **saibma** ~ **šaima.**

Lp. *in* ~ s. **in.**

30. *kāinelva'k* ~ **kainalo.** 627. *rȧn̦ǹᵉ* ~ **raina.**

Lp. *lv* ~ s. **lv.**

234. *ol̄v̀òd* ~ **ulvoa.** 602. **njalvvat ~ nälviä.**

Lp. *lv* ~ s. **yl.**

361. **selvve ~ säylä.**

Lp. *ls* ~ s. **ls.**

455. **čalsa ~ tilsa.**

Lp. *ls* ~ s. **lj.**

199. ***nal̄sa-*** **~ nalja.** 295. **bulsse ~ pulju.**
376. **soalsse ~ sulju.**

Lp. *ls*, *lš* ~ s. **hl.**

622. **bulsse ~ puhlea.** 526. **vuolšše ~ vahla.**

Vrt. **vilššot ~ vilhua.**

Lp. *lš* ~ s. **ls.**

71. **goalšas ~ kalsea.**

Lp. *lš* ~ s. **lj.**

91. *kŏl̄šᵉ* ~ **kalju.**

Lp. *lj* ~ s. **lj.**

295. **bulljo ~ pulju.** 502. *vea'a'ai* ~ **väljä.**

Lp. *rv* ~ s. **rv.**

206. **nirvvot ~ irvi.** 254. **barvve ~ paarva.**
530. **vuorve ~ urvelo.** 667. ***šierv*** **~ särvi.**

Lp. *rv* ~ s. rm.

262. *pèrviᴅ* (rm) ~ **permanto.** 667. *šierv* ~ **särmä.**

Lp. *rs* ~ s. rs.

378. **soarssat** (rcc) ~ **harsia.**

Lp. *rs* ~ s. rh.

207. **noarssat** ~ **nyrhi.**

Lp. *rš* ~ s. rs.

101. **gurššo** ~ **kursu.** 473. *tšŭăr̄šᵋ* ~ **sorsa.**

Lp. *rj* ~ s. rj.

72. **goarja-** ~ **korju.** 115. **guorjas** (ir) ~ **kurja.**
424. **doarjot** ~ **torjua.**

Lp. *lm* ~ s. lm.

525. **vuolmeset** ~ **valmata.** 619. *pāʌma'k* ~ **palmikko.**

Lp. *lŋ* ~ s. lk.

89. *kol̄ŋᵃnuᴅᴢ̆* ~ ***kolkelo** (> **nk**). 249. *palńete-* ~ **pelkää-.**
420. **dielgŋat** ~ **tylkeä.**

Vrt. *rŋ* ~ **rk-**, *ðŋ* ~ **lk**-vaihteluja.

Lp. *rm* ~ s. rm.

225. *ńōr̄ɪhᵃ* ~ **nurmi.** 262. **bærmed** ~ **permanto.**
367. **siermag** ~ **harmaa.** 495. **varbmastet** ~ **virma.**

Lp. *rm* ~ s. rv.

471. **čorbma** ~ **survoa.**

Lp. *rn* ~ s. rn.

55. **gærdne** ~ **karna** (rm).

Lp. *rŋ* ~ s. rk.

229. **oarŋjes** ~ **arka.** 648. **sirgŋat** ~ **sirkoa.**

(Vrt. *vuərᵉŋe* ~ **varkain,** Wikl.).

Lp. *sv* ~ s. sm.

197. **mosve** (**šm**) ~ **masmalo.**

Lp. *šv* ~ s. sm.

564. **gišvardet, gašfærdo** ~ **kismiä.** 197. **muošfe** ~ **masmalo.**

Lp. *đv* ~ s. tv.

125. **lađvat** ~ **lotvo.**

Lp. *đj* ~ s. tj.

574. **guđjo** ~ **kulju.**

Lp. *đm* ~ s. tm (mm).

150. **liđmad** ~ **litma** (**limma**).

Jos Luul. *lišme-* kuuluu tähän, palautuu **đ** o:hen.

Lp. *sm* ~ s. hn.

269. *piešmar* ~ **pahna.** 453. *cusmu-* ~ **tuhnu.**

Lp. *sm* ~ s. hm.

6. *ašma* (Fr. myös **ašmat**) ~ **uhma.** 116. **guosma** ~ **kohm.**
269. *piešmar* ~ **pahmas** (hn). 332. *rõšme* ~ **ryhmy.**

N:ot 6, 116, 269, 332, 436.

Lp. *sm* ~ s. **sk, hk.**

117. *kūəsmare-* ~ **koskut.** 344. **ruosmas** ~ **rahko.**

Lp. *šm* ~ s. **sm.**

137. **lašmot** ~ **lysmyä.** 197. **muošbme** ~ **masmalo.**
564. *kašmarvið* ~ **kismiä.**

Lp. *šm* ~ s. **hm.**

120. **gušmos** ~ **kohmettua.**

Ks. myös *sm* ~ **hm**: **ašmat.**

Lp. *šn* ~ s. **hm.**

498. *vašn^ε* ~ **vihma.**

Lp. *ðŋ* ~ s. **lk.**

359. *seðŋið* ~ **hylkää-.**

Vrt. *lŋ* ~ **lk-**, *rŋ* ~ **rk**-vaihteluja.

Lp. *ms* ~ s. **ms.**

628. **ramso** ~ **rämsy.**

Lp. *mš* ~ s. **ms.**

337. *rŭăm̄š^a* ~ **romsi.**

Lp. *nš* ~ s. **ns.**

644. **sanššot** ~ **sonsar.**

Lp. *bj* ~ s. **pį.*

142. *leb^eje* ~ **liepeä, lievä.**

Lp. *bl* ~ s. pl.

78. *koʙʌa*ᵟ ~ kupla, kuula. 122. *labˈla* ~ libl, liula.
610. oblot, oavllot ~ uulea.

Lp. *br* ~ s. kr.

672. *tabˈrane-*, darvvanet ~ takra.

Lp. *br* ~ s. pr.

11. *ib̄rᵉ*, irvve ~ äpräs, äyräs. 26. *kʋb̄rʌįəʋtšɑᵈ* ~ kipristyä.
74. *kŭăʙrᵉ*, goarvve ~ kopru, kouru. 60. *kieʙreətteɒ* ~ käpry.
203. *nàʙrᵃššʋɒ*, narvve ~ nipristää, niuristella.
460. *čabˈrije-*, čarvvet ~ hapristaa, hauraista.
653. *slibᵉru-* ~ liprakka.

N:ot 11, 26, 60, 74, 203, 460, 653.

Lp. *ðr* ~ s. tr.

561. gavrre ~ kytry, kyyrä.

Lp. *γl* ~ s. kl.

536. *vɐ̯išɑ̆lᵉ* ~ vakla, vaula.

Lp. *γr* ~ s. kr.

624. buvrre ~ *pugra*.

C. Kauempana sanassa.

*ð

2. *ɑ̨ðkaɒ* ~ änkeä. 14. jalggad ~ julkea.
170. lossad ~ lasea. 504. *vĕä̆ʌəᵏaɒ* ~ välkeä.

106. *kuaγγaeɒ*, 3 p. -*aɒ* ~ kokoan, koota.
245. bakkodet ~ pakaan, paˋata.

194. mud̵oidet ~ **mutaiðan*. 439. *tuðaiðiˀt* ~ tutaan, tudata.

*γ.

118. *kįəstʌ*, *-štagį* ~ **koste.** 126. **laita, -ttaga** ~ **liiste.**
340. *ruoᴅa*, *ruoəɫaγ* ~ **ruode.**

34. **gallagas** ~ **kaleva.** 192. *mŭannaγas* ~ **monias,** *-ik̀hàn.*

tt

88. *kolòtt'iδ* ~ **kilottaa.** 113. *kuoɪk'taɹɹᴅᴅ* ~ **kalkutella.**
198. **nakketet** ~ **nihutama.**

22. **juovketet** ~ **joukahtaa.** 47. *kāškatt'iδ* ~ **keiskahtaa.**
278. *pōᴅgaətteᴅ* ~ **putkahtaa.**

kk

78. *kuʙlihaᴅź* ~ **kuplik.** 96. *kōrα'k* ~ **kurikka.**
489. **valat, valaka** ~ **viileke.**

Lp. s

16. *jieles* ~ **hilas, hilas.** 79. *koβas* ~ **kuvas.**
267. *pieŋ'śs* ~ **pängäs.** 528. **vuoras** ~ ***varas.**

412. **dalas** ~ **tallus.** 443. *tuozas* ~ **tuohus.**
454. **čanas** ~ **sonnus.**

29. *katkes* ~ **kytke.** 50. *kāvas* ~ **kaave.**
501. *vɛivas* ~ **väive.** 519. *vūəpese-* ~ **uve.**

l

13. *jaδɞel* ~ **jätkäle.** 30. *kąĮŋel* ~ **kainalo.**
69. *kė̄št'leᴅ* ~ **kiistele-.** 66. *kiĪɞōl* ~ **kilkula.**

r

76. *kòaubźur* ~ **koutere.** 80. **goddor** ~ **kyntyrä.**
231. **oasser** ~ **uhari.** 260. *pɛɞar* ~ **penger.**

S:n n:ot 559, 577.

m

15. *jēr'm* ~ **järämä.** 188. *moɔkam* ~ **mokoma.**
550. *kälem* ~ **kalime-.**

n

54. *k̀ėäma, k̀ėäᵇmman* ~ **kämmen.**

lt

358. *säveldeɒ* ~ **sivaltaa.** 485. *vaịèlɒiδ* ~ **vaeltaa.**

rt

52. **găvnjardet** ~ **kiemurtaa.** 511. **vicardet** ~ **visertää.**

nt

262. **bærmed** ~ **permanto.**

st

31. **gakkastak,** *kàhiˢtiδ* ~ **kiikastaa.** 312. **rappastet** ~ **rypistää.**

Käsiteltyjen suomalaisten sanojen luettelo.

	N:o
aarto	5
aatua	521
aave	527
aljo, -ju	537
ammo, -ttaa	3
arka	229
arta, -ttu	5
ase, asu, asua	538
āz (vir.)	516
aulis	610
aurinko	8
ehmatus (vir.)	6
ehtyä	7
emä	17
-ganden (veps.)	371
haamaista	456
haastaa	400
hahmaista, -motin	456
haikea	375
haikka	662
haiku	661
hailu	660
haka (karj.), -sana	665
hama	456
hapristaa	460
harmaa	367
harsia	378
haukata	364
hauraista	460
hauta	357
hautoa	357
heijastaa	394
hely. -lätä	403
henka	450
hetale, -tula, -tuli	385
herätä	459
hiema, -n	366
hieroa	18
hiistää	400
hiiva	641
hilas, vir. hīlas	16
himen, -mmeä	350
hipua, -ppu	382
hiri	646
hitu	369
hivuttaa	382
hohka	663
hoivata, -ippua	388
horto, -tua	670
houle	379
hulpa, -pio	658
humu, -mista	355
huoko, -nen	475
huoma, -ta	518
hutkia	461
huude	405
huuppa	356
huvi, -veta, hupa	390
hyljätä	359
hylkkyä	353
hyvä	406
hyylä	397
hyöriä	368
häristä	362
hääriä	368
häätyä	465
hönkiä	365
ihistää	233
ilo	224
imbuma (vir.)	1

N:o
inttää 205
irvistää 206

jaakea 12
jakšoa (karj.) 539
jama, -moa 21
jola 544
jōm (vir.) täyd. (548)
jotta 547
joukahtaa 22
julkea 14
junta (karj.) 19
juomu 548
juosta 542
jurmu 545
juttu, jutella 20
jyleä, -likki 543
jyrä, -rhämä 546
jähkä 540
jähtyä, jäähtyä 540
jälä 215
järämä 15
jästääntyä 541
jätkäle 13
jääkeä täyd. (12)

kaakistaa täyd. (31)
kaakko, kako 576
kaalo, kalea 553
kaamea 51
kaava, -ve 50
kahke (vir.) 84
kainalo 30
kajaa, -jahtaa 370
kajo, -jastaa 110
kaleva 34

N:o
kalin 550
kalju, -jama 91
kalki 112
kalkkua 113
kalppa 90
kalsea 71
kamala 51
kamsu, kampsu 108
kanahka 27
kan(n)ukka 114
kapea 578
kard (vir.) 42
karista 44
karkku 567
karna, -rmanne 55
karsi 73
karsia 43
karsu 65
karttaa 97
karvo 557
kasettua 560
kasi 46
kastaa 46
kasvot 116
kašu (karj.) 560
kātsas (vir.) 48
keiskahtaa 47
keittää 562
keksiä 32
kelles 33
kellua, -llettää 552
kelp (vir.) 90
kera 572
kere (vir.) 99
keri 53
kerittää 63

N:o
kerä 62
ketara 559
kēfs (vir.) 58
ketto 57
kide, vir. kiduma 81
kīdz (vir.) 68
kiemurtaa 52
kieriä 56
kietoa 58
kiikas, -kki 31
kiista 69
killua 66
kilkula, -uri 66
kilo, -ttaa 88
kilpistyä 554
kilse 651
kimama (vir.) 24
kimmota 23
kingata, -nk- (s. 117)
kinner, kinttu 549
kinša (karj.) 563
kipa, vir. kīpama 39
kiperä, -ppura 26
kipinä, -puna 25
kipristyä 26
kireä 45
kirro täyd. (64)
kisa 28
kisa (vir.) 59
kismiä 560
kitkua 49
kohdata 119
kohentua 102
kohke (vir.) 84
kohm (vir.) 116
kohmettua, -hva 120

N:o

koho, -ttaa . . . 103
koi, -kka. 105
koider 76
koitaa 107
kokea 111
kokoontua 106
kola 86
kolkka 652
kolo 565
koloa 87
komo 109
konakka, conacka 70
konelo 70
konkelo 89
konks (vir.) . . . 82
konna(nmarja) . 114
koňt (vir.) 38
kõnös (liiv.) täyd. (27)
koplukka. 78
kopru 74
kopsa 569
kora 40
korannus 98
korju 72
korko 579
korpu 41
kosia 75
kosku, -e, -s, -t . 117
koste 118
kotkauš (karj.) . 568
kouru 74
koutere 76
kova ($j \sim$ v, s. 110) 85
kõm (vir.) 36
kulata 551
kulju 574

N:o

kulmunen 575
kuloin 87
*kulle 551
kuľppu (karj.). . 570
kumara, -rtaa . . 83
kumea 37
kummuta 556
kumpu 77
kumpus 108
kuntura 80
kuohua 582
kuori 566
kuosu 580
kupla, vir. kuplik 78
kuppa 93
kuppura- 577
kupsoa, -otti . . 94
kupu 92
kure, -ristaa . . . 571
kurento 99
kuri (-ra, täyd.) . 98
kurikka 96
kurimo, -mus . . 558
kurja 115
kurjus 100
kursu 101
kutšera, -ro (karj.) 581
kumottaa 24
kuula (kupla) . . 78
kuuma 121
kuumottaa 24
kuusava 580
kuvas. 79
kyly 35
kynkkä 82
kynnäs 38

N:o

kyntyrä 80
kypsyä 95
kytkeä 29
k̇ytry, -tterö . . 561
kytö, -teä 104
kyven 25
kyyliä, -lyä . . . 573
kyynärä 555
kyyry, -rä 561
kyörä 53
kämmen 54
känd (vir.). . . . 61
käpertää, -pry . 60
kärry 64
kärts (vir.) . . . 65
kääriä 67

laakea 128
la(a)kso 149
lahea, -hkea . . . 164
lahkuma (vir.) . 177
laho 135
lahti (vir.) 176
lakata 161
lakea 128
lako 147
lamoa 173
lanka 175
lansi, -nta . . (s. 118)
lapikas 589
lape, -ppea, -ppi 148
lappaa 134
lasea 170
laskea 146
lauha, -hkea . . . 164
leikata 165

	N:o
lemm (vir.)	167
lenko, -kka	401
lēťsima (vir.)	139
leuka	585
levittää	155
libl (vir.)	122
lidata, -dota	140
liehua	153
liemu [1]	372
liemu [2] täyd.	(151)
lienteä	654
liepeä, lievä	142
liepe, -ppi	586
liete, -ttää	373
lieto	144
liha	156
liikata	127
liimo, -mu	124
liiska	587
liiste	126
liitta	138
liittää	130
limi	132
limma täyd.	(150)
limo	124
limsu	141
lintta	143
lipakko, -pio	669
lipokas, -pponen	589
liprakka	653
lipsua	157
lipua	133
liro	159
lisu	160
liska, -ku	169
litma	150
lito	140
liuhto	158
liukas	171
liula	122
livistää	133
lohko, -a	592
loik (vir.)	166
lokka	588
lommata	174
lomsata	141
*lone	583
lonia	174
lonka	168
losko	136
lotvo	125
lõmama (vir.)	372
lõmm (vir.)	167
luja	591
lumi	131
lummata	174
lumme, -mpukka	172
lungata, -nkaa	162
luoda	178
luopua	178
luovas	178
lusku	169
lutta, -ttonen	590
lyhde	158
lymytä	123
lysmä, -miä, -myä	137
läikkyä	145
läkähtyä	129
lämsä	141, 584
läntä	143
läyli	154
läp (vir.)	152
läämä	151
lökö	164
maarto	181
maimanen, -iva	593
maistaa	598
malavus, -lo, -lous	596
malto	180
manto, -tilas	179
maru, -ma (vir.)	185
masmalo	197
mauruta	193
melto	180
mento	179
mesto	594
mojehtia	186
mokoma	188
monias	192
mora	196
mouruta	193
mõľk (vir.)	184
mudella	597
muherá (karj.)	599
muhka, -kura	189
muikea	187
muja, -je, -ju	374
muje (muikku)	655
muje, -juta	186
muloksua	195
mura	196
musertaa	191
musikka (poro)	599
myhky	189
myhkä-, mykkä	190
mähnäńi (karj.)	595

N:o

mäkättää 182
märkä, -rätä . . 183

naara(nnappi) . . 202
naatta, natta . . 220
naava 226
nalja 199
nalvakka 223
nara 216
nato 600
nenda (vir.) täyd. s. (118), 145
neiti, -ide 604
niekka, niekata . 214
niemi 201
nieteä 604
nihkua 210
nihkuma (vir.) . 198
niiskua 605
nikko 221
niku 214
nilvi, -vakka , . 223
nipristää, -ppura 203
nira 222
nisu 606
niukahtaa 607
niuristella 203
nivara, -voa . . . 217
nokkia 211
nuli 200
nulistaa 212
nura 213
nurmi 225
nuska 601
nuti 208
nyhkiä 603

N:o

nyhä, nysä . . . 402
nyppylä 209
nyreytä, -rhi . . 207
nyrpeä, -rpistää . 203
nyyhkiä 210
nälä 215
nälviä 602
näpätä 204
närä 219
näykkiä, näykätä 218
näärä(nnäppy) . . 202

oherdi (vir.) . . . 231
okista 612
oljeta, olkenen . 608
onea, karj. oneh 480
onsi, ontto . . . 517
osa 227
ottaa 532
ouno 535
ouru, -uilla . . . 232

paahtaa 270
paalikka 625
paantaa 236
paarva 254
paasi 259
paasko, -ku . . . 615
pa'ata, pakaan . 245
*pade, pateen . . 275
pahna, -hmas . . 269
pahtaa 270
pakista 245
pakita, -kota . . 246
palikka 625
palle, -ltaantua . 297

N:o

palmikko 619
panka, -kka (täyd.) 238
pankka (pinkka) 240
paota, pakoon . . 243
patskata 616
paukka 264
pehnata 269
peljätä 249
penger, -nkere . . 260
perho, -nen . . . 261
permanto 262
pieli 266
pii (järven) . . . 241
piira 252
piisku, -a 271
piitta 247
pinko, -ngottaa . 239
pinkka 240
pintyä, -ttyä . . 237
piota, pikoon . . 243
pireä 253
pisama 258
pitää 255
pitka (karj.) . . . 615
poartaa (karj.) . 614
podaltaa 300
pohje, -hkio . . . 274
pohti, -a, pohdata 279
poika 242
pōks (vir.) 272
pola, -lukka, -lasin 284
polo, -la täyd. (283)
pomppia, -mpata 276
ponduma (vir.) . 236

N:o
ponka 296
ponnistaa 298
pono 386
ponsi 292
pore 273
potasma 300
potsi, -so, vir. pōtsukene 257
pugema (vir.) . . 277
pugŕi, -gra (karj.) 624
puhde 282
puhlea 622
puhti 279
pukata 244
pukea 618
pukerdama (vir.) 621
puljahtaa 294
pulju 295
pullo (polo) . . . 283
pulikka 284
pulsima (vir.) . . 294
punduma (vir.) . 236
punttu, -tti . . . 293
puo 299
pura, -s, -sin . . 286
purhonen, -rras . 273
puskea 248
putk (vir.) 256
putkahtaa 278
puuhkea 623
puurtaa 620
puutua 290
pykä, -kiä 280
pyrkiä, -ristellä . 250
pyry 287
pysyä 255

N:o
pytky, -kiä . . . 289
pyytää 291
pyörä 268
pälkkiä, -kkää . . 617
pängäs, -nkään . 267
pärg (vir.) 251
pätkä, -kiä . . . 265
pääsky 263
pöhö 288
pökkelö 281
pörheä, -rrö . . . 285
pötkiä 256
pötky, -kiä . . . 289

raasku 345
raatikko, raasikko 346
rāg, raga (vir.) . 304
raga (vir.) 636
rahka 342
rahko 344
raima 305
raina, -ne 627
rairo, -ilo 307
raiska 315
raivo 306
rakko 341
rankua 320
rannio 303
rapea, ravea . . . 343
rapeikko 637
rasa 348
rasea, -sittaa . . 318
rauku, -kko, rauvo 319
ravistua 301
ravita 633

N:o
reksa, repsa, -sottaa 321
riipipuoli 313
riipiä 630
riippua 311
riisua 629
riitsiä 326
riivata 336
rikkoa 308
rimpuilla 302
ripaista 630
ripeä 343
ripoa, rivestyä . 635
ripsi 322, 626
ripustaa 311
riski, -lä 325
rissa, -nen 630
romsi, -mpsi . . . 337
ronkka 330
ronkua 320
rōts (vir.) 317
ruhmo . . (täyd.) 332
ruho 349
ruhtoa 314
runko 331
runsi, -su 309
runtu[1] 329
runtu[2] 339
ruode 317, 340
ruopas 639
ruopia 338
ruotku 345
ruoto 317, 340
rupa 638
rusentaa, -sikka . 335
ruskata, rutkata 347

N:o
rūto 333
rutta (karj.) . . . 632
ryhmy 332
ryhä, -hy 334
rynkämäinen . . 328
ryppy, rypistää . 312
rytö 333
räga (vir.) 304
räkki, räkittää . 634
rämsy, -sä 628
rändama (vir.) . 303
ränkyä 320
räntä 323
räppä, räpä, -tä . 310
räpsi 322
räsy 316

saalis 399
saima 640
sakka (karj.) . . 642
salakka 398
salama 396
salia 643
sapakka, -pikka . 645
sarastaa 476
sard (vir.) 404
sasu 383
satain, -to 477
savi 478
siemaus 393
sievi 464
sietää 647
siima 351
siiri 469
siivo[1] 392
siivo[2] 447

N:o
sikko[1] 466
sikko[2] 685
silakka 398
silo 391
sinka, -kua, -kki 445
sipi, -poa 683
sirkeä, -kku . . . 384
sirkoa 648
sirri 666
sitkeä 352
sitti 650
sivaltaa 358
soitsu . . täyd. (381)
sokkelo, sonkkelo 380
sońń, sōńatus (vir.) 387
sonnus, -taa . . . 454
sonsar 644
sontu 452
sopikka 645
soppi, -ppu . . . 377
sorko 684
soro, -nen 458
sorsa 473
souli 379
suitsu 381
sukanen 474
sukoilla 656
suksi 657
sula 389
sulju 376
sumea, -mmea, -mma 350
sunka 380
sunta 659
supea 664

N:o
supi 457
survoa, -vaista . 471
syre 469
syteä 449
syy 354
säen, säkene . . . 446
säippä 360
säkeytyä, -estyä 649
särkeä, -ky . . . 463
särmä, -rvi . . . 667
särpiä 363
säsy 383
säteme (vatj.) . . 458
säylä, -s 361
säästää 395

šaima (karj.) . . . 640
šoahka (karj.) . . 642

taaro 675
taima 680
taimen 407
takra 672
takertua 672
talka 413
tallus 412
talma (*u* ~ a, s. 103)
talsia . . .(täyd.) 419
tammukka, -mmakko . . . 407
tannertaa 671
tapa. tavastua . 426
tarjeta 414
tasa 423
tastia 444
tavata, -voittaa . 427

N:o

tehkeytyä 411
telata, -autua . . 417
teli 410
teljetä 418
tenä, -niä, -nätä 673
tevana 674
tihkua 422
tiira 448
tiivi 467
tikeli, -lä 409
tilka, -kitä 413
tilsa 455
tilsiä 430
tippi, -ppara . . . 451
tohmea, -ero . . 436
tokka 468
tokata 478
topsia 433
torjua 424
torko- 425
tudata 439
tuhka . . . (415), 678
tuhnu, -nio, -nuta 453
tukala, -kehtua . 429
tukka 431
tukku 440
tunkea, -ko . . . 441
tunkka 408
tuohus, tuovus . 443
tuoni 437
tupero, -rtaa . . 432
tuppo, -ppia . . . 428
tupuli 682
turata 442
turkka 435
tutista 439

N:o

tylkeä, -kkiä . . 421
tylsä 679
tyrtyä 434
tyty 462
täkkä (täyd. [435] 143)
tänama (vir.) . . 416
töhkä 415
tökkiä 470
töpe, -ppy 421
törkeä 438
tsura, tšura (aun.) 686
ťšīppa (karj.) . . 681

uhari, uhersin . . 231
uhma 6
ukista 612
ulottua, -lettua . 479
ulvoa 234
umo- 611
umu, umakka . 235
uppo 613
ura, uuro 230
urvelo 530
ūts (vir.) 405
uve, -h 519
uudus, uuttu . . 534
uula 228
uumoa . . (535), 609
uuna 535
uuttaa 4

vaato 484
vaeltaa 485
vahinko 497
vahla 526
vaikea 487

N:o

vainu 536
vakava 522
*vake 523
vakla 536
vala 524
valake 489
vali 515
valmata 525
vana 520
vankka 486
varhain 528
vasu 531
vata 500
vataja 533
vatkata 513
vaula, -lu 536
vekara 503
ventää 689
vetää 482
viekki 507
viemä, -mata . . 508
vieri, -ru 510
vihma 498
viho, -hanta,
-hreä 692
viileke 489
viita 514
vikevä 488
vilu 492
wind (vir.) 499
vinke, -kka . . . 484
vino, -na 493
vipota, -pattaa
-pperä 494
vire, -rittää . . . 512
vireä 496

N:o
virma 495
visertää 511
viskata 513
vitiä, -toa 688
vivata, vipaan . 494
vuo 481
vuoka 522
vuongua 535
vuorso, -sa . . . 519

N:o
vyö. -llinen . . . 691
vähä 505
väippyä 690
väive 501
väkä 503
väljä 502
välkeä 504
vällä 491
vänätä 506

N:o
väärä 509
vöyllinen 691
vöyvö 501

ylettää 479
yö 10
änkeä 2
äpräs, äyräs . . . 11
äyvästää 9

Täydennyksiä ja oikaisuja.

N:o 5. **arta** sanalle on THOMSEN esittänyt (tosin epäillen) baltilaisen originaalin (Berör., s. 159); ks. myös OJANSUU, Virittäjä 1908, ss. 32-3.

» 7. WIKLUND, MO V, s. 122: **āstat** ~ ? s. **asso, asto.**

» 10. Yhdistelmän esittää jo WIKLUND, UL, s. 315.

» 12. Myöskin muoto **jääkeä** tavataan (Vir. 1905, s. 51).

» 14. N. **jolggad** 'alacer, intrepidus', I. *julšaʋiδ* 'julistaa' < s.

» 15. Vrt. syrj. **jir** 'tiefe stelle (im wasser)'.

» 19. Sana tunnetaan laajemmaltakin: lpR. (L. & Ö.) *jåddetet*, (HALÁSZ) *jattʼtīʼt, jattetīʼt*; lyyd. (KUJ.) ja veps. (SET.) *d'und.*

» 24. N. **gābmo** sanasta (heikossa asteessa yksinäis-**m**: **gāmo**) lienee erotettava R. (Härj.) *-ɢaiᵋmēɛ*; ks. UL, s. 300.

» 27. Tähän kuuluu myös liiv. **kōnös** (**kānös**) 'kahm, schwamm (an bäumen u. wänden); warze (an tieren u. bäumen)'.

» 29. **kytkeä** sanalla on votjakissa *tk*:llinen vastine (WICHMANN, Wotj. Chrest., s. 71).

» 31. Lapin sanaa on merkitykseltään lähempänä s. **kaakistaa** 'hejda, hämma; tränga, kvälja' (Kant. III 20, 28), aun. **koakista-** 'kuristaa kurkusta', **koakistu-** 'kuristua' (**kiikastaa** sanan äännemetafoorinen toisinto?).

» 32. (L. & Ö.) **kaksjet** 'reminisci, animadvertere', **kiåksjet** animadvertere', (HALÁSZ) *kiähkšiʾ*, *kiekšėt* 'gewahr werden; vernehmen'.

» 38. lpN. **kanjt** on oleva: lpV. **kanjt.**

» 39. **gappat** 'salire' o. o.: **găppat** 'subsilire'.

» 42. **kard** on baltilainen laina (THOMSEN, Berör., s. 218).

N:o 45. **gärrat** ~ s. **kääriä** (DONNER, Vergl. Wb., n:o 168, QVIGSTAD, Beitr., s. 180); ks kuitenkin n:oa 67, S. **kaaristaa** sanaan nähden ks. ÄIMÄ SUSA XXV, 1, s. 15).

» 46. Tähän kuuluu myös ostj. **ket, kaľa, kaďa** 'tau'.

» 55. **gærdne** ~ s. **kärnä** (UL, s. 180); **kärnä, karna, karmanne** ovat kai yhteenkuuluvia.

» 58. Vertailun esittää myös PAASONEN, Beitr. zur f.-ugr.-sam. Lautgesch., s. 261.

» 60. Sana tavataan ruotsinlapissakin: Luul. *kebᵉra-* 'zusammendrehen', L. & Ö. **kebbret** 'contorquere'.

» 64. Tähän kuuluu myös s. **kirro** 'en liten laxart'.

» 67. Yhdistelmä tavataan jo WIKLUNDilla, UL, s. 169.

» 73. **karte-** 'afbränd veke l. pärta, sot' ~ ? tšer. *kordem* 'beim opfern den tisch mit einem brennenden kienspan umkreisen', unk. **korom** 'russ'.

» 86. Lapin sana voi kuitenkin olla laina venäjän колода, -дка sanasta, joka merkitsee m. m. kaukaloa, ruuhta.

» 91. *kẹl̄šᶦ* on oleva: *kȯl̄šᶦ*.

» 98. **kuri** sanaan nähden vrt. vielä s. **kurakäsi** 'venstra handen', **kurittu** 'vensterhänd, ofärdig', vir. **kura** 'link', **kurat** 'teufel' ~ lpLuul. *kŏrru-* 'link'; *kōru-kīetak*.

» 104. **kyteä** ~ ostj. *kǫ̈tšəm* y. m. (PAASONEN, Beitr. zur f.-ugr.-sam. Lg., s. 116). Lapissa näyttää tapahtuneen sarjasiirtymä *tš > *tš.

» 105. Vrt. lpN. **guoi'sa** ~ s. **koisa** (QVIGSTAD, Beitr., s. 105).

» 117. Vertailun on tehnyt jo WIKLUND, MO V, s. 121.

» 118. **koste** tavataan myös karjalankielessä (Jyväl., KARJ.).

» 119. lpN. (dial.) **goakte** sanaa (~ s. **kohta,** SETÄLÄ, ÄH, s. 200) pitää ÄIMÄ suom. lainana (Astev.-tutk. I, s. 39).

» 150. Tähän kuuluu myös s. **limma** (< *-lm-*, ks. Vir. 1902, s. 41).

» 151. Lp. > s. **liemu** 'tiheä poroparvi (kesällä sääsken aikana)', Kuusamo (VUORIO).

» 154. Vertailun on esittänyt jo BUDENZ, MUSz, s. 395 (lpR. **leulok,** s. ja tšer.).

» 158. *lip̄še* ~ tšer. *ləpš* 'peitsche'.

» 162. Vrt. myös mord. (PAAS.) *luŋgịdums* 'losgehen, platzen die haut und dgl.)'.

N:o 172. **lumme**, lpKo. *лоһpan*, Kld. *лumbašk*.

» 177. id.; 'rikkoutua': id. poistettava.

» 181. Tähän kuulunee myös tšer. *mörtńä*, *nörtmö* 'fischrogen', joka on ennen yhdistetty s. **määhnä** sanaan.

» 184. **malkas** 'curvus, mutka, käänne'; on oleva: 'curvus: krum'.

» 191. **musertaa, mysöä** ~ karj. (Tver) *mu͔d'žuo* (OJANSUU, Karjala-aunuksen äännehistoria, s. 55).

» 213. **nuörre** < sk. (QVIGSTAD, Nord. Lehnw., s. 248).

» 224. Sana tavataan myöskin ostjakissa: S **ńalkam** 'sich freuen'.

» » *ńommòđ* on oleva: *ńòmmađ*.

» 228. **oalle** sanaa pitää WIKLUND skand. lainana (UL, s. 229).

» 231. **oasser** 'instrumentum, quo loco forcipis ferrum cudendum igni admotum tenetur'. — Vrt. vielä tšer. *wujžr*, *wujžər* 'pfrieme'.

» 238. **pankka**, Kuusamo **(siipis)panka** (RÄSÄNEN).

» 243. *pakēste-*, R. (HALÁSZ) *pihkī* 'reissen, pflücken'.

» 248. **puskea** ~ syrj. *bịťškịnị*, votj. *bịtškaltịnị* (WICHMANN, Wotj. Chrest., s. 49).

» 253. **barok** = **barrad, -ës**.

» 269. Lapin sanan merkitykseen nähden vrt. karj. **kontien pahna** 'karhunpesä' (KARJALAINEN).

» 270. **paahtaa** ~ mordv. *puštoms* (PAASONEN, Kiel. lisiä, s. 22), syrj. *pęžnį*, votj. *pịžịnị* (WICHMANN, Wotj. Chrest., s. 95). Kolmen jälkimäisen sanan vastineeksi sopii yhtä hyvin lpN. **basset, basam** 'assare, torrere', I. *passèđ*.

» 275. THOMSEN pitää **pade** sanaa germ. lainana (GSI, s. 138).

» 277. Vrt. ruotsinlapin: (HALÁSZ) *puhki*' 'sich verstecken'.

» 283. Kld. *puлл*ᵃ sanaan nähden vrt. myös s. **polo, pola** 'flöte, nätmärke'.

» 301. **răppat** ~ **repiä** (UL, s. 239).

» 303. **radno**; on oleva: **radnō, rædne**.

» 318. **račča**, R. (HALÁSZ) *rihči*', *rahča*.

» 322. *repťš'liđ*; on oleva: *repš'liđ*.

» 325. WIKLUND (Vir. 1904, s. 65) **riskilä**? < r. **grissla**.

» 326. Tähän kuuluu myös lpR. (HALÁSZ) *rihčenit* : *luowus r.* 'sich losreissen'. Luul. *riəcu-* kuuluu n:oon 629.

N:o 332. **ruhmo** on oleva **ruhmuinen** 'skrynklig'.

» 338. *rūвpvᵈ*, R. (HALÁSZ) *ruopiʾ* 'kratzen'.

» 340. **ruoto, ruoti, ruota** sanoilla on vastine tšeremississä (DONNER, Vergl. Wb., s. 123), PAASONEN (Beitr. zur f.-ugr.-sam. Lg., s. 49). Toisaalta on **ruoto, ruode** sanoille esitetty germ. originaaleja; ks. FUF XIII, ss. 443-4).

» 348. *ruᶠtšēh* on oleva: *ruᶠtšē*.

» 349. **ruho** sanaa pitää SETÄLÄ germ. lainana (FUF XII, s. 220, alimuist. 1).

» 351. **siima** < germ. (THOMSEN, GSI, s. 147).

» 361. **sivllo** ~ s. **syylä** 'safring, tåga' (PAASONEN, *s*-Laute, s. 49).

». 373. Tähän kuulunee myös lpI. *lĭĕtᶜ-lieɔha* 'hyytynyt liemi'.

» 381. **suitsu, soitso, -su, soihto, -tu, soitto** sanoihin on yhdistettävä myös tšer. *šəkš*, *šekš*, *šikš*, *-ša*, *šiχš* 'rauch' (*kš*: kuten sanassa *jükšö*, *jukšo* ~ **joutsen**). PAASONEN (*s*-Laute, s. 14, Beitr. zur f.-ugr.-sam. Lg., s. 78): **suitsu** ~ ? lpN. **suöcce**, tšer. *šüťš* ym.).

» 383. Vertailun esittää jo PAASONEN, *s*-Laute, s. 26.

» 389. Tähän kuuluu myös lpR. **sollanet** (SETÄLÄ, SUSA XIV,3, s. 34). Muitakin vastineita on s. **sula** sanalle esitetty: lpN. **sălgas** (SETÄLÄ, FUF II, s. 253), lpN. **šolggit** (PAASONEN, *s*-Laute, s. 19).

» 393. Yhdistelmän tekee jo PAASONEN, *s*-Laute, s. 60.

» 405. (< ***hūts**) id.; sulkumerkin jälkeen on tuleva: 'reif, rauhreif'.

» 407. 9:s rivi: FUF XXI, on oleva: FUF XII.

» 419. Huom. myös Ko. *tŭŏɔlᶠšɒɒ* 'astua loiskia, talsia'.

» 426. Koska **tapa** on baltilainen laina (THOMSEN, Berör., s. 164), on **doappatet** laina suomesta, joskin varhempi kuin **dāppe**.

» 428. Vrt. edelleen N. **dăppat, dăpam** 'claudere, occludere', Kld. *tęɔ̀pvᵈ*, T. *tāɔpaᵈ*.

» 429. Vrt. ostj. **têknem, tâknem, tôknem** 'eng'. — Ks. n:oa 409.

» 431. S. > ? lpKo. *toɔ̀k̥k̥ᶠ* 'harja; tőyhtö', T. *tōɔkᶠ* 'pubes'. — Toinen **pk*-tapaus: T. *tieгkᶠ* (= N. **dække**) ~ s. **täkkä**.

N:o 446. **säkää, säe, säen, säkene, -nä** ~ mord. *śejhe* ym. (Paasonen, *s*-Laute, s. 55).

» 454. Vertailun tekee myös Paasonen, Beitr. zur f.-ugr.-sam. Lg., s. 221; kirj., Venäjänlapin kons. astev., s. 53.

» 460. **hapristaa** tunnettaneen etelämpänäkin: »Tuota kokko kopristeli, havukkainen h a p r i s t e l i» (Relander, Kuvakielestä vanh. suom. lyyr. kansanrunoudessa, s. 30); vrt. myös **hapria** 'krafsa, famla efter'.

» 461. **časket** ~ ? **tuiskata** (Wichmann, FUF XII, s. 281).

» 462. Myöskin muoto **cacca** (N.) tavataan.

» 463. **särkeä** ~ lpN. **sarrat** (Paasonen, *s*-Laute, s. 24).

» 471. **survoa** sanalle esittää Setälä (FUF II, s. 251) **s*:ään palautuvia vastineita sukukielistä.

» 473. *turᵘsu-*, on oleva: *turᵘšu-*.

» 500. **vata** sanaa pitää Thomsen (Berör., s. 234) germ. lainana.

» 505. lpR. (Halász) *vᵉešie* 'schwach', *viešes*, *veasas* 'arm'.

» 522. 1:nen rivi: **vuoge**; on oleva: **vuöge**; 3:s rivi: *vuejje*. o. o.: *vuəjje*).

» 529. 1:nen ja 2:nen rivi: **agitari** delirari'; o. o.: agitari, delirari'.

» 530. Vrt. tšer. *ura* 'furchtsam, feige'.

» 533. Merkityksiin nähden vrt. n:oa 387.

» 536. 1:nen rivi: koivun kytkyt', on oleva: koiran kytkyt'.

» 548. Huom. myös vir. **jõm** 'riff, sandbank; strömung, strom', **jūm** 'sandbank', karj. (Rug.) *i̯ūma* 'väylä (joessa, koskessa)'; näihin nähden ks. Ojansuu, Karjala-aunuksen äännehistoria, s. 60.

» 562. Mahdollisesti on lpN. **gievdne** 'ahenum', I. *kiẽm̄nᶦ* 'kattila' samaa sanavartaloa.

» 563. Lapin sana tekee epäiltäväksi Kaliman selityksen: karj. **küñži, küñzi** 'künsi' > ven. кныжа > karj. **kiñša** (Die ostseefinn. Lehnw. im Russ., s. 118).

» 624. lpKo:n sanalla on eräässä yhtymässä jokseenkin sama merkitys kuin karj. **pugři:lla** : *mieγγar-puγ̑řᶦ* 'pieni luokkamaisten ruoteiden varaan pingotettu teltta, joka metsässä nukuttaessa tehdään suojaksi sääskiltä'.

» 628. lpN:n ja suomen sanoja Qvigstad pitää skand. lainoina (Beitr., s. 237; Nord. Lehnw., s. 266).

N:o 630. **riipiä** sanaa katsoo NEUHAUS skand. lainaksi (Finn. Sprachl., s. 153).

» 675. Vrt. kuitenkin norj. (Ross) **tara** 'gjøre ubehjælpelige matte og resultatfattige Forsøg; arbeide stymperagtigt; kludre'.

S. 101. lp. *uo* ~ s. **a**. Omituinen on lapissa murteittain esiintyvä *á* ~ *uo*-vaihtelu: Luul. *kāllutaəka-*, I. *kallaɒah* ~ N. **guolladak** (s. **kalvoin**), Ko. *kāuŋa.ı* ~ N. **guovdnje**; N. **maššo,** I. *māšu* ~ N. **muösse**; T. *pālńεs* ~ R. *puöllńis* (s. **paljas**); N. **raksa** ~ T. *rīk̄s'*; I. *šapš'* ~ N. **čuouča**; Ko. *vāhzan* ~ R. *vūəcune* (kirj., Venäjänlapin kons. astev., ss. 93, 107); R. **labdo,** I. *láɒɒʳ* ~ N. **luovddet** (ks. s. 117-8); N. **laste,** I. *lášłʳ* ~ I. *lǘɒ·šłʳ* (ÄIMÄ, Astevaihtelututkielmia I, s. 15). Näyttää siltä, että *á*:n edustaja ei kantalapissa ollut palatalisoitu, vaan tavallinen pitkä *a* (vrt. UL, ss. 57-62). Mainittu vaihtelu (*á* ~ *uo*) osottaa toisaalta, ettei UL:ssä lausuttu käsitys lp. *uo*:n (~ s. **a**) alkuperästä ole oikea.

S. 118. lp. *md* ~ s. **nt**. *namĕtie*, *nämĕtie*, *nämhtie* ~ vir. **nenda** 'so'; sama *mt*-aines, joka tavataan sanoissa *namtems*, *maʙɒem* jne., näyttää esiintyvän edelleen sam-K. **šimdi** 'wer' pronominissa.